

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება“

(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine

“AUTHORITY AND SOCIETY

(History, Theory, Practice)“

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО

(История, Теория, Практика)“

№ 2 (10) 2009

ღია ღიჯლოგაბიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

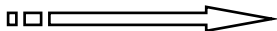
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

EISSN 1512-4029

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ხ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი

რუდიგერ ანდერსენი, ნანა ავალიანი, მიტროპოლიტი აბრამი (გარმელია), ეგგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბაღათურია, ვახტანგ გურუღი, ჰარალდ ვერტცი, თეიმურაზ თოდუა, გენადი იაშვილი, სერგო ლომინაძე, როინ მეტრეველი, ქეთი ქოქრაშვილი, რუსუდან ქუთათელაძე, მათა ჩხეიძე, ია სუბაშვილი

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,
VIII სართული, ტელ. 36-45-14, 874-40-56-77
77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.
Tel. [+995 32] 364514; [+995 74] 405677
e-mail: office@odageorgia.ge

გარეკანის გაფორმება: დავით ბაღათურია

ჟურნალის ელექტრონული ვერსია გამოქვეყნებულია ვებგვერდებზე:
<http://www.odageorgia.ge/?page=gamocemebi>
<http://www.gtu.edu.ge/katedrebi/kat124/>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო სამეცნიერო ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში: <http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი

შეხვედრა ელჟარდ შევარდნაძესთან5

თეორია

გიორგი ბაღათურია

პოლიტიკური და ეკონომიკური პროცესების მართვა –
მსგავსება და განსხვავება.....24

რაულ დიბრძე

საქართველოს ადგილი მსოფლიო გეოსტრატეგიულ
სივრცეში.....39

ოთარ ქოჩორაძე

სახელმწიფო მართვა, როგორც მეცნიერება და ხელოვნება
(შედარებითი ანალიზი)50

ზურაბ კვეციანი

სახელმწიფო თანამედროვე საერთაშორისო
ურთიერთობებში.....63

ისტორია

ოთარ ბაღათურია

სამოქალაქო საზოგადოების ევოლუციის საკითხისთვის.....70

ეკატერინე თოხაძე.

საქართველოს საგარეო ურთიერთობების მოკლე
მიმოხილვა (1991-2009 წწ).82

სამხრეთ კავკასია საქართველო-რუსეთის

ავვისტოს ომის შემდეგ92

ვაჟა შუბითიძე, ვია ტალახაძე

გლობალიზაცია – როგორც განვითარებადი ქვეყნების
დაკაბალეების ინსტრუმენტი.....99

ეპიფანე გვენცაძე

სულიკო გრიგალაშვილი

იმპერიის იდეოლოგია ანუ ა. დუგინის
მსოფლმხედველობა.....108

ხათუნა ჩაფიჩაძე

„ახალი მსოფლიო წესრიგი“ ნეოლიბერალური განვითარების
დროს (მოვლენები, აქცენტები, ანალიზი) (*ინგლისურ ენაზე*)117

ქეთი ჯიჯეიშვილი

პოლიტიკური პორტრეტები (საქართველოს პრეზიდენტების
განსხვავებული ხედვა სახელმწიფოს მართვის
საკითხებზე)126

პრაქტიკა

თენგიზ გრიგოლია

ევროკავშირის საგარეო უსაფრთხოების პოლიტიკის მნიშვნელობა საქართველოსათვის137

კახაბერ ჯაყელი

პოლიტიკური მარკეტინგისა და პოლიტიკური ბრენდინგის უახლესი კვლევითი მეთოდები142

გიორგი ზირაქაშვილი

სუიციდი ქართულ ჯარში.....153

ელდარ პირმისაშვილი

საზოგადოებრივი ურთიერთობების (პიარის) და მასკომუნიკაციის როლი ორგანიზაციის რეკლამის შექმნაში160

ლიანა სისარულიძე

ეროვნული გამოცდები167

ლაურა კუტუბიძე-ზუბაშვილი

მასკომუნიკაციისა და მასმედიის არსისა და ფუნქციის რამდენიმე ზოგადი ასპექტი174

ეკონომიკა

მამა გაბრიელე ბრაგანტინი

კათოლიკე ეკლესია და დღევანდელი ეკონომიკური კრიზისი188

ირინე იაშვილი, მარი საკო

მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი და იაპონია203

საზოგადოება

მაია ამირგულაშვილი

სამოქალაქო (ღია) საზოგადოება და დემოკრატია209

ლალი გვასალია

მრწამსის ფენომენი – კულტურის ქმნადობის საფუძველი215

როზა გაფრინდაშვილი

კოლექტივისტური და ინდივიდუალისტური კულტურები და ეკონომიკურ-სულიერი ზრდის ტენდენციები.....223

მურად შონია

ჯერარსობრივი და არსობრივი ადამიანის ცხოვრებაში.....230

სალომე ხიზანიშვილი

ამბოხისა და ხელოვნების თანაფარდობა.....237

ბადრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე

არაბული წარმომავლობის ერთი ხელოვნებათ-მცოდნეობითი ტერმინის („ნილაბი“) ქართული სახელდება-შესატყვისისათვის.....243

შეხვედრა ელჟარდ შვეარდნაძესთან

მიმდინარე წლის 30 აპრილს საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლები და სახელმწიფო მართვის მოხელის სპეციალობის სტუდენტები პროფესორების შოთა დოღონაძისა და გიორგი ბაღათურიას ხელმძღვანელობით შეხვდნენ ბატონ ელჟარდ შვეარდნაძეს. შეხვედრის მიზანი იყო სახელმწიფო მართვის მომავალ მოხელეებს უშუალოდ იმ ადამიანთან ცოცხალ ურთიერთობაში გაეგოთ რა არის სახელმწიფო მართვა, რა არის საჭირო სახელმწიფოს ეფექტიანი მართვისთვის, რომელმაც უდიდესი კვალი დატოვა XX საუკუნის მსოფლიო პოლიტიკაში, საბჭოთა კავშირის დემოკრატიული გარდაქმნისა და საქართველოს სახელმწიფოდ ჩამოყალიბების საქმეში.

შეხვედრა გახსნა პროფესორმა გიორგი ბაღათურიამ:

- ბატონო ელჟარდ, დიდი მადლობა, რომ გამონახეთ დრო და მოახერხეთ ჩვენთან შეხვედრა. აქ არიან საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის სპეციალობის სტუდენტები, IV კურსელები, აგრეთვე ახალგაზრდა ლექტორები. სახელმწიფო მართვის კათედრის ინიციატივით დაარსდა სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება“. ჟურნალში იბეჭდება სამეცნიერო მასალა ყველა იმ პრობლემის შესახებ რაც ეხება ხელისუფლებისა და საზოგადოების ურთიერთობას, ისტორიას, თეორიას, პრაქტიკას. აქ წარმოდგენილ ნომერში მოცემულია სახელმწიფო მართვის სწავლების კონცეფცია, რომლის ერთ-ერთი მთავარი აზრი გამოხატულია სოკრატეს სიტყვებით *„სისულელეა იმის ფიქრი, რომ კარგ მასწავლებელთა გარეშე ... სახელმწიფოს მეთაურობა, რაც ყოველ საქმეზე უდიადესია, ადამიანს თავისთავად მოსდის“*.

დიდი იმედი გვაქვს, რომ თქვენთან შეხვედრით ჩვენ ყველანი მივიღებთ სახელმწიფო მართვას პრაქტიკულ გაკვეთილებს, რასაც ვერავითარი თეორიული და საუნივერსიტეტო განათლება ვერ შეედრება.

თქვენ ყველაზე უკეთ შეგიძლიათ ახალგაზრდებს მოუთხროთ თქვენი გამოცდილების შესახებ. ეს დღე იქნება ძალიან ფასეული და დაუვიწყარი დღე, როგორც ჩვენი სტუდენტებისათვის, ისე ლექტორებისთვის, ყველა ჩვენთაგანისათვის.

ელჟარდ შვეარდნაძე: გმადლობთ

გიორგი ძიბიგური (სტუდენტი):

ბატონო ელჟარდ, თქვენი აზრით როგორ უნდა განვითარდეს საქართველოში განათლების სისტემა იმ დონეზე, რომ კონკურენცია გაუწიოთ ევროპის უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულებს? და რა პრიორიტეტები უნდა დავისახოთ ამისათვის?

ელჟარდ შევარდნაძე:

განათლების სისტემაზე თუ ვისაუბრებთ, უნდა აღინიშნოს ერთი ტენდენციაა, რომელიც განათლების სისტემას ახასიათებს, რაც საფუძვლად უნდა ავიდოთ. შეიძლება, არ იყოს მთლად ობიექტური ჩემი შეფასება, მაგრამ, მიმაჩნია, რომ – განათლების სისტემა კონსერვატორულია.

მეფის რუსეთის დროინდელი განათლების სისტემა, მერე საბჭოთა სისტემა, მერე კომუნისტების საქართველოს განათლების სტრუქტურები, მათ შორის პრინციპების ერთიანობაა. რომ ავიდოთ მეფის რუსეთის დროინდელი განათლების სისტემა დღეს მას რც ფასი ექნება ამდენი, მითუმეტეს დამოუკიდებელი საქართველოსთვის მაგრამ მაინც ძალიან დიდი ერთობაა, პრინციპებია, პრინციპების ერთობაა. რა თქმა უნდა, არის იდეოლოგიური ზეწოლა, პოლიტიკური და სხვა მიზნებია დასახული, მაგრამ როგორც სისტემა, მე ასე ვიტყვოდი, მაინც

კონსერვატორულია და კარგია რომ ასეა. ხანდახან საუკუნეების განმავლობაში ერთჯერ ან ორჯერ რაღაცა შეცდომა შევა, ეს იმ ნაწილში რომელიც ესება იდეოლოგიურ სფეროს, მაგრამ თვითონ განათლების სისტემა, როგორც ასეთი, როგორც მეცნიერება, მე ასე ვითვლი, დიდად არ იცვლება საუკუნეების განმავლობაში.

გიორგი ბაღათურია:

ე.ი. შეიძლება ითქვას, რომ რაც კარგი გვაქვს, აქამდე მოტანილი, არ უნდა შეიცვალოს.

ედუარდ შევარდნაძე:

ჩვენ რაც შეცდომა დავუშვით, აი, უნივერსიტეტის მიმართ მაგალითად, უნივერსიტეტი ხომ განათლების ერთ-ერთი უზარმაზარი კერაა, ჟურნალისტების მიმართ, მწერალთა კავშირის მიმართ, ესეც განათლების შემადგენელი ნაწილებია. მწერალთა კავშირი არ არის განათლების შემადგენელი ნაწილი? მწერალთა შემოქმედება არ ნიშნავს განათლების სისტემის სრულყოფას?...ამიტომ მე ამ ყველა სტრუქტურას ერთად განვიხილავდი და ვილაპარაკებდი იმ შეცდომებზე რაც ჩვენ დაგვიშვია და რასაც არც ისტორია გვაპატიებს და არც ღმერთი.. თავისთავად განვითარება ყველაფერს სჭირდება, ვთქვათ აბსოლუტურად კონსერვატორულ სისტემასაც სჭირდება განვითარება. ეს არ არის ისეთი რევოლუციური პროცესი, როდესაც, ვთქვათ, დღეს ერთი ფორმაა და ხვალ მეორე... ე.ი. ძირითადი პრიორიტეტები, მიუხედავად იმისა, რომ ეპოქები იცვლება, მმართველობის ფორმები იცვლება, მაინც განათლების სისტემა ინარჩუნებს ძირითად პრიორიტეტებს, ეს ჩემი აზრია...

მარი ჯანბეგაშვილი (სტუდენტი):

ბატონო ედუარდ, რა ღონისძიებებია საჭირო იმისათვის, რომ სამოქალაქო საზოგადოება ჩამოყალიბდეს ძლიერ ინსტიტუტად საქართველოში?

ედუარდ შევარდნაძე:

უპირველეს ყოვლისა უნდა დავამთავროთ თვით დემოკრატიული ინსტიტუტების სრულყოფა. ეს არის სამოქალაქო საზოგადოებისა და ქვეყნის მართველობის შემაერთებელი რგოლი, დამაკავშირებელი რგოლი. მე ვფიქრობ ასეა. მართველობის სისტემა უნდა ეფუძვნებოდეს დემოკრატიულ ფასეულობებს. მაშინ შეიძლება სამოქალაქო საზოგადოებაზე ვისაუბროთ.

გიორგი ბალათურია:

ეს არის პრობლემა არა ბატონო ედუარდ? როგორ მოვახერხოთ დემოკრატიული ინტესტიტუტების სრულყოფა? ასეთი კოლექტიური კითხვა აქვთ სტუდენტებს: რა სჭირდება საქართველოს სრულფასოვან სახელმწიფოდ ჩამოსაყალიბებლად?

ედუარდ შევარდნაძე:

საკაცობრიო იდეალების და ეროვნული ინტერესების ერთობა არის ძლიერი სახელმწიფოს წყარო და დემოკრატიის წყარო. თუ ეს ერთობა არ არსებობს, მაშინ სახელმწიფო სრულფასოვანი ვერ იქნება, და არც შეიქმნება.

გიორგი ბალათურია:

ხშირად ზოგიერთი ამბობს რომ ჩვენი ეროვნული ინტერესები უფრო მაღალია ვიდრე საერთაშორისო და მსოფლიო ინტერესები, არის მეორე, საპირისპირო აზრიც, რომ საერთაშორისო ინტერესები უფრო მაღალია, ამ საკითხის გამოც არის წინააღმდეგობა დღეს საზოგადოებაში, დაპირისპირებაც კი.

ედუარდ შევარდნაძე:

მსოფლიო ღირებულებათა აღიარება, ჩემი აზრით, ხელს უწყობს და ერთ-ერთი პირობაა ეროვნული სახელმწიფოს ფორმირებისა. და პირიქით – ეროვნული სახელმწიფოს ფორმირება მსოფლიო ცივილიზაციის შემაღენტი ნაწილია თუ ის მართლა ეროვნულია.

რომელი უფრო უნდა იყოს პრიორიტეტული? საერთაშორისო თუ ეროვნული ინტერესები? გათიშვა ამისი შეუძლებელია, ესე იგი საქართველო იყო, იდეალების და ეროვნული ინტერესების, ერთობა არის ძეგლი სახელმწიფო ტალღის. და დემოკრატიის წყარო, თუ ეს ერთობა არ არსებობს ე.ი. საერთაშორისო იდეალების და ეროვნული ინტერესების ერთობა არ არსებობს? მაშინ სახელმწიფო სრულფასოვანი ვერ იქნება. და არც შეიძლება. აი მსოფლიო ღირებულებათა აღიარება, ჩემი აზრით ხელს უწყობს, ერთ-ერთი პირობაა ეროვნული სახელმწიფოებრიობის ფორმირებისა და პირიქით ეროვნული სახელმწიფოს ფორმირება მსოფლიო ცივილიზაციის შემაღენტი ნაწილია. ეროვნული სახელმწიფო, მსოფლიო ცივილიზაციისა, თუ ის მართლა ეროვნულია! და არა ყურით მორთმეული.

ამ საკითხში დაპირისპირება შეუძლებელია, როგორც ვთქვი ზოგადსაკაცობრიო ინტერესებს უნდა ითვალისწინებდეს ნებისმიერი სახელმწიფო, ეროვნული სახელმწიფო, დიდი იქნება ეს თუ პატარა, თავისთავად დიდი სახელმწიფო უფრო დიდდება ამ

პატარა სახელმწიფოების გამოცდილებით. ჩვენც შეგვაქვს გარკვეული წვლილი, მაგრამ თუ ეროვნულ ინტერესებს ვეწინააღმდეგებით მაშინ ჩვენ დამოუკიდებლობაზე ლაპარაკი ზედმეტია.

გიორგი ბაღათურია:

ბატონო ედუარდ, ხომ არ არის იმის საშიშროება, რომ თუ მოხდა ჩაწერა ზოგად საკაცობრიო ღირებულებებში, ამ დროს წაიშალოს ქვეყნის ეროვნული თავისებურებები?, დაიკარგოს წმინდა ქართული ტრადიციები... იქნებ არ არსებობს ეს წმინდა ქართული ტრადიციები და ყველაფერი საერთოა?

ედუარდ შევარდნაძე:

საშიშროება ყოველთვის არსებობდა და არსებობს ახლაც რა თქმა უნდა. განსაკუთრებით როცა ლაპარაკი გლობალიზაციაზეა. გლობალიზაცია რა არის? ეს არის მოვლენა, რომელმაც გავლენა უნდა იქონიოს მთელ მსოფლიოზე, მათ შორის საქართველოზეც. მაგრამ, თუ შენ ტრადიციებს, შენ ხალხს აქვს უნარი ამ გლობალიზაციის შემოტევას გაუძლოს და თავისთავადობა შეინარჩუნოს, მაშინ დარწმუნებული ვარ, რომ ეს გლობალიზაციის პროცესი სასიკეთოდ განვითარდება, ზოგი ერი გადაშენდება კიდევ. მაგრამ საქართველოში იმდენად დიდია ქართული ტრადიციების მნიშვნელობა ქართველი ხალხისთვის, რომ თუ ამ ტრადიციებს შევინარჩუნებთ და ამ ტრადიციებს გაუფრთხილდებით გალობალიზაციის პროცესი ვერაფერს დაგვაკლებს. შეიძლება დაგვამდრიდოს, რაღაცა შეგვმატოს სხვა ქვეყნებთან დაგვაკავშიროს და ა.შ... თუ ტრადიციებს ვერ შევინარჩუნებთ, ეს არ არის ერთი და ორი წლის ამბავი, ერთი და ორი საუკუნის ისტორია. რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში იქმნებოდა ის რასაც ჩვენ ეროვნულ ტრადიციებს ვუწოდებთ. ეროვნულ ტრადიციებზე არის აგებული ქართული სახელმწიფო... მისი საფუძველი არის მისი ეს ტრადიციები. მე ასე ვხედავ. თქვენ თუ სხვანარად ხედავთ. შემეკამათეთ.

გიორგი ბაღათურია: მე მგონი აქ საკამათო არაფერია.

ალექო ყაჩაყელი (სტუდენტი):

მოგესალმებით ბატონო ედუარდ, თქვენი აზრით როგორ უნდა ხდებოდეს საქართველოში ურთიერთობების რეგულირება ხელისუფლებას და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის და არის თუ არა დემოკრატია ამ ეტაპზე საქართველოში?

ედუარდ შევარდნაძე:

დემოკრატია არის ის ფორმა ადამიანთა ურთიერთობისა, რომელიც საფუძველი უნდა იყოს სახელმწიფოსა და ხელისუფლებას შორის კავშირების. თუ დემოკრატია არ არის ქვეყანაში მაშინ სახელმწიფოსა და ხალხს შორის აუცილებლად წარმოიქმნება გადაულახავი წინააღმდეგობები. ჩვენ ამის მოსწრენი ვართ ამ ბოლო დროს. ხშირად იყო ისეთი რამ როცა, რასაც ჩვენ ვაკეთებდით ის არც საერთაშორისო ღირებულებებს და არც ეროვნულ ინტერესებსაც არ შეესაბამებოდა. მაგალითად ნოემბრის მოვლენები, ეს ეროვნული ინტერესებიდან გამომდინარეობდა?

ახლა მიუხედავად იმისა რომ, არის ტალიაინის, ცნობილი დიპლომატის კომისია, რომელმაც უნდა დადოს დასკვა იმის შესახებ, სწორი ვიყავით თუ არა როცა ცხინვალში შევედით, მე ნათქვამი მაქვს რომ ცხინვალში შესვლა არ იყო არც ერთ შემთხვევაში სწორი და ძალიან ძვირი დაუჯდა საქართველოს და ქართველ ხალხს. სარკოზის დახმარებით რაღაც ტერიტორიები გავანთავისუფლეთ მაგრამ კოდორი და ახალგორი ხომ დაიკარგა, რუსეთმა აღიარა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობა, ჯუჯა სახელმწიფოების დამოუკიდებლობა.

მაგრამ მე ეს ხშირად მითქვამს და ახლა თქვენთანაც მინდა გავიმეორო: აღიარა რა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობა, რუსეთმა თვითონ დაუშვა საბედისწერო შეცდომა. ე.ი. შექმნა პრეცედენტი – თუ კი პატარა, ჯუჯა სახელმწიფო შეიძლება იყოს დამოუკიდებელი, მაშინ ჩვენებმა რა დააშავეს? ორჯერ მეტია მოსახლეობით და დიდი ტერიტორიაც უკავია, ანდა ინგუშებმა, რაც შეეხება დაღესტანს, მე ჩემს მეზობლებზე ვლაპარაკობ, დაღესტანში ცხოვრობს ოთხნახევარი, 5 მილიონი ადამიანი. აქვთ კასპიის ზღვაზე გასასვლელი, ე.ი. შეუძლიათ დაუკავშირდნენ სხვა ქვეყანას. ე.ი. იგი ამ ქვეყნებისთვის შექმნა პრეცედენტი, მე ახლა აღარ ვლაპარაკობ თათარსტანზე და ბაშკირეთზე. ე.ი. რუსეთმა შექმნა ისეთი პრეცედენტი, რომელიც ამ ქვეყნებში გამოიწვევს ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი მოძრაობის ტალღის გაძლიერებას და აგორებას. აი ასეთი პრეცედენტი შექმნა.

ახლა დავიბრუნებთ თუ არა აფხაზეთს, ამით სიტუაცია არ იცვლება. მე ბევრჯერ მითქვამს რას მოუტანს აფხაზეთს რუსეთთან შერთება ჩემი აფხაზი მეგობრებისთვის და ნაცნობებისთვის, რომლებიც ძალიან ბევრი მყავს. კომუნისტების დროს ბაგაფში მაგალითად, კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი იყო. ან ვთქვათ ანქვაბი - შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე, შესანიშნავი ახალგაზრდები იყვნენ მაშინ და, შემდეგ, როცა მოსკოვში გადავედი, ხშირად მოდიოდნენ,

ვსაუბრობდით. როცა დაბრუნდენ თავიანთ ქვეყანაში, ცოცხალი სხვანაირი მსოფლმხედველობის მიმდევრები აღმოჩნდნენ. ახლარუსეთი აფხაზეთის სანაპიროზე, შავი ზღვის სანაპიროზე, აშენებს ორ სამხედრო ბაზას. ერთი არის გემებისათვის მეორე ჩვეულებრივი სამხედრო ბაზაა. მაგრამ ბაზა მარტო ტანკები და იარაღი ხომ არაა? იქ უნდა ჩავიდნენ ჯარსკაცები, ოფიცრები, გენერლები ოჯახებით, ზოგი დაცოლში იღლება, დასახლებიან და თვითონ აფხაზებს და ოსებს ყველაზე დიდი საფრთხე ელით ამის გამო.

შეიძლება აფხაზები გადაშენდნენ კიდევ. იყო ასეთი შემთხვევა მე-18 საუკუნის მეორე ნახევარში, როცა რუსეთის იმპერატორმა, მთიელი ხალხები, მათ შორის: ჩეჩნები, ინგუშები, აფხაზები და სხვ. შერაცხა დამნაშავე ერებად. ამას ჰქვია მუჰაჯირობა. როცა აქ აღარ გაეჩერებოდათ, მერე დაიწყეს გადასახლება თურქეთში, და ათასობით აფხაზი, ჩეჩენი და ინგუში გადასახლდა თურქეთში, ზოგი სირიისკენ გადავიდა, ზოგი ეგვიპტეში და ასე შემდეგ, გადაშენდნენ და გადაგვარდნენ. კიდევ იყო ერთი ხალხი, უბიხები, რომლებიც საერთოდ აღარ არსებობენ. ეს ყველაფერი დაიწყო რუსეთ-თურქეთის ომის დროს, მაშინ დაიწყო საქართველოს ტერიტორიების – აფხაზეთისა და სხვა ტერიტორიების მიტოვება. საქმე იქამდეც კი მივიდა რომ, აფხაზეთს, ვინც დარჩა, ვინც არ აჰყვა მუჰაჯირობის იმ მოძრაობას, ვინც დარჩა აფხაზეთში, სოხუმიში დასახლება ეკრძალებოდა. სოხუმიდან 20 კმ უნდა ყოფილიყო დაშორებული რომ აფხაზს მიეღო უფლება დასახლებულიყო და სახლი აეშენებინა. სოხუმი ამიტომ იყო წმინდა ქართული ქალაქი.

გიორგი ბაღათურია:

ბედის ირონიაა ბატონო ედუარდ. იმპერატორი ალექსანდრე II მსოფლიო ისტორიაში ითვლება განმანთავისუფლებელ იმპერატორად, ბატონყმობა გააუქმა, ბულგარეთში მისი ძეგლია და ა.შ. აი, აქ კი, ამ ერებისთვის არის დამატკეველი და გამანადგურებელი.

ედუარდ შევარდნაძე:

არც თავისი ხალხისთვის მოუტანია სიკეთე, მართალია ბატონყმობა გაუქმა მაგრამ, ბატონყმობის გაუქმებას რამდენი უბედურება მოჰყვა თან. იმპერატორი იმის იმპერატორია, რომ მას უნდა ჰყავდეს თავისი დასყრდენი და მისი დასაყრდენი იყო ის ადამიანები რომლებსაც ჰქონდათ დიდი მამული, დიდი შემოსავლები და ბურჟუა. მაშინ ბურჟუაზია ახალი კლასი იყო, თუმცა ისიც მის დასაყრდენად მიაჩნდა, ასე რომ ყველაფერი

სიკეთესთან არ არის დაკავშირებული. იმპერატორი რის იმპერატორია რომ გონივრულად უნდა წარმართოს საქმე.

ლიკა ასლანიშვილი (სტუდენტი):

ბატონო ელჟარდ, ვის გამოარჩევდით დღეს მსოფლიოში საერთაშორისო და ყველაზე წარმატებულ პოლიტიკურ მოთამაშად პატარა ქვეყნების მაგალითზე და რა გვიშლის ჩვენ ხელს რომ ანალოგიურად ვიმოქმედოთ?.

ელჟარდ შევარდნაძე:

გავკადნიერდები და ვიტყვი ... ელჟარდ შევარდნაძეს...(იციან, გამოცოცხლება და ტაში დარბაზში)... თქვენს შორისაც ბევრია, მომავალშიც იქნება. ეხლა რისი გაკეთება მოვასწარი? რაც გავაკეთე პირველი – ეს არის საბჭოთა კავშირისა და ამერიკის შეერთებული შტატების ურთიერთობის დათბობა. პირველად ეს შეხვედრა ჩატარდა მალტაზე, იქ ჩავედით მამა ბუში, გორბაჩოვი, ბუიკერი და შევარდნაძე. იქ გავაფორმეთ პირველად ხელშეკრულება, რომ ჩვენ ამიერიდან მტრები აღარ ვართ, ე.ი. არ ვართ დაპირისპირებული ორი ზესახელმწიფო. ეს იყო პირველი. შემდეგ, ბუიკერთან ვმეგობრობდი და მან მიმიწვია თავის აგარაკზე ვაიომინგში. 4 საათის ფრენის შემდეგ ჩავფრინდით ვაიომინგში. მზიანი ამინდი იყო და ნაკრძალში ვართ, სადაც ცხოველები აღამიანებს არ უფრთხიან, გარეული კამეჩები, გარეული მხეცები ჩვენს ირგვლივ დადიან, ჩვენ მოლაპარაკებას ვაწარმოებთ და იქ გავაფორმეთ ასეთი ხელშეკრულება: ამიერიდან ჩვენ არამცთუ მოწინააღმდეგენი არ ვართ, არამედ ვართ პარტნიორები. ამას ქვია ხელშეკრულება პარტნიორობის შესახებ და ამის შემდეგ დაიწყო საბჭოთა კავშირისა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის ურთიერთობის დათბობა. შემდეგ იყო ძალიან ბევრი განსაცდელი, მაგრამ საბჭოთა კავშირისა და ამერიკის შეერთებული შტატების ურთიერთობა არ შეცვლილა. ერთ-ერთი მიზეზთაგანი, რომლის გამოც მე და გორბაჩოვი მივედით იმ დასკვნამდე, რომ ამერიკასთან ურთიერობა უნდა დავათბოთ, იყო რეიგანის განცხადება. მაშინ საბჭოთა კავშირს არ ქონდა ბირთვული იარაღი, ამერიკას უკვე ქონდა. რეიგანმა გააკეთა განცხადება, რომ ამერიკის შეერთებული შტატები შექმნის კოსმოსური ბაზირების ბირთვულ იარაღს. მე და გარბაჩოვმა მოვიწვიეთ ცნობილი მეცნიერები, ათი კაცი იყო და ვკითხეთ შეიძლება თუ არა ასეთი იარაღის შექმნა. მაშინვე გვიპასუხეს, ჩვენ ამაზე ვიფიქრეთ და ასეთი იარაღის შექმნა არ შეიძლებაო. ცოტა დავმშვიდდით. მერე გავიდა ერთი თვე, თვენახევარი და გორბაჩოვი მირეკავს – ის

ხალხი მოვიდა და მოდი ერთად შევხვდეთ, ერთად მივითღოთ. მივედით, ბოდიში მოგვიხადეს და გვეთხრეს: ჩვენ ვინჩარეთ დასკვნის გაკეთება. თუკი ქვეყნის ეკონომიკა იძლევა საშუალებას, მაშინ ასეთი იარაღის შექმნა პრინციპში შეიძლება. თუ შევადარებთ ამერიკის შეერთებული შტატების და საბჭოთა კავშირის ეკონომიკას, ამერიკას 10, 12 ან 15 წლის შემდეგ შეუძლია შექმნას ასეთი იარაღი, კოსმოსური ბაზირების იარაღი. საბჭოთა კავშირს დასჭირდება 20-25 წელი მინიმუმ, ეკონომიკა არ იძლევა საშუალებას. მაშინ ერთ-ერთი არგუმენტი იმისა, რომ ამერიკასთან უნდა დავათბოთ ურთიერთობა, არ უნდა გვქონდეს მტრული კავშირები, იყო ბირთვული იარაღის იდეა, რომელიც რეიგანმა წამოაყენა. მერე რვაჯერ შევხვდი რეიგანს და ვარწმუნებდი, რომ სისულელეა კოსმოსური იარაღის შექმნა. ბოლოს და ბოლოს ურთიერთობა აეწყო და რეიგანმა უარყო ეს იდეა და კოსმოსური იარაღი აღარ გამოიყენა. თუმცა ჩვეულებრივი ბირთვული იარაღი ძალიან ბევრი ქონდა. ახლაც მინდა სიამოვნებით განვაცხადო, რომ ჩემ დროს, როცა მე საბჭოთა მინისტრი ვიყავი, რათქმაუნდა, გორბაჩოვის დახმარებით და გორბაჩოვთან ერთად მოვახერხეთ საბჭოთა კავშირის და ამერიკის შეერთებული შტატების ბირთვული იარაღის სრული განადგურება, მოესპეთ და კონტროლის საშუალებებიც გვქონდა, თუ იქ რაღაცას იეშმაკებდნენ, მერე ამაზე ერთი ამბავი ატყდებოდა.

ჩემს დროს გაერთიანდა გერმანია. რათქმაუნდა, ჩემი და გორბაჩოვის დახმარებით და წყალობით. გერმანიის გაერთიანება საბჭოთა კავშირის დიდ ნაწილს არ უნდოდათ, „გერმანიას ვკარგავთ“. რატომ ვკარგავთ გერმანიას? ვითომ ღმერთისგან იყოს ნაბოძები. გერმანია ორად იყო გაყოფილი. იყო აღმოსავლეთ გერმანია, რომელსაც აკონტროლებდა საბჭოთა კავშირი და იყო დასავლეთ გერმანია, რომელსაც აკონტროლებდნენ ფრანგები, ამერიკელები და ინგლისელები, დიდი ბრიტანეთი. სხვათაშორის ყირიმის კონფერენციაზე მოხდა დიდი სამეულის სტალინის, რუხველტის და ჩერჩილის შეხვედრა, ახლა დეტალებზე აღარაა საჭირო საუბარი. სხვათაშორის, სტალინი არასოდეს არავის არ ხვდებოდა და არც არავის აცილებდა. ერთადერთი შემთხვევა იყო, როცა გააცილა იაპონიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. იმ კაცმა არც იცოდა თუ უნდა გაცილებინა სტალინს. სტალინი მიხვდა, რომ იაპონიას ომი არ უნდა დაეწყო, მსგავსი ნაბიჯი არ უნდა გადაეღვა, ვაგონში ჩაჯდომამდე გავიდა ბაქანზე, რა თქმა უნდა დაცვით და შეიპატიუა იაპონიის საგარეო საქმეთა მინისტრი რესტორანში, კარგად გამოათრო და პირობა ჩამოართვა, რომ იაპონია ომს არ დაიწყებს საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. ეს იყო ერთადერთი შემთხვევა, როდესაც მან უცხოელი სტუმარი

გააცილა. სხვათაშორის, ყირიმის კონფერენციაზე გიყვებოდით, იქ იყვნენ სტალინი, რუზველტი და ჩერჩილი, ისინი ყირიმში ჩამოფრინდნენ და ძალიან ნაწყენები დარჩნენ, რომ სტალინი მათ არ დახვდათ და კიდევ უთხრეს: ჩვენთან რომ ჩამოფრენილიყავი, ხომ დაგხვდებოდითო? მე ასეთი წესი მაქვსო. ახლა რა იყო საინტერესო ყირიმის კონფერენციაზე – შეერთებული შტატები, დიდი ბრიტანეთი და საფრანგეთი მოითხოვდნენ დასავლეთ გერმანიის სამ ნაწილად გაყოფას და სტალინი წავიდა სასტიკი წინააღმდეგი, გერმანია ხომ იყო გაყოფილი ორად, სულ ასე არ იქნებო, მოვა დრო, გერმანია გაერთიანდება, და ამ ერის დაცალკეება და დაჩაგვრა არ შეიძლება და ისინი დაითანხმა იმაზე, რომ კოლექტიურად ემართათ, გერმანიის დასავლეთ ნაწილს ძირითადად აშშ განაგებდა და, რათქმუნდა, საფრანგეთი და დიდი ბრიტანეთიც მონაწილეობდნენ.

სხვათაშორის მინდა ვთქვა, შეიძლება ბევრმა არ იცოდეს, განსაკუთრებით ახალგაზრდებიდან, გერმანიის საკითხზე მსჯელობა დავიწყეთ ოტავაში. ვიხილავდით მშვიდობიანი ცის პრობლემებს, ბეიკერი მაშინ სახელმწიფო მდივანი იყო და ჩემს მთავრად პირველ მხარეს იჯდა, გადმოიჯდა ჩემს გვერდით და მეუბნება: ედუარდ (ემგეობრობდით და სახელებით მივმართავდით), როგორ ფიქრობ, ხომ არ მოვიდა გერმანიის გაერთიანების დრო?

მე კიდევ ვეუბნები: მე დიდი ხანია ვფიქრობ მაგ თემაზე, მაგრამ მე არ ვიცი გორბაჩოვი რას ფიქრობს, გორბაჩოვთან საუბარიც არ მქონია (სხვათაშორის, გორბაჩოვთან ყოველთვის აყენებდნენ საკითხს – არის თუ არა შესაძლებელი გერმანიის გაერთიანება, არც პოს იტყოდა, არც არას. -ასე აუფლიდა გვერდს, გადაიტანდა საუბარს სხვა თემაზე). ბეიკერს ვუთხარი: მე თანახმა ვარ, მაგრამ გორბაჩოვი რას იტყვის, გორბაჩოვის თანხმობის გარეშე ჩვენ წინ ვერ წავაგოთ. წავედი მეორე ოთახში, დავურეკე გორბაჩოვს და, სხვათაშორის, იქ, შეხვედრაზე წამოვიდა ასეთი წინადადება, რომ უნდა შექმნილიყო რაღაც მექანიზმი, რომელმაც უნდა დაამუშავოს ის პრინციპები, რა პრინციპებიც დაედება საფუძვლად გერმანიის გაერთიანებას და ამას დავარქვით მაშინ „2+4“ ესე იგი ორი გერმანული სახელმწიფო და ოთხი – საბჭოთა კავშირი, შეერთებული შტატები, დიდი ბრიტანეთი და საფრანგეთი. გორბაჩოვს რომ ველაპარაკე, ვუთხარი – აქ საუბარია გერმანიის გაერთიანებაზე და მექანიზმიც შევიმუშავეთ. იკითხა მექანიზმის სახელი, მე ვუთხარი და აუუხსენი, გორბაჩოვი ჩაფიქრდა და მერე მეუბნება – ეს საკითხი ადრე თუ გვიან გადასაწყვეტიაო და რახან აქ წამოიჭრა ეს საკითხი და მექანიზმზეც შეთანხმდით, ჩათვალე, რომ მე წინააღმდეგი არ ვარ და მეც ვეთანხმები. ასე ამუშავდა ეს მექანიზმი „2+4“. ეს მექანიზმი რომ არ ყოფილიყო, გერმანია

შეიძლება ვერც გაერთიანებულიყო.

სხვათაშორის, არ ვიცი იცით თუ არა, მეორე მსოფლიო ომის დამტავრებისთვის ამერიკელებს ქონდათ ბირთვული იარაღი, საბჭოთა კავშირს არ ქონდა, კიდევ ერთი საბჭოთა საჭირო მანკი, რომ სამუშაო დამთავრებულიყო. და იმის სანაცვლოდ, რომ რახან ბირთვული იარაღი არ გვქონდა და ტრუმენმა გააკეთა განცხადება მოსკოვში ბირთვული იარაღით შესვლის შესახებ და ასე შემდეგ, სტალინმა ევროპის ცენტრში, ბერლინთან ახლოს ჩააყენა ნახევარ მილიონიანი არმია კბილებამდე შეიარაღებული. რატომ იყო საჭირო ეს? თუ ამერიკის შეერთებული შტატები გამოიყენებდა ბირთვულ იარაღს საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ, კბილებამდე შეიარაღებული ნახევარმილიონიანი საბჭოთა არმია გადაუვლიდა მთელ ევროპას, ევროპა მაშინ ამერიკის მოკავშირე იყო, და წყნარ ოკეანემდე ჩავიდოდა ორი დღის განმავლობაში. ამერიკას უნდა ცოდნოდა რომ დაუსჯელი ბირთვული იარაღის გამოყენების შემთხვევაში არ დარჩებოდა. და მერე მოხდა ის სასწაული, რასაც ქვია გერმანიის გაერთიანება... მინდა გავისხენო, გერმანელები ახლაც ხშირად ამბობენ, რომ შევარდნამ და გორბაჩოვმა დაანგრის ბერლინის კედელი. ბერლინის კედელი დაანგრის თვითონ გერმანელებმა. თვითონ დაიწყეს, გადაძვრებოდნენ, იქედანაც ანგრევდნენ, აქედანაც ანგრევდნენ.

გიორგი ბაღათურია:

თქვენი სიტყვით დაიმედებულნი. თქვენ თქვით ერთ შეხვედრაზე – არ არსებობს კედელი, რომელიც ხალხის ურთიერთობას ხელს შეუშლის და გერმანელებმა ეს პირდაპირ გაიგეს.

ელჟარდ შევარდნაძე:

ჩემი და გორბაჩოვის ამოცანა ის იყო, რომ არმია საქმეში არ ჩარეულიყო, ამიტომ მე და გორბაჩოვი ჩაფურინდით ბერლინში და დავდექით იქ საღაც ჩვენი არმია იღვა. ჩვენ რომ არ ჩავსულიყავით, შეიძლება იქ არმიის სარდალს გაეცა ბრძანება და ეს ხალხი პირისაგან მიწისა აღეგავათ.. ჩაფურინდით იმისთვის, რომ არმია საქმეში არ ჩარეულიყო, ე.ი. გერმანიის გაერთიანება უნდა შემდგარიყო, მე და გორბაჩოვი რომ არ ვყოფილიყავით, ეს არ მოხდებოდა. თუმცა, ხონეკერი იყო გერმანიის პირველი პირი, მაშინ პარტიის გენერალური მდივანი ითვლებოდა პირველ პირად, ხონეკერი იყო სასტიკი წინააღმდეგი გაერთიანების. ერთხელ რაღაც ზეიმი იყო, თავისუფალი გერმანიის დაფუძნების 15 წლისთავი, ჰოლა გორბაჩოვი ჩავიდა, მე არ წამიყვანა, ტრიბუნაზე არიან გორბაჩოვი და ხონეკერი, მოდის ზღვა ხალხი და ყველა

ყვირის: “გარბაჩოვ! გარბაჩოვ! გარბაჩოვ!”, ერთმა კაცმაც არ დაიბახა ხონეკერი, ამაზე განაწყენდა ხონეკერი. მერე მე როცა მარტო ჩავედი, მას შევხვდი, უკვე ნაწყენი იყო, მაგრამ მაინც შემხვდა, კაბინეტში ტელევიზორი ქონდა და ჩართო, მითხრა – ახლა მოგასმენინებ რა არის დასავლეთ გერმანიაო. ცოტა გერმანული მესმოდა და თან მითარგმნიდნენ რას ლაპარაკობდნენ. ნუ ყოველდღე იყო მოწოდება : „გავერთიანდეთ, გავერთიანდეთ, გერმანია გავერთიანდეს“.. გინდა გავერთიანდეთ? მე არ მინდა – ხონეკერის სიტყვები იყო. მერე როცა გავერთიანების პრობლემა რეალურად დაისვა, ხონეკერი გააგდეს, ის ჯერ ევროპაში წავიდა, მერე თუ არ ვცდები ჩილეში და იქ გარდაიცვალა. მისი მემკვიდრეები, სხვათაშორის, მომხრენი იყვნენ გერმანიის გავერთიანებისა .

გიორგი ვრაძე (სტუდენტი):

ბატონო ედუარდ, შეეძლო თუ არა საქართველოს ხელისუფლებას 7 აკვისტოს მოვლენების დიპლომატიური გზით თავიდან აცილება?

ედუარდ შევარდნაძე:

ახლა მე არ მინდა გავასწრო ქალბატონ ტალიაშვილს, რომელიც თავჯდომარეობს კომისიას, რომელმაც უნდა შეისწავლოს რამდენად სწორად მოიქცა საქართველო და რამდენად ადეკვატური იყო რუსეთის პასუხი. სანამ ეს კომისია შეიქმნებოდა, მე უკვე მქონდა ნათქვამი, რომ ჩვენ ცხინვალში არ უნდა შევსულიყავით. ამას მოყვა საქართველოს ოკუპაცია, მთელი ტერიტორიების, ნაწილი დავიბრუნეთ საფრანგეთის პრეზიდენტის მხარდაჭერით, მაგრამ ნაწილი ხომ დავკარგეთ? კოდორის ხეობა დაიკარგა, აფხაზეთი დაიკარგა, ოსეთი დაიკარგა, შეცდომა იყო... - არ უნდა შესულიყო!

შოთა დოღონაძე:

ბატონო ედუარდ, ხელისუფლება ამბობს, რომ მზად იყო ომისთვის და რუსეთიც მზად იყო ომისათვის. მაგრამ, მე მგონი და თქვენც იცით და მეც ვიცი ზოგიერთი წყაროდან, რომ ჩვენ ასეთი საშიშროების წინაშე სულ ყოველთვის ვიდექით.

ედუარდ შევარდნაძე:

ზვიადის დროსაც იყო, ზვიადი პირველი შევიდა ცხინვალში...

შოთა დოღონაძე:

დიახ, მაგრამ ჩვენ ხომ ვიცვილებდით რუსეთის შემოსვლის

საშიშროებას?

ელუარდ შევარდნაძე:

მაშინ რუსეთის საფრთხე არ არსებობდა, იმდენად საშიში არ იყო რუსეთი.

შოთა დოღონაძე:

თქვენ დროს ხომ იყო ეს საშიშროება? საშიშროება, რომ რუსები მიზეზს ეძებდნენ და შემოვიდოდნენ საქართველოში?

ელუარდ შევარდნაძე:

შეიძლება იყო ეს საშიშროება, მაგრამ ჩემი დამსახურება იცით რაშია? მე ამერიკასთან მქონდა ბრწყინვალე ურთიერთობა და ვლადიმერ პუტინთანაც, რომელიც მაშინ პრეზიდენტი იყო, ვმეგობრობდი... და თუ გაინტერესებთ ერთ დეტალს მოგიყვებით: პუტინი მირეკავს – სოჭში ვარო. რა იყო პუტინის თხოვნა, სოჭიდან სოხუმაძე მუშაობდა მატარებელი, მაგრამ რახან მოკლე მანძილია, ხალხი არ სარგებლობდა და იძარცვებოდა წარამარა. როცა გამოიანგარიშეს ზარალმა ათი მილიარდი მანეთს მიაღწია. თავის დროზე ამის გამო შევიყვანეთ ჯარი, ჯარს უნდა გაეცილებინა მატარებელი, თანაც იმავე განკარგულებაში ნათქვამი იყო, რომ ჯარს ეკრძალება დასახლებულ პუნქტებში შესვლა. ერთი პუნქტი იყო სამტრედია, არა თვითონ ქალაქი, მეორე იყო სოხუმი, გარეუბანი და არა ქალაქი, და მესამე ლესელიძე.

როცა შევთანხმდით რკინიგზის ხაზის გახსნაზე, მერე პუტინს ვუთხარი, რომ თუნდაც ერთ რეგიონში, ერთ რაიონში დააბრუნეთ ლტოლვილები, რომ ხალხმა დაგვიჯეროს, ჩვენ გულწრფელნი ვართ...არც უფიქრია, ისე აიღო ყურმილი, დაურეკა სამშვიდობო ძალების უფროსს და უთხრა გალის მოსახლეობის დიდი ნაწილი მანდ არისო გაფანტულიო, შეიკრიბოს, სამი დღის ვადას გაძღვევო და სახლში დააბრუნე სუყველაო... ზოგიერთი მართლა იყო დარჩენილი იქ, მაგრამ აწიოკებდნენ.. ამ ხალხის უსაფრთხოებაზე პასუხს შენ აგებო, სამ დღეში მართლაც დაბრუნდა გალში მრავალი. საბჭოთა კავშირის დროს გალში ცხოვრობდა 80 ათასი კაცი. 95% იყვნენ ქართველები. ხოდა ეხლა სეპარატისტები აიძულებდნენ, რომ ქართული არ ესწავლათ,თუმცა საერთაშორისო ორგანიზაციები ჩაერივნენ და სერიოზული დასკვნა დადეს, რომ ბავშვმა იმ ენაზე უნდა ისწავლოს, რომელიც მისი მშობლიური ენაა. . დღეს ევროპა ჩვენ გვექმნაგება, ევროპა და ამერიკის შეერთებული შტატებიც.

კიდევ ერთ მომენტს გავიხსენებდი... ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა აიღო ვალდებულება, მოემზადებინათ ქართული ჯარი,

მათ შორის სასაზღვრო ჯარიც. ეს ძალიან დიდი ფული ჯდება და მინდოდა რომ როგორმე პირველს მე მეთქვა პუტინისთვის. თათბირი ტარდებოდა ალმაატაში, თათბირის შემდეგ დავრჩი პუტინთან და ვუთხარი, მე მინდა პირველი გითხრათ იმის შესახებ, რომ ამერიკელები გვეხმარებიან ქართული ჯარის მომზადებაში. პუტინი ცოტა შეიშმუშნა და მეუბნება ჩვენც მოგეხმარებითო, მე ვუთხარი – თქვენ არ გაქვთ იმდენი ფული რამდენიც ამერიკელებს აქვთ მეთქი

ზაზა ქლიავა (მაგისტრი):

ბატონო ედუარდ. თუ შეიძლება იქნებ გაიხსენოთ პოლიტიკური დაძაბულობის რომელიმე კონკრეტული მაგალითი, რომელიც თქვენი პრაქტიკული მოქმედებით იქნა დადებითად გადაწყვეტილი?

ედუარდ შევარდნაძე:

იყო ასეთი შემთხვევები, ენის საკითხის გადაწყვეტა, ფეხბურთის დროს აღელვებული ხალხის დაწყნარება, მუხროვანის ამბოხის დროს, ვიცოდი ჩემთვის სროლას აპირებდნენ, როცა იქ მივიდოდი, მაგრამ შევედი ყოვეკგვარი დაცვისგარეშე და დავაწყობნარე აღელვებული ოფიცრები და ჯარუსკაცები. მიძიმე სოციალური პირობების გამო იყო ძალიან უკმაყოფილო ჯარში. მაგრამ მაშინ სათანადო სახსრები არ გვქონდა.

ბოლოს ეს იყო, საპარლამენტო არჩევნების დროს იბახოდნენ – გადადექი! გადადექი! დავაპირე მომიტინგეებთან დალაპარაკება – ბავშვებო მაცადეთ, ორ სიტყვას გეტყვით მეთქი, არა, არ იშლიან, ყვირიან.. ხოდა რატომ არ იშლებიან, თურმე ქალბატონი ნინო ბურჯანაძე მორიგეობდა, იძინებდა კანცელარიაში, რომ ბავშვები არ დაშლილიყვნენ.. ვერ დაველაპარაკე, რა მექნა ახლა, წამოვედი... მერე მართლა ისე განვითარდა მოვლენები, რომ მართლა გადადგომა მომიწია. დღესაც არ ვნანობ, ორი გამოსავალი იყო, ან სისხლი უნდა დამეღვარა ან გადავმდგარიყავი. მე მეორე გზა ავირჩიე... თქვენ რომ გაიზრდებით ვნახავ რომელ გზას აირჩევთ (იციინის).

ილია ჯობავა (სტუდენტი):

მოგესალმებით ბატონო ედუარდ, ჩემი შეკითხვა მდგომარეობს შემდეგში – რამდენად რეალურია საქართველოს ინტეგრაცია ჩრდილო ატლანტიკურ ალიანსში უახლოეს 10-15 წლის განმავლობაში და არის თუ არა ქართული საზოგადოება მზად ამ ინტეგრაციისთვის.

ედუარდ შევარდნაძე:

მე მგონი არ უნდა ვინჯაროთ, სანამ რუსეთში გაირკვევა რაღაც-რაღაცეები. სხვათაშორის როცა ვლაპარაკობთ კავკასიაზე, მე მხედველობაში მაქვს მშვიდობიანი კავკასიის იდეა, ეს იდეა ჩემ დროს იქნა წამოყენებული. ყველა იდეას აქვს გარკვეული საფრთხე, მათ შორის მშვიდობიან კავკასიასაც... ყირიმის ომები საიდან მოდიოდა? მთავარი მოქმედი პირი თურქეთი იყო. სტალინის დროს მოხერხდა თურქების გამოყრა იქიდან...

არამარტო რუსეთზე და ამერიკის შეერთებულ შტატებზე უნდა ვილაპარაკოთ, არ უნდა დაგვაფიქვადეს ჩინეთი, თითქმის მილიარდნახევარია. მათ ძე დუნის დროს გამოსცეს ბრძანებულება – შობადობა იზღუდებოდა, ერთი ან ორი ბავშვი უნდა ყოლოდათ. სტალინის გარდაცვალების შემდეგ მათ ძე დუნი გააუქმა ბრძანებულება შობადობის შეზღუდვის შესახებ, ასე თქვა – ხუანხე რომ ადიდდება კალაპოტს თვითონ მოძებნისო. ეს მისი სიტყვებია. უკვე შემოვიდნენ საქართველოში, რუსეთში 7 მილიონი ჩინელია. სხვათაშორის დენ სიო პინს შევხვდი, დამანსკის კუნძულის შესახებ ვდაობდით, ვისია, ჩვენია, ჩინელებისა... ძალიან რომ განვითარდა კამათი, დენ-სიო-პინი მეუბნება – რაზე ვდავობთ ამ პატარა კუნძულზე, ჩინეთს არ ეჩქარება... რუსეთში უკვე ბევრი ჩინელია, ფულს ბევრს არ ითხოვენ და მუშაობენ ბევრს... აქ რატომ მოდიან ჩინელები, განა საქართველო აინტერესებთ, არა, მათ ვეროპა აინტერესებთ...

თამუნა თვალჭრელიძე (სტუდენტი):

სახელმწიფო მმართველობის რომელი ფორმა აჯობებს საქართველოში?

ედუარდ შევარდნაძე:

რომლის საფუძველიც არის დემოკრატია.

შეხვედრა 2 საათზე მეტ ხანს გაგრძელდა, სტუდენტები გასუსული ისხდნენ, მხოლოდ რამდენჯერმე ახმაურდნენ მხიარული შეძახილებით, როდესაც ბატონი ედუარდი იხუმრებდა ხოლმე მისთვის ჩვეული ენაწყლიანობით და იუმორით.

ბატონი ედუარდი დაიღალა, შეხვედრა უნდა დამთავრებულიყო, თუმცა კი არავის სურდა წასვლა.

შეხვედრა დასრულდა. ბატონმა ედუარდ შევარდნაძემ სტუდენტებზე წარუშლელი შთაბეჭდილება დატოვა. ყველანი ბედნიერად გრძნობდნენ თავს იმით, რომ უშუალოდ შეხვდნენ უახლესი დროის დიდ პოლიტიკურ მოღვაწეს და დიპლომატს.

სტუდენტებს ჩაუტარდათ ნამდვილი მასტერ-კლასი სახელმწიფო მართვის ხელოვნების შესახებ.

როგორც ბატონმა ედუარდმა ბრძანა, მასაც ძალიან მოეწონა სტუდენტები. შემდეგ ერთ-ერთ ინტერვიუში (გაზეთი „სასავალ-დასავალი“ № 18, 2009). მან ასე დაახასიათა ისინი –

ამ შეხვედრების შემდეგ სრულად გამიჭრა ის ერთგვარი ნიჟილიზმი ახალგაზრდობის მიმართ, რომელიც მქონდა, იმდენად გულწრფელ, მარძალ და არცძუ ზერელე შეკიბვებს მისვამდნენ. მარტო ამ ახალგაზრდობიძ ძუ ვიმსპელებძ, ალბაძ, სწორი არ იქნება, მაგრამ ისეძი ახალი ძაობა მოდის, რომელიც დიდ იმედს იბლუვა, ძუ ასეძი ძაობა არსებობს და, როგორც დავრწმუნდი, არის, საქარძველოს გადა შენება არ უწერია.

MEETING WITH EDUARD SHEVARDNADZE

Summary

On April, 30th, 2009 the meeting of group of teachers and students of the Georgian technical university with outstanding politician of the present times Edward Shevardnadze has taken place. The meeting purpose was acquaintance of the future civil servants with system of the government with an essence of the effective government in live dialogue with the person who has brought the huge contribution to business of democratic reforming of the USSR, in formation of the Georgian state. The meeting has passed in the dialogue form. Students and young teachers interested various problems of the governance and public administration: formation of competitive educational system, formation of a strong civil society and democratic institutes, mutual relations of universal and national interests, the authorities and societies, about an essence of democracy and democratic board, about a role of the person, about August events of 2008, about the reasons of this war, methods of overcoming of political crises and E.Shevardnadze's personal experience. And also prospect and possibilities of integration of Georgia in NATO and about readiness of the Georgian society for such integration.

Eduard Shevardnadze has in detail told to listeners about essential problems of the effective government, has resulted set of examples of overcoming of political crises, has shared own experience.

Having concerned education, Eduard Shevardnadze has noticed, that the education system by the nature has conservative character since formation priorities, as a rule, do not vary; all system should be based on knowledge, on all valuable, that is saved up by the previous generations; Thereupon Eduard Shevardnadze has specified also in the errors admitted during carrying out of

educational reform, and in relation to Tbilisi state university, the union of writers of Georgia, etc.

In the course of the governance Eduard Shevardnadze considers as the main thing end of perfection of democratic institutes as connecting link of a society and power, the control system should be based on democratic values. The democratic form of board is the main source of formation of the Georgian state. Thus other source of the strong state is the unity of universal ideals and national interests, their division is impossible. Globalisation influence will be positive if the country can keep the originality and the traditions.

Infringement of democratic forms of board has led to those errors which have been admitted recently, the coming into military actions in August, 2008 was the big error, territories have been lost, independence of Abkhazia and South Ossetia has been recognised by Russia, but Russia has admitted a gross blunder which a boomerang will return to it. This precedent Russia has pushed national republics of the Russian Federation to self-determination. On the other hand, the close military-political union with Russia puts Abkhazia before danger of degeneration.

Eduard Shevardnadze has told about events of world value, integration of Germany, about partnership and rapprochements of the USSR and the USA, a suspension of race of arms, end of cold war, about the Russian-Georgian relations, about ways of overcoming of existing contradictions. Concerning integration into NATO, Eduard Shevardnadze considers, that it is not necessary to hurry up and it is necessary to watch events in Russia. Eduard Shevardnadze has mentioned also questions of “peacefull caucasus”, has specified in necessity of the account of escalating influence of China, etc.

The meeting has taken the form of the real master class, students were delighted with dialogue with Eduard Shevardnadze. From its part Eduard Shevardnadze also remained is happy with students and as has noted in interview to newspaper "Asaval-Dasavali" - «Georgia will save as soon as we have such youth».

Keywords. Eduard Shevardnadze; state management; an education system; democracy; democratic institutes; a civil society; universal and national interests; originality, traditions and globalisation; military events of August, 2008; Abkhazia; South Ossetia; association of Germany; partnership of the USSR and the USA; arms race; cold war; political crisis; the Russian-Georgian mutual relations and contradictions; NATO; «peacefull caucasus»; influence of China.

ВСТРЕЧА С ЭДУАРДОМ ШЕВАРДНАДЗЕ

Резюме

30 апреля текущего года состоялась встреча группы преподавателей и студентов Грузинского технического университета с выдающимся политиком современности Эдуардом Амвросьевичем Шеварднадзе. Целью встречи явилось ознакомление будущих государственных служащих системой государственного управления с сутью эффективного государственного управления в живом общении с человеком, внесшим огромный вклад в дело демократического реформирования СССР, в формировании грузинского государства. Встреча прошла в форме диалога. Студентов и молодых преподавателей интересовали различные проблемы государственного управления вопросы: конкурентного образования, формирования сильного гражданского общества и демократических институтов, взаимоотношения общечеловеческих и национальных интересов, власти и общества, о сути демократии и демократического правления, о роли личности, об августовских событиях 2008 года, о причинах этой войны, методы преодоления политических кризисов и личный опыт Э.Шеварднадзе. А также перспектива и возможности интеграции Грузии в НАТО и о готовности грузинского общества к такой интеграции.

Эдуард Шеварднадзе подробно рассказал слушателям о насущных проблемах эффективного государственного управления, привёл множество примеров преодоления политических кризисов, поделился собственным опытом.

Коснувшись вопросов образования, Эдуард Шеварднадзе отметил, что система образования по природе своей носит консервативный характер, т.к. приоритеты образования, как правило, не меняются; вся система должна основываться на знаниях, на все ценное, что накоплено предыдущими поколениями; В этой связи Эдуард Шеварднадзе указал также на ошибки, допущенные в ходе проведения образовательной реформы, и по отношению к тбилисскому государственному университету, союза писателей Грузии и др.

Главным в процессе государственного управления Эдуард Шеварднадзе считает завершение совершенствования демократических институтов как соединяющего звена общества и власти, система управления должна базироваться на демократических ценностях. Демократическая форма правления является главным источником становления грузинского государства. При этом другим источником сильного государства является единство общечеловеческих идеалов и национальных интересов, их разделение невозможно. Влияние глобализации будет положительным, если страна сможет сохранить свою самобытность и свои традиции.

Нарушение демократических форм правления привело к тем

ошибкам, которые были допущены в последнее время, вступление в военные действия в августе 2008 г. было большой ошибкой, были потеряны территории, независимость Абхазии и Южной Осетии была признана Россией, но этим Россия допустила грубую ошибку, которая бумерангом вернется к ней. Этим прецедентом Россия подтолкнула национальные республики Российской Федерации к самоопределению. С другой стороны, тесный военно-политический союз с Россией ставит Абхазию перед опасностью вырождения.

Эдуард Шеварднадзе рассказал о событиях мирового значения, объединения Германии, о партнерстве и сближения СССР и США, приостановке гонки вооружения, завершения холодной войны, о Российско-грузинских отношениях, о путях преодоления существующих противоречий. Касательно интеграции в НАТО, Эдуард Шеварднадзе считает, что не надо торопиться и нужно следить за событиями в России. Эдуард Шеварднадзе затронул также вопросы «мирного Кавказа», указал на необходимость учета все возрастающего влияния Китая и др.

Встреча приняла форму настоящего мастер-класса, студенты были в восторге от общения с Эдуардом Шеварднадзе. Со своей стороны Эдуард Шеварднадзе также остался доволен студентами и как отметил в интервью газете «Асавал-дасавали» - «Грузии не суждено вырождение, если на смену нам едет такая молодежь».

Ключевые слова. Эдуард Шеварднадзе; государственное управление; система образования; демократия; демократические институты; гражданское общество; общечеловеческие и национальные интересы; самобытность, традиции и глобализация; военные события августа 2008 г.; Абхазия; Южная Осетия; объединение Германии; партнерство СССР и США; гонка вооружения; холодная война; политический кризис; Российско-грузинские взаимоотношения и противоречия; НАТО; «мирный Кавказа»; влияние Китая.

Teoria

გიორგი ბაღათურია

პოლიტიკური და ეკონომიკური პროცესების მართვა – მსბამსმბა და ბანსხვავმბა

შესავალი

სახელმწიფოსა და, საზოგადოდ, პოლიტიკური პროცესების მართვაში შესაძლებელია გამოვიყენოთ ბიზნეს-მენეჯმენტის მეთოდები. ასეთი შესაძლებლობა ჯერ კიდევ ვუდრო ვილსონმა დაასაბუთა [1]. ამავე დროს, აუცილებლად გასათვალისწინებელია ის სპეციფიკური თავისებურებები, რითაც სახელმწიფო მართვა განსხვავდება ბიზნესის მართვისგან. ხშირია შემთხვევები, როდესაც სახელმწიფო მმართველობაში მინისტრებად, დეპარტამენტების უფროსებად და სხვა მნიშვნელოვან თანამდებობებზე იწვევენ მენეჯერებს, რომლებმაც დიდ წარმატებებს მიაღწიეს ბიზნესის სფეროში. სახელმწიფო მმართველობის სპეციფიკური თავისებურებების გათვალისწინების გარეშე ბიზნესიდან მოსულ მენეჯერებს დიდი სირთულეები და იმედგაცრუებაც კი ელით.

ბიზნესის სფეროსგან განსხვავებით სახელმწიფო მართვის სისტემას ახასიათებს მთელი რიგი სპეციფიკური თავისებურებები. ეს არის გადაწყვეტილებათა მიღებისა და რეალიზების საკანონმდებლო შეზღუდვები, რაც სახელმწიფო მართვის პროცესს ნაკლებად ოპერატიულს ხდის; სახელმწიფო მართვის პროცესზე მოქმედ ფაქტორთა სიმრავლე, რომელიც განსხვავდება ბიზნეს-ფაქტორთა სიმრავლისგან; პერსონალთან ურთიერთობის რეგლამენტირებული წესები; შედეგების მიღწევის შეფასებათა არამკაფიო კრიტერიუმები და სხვ.

მართვის პროცედურების განსხვავება

სახელმწიფო მართვის მთავარი სპეციფიკური თავისებურება ის არის, რომ ბიზნეს-მენეჯმენტისგან განსხვავებით სახელმწიფო სისტემების მართვის პროცედურები მკაცრად არის განსაზღვრული. ეს პროცედურები რეგლამენტირებულია კანონმდებლობით და სხვადასხვა ნორმატიული აქტებით. ბიზნესის სფეროში ტოპ-მენეჯერს გაცილებით მეტი ძალაუფლება გააჩნია ვიდრე უმაღლესი რანგის სახელმწიფო მოხელეებს (მთავრობის წევრებს, მინისტრებს და სხვ.). საქმის ინტერესებიდან გამომდინარე და

საკუთარი შეხედულებით ბიზნეს-მენეჯერს თავისუფლად შეუძლია მიიღოს ესა თუ ის გადაწყვეტილება და დაუყოვნებლივ განახორციელოს კიდევ იგი (მიღებული გადაწყვეტილება). სახელმწიფო მართვის სფეროში ასე არ ხდება (არ შეიძლება მოხდეს). მთავრობის წევრი, მინისტრი თუ სხვა მაღალი მმართველობის ადმინისტრატორი გარკვეული გადაწყვეტილების განხორციელების დროს თვითნებურად ვერ იმოქმედებს, იგი უნდა დაემორჩილოს კანონმდებლობით და სხვადასხვა ნორმატიული აქტებით მკაცრად განსაზღვრულ ბიუროკრატიულ პროცედურებს, რომლებითაც გათვალისწინებულია გადაწყვეტილების მიღებისა და განხორციელების წესები და თანმიმდევრობა. სამთავრობო აქტებზე აუცილებელია სხვადასხვა სამინისტროების ხელმოწერა, ნებისმიერ დოკუმენტაციას, სანამ იგი საბოლოო გადაწყვეტილების ფორმას მიიღებს, მეტად გულდასმით სწავლობენ სხვადასხვა სტრუქტურები, რომლებიც ვალდებული არიან შეამოწმონ რამდენად შეესაბამება მომზადებული დოკუმენტი არსებულ რეგლამენტს ან სახელმწიფო პოლიტიკას. ამრიგად, სახელმწიფო ინსტიტუტები ქმნის გარემოს, რომელიც ზღუდავს სახელმწიფო მოხელის საქმიანობას.

ბუნებრივია, რომ ასეთი რეგლამენტაცია გარკვეულწილად აყოვნებს ოპერატიულ მართვას, რაც ბიზნეს-მენეჯერის თვალსაზრისით შეიძლება ჩაითვალოს მართვის შემაფერხებელ გარემოებად. მაგრამ ასეთი შეზღუდვების გარეშე სახელმწიფო მართვა შესაძლოა ქვეყნისთვის საზიანო აღმოჩნდეს. სახელმწიფო მოხელე მხოლოდ მაშინ არის ეფექტიანი მენეჯერი თუ კი იგი შეწყობილია პოლიტიკური ხელისუფლების შეზღუდვის სისტემასთან და არსებული შეზღუდვების გათვალისწინებით აქვს შემუშავებული მოქმედების სტრატეგია.

სახელმწიფო მართვის სისტემაში განსხვავებულია აგრეთვე პერსონალთან ურთიერთობის ხასიათი. ბიზნესის მართვისგან განსხვავებით სახელმწიფო მართვის სისტემაში პერსონალის მოტივაციის ნაკლებად ეფექტიანი წესები მოქმედებს, ძნელია კარგი მუშაკის სტიმულირება, მისი მოტივირების გაძლიერება. მეორე მხრივ, სახელმწიფო სისტემაში თანამშრომელი უფრო დაცულია ხელმძღვანელის თვითნებური გადაწყვეტილებებისგან.

დემოკრატიულ ქვეყნებში პოლიტიკური ხელისუფლების კიდევ ერთი შემზღუდველი გარემოებაა საარჩევნო ციკლის დრო. ამომრჩეველი ორიენტირებულია აწმყოზე, ამიტომ სახელმწიფო მენეჯერისთვის ძნელია შორეულ, პერსპექტიულ მიზნებზე ორიენტირება, იგი ვალდებულია მიიღოს ხელშესახები, რეალური შედეგები არსებული საარჩევნო ციკლის განმავლობაში, რათა ამომრჩეველმა რეალურად დაინახოს, რომ მის მიერ არჩეული

ხელისუფლება სწორად წარმართავს ქვეყნის მართვას, ზრუნავს მოსახლეობაზე (ამომრჩეველზე) და ა.შ. და კვლავ ის ხელისუფლება აირჩიოს, რომელიც მართავდა ქვეყანას წინა საარჩევნო ციკლის პერიოდში.

განსხვავებულ ფაქტორთა სიმრავლე

მართვის თვალსაზრისით პოლიტიკური ხელისუფლება, ისევე, როგორც ბიზნეს-სისტემა, მრავალფაქტორიანი ობიექტია. ასეთი ობიექტების მართვისთვის შესაძლებელია უნივერსალური კიბერნეტიკული მეთოდის გამოყენება [2]. მაგრამ, ამ დროს გასათვალისწინებელია პოლიტიკური და ბიზნეს სისტემების ფუნქციონირების განმსაზღვრელ ფაქტორთა შორის არსებული განსხვავებები.

ბიზნეს-სისტემისთვის განმსაზღვრელია ბაზარი, საგადასახადო და საბაჟო კანონმდებლობა, ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა, საერთაშორისო ეკონომიკური ვითარება, ქვეყანაში არსებული საწარმოო ძალები და წარმოების დონე და ა.შ. სახელმწიფო მართვისთვის კი განმსაზღვრელია კონსტიტუცია, პარლამენტი, აღმასრულებელი ხელისუფლება, სასამართლო სისტემა, საარჩევნო სისტემა, თვითმმართველობის ორგანოები, დამოკიდებულება სახელმწიფო ხელისუფლების ცენტრალურ და ადგილობრივ სტრუქტურებს შორის, არასამთავრობო ორგანიზაციები, მასმედია, პროფკავშირები, ხელისუფლებასა და მოქალაქეთა შორის არსებული კავშირები, სხვადასხვა ჯგუფების ინტერესები, სხვადასხვა სახელმწიფოთა ინტერესები. შესაბამისად, ეფექტიანი მართვისთვის აუცილებელია შესაბამის ფაქტორთა შეფასება. ის გარემოება, რომ ბიზნეს-მენეჯერი კარგად იყო ორიენტირებული ბიზნეს-სისტემის ფაქტორთა შეფასებაში, ავტომატურად არ ნიშნავს იმას, რომ იგი ასევე კარგად გაართმევს თავს პოლიტიკური სისტემის ფაქტორთა შეფასებას.

ბიზნეს-სისტემისგან განსხვავებით, პოლიტიკურ სისტემაში არ არის მკაფიოდ განსაზღვრული მაჩვენებლების ერთობლიობა, რომელთა შეფასებით შესაძლოა დავასკვნათ რამდენად ეფექტიანია სახელმწიფო მართვის არსებული სისტემა. ბიზნეს-მენეჯმენტის ეფექტიანობა შეიძლება ადვილად შევაფასოთ კომპანიის საბალანსო საფინანსო-ეკონომიკური მაჩვენებლებით (ძირითადად: საფინანსო ბრუნვა, მოგება-ზარალის უწყისი და ა.შ.). სახელმწიფო მართვის სისტემაში ასეთი, მკაფიოდ ჩამოყალიბებული მაჩვენებლების სისტემა არ არსებობს. ობიექტურად ძლიერ რთულია ზუსტად შევაფასოთ სახელმწიფო მართვისთვის მეტად მნიშვნელოვანი ისეთი მაჩვენებლები როგორც არის მოსახლეობის სამედიცინო მომსახურების უზრუნველყოფის დონე, სოციალური

დაცვის სისტემის ეფექტიანობა, სიღარიბის დონის შემცირება, თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცება, გარემოს დაცვის გაუმჯობესება და ა.შ. იმ შემთხვევებში, როდესაც სახელმწიფო მართვის ხელშესახები შედეგები ნათლად არ ჩანს, სახელმწიფო აპარატი ხშირად მიმართავს პიარ-აქციებს, რათა ამომრჩეველს დაანახოს მის მიერ მიღწეული წარმატებები. ამ დროს არსებობს რეალური საქმეების მოხვეწებითი „წარმატებებით“ შეცვლის რისკი.

ასეთი საფრთხის თავიდან ასაცილებლად საჭიროა დასახული მიზნების შესამოწმებელი კრიტერიუმების მაქსიმალურად მკაფიოდ ჩამოყალიბება. როგორც ცნობილია, „ის, რაც იზომება, უკეთ კეთდება“ (პ.დრუკერი), ამდენად, ეფექტიანი სახელმწიფო მართვისთვის აუცილებელია მიზნების მიღწევის საზომი სისტემის შემუშავება. ასეთი საზომი სისტემა შეიძლება შედგებოდეს შემდეგი კითხვებისგან: რას და როგორ ვზომავთ? გაზომვის რა მეთოდებსა და ხერხებს ვიყენებთ? როგორია გაზომვის სიზუსტე და ხარჯები (ფინანსური და დროითი)? და ა.შ. მაგალითად, ქვეყნის სამედიცინო მომსახურების უზრუნველყოფის დონის შესაფასებლად შეიძლება გაიზომოს ახლადაშენებული კლინიკებისა და ექსპლუატაციაში შესული საწოლების რაოდენობა, ამ მიზნით დახარჯული თანხები, გამოყენებული მასალებისა და პერსონალის რაოდენობა; შესაბამისად, ასეთი გაზომვა განხორციელდება კაპიტალის მართვით, სახსრებისა და მასალების ხარჯვის მონიტორინგით, მანქანა-დანადგარების და პერსონალის მუშაობის მართვით. გაზომვის მეთოდები შეიძლება იყოს პირდაპირი ან ირიბი, შეიძლება გაიზომოს უშუალოდ მიღწეული შედეგები (მაგალითად, პაციენტების რაოდენობა, რომლებმაც გაიარეს მკურნალობის კურსი) ან ტენდენციები და სხვა თანაფარდობები (დაზღვეულთა რაოდენობა, საავადმყოფო ფურცელზე გასულ მუშაკთა რაოდენობა და ა.შ.). გაზომვის რომელიმე მეთოდზე დაყრდნობის შემთხვევაში ზუსტად უნდა იქნას მითითებული გამოყენებული ლიტერატურა და სხვა წყაროები. სახელმწიფო მართვის მიზნები არ არის მუდმივი და უცვლელი, ისინი შეიძლება იცვლებოდეს, ამიტომ მიზნების მიღწევის მდგომარეობა, აქტუალურობა და პრიორიტეტულობა რეგულარულად უნდა შემოწმდეს.

სახელმწიფოსა და ბიზნესის ურთიერთობა

პოლიტიკური პროცესი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ერთგვარი „პოლიტიკური თამაში“, რომელსაც თავისი წესები აქვს და რომელთა იგნორირება იწვევს პოლიტიკური პროცესის არამდგრადობას, პოლიტიკოსთა და მოხელეთა კარიერის დასასრულს. „პოლიტიკური თამაშის“ წესების თანახმად

სახელმწიფო გადაწყვეტილებებს განსაზღვრავს ქვეყნის პოლიტიკური ხელისუფლება, ხოლო სახელმწიფო მოხელეები, პროფესიონალი მენეჯერები და ადმინისტრატორები ახდენენ ამ გადაწყვეტილებათა პრაქტიკულ რეალიზებას. სახელმწიფო მოხელეები, მენეჯერები, ადმინისტრატორები სისტემატურად არ მონაწილეობენ გადაწყვეტილების მიღებაში, თუმცა, პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების დროს აუცილებელია მათი, როგორც მოცემული დარგის ექსპერტების ცოდნისა და გამოცდილების გამოყენება. მაგრამ, ხშირად, ძნელია მკაფიო ზღვრის გატარება პოლიტიკოსსა და მენეჯერს შორის. რეალურად, განასაკუთრებით ე.წ. „ახალგაზრდა დემოკრატიის“ ქვეყნებში არსებობს იმის საშიშროება, რომ პოლიტიკური ხელმძღვანელობა ჩაერიოს მენეჯმენტის პროფესიულ საქმიანობაში, ისევე როგორც ადმინისტრაციულმა აპარატმა მოიპოვის ზეგავლენა პოლიტიკური ხელისუფლებაზე და უკარნახოს მას პოლიტიკური გადაწყვეტილებები.

მეორე მხრივ, შესაძლოა ისე მოხდეს, რომ კარგი პოლიტიკური გადაწყვეტილება, რომელიც მიღებულია მოსახლეობის გულის მოგების მიზნით, ვერ განხორციელდეს სხვადასხვა ობიექტური მიზეზის გამო. ასეთი ობიექტური მიზეზები შეიძლება იყოს, მაგალითად, საჭირო რესურსებისა და საშუალებების უკმარისობა, შემსრულებელი პერსონალის არასაკმარისი კვალიფიკაცია დასახული მიზნების მისაღწევად, ცუდი მენეჯმენტი და/ან მონიტორინგი სამუშაოთა შესრულების დროს და ა.შ. სამუშაოთა არასწორი დაგეგმვის შემთხვევაში შესაძლოა კარგი იდეებიც და სწორი სტრატეგიაც ადმინისტრაციულ რუტინაში ჩაეფლოს და სხვ. ეფექტიანი სახელმწიფო მართვისთვის აუცილებელია სახელმწიფო მართვის რესურსებისა და მეთოდების შეხამება არსებულ შესაძლებლობებსა და რისკებთან.

სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებში სახელმწიფოს ჩარევის ორი უკიდურესი მოდელი არსებობს. ერთია ადმინისტრაციულ-მბრძანებლობითი სისტემა, როდესაც პოლიტიკური ხელისუფლების მიერ მთლიანად რეგლამენტირებულია ქვეყნის როგორც ეკონომიკური, ისე სოციალური და კულტურული ცხოვრება. ასეთია არადემოკრატიული, ავტორიტარული რეჟიმების მქონე სახელმწიფოები. მეორეა ბიზნესის სფეროს სრული თავისუფლება, აქ სახელმწიფო მხოლოდ „ღამის დარაჯის“ როლს ასრულებს. ასეთი მოდელია დამკვიდრებული დემოკრატიული, განვითარებული ქვეყნების უმეტესობაში, განსაკუთრებით აშშ-ში.

საბჭოთა კომუნისტური იდეოლოგიის თვალსაზრისით, საზოგადოების მართვის პრინციპები ერთხელ და სამუდამოდ სავსებით განისაზღვრა მარქსიზმ-ლენინიზმის მოძღვრებით. საზოგადოების მართვა ე.წ. „მეცნიერული კომუნიზმის“ მოძღვრების მიხედვით ხორციელდებოდა, ქვეყნის ეკონომიკური სისტემისა კი – ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური მეთოდებით, რომლებიც პოლიტიურს დადგენილებებით განისაზღვრებოდა და სრულებით გამორიცხავდა არსებული რეალობის გათვალისწინებას ანუ მართვის პროცესში უკუკავშირის რგოლის გათვალისწინებას. ბიზნეს-საქმიანობა კი სრულებით წარმოუდგენელია უკუკავშირის შედეგების გათვალისწინების გარეშე.

სახელმწიფო მართვის საბჭოური სისტემის მთავარი ნაკლოვანება გახლდათ მართვის პროცესში უკუკავშირის რგოლის იგნორირება ანუ არ ხდებოდა საზოგადოების აზრის და, თუნდაც, რეალურად არსებული საშინაო თუ საგარეო ეკონომიკური და პოლიტიკური ვითარების გათვალისწინება. სახელმწიფო მმართველობის ეკონომიკაში ჩარევის განსაკუთრებით თვალსაჩინო უარყოფითი მაგალითია საბჭოთა კავშირის ლიდერის – ნ. ხრუშჩოვის საქმიანობა.

ერთი მხრივ, საბჭოთა კავშირს გააჩნდა უმდიდრესი რესურსები, მოსახლეობა გამოირჩეოდა უდიდესი მოთმინებით და ნაკლები პრეტენზიულობით, გეოგრაფიული გარემო (დიდი სივრცე) განაპირობებდა იოლად მართვადი ხალხის ფსიქოლოგიას. მეორე მხრივ, ქვეყანაში მოქმედებდა კარგად ფორმალიზებული, მეცნიერულად დასაბუთებული და სტრუქტურულიზებული კომუნისტური იდეოლოგია, რომლითაც წლების განმავლობაში შესაძლებელი გახდა ადამიანთა უზარმაზარი მასების ორგანიზება კომუნისტური პარტიის ლიდერთა მიერ დასახული მიზნების მისაღწევად. საბჭოთა კავშირის კრახის მრავალი მიზეზი არსებობს (მათ შორის, იდეოლოგიის სიყალბე) – სტრატეგიული დაგეგმვისა და მართვის თვალთახედვით ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიზეზია არასწორი მართვა. საბჭოთა კავშირში არსებული მართვის ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური სისტემა იცნობდა მხოლოდ მართვის ვერტიკალს, მსგავსად შეიარაღებულ ძალებში არსებული მართვის სისტემისა. ბრძანებები გაიცემა ზემოდან ქვემოთ, არსებობს მხოლოდ ერთი „სწორი“ შეხედულება. ეს შეხედულება ეკუთვნის ზემდგომ თანამდებობის პირს. ბრძანების მიმღების აზრი „ზემოთ“ არავის აინტერესებს. ქვეყანას მართავდა პარტიული და სამეურნეო ვერტიკალი: ზემოდან მოდის დირექტივები, უნდა შესრულდეს. არავითარი უკუკავშირი. ამასთან, პარადოქსულია, რომ საკუთრივ სამხედრო სფეროში, მაშინ, როდესაც ეს მართლა საჭიროა (ომების დროს) უკუკავშირი

რეალურად ხორციელდება. ბრძანების ვერტიკალზე დაშვებამდე ხდება ინფორმაციისა (დაზვერვის მონაცემების) და რეკომენდაციების შეკრება ფრონტებიდან, ხოლო ბრძანების შესრულება მკაცრად კონტროლდება რეალური დროის რეჟიმში.

მაინც, ავტორიტარული რეჟიმებითაც არის შესაძლებელი ეკონომიკური წარმატების მიღწევა, თუ ბიზნესი თავისუფალია სახელმწიფოს მკაცრად რეგლამენტირებული (დიქტატორული) ჩარევისგან.

ავტორიტარული სისტემების წარმატებული ეკონომიკის საუკეთესო მაგალითია სინგაპურის მიღწევები [3], სადაც ერთპარტიული მმართველობით (ე.წ. „ინტელექტის დიქტატორით“) მიღწეულია მსოფლიოში ეკონომიკური მდგომარეობის ერთ-ერთი უმაღლესი დონე. ავტორიტარული მმართველობით მიღწეული პოლიტიკურ-ეკონომიკური წარმატების მაგალითებია, აგრეთვე, ჩილე (პინონეტის დიქტატურა) და ესპანეთი (ფრანკოს დიქტატურა). საგულისხმოა აღინიშნოს, რომ ამ ქვეყნებში ავტორიტარული მმართველობის მიერ პოლიტიკური სტაბილურობის მიღწევის შემდეგ მისი დემოკრატიულ სისტემით შეცვლა, ფაქტობრივად, უმტკივნეულოდ განხორციელდა. აქვე აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ მართალია მემარჯვენე დიქტატურა ეკონომიკურად უფრო ეფექტიანია, ვიდრე მემარცხენე, მაგრამ ნორმალურ დემოკრატიასთან შედარებით გაცილებით უფრო ნაკლებ ეფექტიანია, თუმცა, როგორც ისტორიული გაკვეთილებიდან ჩანს, საბოლოოდ, მემარჯვენე ეკონომიკური დიქტატურა თანდათან გადადის პოლიტიკური მმართველობის დემოკრატიულ სისტემაში, სადაც დამყარებულია ნორმალური ლიბერალური ეკონომიკური ურთიერთობები.

განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკის სახელმწიფო მართვის საინტერესო ნიმუშია კუნძულ ტაივანის გამოცდილება [4], სადაც დიქტატორული რეჟიმიდან თანდათან განხორციელდა სახელმწიფოს მიერ რეგულირებულ საბაზრო ეკონომიკაზე და სრულ დემოკრატიაზე გადასვლა, აგრეთვე, საქართველოში მიმდინარე ეკონომიკური ექსპერიმენტები XX საუკუნის 70-იან წლებში, რომელიც მეტ-ნაკლები წარმატებით ხორციელდებოდა, მიუხედავად საბჭოთა კავშირის ცენტრალური ხელისუფლების მიერ ეკონომიკის რეგლამენტირებული დიქტატისა [5]. მსგავსი რეფორმები გრანდიოზული მასშტაბით და სრული ეკონომიკური წარმატებით ჩაატარა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში დენ სიაო-პინმა [6]. საბჭოთა კავშირის რეფორმირების მცდელობა კი, რომელსაც სსრკ-ს ლიდერი მიხეილ გორბაჩოვი ატარებდა 1985-91 წლებში („პერესტროიკა“), წარუმატებლად დასრულდა, რადგანაც ერთდროულად ვერ განხორციელდა კომუნისტური სახელმწიფოს

როგორც იდეოლოგიური, ასევე ეკონომიკური გარდაქმნა – უკვე მეტისმეტად დაგვიანებული იყო. პრაქტიკულად მონოფონიკური ჩინეთისგან განსხვავებით საბჭოთა კავშირის რეფორმირებას ართულებდა აგრეთვე მისი მრავალეროვნულობა და სხვადასხვა ერების მისწრაფება ეროვნული დამოუკიდებლობისკენ. როგორც კი შესაძლებელი გახდა აზრის მეტ-ნაკლებად თავისუფალი გამოხატვა ე.წ. „გლასნოსტის“ პერიოდში, მაშინვე წინა პლანზე გამოვიდნენ ეროვნული მოძრაობების ლიდერები, რომლებიც სრულებითაც არ იყვნენ დაინტერესებულნი საბჭოთა კავშირის რეფორმირებასა და შენარჩუნებაში

პირიქით, თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების გამოყენებამ აშშ-ში მძლავრი სტიმული მისცა სახელმწიფო მართვის ახალი მეცნიერული მეთოდების შემუშავებას, რამაც განაპირობა სულ უფრო გართულებული საზოგადოებრივი და ეკონომიკური ურთიერთობების ეფექტიანი მართვა და განვითარება. მაგრამ, მაინც, ვერც აშშ გადაურჩა ეკონომიკურ კრიზისებს.

ეკონომიკური კრიზისის პირობებში სახელმწიფოს ეკონომიკაში ჩარევის აუცილებლობა თეორიულად დაასაბუთა ინგლისელმა მეცნიერმა ჯ. კეინსმა მე-20 საუკუნის 30-იანი წლების ბოლოს. კეინსის აზრით თვითრეგულირებადი ეკონომიკის კონცეფცია მცდარია. მან განავითარა იდეა საბაზრო ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების შესახებ [7]. ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირება საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, კეინსის აზრით, უნდა განხორციელდეს ორი ძირითადი მიმართულებით:

- სახელმწიფოს გამგებლობაში არსებული საწარმოების უშუალო მართვით;
- საბაზრო ეკონომიკის ირიბი სახელმწიფო რეგულირებით სახელმწიფო ბიუჯეტის, საგადასახადო და საბაჟო პოლიტიკით, საკრედიტო-ფულადი სისტემით და ა.შ.

როგორც აღმოჩნდა, თავისუფალი მეწარმეობის პირობებში, პრაქტიკული თვალსაზრისით, კეინსის თეორიული დებულებები მთლიანობაში მიუღებელია. მნიშვნელოვანი სახელმწიფო გადაწყვეტილებების მიღების დროს კეინსის მოსაზრებები შესაძლებელია გათვალისწინებულ იქნეს მხოლოდ ნაწილობრივ, არასავალდებულო რჩევების სახით. დიდი ბრიტანეთის მთავრობა ასეც იქცეოდა, მეორე მსოფლიო ომის დროს კეინსი იყო დიდი ბრიტანეთის მთავრობის კონსულტანტი საომარი დროის ეკონომიკისა და ომის შემდგომი ეკონომიკური აღორძინების საკითხებში. როგორც ჩერჩილმა შენიშნა მისთვის დამახასიათებელი იუმორით – "If you put two economists in a room, you get two opinions, unless one of them is Lord Keynes, in which case you get three opinions." [8]

სახელმწიფოს ეკონომიკური კრიზისიდან გამოყვანის საქმეში მეტად მნიშვნელოვანი, გადამწყვეტი როლი მიეკუთვნება აშშ-ის პრეზიდენტს – ფრანკლინ დელანო რუზველტს. რუზველტი არ იცნობდა კეინსის შრომებს. უფრო მეტიც, როდესაც მან კეინსის სპეციალურად მისთვის გაკეთებული მოხსენება მოისმინა, უკმაყოფილო დარჩა და ასე განაცხადა: „კეინსი უფრო მათემატიკოსია, ვიდრე პოლიტიკონომისტი“ [9]. მე-20 სუკუნის 30-იანი წლების მძვინვარე ეკონომიკური კრიზისის დაძლევა რუზველტმა განახორციელა ე.წ. ახალი კურსის“ მეშვეობით, რაც მისი პოლიტიკური გადაწყვეტილებების შედეგი გალდათ [10]. „ახალი კურსი“ ითვალისწინებდა სხვადასხვა სოციალურ პროგრამებს, მუშათა მდგომარეობის გაუმჯობესებას, თავისუფალი მეწარმეობისადმი ერთგვარ კონკურენციას სახელმწიფოს მხრიდან და სხვ. საზოგადოებრივი სამუშაოების დაფინანსებით სახელმწიფო ხელოვნურად ქმნიდა სამუშაო ადგილებს, რამაც მნიშვნელოვნად შეამცირა უმუშევრობის დონე. „ახალი კურსის“ გატარებაში რუზველტს დიდ წინააღმდეგობას უწევდნენ კონგრესი და უზენაესი სასამართლო, რამდენიმე სახელმწიფო პროგრამა, როგორც ანტიკონსტიტუციური, აიკრძალა კიდევ, მაგრამ, რუზველტმა სწორი პოლიტიკით მაინც მოახერხა „ახალი კურსით“ გათვალისწინებული ძირითადი მიზნების მიღწევა – აშშ-ში სოციალურ-პოლიტიკური სტაბილურობის შენარჩუნება და ეკონომიკური აღმავლობის სტიმულირება.

სახელმწიფოს ეკონომიკურ-სოციალურ ცხოვრებაში ჩარევის აუცილებლობისა და ზომის განსაზღვრა არის ეფექტიანი სახელმწიფო მენეჯმენტის ერთ-ერთი მთავარი მაჩვენებელი. ამ თვალსაზრისით, აშშ-ის ერთ-ერთი საუკეთესო პრეზიდენტი, დიდი სახელმწიფო მოღვაწე და პოლიტიკოსი ფრანკლინ დელანო რუზველტი ნამდვილად ეფექტიანი მენეჯერი იყო.

დასკვნა

პოლიტიკური პროცესების მართვაში პრინციპულად შესაძლებელია გამოვიყენოთ ბიზნესის მართვის მეთოდები, ძირითადად, პოლიტიკური და სახელმწიფო მართვის პროცესების მენეჯმენტის თვალსაზრისით. მაგრამ, ნებისმიერი წარმატებული ბიზნესმენი აგტომატურად ვერ გახდება წარმატებული სახელმწიფო მენეჯერი. ეფექტიანი სახელმწიფო მართვისთვის აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნას სახელმწიფო სტრუქტურებისთვის დამახასიათებელი რეგლამენტაცია და პროცედურები, რაც, საზოგადოდ უცხოა ბიზნეს-მენეჯერებისთვის. ასევე, წარსულში ეფექტიანმა სახელმწიფო მოხელემ შესაძლებელია წარმატებულად იმუშავოს ბიზნესის მართვის

ფეროში, საზოგადოდ, სახელმწიფო მოხელის გამოცდილება სასარგებლო იქნება ბიზნესის ადმინისტრირების თვალსაზრისით.

ლიტერატურა

References

1. Wilson W *The Study of Administration*. Political Science Quarterly. June 1887
2. G.Bagaturia G., Bagaturia O. *Cybernetic Conception of Public Management*. Bulletin of the Georgian Academy of Sciences, 171, # 2, 2005
3. Lee Kuan Yew: *The Singapore Story* 2000.
4. baRaTuria g., taivani – keTildReobis kunZuli, 2000. (*The Island of Prosperity – Taiwan*. Georgian)
5. Tsintsadze A., Bagaturia G. *Lessons of Democracy – Shevardnadze*, 2007
6. Yang, Benjamin and Yang, Bingzhang. *Deng: A Political Biography*. 1998
7. Blinder A.S. *Keynesian Economists. The Concise Encyclopedia of Economics*. 2002
8. http://en.wikipedia.org/wiki/John_Maynard_Keynes “Other notes”
9. Perkins F. *The Roosevelt I know*. N.Y., 1948, p.183
10. Schlesinger A. *The Crisis of the Old Order 1919-1933*, 1., 1957

Giorgi Bagaturia

Management of Political and Economic Processes – Similarity and Differences

Summary

Possibility of use of methods of business management in government has been proved still by Woodrow Wilson. Thus it is necessary to consider distinctive features of business management and the government. To the state posts of the top echelon often invite successful managers of business, believing, that they also can successfully operate state branches, as private enterprises (business). However without specific features of the government of business managers the disappointment and failure in the decision of concrete problems of the government waits.

Unlike spheres of business the government system is characterized by a number of specific features, these are legislative restrictions in the course of decision-making and their realization that does process of the government of less operative; set of factors influencing the government process, differing from set of business factors; rules of relations with the personnel; indistinct criteria of an estimation of the reached results, etc.

Administrative procedures in the state systems are strictly regulated by the legislation and statutory acts. The top-manager of business in interests of business can operatively make this or that decision and immediately it realizes. In this sense, he (or she) has the big power, than a member of the government in realization of the state decisions. The last demands long procedure of the coordination and realization that, from the point of view of the business manager, is an obstacle and slows down managerial process. But without corresponding regulating procedures realization of the state decisions for the state can appear harmful. Other distinctive feature is mutual relations with the personnel. It is difficult to stimulate the good worker in the state systems. On the other hand, civil servants are more protected from heads arbitrariness. In the democratic countries process of political management is limited also to time of an elective cycle – to the state manager difficult to be guided by the perspective purposes; it should receive real, tangible results in the given elective cycle.

Both business and the state system are multi factorial objects of management, however set of factors of business and the state various. The essential factors for business are the market, an economic condition of the country, the tax and customs legislation, the international economic situation etc. The essential factors for the government are the constitution, parliament, an executive power, judicial system, elective system, mass-media, trade unions, character of local government, the non-governmental organizations etc. The circumstance that the business manager well was guided in business is not a guarantee of that it automatically also it will be good to be guided in mutual relations of factors of the state system.

Efficiency of business management is easy for checking up balance financial and economic indicators. Unlike business in the state system there are no such accurate criteria of an estimation of results of activity, therefore there is a risk of switching from real affairs on a PR and self-advertisement.

Separate theme is mutual relations between the state and business. In the government there is a danger, both revaluations, and underestimations of recommendations of an economic science that leads to such administrative extreme measures as rigid, directive command managements or extreme liberalism when the national economy is completely given to the power of the free market, and the state role is limited only to a role of "the night watchman». Both these extreme measures lead economic and, as consequence, to political crises. As experience, the right economic dictatorship is more effective than the left economic dictatorship, however, considerably lags behind normal democracy. Though, as a rule, the right economic dictatorship in process of

economic development gradually turns to the democratic country with normal liberal economic mutual relations.

Necessity of the state intervention for regulation of economy during crisis has theoretically proved J. Keynes. However are known the ironical relation to its ideas from great statesmen, its contemporaries - "If you put two economists in a room, you get two opinions, unless one of them is Lord Keynes, in which case you get three opinions." (Churchill), «It the mathematician, instead of political economist » (Roosevelt). Overcoming of crisis of 20-30th years has grown out of "The New Course» Roosevelt which in struggle against the congress of the USA political decisions smog keep sociopolitical stability of the country and stimulate economic revival.

Definition of degree of intervention of the state during an economic and social life of the country is one of the main indicators of effective state management. From this point of view US president F.D.Roosevelt was the real effective manager.

Thus, it is possible to tell, that in political management it is possible to use methods of business management taking into account specificity state structures. On the other hand, the effective state managers also can successful work in business management sphere, mainly, in problems of business-administration.

Keywords: Management; business management; the government; specificity of system of the government; a regulation of management; mutual relation with the personnel; an elective cycle; multi-factorial object; criteria of an estimation of results of activity; command managements; extreme liberalism; mutual relations of the state and business; the effective manager; the right economic dictatorship; the left economic dictatorship; Wilson; Keynes; Churchill; Roosevelt.

Reviewer – professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Багатурия Георгий Шотаевич

Управление политическими и экономическими процессами – сходство и различия

Резюме

Возможность использования методов бизнес-менеджмента в управлении государством была обоснована еще Вудро Вильсоном. При этом необходимо учесть отличительные особенности бизнес-управления и государственного управления. На государственные должности высшего звена часто приглашают успешных менеджеров бизнеса, полагая, что они также успешно смогут управлять отраслями государства, как частными предприятиями (бизнесом). Однако без учета специфических

особенностей государственного управления бизнес-менеджеров ждет разочарование и неудача в решении конкретных проблем государственного управления.

В отличие от сфер бизнеса система государственного управления характеризуется рядом специфических особенностей, это – законодательные ограничения в процессе принятия решения и их реализации, что делает процесс государственного управления менее оперативным; множество факторов влияющих на процесс государственного управления, отличающихся от множества бизнес-факторов; правила отношений с персоналом; нечеткие критерии оценки достигнутых результатов и др.

Управленческие процедуры в государственных системах строго регламентированы законодательством и нормативными актами. Топ-менеджер бизнеса в интересах дела может оперативно принять то или иное решение и незамедлительно его реализовать. В этом смысле, он имеет большую власть, чем член правительства в реализации государственных решений. Последнее требует длительной процедуры согласования и реализации, что, с точки зрения бизнес-менеджера, является препятствием и замедляет процесс управления. Но без соответствующих регламентирующих процедур реализация государственных решений для государства может оказаться вредной. Другой отличительной особенностью являются взаимоотношения с персоналом. В государственных системах сложно стимулировать хорошего работника. С другой стороны, государственные служащие более защищены от произвола начальства. В демократических странах процесс политического управления ограничивается также временем выборного цикла – государственному менеджеру сложно ориентироваться на перспективные цели, он должен получить реальные, осязаемые результаты в период данного выборного цикла.

Как бизнес, так и государственная система являются многофакторными объектами управления, однако множество факторов бизнеса и государства различные. Для бизнеса определяющими являются рынок, экономическое состояние страны, налоговое и таможенное законодательство, международная экономическая ситуация и т.д. Для государственного управления определяющими являются конституция, парламент, исполнительная власть, судебная система, выборная система, массмедия, профсоюзы, характер местного самоуправления, неправительственные организации и т.д. То обстоятельство, что бизнес-менеджер хорошо ориентировался в бизнесе, не является гарантией того, что он автоматически также хорошо будет ориентироваться во взаимоотношениях факторов государственной системы.

Эффективность бизнес-менеджмента легко проверить балансовыми финансово-экономическими показателями. В отличие от

бизнеса в государственной системе нет таких четких критериев оценки результатов деятельности, поэтому существует риск переключения от реальных дел на пиар и саморекламу.

Отдельной темой является взаимоотношения между государством и бизнесом. В государственном управлении существует опасность, как переоценки, так и недооценки рекомендаций экономической науки, что приводит к таким управленческим крайностям как жесткое, директивное административно-командное управление или крайний либерализм, когда экономика страны полностью отдана во власть свободного рынка, а роль государства ограничивается только ролью «ночного сторожа». Обе эти крайности приводят к экономическим и, как следствие, политическим кризисам. Как показывает опыт, правая экономическая диктатура эффективнее левой экономической диктатуры, однако, значительно отстает от нормальной демократии. Хотя, как правило, правая экономическая диктатура по мере экономического развития постепенно превращается в демократическую страну с нормальными либеральными экономическими взаимоотношениями.

Необходимость государственного вмешательства в регулировании экономики во время кризиса теоретически обосновал Дж. Кейнс. Однако известно ироническое отношение к его идеям со стороны великих государственных деятелей, его современников - "If you put two economists in a room, you get two opinions, unless one of them is Lord Keynes, in which case you get three opinions." (Черчилль), «Он математик, а не политэкономист» (Рузвельт). Преодоление кризиса 20-30-их годов явилось результатом «Нового курса» Рузвельта, который в борьбе с конгрессом США политическими решениями смог сохранить социально-политическую стабильность страны и стимулировать экономическое возрождение.

Определение степени вмешательства государства в экономическую и социальную жизнь страны является одним из главных показателей эффективного государственного менеджмента. С этой точки зрения президент США Ф.Рузвельт был по-настоящему эффективным менеджером.

Таким образом, можно сказать, что в политическом управлении можно использовать методы бизнес управления с учетом специфики государственной структур. С другой стороны, эффективный государственный менеджер также может успешно работать в сфере управления бизнесом, преимущественно, в задачах бизнес-администрирования.

Ключевые слова: Менеджмент; управление бизнесом; государственное управление; специфика системы государственного управления; регламентация управления; взаимоотношения с персоналом; выборный цикл; многофакторный объект; критерии оценки результатов деятельности; административно-командное управления; крайний

ლიბერალიზმ; ვაიამოოთნოშენია გოსუდარსთა ი ბიზნესა; ეფფექტივნი მენეჯერ; პრავა ეკონომიკესა დიკთარა; ლევა ეკონომიკესა დიკთარა; ვილსონ; კეინს; ჩერჩილ; რუველტ.

რეცენზენტ - პროფესორ დოგონადზე შოთა აკაკიევიჩ, გრუზინსკი ტექნიკესკი უნივერსიტეტი

რაულ დიბრძე

საქართველოს ადგილი მსოფლიო ბეოსტრატეგიაში სივრცეში

ქვეყნის წარმატებით განვითარებისათვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს გეოგრაფიულ მდებარეობას და მის გეოსტრატეგიულ ადგილს. ამასთანავე უმნიშვნელოვანესია ქვეყნის ბუნებრივი რესურსები, ლანდშაფტიდან დაწყებული წიაღისეული სიმდიდრეებით დამთავრებული, ასევე მნიშვნელოვანია მისი მოსახლეობის რაოდენობა და სიმჭიდროვე, რელიგია, ეროვნული ტრადიციები, კულტურა და სხვა ფაქტორები. მაგრამ ჩვენ ამ შემთხვევაში აზრს განვაავითარებთ ქვეყნების გეოგრაფიულ ადგილსა და მათ გეოსტრატეგიულ მნიშვნელობაზე და ყურადღებას გაავამახვილებთ მსოფილო ცივილიზაციის ცენტრებისა და მათი პერიფერიების ურთიერთობის საკითხზე.

აღსანიშნავია, რომ არ არსებობს ცენტრი პერიფერიის გარეშე და პირიქით. ყოველგვარ ცენტრს გააჩნია თავისი წარმოშობის მიზეზები და მნიშვნელობა, მითუმეტეს როცა საუბარია ცივილიზაციის ცენტრებზე, იგი ძალზედ მნიშვნელოვანი, საამაყო, მიმზიდველი და მომხიბლავია. იგი პროგრესის მატარებელია არა მხოლოდ ამ სტატუსის მქონე ქვეყნებისათვის, არამედ მის პერიფერიაში მცხოვრებთათვისაც, მაგრამ არსებული კანონზომიერებიდან გამომდინარე, რომ ყველაფერს აქვს თავისი საწყისი ადმავლობისა და შემდგომ აუცილებლობით დადმავლობის პერიოდები, რა თქმა უნდა ვრცელდება დაწინაურებულ ქვეყნებზეც, ცივილიზაციის ცენტრების როგორც შიგნით ისე მის პერიფერიებზე არსებობენ და თავს იჩენენ მისადმი დაპირისპირებული ის ძალები, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან და საბოლოოდ ანგრევენ მას. ამგვარად, დაწინაურებული, გამდიდრებული და აყვავებული ცივილიზაციის ცენტრები, თავიანთი მიმზიდველობის გამო ყოველთვის ხდებიან პერიფერიისა და არა მხოლოდ მათი სამიზნე მისი გაძარცვისა თუ დაპყრობის მიზნით.

ამ გაგებით, შეიძლება ითქვას, რომ პერიფერიული მდგომარეობა უფრო ხელსაყრელი და მომგებიანიც იყოს ქვეყნისათვის, მითუმეტეს თუ ცივილიზაციის ცენტრი არ არის აგრესიული და დამპყრობელი. განსაკუთრებით ასეთი ცენტრისგან პერიფერიას შეუძლია მიიღოს დიდი სიკეთე, აღმშენებლობის იმპულსები, დადებითი უნარ-ჩვევები, სამეურნეო და საომარი იარაღების, ტექნიკისა და ტექნოლოგიების დახვეწის და საერთოდ კულტურის ამაღლების მხრივ.

თუ გადავხედავთ მსოფლიო ისტორიას, ცივილიზაციის ცენტრებისა და მისი პერიფერიების ურთიერთმიმართების თვალსაზრისით დავინახავთ, რომ მსოფლიო ცივილიზაციის ცენტრების წარმოშობის ადა განვითარების უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია ცხოვრებისთვის ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობები და გეოსტრატეგიული მდებარეობა. წინაურდება და წარმატებას აღწევს ის ხალხები და ქვეყნები, რომლებიც ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზებით ახერხებენ თვითორგანიზებას და ქმნიან მათთვის ხელსაყრელ გარემოს. თუ ისინი შეძლებენ თავიდან აიცილონ ცენტრის შემაწუხებელი ზეწოლა და ასევე ბარბაროსების შემოსევები, მაშინ პერიფერიაზე მცხოვრებ ხალხებს ეძლევათ საშუალება და დიდი შანსი სტაბილური განვითარებისა და ახალი ცივილიზაციის კერებად ჩამოყალიბებისა.

ამგვარად, ქვეყნის წარმატებით განვითარებისათვის სასურველი და ხელსაყრელია ცივილიზაციის ცენტრთან ახლოს პერიფერიაში ცხოვრება (მაგრამ არა ყოველთვის), რადგან შესაბამისი პირობებისა და გარემოებათა ხელშეწყობით მეტი შანსი ეძლევა გაკულტურებისა და გაძლიერებისა.

მსოფლიო ხალხთა განვითარების ისტორიის კვალბაზე შევეცდებით დავასაბუთოდ აღნიშნული მოსაზრება.

ძვ.წ.ად 3 ათასწლეულიდან მოყოლებული ისტორიაში ცივილიზაციის პირველ ცენტრებად განიხილავენ შუამდინარეთს, ეგვიპტეს, ჩინეთს. სწორედ ამ ქვეყნებში ჩაყვარა საფუძველი მიწათმოქმედებას და მკვიდრ სტაციონალურ დასახლებებს, რაც უმნიშვნელოვანესი პირობაა ცივილიზაციების შემდგომი განვითარებისათვის.

ხმელთაშუა ზღვის აუზში ერთის მხრივ ევფრატისა და ტიგროსის შუამდინარეთში წარმოიშვა და გაძლიერდა ბაბილონის სამეფო, რომელიც ძველი მსოფლიოს უპირველესი და ცივილიზაციის უმნიშვნელოვანესი ცენტრი იყო საუკუნეების მანძილზე. ხოლო ძვ.წ.ად.15 საუკუნიდან ხეთები, ასურეთი და შემდეგ ურარტუ კი მის პერიფერიებს წარმოადგენდა. ცივილიზაციის ცენტრთან ახლოს მდებარე ასურეთი ხელსაყრელი პირობების წყალობით განვითარდა, გაძლიერდა მისი საზღვრები ძვ.წ. 8 საუკუნეში ხმელთაშუა ზღვამდე გადაიჭიმა დიდწილად ეს მოხდა ცენტრის შევიწროებისა და დამცრობის ხარჯზე.

ხმელთაშუა ზღვის მეორე მხარეს აფრიკის სანაპიროებზე მდინარე ნილოსის შესართავებთან მდინარის ლამიან და ნოციერ სანაპიროებზე ყალიბდება ცივილიზაციის მეორე ცენტრი ეგვიპტის სახით, რომლის პერიფერიაზე შემდგომში განვითარდა და

დაწინაურდა ფინიკია, ხოლო მის ახლო პერიფერიაში შემდგომში ჩამოყალიბდა ძლიერი კართაგენი.

დაახლოებით ამავე პერიოდში მე-3 ათასწლეულში აზიაში, მდინარე ხუანხესა და იანძის აუზში ყალიბდება ჩინური, ხოლო ინდისა და განგის აუზის ნაყოფიერი ნიადაგებისა და მდიდარი ბუნებრივი პირობების წყალობით ყალიბდება ინდური ცივილიზაციები, რასაც დიდად უწყობს ხელს გარე ფაქტორებიც, კერძოდ ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან ინდოეთს ესაზღვრება ტიბეტის მაღალი მთები, ხოლო ჩრდილო-დასავლეთიდან კი თარის რთულად დასაძლევია უდაბნო. ასევე ჩინეთს ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება დიდი ვობის უდაბნო, დასავლეთიდან კი ტიბეტის დიდი მთები. სამხრეთიდან კი ორივე ქვეყნები გარშემორტყმულია ზღვებით. თავიანთი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო, რამდენადმე იზოლირებულად და დაცულად ვითარდებოდნენ და მრავლდებოდნენ. ინდოელებს მაკედონელისა და შემდეგ ინგლისელებისა, ხოლო ჩინეთს მონგოლებისა და იაპონელების გარდა დამპყრობლები რეალურად არც ჰყოლიათ. გარკვეულ გეოგრაფიულ გარემოში ღოკალიზება სამხრეთიდან ზღვები და ოკეანე, ხოლო ჩრდილოეთიდან არსებული ბუნებრივი ზღუდეები ერთის მხრივ იცავდა ჩინეთს და ინდოეთს ბარბაროსების შემოსევებისაგან, მაგრამ ამავე დროს არ აძლევდა მათ გაფართოების შესაძლებლობას.

გადავინაცვლოთ ევროპაში, ხმელთაშუა ზღვის აუზში ცივილიზაციის ორი ცენტრის წარმოშობამ გააქტიურა კაცობრიობის განვითარების პროცესები. ამ ორმა პოლუსმა წარმოშვა სასაზღვრო ხაზი, რომელიც გადიოდა ხმელთაშუა ზღვაზე. ვითარდება ნაოსნობა, ვაჭრობა, საქონლის გაცვლა-გამოცვლა, აღებ-მიცემობა. ყოველივე ამან ხელი შეუწყო ეგეოსის ზღვაში, რომელიც დახუნძლული იყო კარგად მისაღვომი კუნძულებით და წარმოადგენდა ნაოსნობის განვითარებისათვის შესანიშნავ არეალს და მე-3 ათასწლეულის ბოლოს ყალიბდება ეგეოსური კულტურა და ჩნდება ცივილიზაციის ახალი ცენტრი.

მითუმეტეს აქვე ახლოს მცირე აზიაში ძვ.წ.აღ. 15 საუკუნიდან ძლიერდება ხეთების ქვეყანა, რომელიც მანამდელი ცივილიზაციების პერიფერიას წარმოადგენდა, რამაც მის შემდგომ განვითარებას რა თქმა უნდა ხელი შეუწყო, მაგრამ შემდგომში ცივილიზაციების გაფართოების შედეგად იგი ექცევა ცივილიზაციების ცენტრში. განვითარებული ქვეყნების შუაგულში მოქცევა, არა სახარბიელო მდგომარეობაა ქვეყნისათვის, რადგან იზრდება და ძლიერდება დაძაბულობის ველი, რაც იწვევს ძლიერ სამეზობლოებთან კონფლიქტებს, ომებს და სხვა არასასურველ მოვლენებს. ამიტომაც ხეთების სამეფომ ვერ გაუძლო მისადმი

მომართულ ზეწოლებს და შედარებით ადრე დაიშალა და ტროას დაცემის შემდეგ დატოვა ისტორიის ასპარეზი.

ხმელთაშუა ზღვის აუზში ძვ.წ.ა. 11-6 სს. წინაურდება და ძლიერდება ცივილიზაციის ორი ცენტრი ფინიკია-ეგვიპტის პერიფერიაზე და ეგეოსის ზღვის არიალში საბერძნეთი და მაკედონია.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ცივილიზაციის ეს ცენტრები მიმართულნი და დაინტერესებული იყვნენ ხმელთაშუა ზღვის სანაპირო ზოლით (ამ არიალში შედიოდა შავი და აზოვის ზღვებიც შესაბამისად კოლხეთი და ეგრისი) ისინი ეწეოდნენ გამაღებულ ვაჭრობას, აარსებდნენ კოლონიებს და ამ შემოსავლებით ავრცელებდნენ თავიანთ კულტურასა და გავლენის სფეროებს. ამ ქვეყნებმა შექმნეს ახალი დამწერლობები და მეცნიერული მიდგომები.

ფინიკიის არეალში შემდეგ ჩამოყალიბდა კართაგენის ძლიერი სახელმწიფო, რომელიც აზანზარებდა ევროპას. მას დიდ წინააღმდეგობას უწევდა იმ დროს გაძლიერებული რომი, რომელმაც შეძლო ბოლოს მისი დანგრევა.

მაგრამ მანამდე სანამ ცივილიზაციის ყველა გზა რომისკენ წარიმართება, მანამ ათენი გახლდათ ცივილიზაციის ცენტრი. ბერძნული ქალაქ-სახელმწიფოები განსაკუთრებულ აღმავლობას ძვ.წ.აღ. მე-4 საუკუნეში აღწევენ. ამ პერიოდშივე საბერძნეთის პერიფერიაზე ჩრდილოეთით გაძლიერებას იწყებს მაკედონიის სამეფო, რომელიც აერთიანებს ბერძნულ ქალაქ-სახელმწიფოებს და გაერთიანებული ძალით, ალექსანდრე მაკედონელის წინამძღოლობით იპყრობს იმ დროისათვის უძლიერეს და უმდიდრეს სპარსეთს, რომელიც ჯერ კიდევ ბაბილონისა და მერე ასურეთის პერიფერიაზე აღმოცენდა და წარმოადგენდა უდიდესი კულტურის ცენტრს, რომელიც დიდ გავლენას ახდენდა საქართველოს ისტორიულ განვითარებაზე, როგორც მის პერიფერიაზე.

ალექსანდრე მაკედონელის მიერ შექმნილმა იმპერიამ, რომელიც ინდოეთამდე გადაიჭიმა, მისი სიკვდილის შემდეგ ცოტა ხნით იარსება. მის პერიფერიაზე მყოფმა საქართველომ მაკედონელის მემკვიდრეთა შორის ატეხილი ომით ისარგებლა. აღმოსავლეთისა და დასავლეთ საქართველოს გაერთიანებით მეფე ფარნავაზმა და ქუჯუმა განდევნა მცხეთაში გამეფებული აზონი და ძვ.წ.აღ. მე-4 საუკუნის ბოლოს პირველად შექმნეს გაერთიანებული ქართული სახელმწიფო.

მნიშვნელოვანია, რომ ძვ.წ.აღ. მე-3 საუკუნიდან ძლიერდება რომი, რომელიც მანამდე საბერძნეთის პერიფერიას წარმოადგენდა. განსხვავებით ბერძნებისაგან მათი დაპყრობითი პოლიტიკა

მიმართული იყო არა მარტო ხმელთაშუა ზღვის პირა ქვეყნების, არამედ ხმელეთზეც ღრმად შეიჭრა და იმორჩილებდა ევრო-აზიისა თუ აფრიკის ხალხებს, გაჰყავდა გზები და ანვითარებდა ვაჭრობასა და კულტურას. ყოველივე ამან საშუალება მისცა პერიფერიაზე მცხოვრებ ევროპის ხალხებს ახ.წ.ად. მე-5 საუკუნიდან გაძლიერებულიყვნენ, გაცივილიზებულიყვნენ და შემდგომში სახელმწიფოებად ჩამოყალიბებულიყვნენ.

მე-5 საუკუნეში სპარსეთის და ბიზანტიის ცივილიზაციებს შორის პერიფერიაზე კვლავ გაძლიერდა საქართველო, რომელიც სარგებლობდა მათ შორის უთანხმოებითა და ომებით. ვახტანგ გორგასლის მეფობის დროს საქართველოს შეძლო 100000 მეტი ჯარის გამოყვანა ქვეყნის შემდგომი გაძლიერებისა და გაფართოებისათვის. სამხრეთით საქართველოს გაფართოება შეუძლებელი იყო მასზე დიდი და ძლიერი ქვეყნების ბიზანტიისა და სპარსეთის გამო, ამიტომ მან დარუბანდიდან შემოუარა და დალაშქრა ჩრდილო კავკასიის ტერიტორიები. დაამარცხა ოსები და ხაზარები, შემომიტყცა ჩვენი მოდგმის ჩრდილო კავკასიელი ხალხები, მაგრამ ჩრდილოეთით გაფართოება საქართველოსთვის შეუძლებელი გახდა გეოგრაფიული გარემოს (კავკასიის ქედით შემოზღუდულობისა და შემდგომში ჩამოყალიბებული ისტორიულ ვითარებათა გამო).

რომის იმპერიის პერიფერიაზე არაბეთის უდაბნოში მცხოვრები არაბი ტომები, რომლის დაპყრობითაც არც ერთი ცივილიზაციის ცენტრი არ ყოფილა დაინტერესებული მათი უვარგისი მიწებისა და მიძიმე საცხოვრებელი პირობების გამო, თანდათან გაძლიერდნენ, გაერთიანდნენ და მე-7 საუკუნიდან დაიძრნენ უკეთესი მიწებისა და ცივილიზებული ქვეყნების დასაღალაშქრად. არაბების მიერ დაპყრობილი ტერიტორია პორტუგალიდან არალის ზღვამდე გადაიჭიმა. დაპყრობი ტერიტორიაზე კი ისინი ისლამს და თავიანთ კულტურას ავრცელებდნენ.

მე-10 საუკუნეში არაბული იმპერია დაიშალა. ამავე პერიოდში ბიზანტიის იმპერიაშიც ხდება რყევები (აჯანყებები ბარდა სკლიაროსისა და ბარდა ფოკასი), რითაც ისარგებლა საქართველომ და ბაგრატ III ბაგრატონის დროს კვლავ მოხერხდა საქართველოს გათლიანება.

ადმოსავლეთში არალის ზღვისპირეთში, ყარაყუმისა და ყიზილყუმის უდაბნოების მიმდებარე სტეპებში, ცხოვრობდა თურქმანული მოდგმის ხალხები, რომლებიც არაბული ცივილიზაციის პერიფერიაზე მოხვედრამ გამოაფხიზლა. (ამასთანავე, ამ არეალში სამხრეთით გადიოდა აბარეშუმის გზა, რომელიც ფუნქციონირებდა ძვ.წ.ად 2 საუკუნიდან 17 საუკუნემდე.

რომლის ერთი შტო საქართველოზეც გადიოდა). ამ ცივილიზაციური საზღვრების მოახლოებამ თურანის დაბლობზე მომთაბარე თურქ-სელჯუკთა ანუ ოღუზი ტომების გძლიერება და შემდგომ მე-11 საუკუნეში სამხრეთ-დასავლეთისაკენ დაძვრა საქართველოს სამხრეთით გამეზობლება და წინააზიის ტერიტორიებზე, საბოლოოდ დასახლება გამოიწვია. საქმე იმაშია, რომ იმდროინდელი საქართველო მასთან მოახლოებული სელჯუკებისათვის პერიფერიად კი არ განიხილებოდა, არამედ ცენტრად. მათ უნდოდათ ქვეყნის მთლიანად ათვისება, ძლიერი პლაცდარმის შექმნა ბიზანტიის იმპერიის საბოლოოდ დასანგრევად. საქართველოს წინააღმდეგ მათ მიერ მიმართულმა 8 წლიანმა ომმა მოაოხრა და მომაკვდინებელი დარტყმები მიაყენა ქვეყანას.

სწორედ ამ მძიმე ვითარებაში მოუწია გამეფება დავით IV აღმაშენებელს, რომელმაც მიწისძვრითა თუ მომხდურთა მიერ მიწასთან გასწორებული ქვეყანა აღადგინა, გააერთიანა და სამხრეთის მუსულმანურ სამყაროზე დიდგორის გამარჯვებით საფუძველი დაუდო ქართულ რენესანსს, რომელსაც მე-13 საუკუნეში ჯალალ ედ დინისა და შემდეგ მონღოლების შემოსევამ წერტილი დაუსვა.

საქართველოს სახელმწიფოდ ჩამოყალიბებიდან მოყოლებული: ფარნავაზიდან, გორგასლიდან, აღმაშენებლიდან თამარის ჩათვლით, საქართველოს ზეობის პერიოდებში, მას ჰქონდა შანსი და მცდელობებიც სახელმწიფოს საზღვრების გაფართოებისა, სამხრეთის მიმართულებით ეს შეუძლებელი ხდებოდა ხან ბერძნების, ხან რომის, ხან ირანის, ხან ბიზანტიის დიდი სახელმწიფოების გამო. ხოლო მე-11 საუკუნიდან თურქ-სელჯუკების ჩამოსახლებამ და შემდეგ მე-15 საუკუნეში ბიზანტიონის დაცემამ და თურქეთის ოტომანთა იმპერიის ჩამოყალიბებამ საერთოდ ამაზე ოცნებაც კი შეუძლებელი გახდა.

შესაძლებელი იყო ქვეყნის ჩრდილოეთით განვრცობაზე ზრუნვა, რაც შესაძლებლობების პირობებში ხორციელდებოდა კიდევაც, ხდებოდა ჩრდილო კავკასიელ მონათესავე ხალხებთან ინტეგრაცია, მაგრამ აქაც ბუნებრივმა ზღუდემ კავკასიონის ქედმა შეგვიშალა ხელი.

მე-13 საუკუნეში ჩინური ცივილიზაციური ცენტრის პერიფერიაზე გობის უდაბნოს მიმდებარე სტეპებში მოხდა მონღოლური ტომების გაერთიანება ჩინგიზხანის მეთაურობით, მათ გაძლიერების შემდეგ პირველი დარტყმა მიმართული იქნა მდიდარი და ცივილიზებული ცენტრისაკენ ჩინეთისაკენ, რომლის დაპყრობის შემდეგ დაიძრნენ დასავლეთისაკენ და თითქმის კარპატებამდე დაიძრნენ და დაიპყრეს უზარმაზარი ტერიტორიები.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ როცა ძლიერი სახელმწიფო იპყრობს სუსტ ან ნაკლებად განვითარებულ ხალხებს, იგი ნაკლებ რესურსებს ხარჯავს და უფრო ძლიერდება, მაგრამ უზომოდ დიდი ტერიტორიების დაპყრობა და ეფექტურად ათვისება შემდგომ რთულდება და საბოლოო ჯამში იწვევს მის დასუსტებასა და დაშლას. ასე მოუვიდათ მონღოლებსაც. მონღოლებმა საქართველო მე-13 საუკუნეში დაიპყრეს. მე-14 საუკუნეში მონღოლების დასუსტებით ისარგებლა გიორგი ბრწყინვალემ და მოახერხა საქართველოს გაერთიანება და გაძლიერება.

მე-15 საუკუნეში მონღოლების უფლიდან განთავისუფლებული რუსეთი ძლიერდება და იწყებს როგორც აღმოსავლეთით, ისე განსაკუთრებით სამხრეთისაკენ გაფართოებას მონღოლების მიერ დატოვებული მიწებისა და მოსახლეობის ათვისებას.

მე-14 საუკუნეში თურანის დაბლობიდან წამოვიდა გათურქებული მონღოლური ტომები თემურ-ლენგის მეთაურობით, რომელმაც 8-ჯერ დალაშქრა საქართველო, მისი შემოტევები მომაკვდინებელი იყო საქართველოსთვის, მას უნდოდა კავკასიის გადმოსასვლელების ჩაკეტვა, რათა ოქროს ურდოს მონღოლობა კავკასიის ქედზე არ გადმოსულიყვნენ. თურქმანული ტომების ე.წ. თეთრბატკნიანებისა და შავბატკნიანების ამ პერიოდში პარპაშმა ძალზედ დაასუსტა როგორც საქართველო, ისე ირანი. გაძლიერებულმა თურქ-სელჯუკებმა 11 საუკუნეში დაწყებული საქმე 15 საუკუნეში 1453 წელს დაავიროვეს. კონსტანტინეპოლის აღებით და ბიზანტიის იმპერიის განადგურებით და მის ადგილზე ოსმალეთის იმპერია შექმნეს, რასაც მოჰყვა საქართველოს ქვეშევრდომი ტრაპიზონის სამეფოსა და საქართველოს დაშლა, რადგან ოსმალეთი ამ ტერიტორიებს თავისუფლად არსებობისა და ძლიერებისათვის მასზე გაბატონებას აუცილებლად მიიჩნევდა.

მე-16 საუკუნეში ირანის ღმობი იწყებს გავლიძებას და არენაზე გამოდის შაჰ-აბასი და შემდგომ მოგვიანებით ნადირ-შაჰი, რომლებიც ხედავდნენ რუსეთის გაძლიერებას და სამხრეთისაკენ სვლას. ამიტომაც იკავებენ საქართველოს, რათა კავკასიის კლიტენი მათ ხელში ყოფილიყო.

საქართველოსათვის შედარებით უკეთესი პერიოდი დგება მე-18 საუკუნეში, როცა თურქეთი და ირანი ომებით რამდენადმე დასუსტებულები იყვნენ, რითაც ისარგებლა ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლემ, შემოიერთა სომხეთისა და ზერბაიჯანის ნაწილი და აქტიურად დაიწყო ქვეყნის გაძლიერება რუსეთის მეშვეობით, რომლის მუხანათური დალატი დასრულდა აღა-მაჰმად ხანის გამანადგურებელი შემოსევით. შემდეგ დასუსტებული საქართველო

რუსეთმა ფაქტიურად თავის გუბერნიად აქცია. აქედან მოყოლებული, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველომ ორჯერ მოახერხა დამოუკიდებლობის მოპოვება, რუსეთი ყოველ ღონეს ხმარობს, თუნდაც ძალისმიერი მეთოდებით არ გაუშვას თავის კლანჭებიდან და მუდმივად ჰყავდეს თავის გეოსტრატეგიულ არეალში.

ამგვარად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქართველო უძველესი დროიდან იყო მსოფლიო ცივილიზაციების ცენტრში თუ არა მის უახლოეს პერიფერიებში მანძ. თავისი გეოგრაფიული ადგილითა თუ გეოსტრატეგიული მნიშვნელობით უდიდეს ინტერესს იწვევდა როგორც მსოფლიო ცივილიზაციის ცენტრების, ისე ბარბაროს დამპყრობლებში.

ორ ზღვასა და კავკასიის ორ (დიდი და მცირე) ქედს შორის, შესანიშნავ ბუნებრივ თუ კლიმატურ პირობებში მდებარე ქვეყნის ფლობა სანუკვარ ოცნებად რჩება დამპყრობთათვის. სწორედ ამ ღვთისგან ბოძებულმა საუკეთესო ადგილმა და მისადმი დიდმა სიყვარულმა შეგვკაძლებინა უძველესი ცივილიზაციისა და კულტურის მქონე ჩვენი მოდგმის დიდი ხალხიდან შემოვრჩენილიყავით მცირე ნარჩენად. მართალია, კავკასიის ქედები, ბუნებრივი პირობები და რელიეფი იყო ჩვენი მცველი, იმედი, მშველელი, შემოსევების დროს გადამრჩენელი და სხვა სიკეთეების მომტანი, მაგრამ გაუთავებელი შემოტევებისა და დაპყრობების გამო ვერ ვახერხებდით გამრავლებასა და გაფართოებას, იშვიათად თუკი გვეძლეოდა ამის საშუალება, ჩვენი წინაპრები მუდამ ზრუნავდნენ ამაზე, მაგრამ სამხრეთის მიმართულებით ჩვენს საზღვრებს თითქმის ყოველთვის მომდგარი იყო ჩვენზე გაცილებით დიდი და ძლიერი მტრები და ჩვენი მცდელობების მიუხედავად, გაფართოება კი არა ჩვენი ტერიტორიებიდანაც კი გვეყრიდნენ და გვამცრობენ. რაც შეეხება ჩრდილოეთის მხარეს, ჩვენ მართლაც გვეკონდა მცდელობაც და შანსიც ამ მიმართულებით ჩვენი მოდგმის ხალხებთან ერთად გაეფართოებულებოდა, მაგრამ ჯერ ამ ტერიტორიებზე მომთაბარე ტომებმა მიდიელებმა, სარმატებმა, სკვითებმა, ყიფიანებმა და სხვებმა. შემდეგ კი მონღოლების შემოსევებმა და მისი სამხრეთული ურდოს ილხანთა სამეფოს გაბატონებამ, მონღოლების შემდგომ კი თურქმანული ტომების გაძლიერებამ, ოსმალთა იმპერიის ექსპანსიამ ჩრდილო კავკასიელი ჩვენი მონათესავე ქრისტიანი ხალხების გამუსულმანებამ და თავიანთი გავლენის ქვეშ მოქცევამ, ხოლო შემდეგ რუსეთის სამხრეთისაკენ ექსპანსიამ წვეტილი დაუსვა ჩვენს ოცნებასაც კი. ამიტომაც ავლებენ პარალელს ჩვენს მითოლოგიურ გმირთან, კავკასიის ქედზე მიჯაჭვულ ამირანთან, რომელსაც სულ კორტიან და ვერ

წვევებს ბორკილებს, ეს ჩვენი ბედისწერაა და შესაბამისად, როცა ჩვენი ქვეყანა დგას თანამედროვე მსოფლიოსთან მიმართებაში ჩვენი გეოსტრატეგიული ამცანებისა და გამოწვევების წინაშე, აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ ჩვენი უმდიდრესი ისტორიული გამოცდილებები დათმობა-ლაგირებისა და პრინციპული პოზიციების შეჯერება და მაქსიმალურად წარმატებით გამოყენება არის აუცილებელი ჩვენი გეოსტრატეგიული პოლიტიკისათვის. ჩვენ ძალზედ უნდა გაუფრთხილდეთ ეროვნულ საგანძურს: ბუნებრივ რესურსებს, მიწა-წყალს, საგალალო მდგომარეობაში ჩავარდნილ დემოგრაფიულ პრობლემებს, ჩვენს ძვირფას ტრადიციებს, თავისთავადობასა და კეთილგანწყობას ჩვენს სამეზობლოსა და მთელი მსოფლიოს მიმართ.

ლიტერატურა:

References

1. A. Dugini „geopolitikis safuZvlebi”, Tbilisi, 1999.
2. M. SanaZe, T. BeriZe, K. Tofuria „saqarTvelos istoriuli atlasi”, Tbilisi, 2003.
3. Z. WiqoriZe, msolfio imperiebis istoriuli da Tanamedrove geopolitikur-ekonomikuri interesebi. Tbilisi, 2006.

Raul Gibradze

The Place of Georgia in the Geo-strategic Space of the World

Summary

Geo-strategic location is very important for successful development of the country. Also natural resources, fossil wealth, the number of population, density, national traditions, religion and other factors are important, but the main goal of given article is discussion of interrelations between world civilization centers and their peripheries.

It must be mentioned that each centre of civilization has its own periphery. Being the centre of civilization means excellence, success, politeness, attractiveness and chariness in comparison with others. Countries which manage to regulate internal and external relations and have high organization ability deserve to be awarded by this status.

Periphery is comfortable and winning location, especially when it represents humane and not unaggressive centre periphery. If the country in periphery will manage to make peaceful and neighborly relations with neighbors then it can

receive from civilization centre construction impulses, advanced economic instruments, abilities and habits of techniques and technological production, experience and other cultural value.

Coming out of historical experience Georgia has been in the centre or peripheries of world civilizations since ancient times. With its geographic location and geo-strategic importance it always has been the subject of interest for world civilization centers and also for barbarian conquerors.

In modern conditions for our greatly significant geo-strategic location, when the country faces the most difficult provocations and problems, we must execute the most careful and balanced politics, take care for national treasure, natural resources, our native land, best traditions, sorrowed demographic condition, we must favor neighbors and the whole world.

Keywords: Geo-strategic location, national traditions, world civilization centers, periphery, the centre of civilization, historical experience.

Reviewer - professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Гибрадзе Раул Несторович

Место Грузии в геостратегическом пространстве.

Резюме

Геостратегическому расположению уделяется большое внимание для удачного развития страны. Вместе с этим, конечно, большое значение имеют природные ресурсы, ископаемые богатства, численность населения, теснота, национальные традиции, религия и другие факторы, но главную цель данной стадии между центрами мировой цивилизации и их перифериями представляет рассмотрение вопросов их взаимного обращения.

Надо отметить, что у каждого центра цивилизации имеется своя периферия. Под центром цивилизации подразумевается величие, удачливость, культурность, обаятельность и привлекательность по сравнению с другими. Достойными данного статуса становятся те передовые страны, которым удается упорядочить внутренние и внешние отношения и проявлять способности высокой организованности.

Периферия тоже является удобным и выигрышным расположением, особенно, тогда, когда она представляет периферию гуманного и неагрессивного центра. Если находящаяся в периферии страна сможет осуществить мирные и добрососедские отношения со своими соседями, тогда она может получить от центра цивилизации импульсы строительства, возможности производства передовых хозяйственных или

военных орудий, техники и технологий, опыт и другие культурные ценности.

Исходя из исторического опыта, Грузия с древнейших времен была если не в центре мировой цивилизации, то хотя бы в ее ближайшей периферии. Своим географическим местонахождением или географическим значением проявляла большой интерес, как в центре мировой цивилизации, так и среди захватчиков - варваров.

В современных условиях, из-за нашего важнейшего геостратегического расположения, когда страна стоит перед сложнейшим вызовом и задачами, обязательно надо иметь в виду наш богатейший исторический опыт. Надо производить весьма осторожную и уравновешенную политику, надо оберегать национальную сокровищницу, природные ресурсы, нашу землю, наилучшие традиции, находящееся в плачевном состоянии, демографическое состояние, мы должны добродушно относиться к соседям и ко всему миру.

Ключевые слова: Геостратегическое расположение, национальные традиции, центры мировой цивилизации, периферия, центр цивилизации, исторический опыт.

Рецензент – профессор Кочорадзе Отар Георгиевич, Грузинский технический университет

ოთარ ქონორაძე

სახელმწიფო მართვა, როგორც მიმდინარეობა და ხელოვნება (შეფარებითი ანალიზი)

*“თითოეული ჩვენგანი უნდა ეცადოს გააკეთოს
მაქსიმუმი იმისა, რისი პასუხისმგებლობაც მას აკისრია.
ესაა მისი მსახურება ქვეყნისადმი”.*

*სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II*

ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბების პროცესმა განაპირობა საერთაშორისო სტრუქტურის ტრანსფორმაცია და ძალთა მსოფლიო ბალანსის ახალი გადაანაწილება, რომელიც მიმდინარეობს ძალაუფლებისა და გავლენის მოსაპოვებლად გაჩაღებული გააფთრებული ბრძოლის ფონზე. საქართველო აქტიურად ექებს თავის ადგილს ამ ახალ რეალობაში. ეს კი მოითხოვს თანამედროვე გლობალური პროცესების, მოვლენებისა და ფაქტების მეცნიერულ გააზრებას, ანალიზს და შეფასებას პოლიტიკური რეალიზმის პრინციპებიდან გამომდინარე. რეალობა კი საქართველოსათვის მეტად არასახარბიელოა, ვინაიდან “საქართველო დღეს წააგავს მსუქან დუმას, გარეშე კაცი მიეტანა ამ დუმას და ნელ-ნელა ათლის კაი-კაი ნაჭრებს. უფრო მდაბიოდ რომ მოგახსენოთ, ჩვენი ტერიტორია სხვის ხელში გადადის და ჩვენ, ქართველები, ამ დუმის თლას ან მიწა-წყლის გადასვლას სხვის ხელში როდი ვეწინააღმდეგებით სასტიკად, როგორ ეკადრება ასეთი საქციელი ჩვენს კეთილშობილებას!” [1].

ჩვენ ვერ შევძელით სრულად და ღირსეულად შეგვეფასებინა უდიდესი მემკვიდრეობა, რომელიც გამოჩენილმა მოაზროვნეებმა, მათ შორის ქართველმა, შექმნეს და დაგვიტოვეს. ეს მემკვიდრეობა არის ცოდნა. ცოდნის ამ აურაცხელ საუნჯეს კი გაფრთხილება და გონივრული გამოყენება უნდა ხალხის საკეთილდღეოდ.

წარსულში სამშობლოსათვის სიყვარულის ქართველური განცდა იყო მამულისადმი შემეცნებითი დამოკიდებულება.

ჩვენ მამაპაპათ ცოდნამ, სიბრძნემ და გონიერებამ საშუალება მისცა: დაენახათ საკუთარი თავი და სამყარო ისეთი, როგორიც სინამდვილეშია; დაენახათ რისი დათმობა იყო შესაძლებელი და ის, რაც მტკიცედ უნდა დაეცვათ სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე, უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე და თვით სიკვდილის შემდეგაც გაეგრძლებინათ ბრძოლა შეუბღალავი ღირსებითა და ვაჟკაცური სახელით.

ჩვენმა წინაპრებმა ცოდნის მეოხებით არსებული ვითარების არსი თავიანთი ცხოვრების შინაარსად გადააქციეს. მათ გაცნობიერებული ჰქონდათ, რომ “ქვეყნის პოლიტიკას – როგორც მისი ბუნების ნამდვილ ძალებს – ადამიანის, ხალხის სურვილი კი არა, ამ ქვეყნის გეოგრაფიული მდებარეობა სჭედს. პოლიტიკა ახალ მოდური შლიაპკა კი არაა, რომლის ცვლა ჩვენს ქეიფზე ჰკილია, ისეთივე ტრადიციული, უცვლელი, მამა-პაპური განძია, როგორც ენა, ეროვნება, სარწმუნოება.” [2].

საზოგადოება სახელმწიფო მართვის მეცნიერებას გაცილებით ნაკლებად იცნობს, ვიდრე ამას მოითხოვს ცხოვრების ჯანსაღი წესი. ძლიერნი ამა სოფლისანი არასოდეს არ წყალობდნენ და დღესაც არ წყალობენ მეცნიერებას ხელისუფლების შესახებ. პასუხი ლოგიკურ კითხვაზე: რატომ ხდება ასე? ტრივიალურია: მთავარია, მიხვიდე ხელისუფლებაში, გაიმყარო პოზიცია, ხოლო რაც შეეხება მართვას, ეს როგორც გამოვივა, როგორც მოგესურვება და როგორც მოახერხებ.

თანამედროვეობის ძირითად პოსტულატს წარმოადგენს ძალის კატეგორიით განსაზღვრული ინტერესის ცნება.

ინტერესები არის გრძელვადიანი სტანდარტები, რომელთა მიხედვით შეგვიძლია განვსაჯოთ და შევაფასოთ პოლიტიკური გადაწყვეტილებები და მოქმედებები. თანამედროვე კავშირები ინტერესებსა და ეროვნულ სახელმწიფოს შორის არის ისტორიული პროდუქტი და აქედან გამომდინარე შეუძლიათ შეიცვალოს თავისი კონფიგურაცია.

ეროვნული ინტერესები წარმოადგენს გადაწყვეტილებათა სისტემას, რომელიც გამომდინარეობს სახელმწიფო მართვის პოლიტიკის ანალიტიკური და ღირებულებითი ბაზებიდან. მთი რეალური არსებობა დაკავშირებული არის განსორციელების პროცესთან. ეს კი თავის მხრივ უკავშირდება ნებისა და მოღვაწეობის სახესხვაობებს, სახელმწიფოებრივი მიზნების რეალიზაციის ხერხებსა და მეთოდებს. ამ კუთხით სახელმწიფო მართვა შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ეროვნული ინტერესების რეალიზაციის უმნიშვნელოვანესი საშუალება.

ინტერესები იცვლება ისტორიული პირობებიდან გამომდინარე. ინტერესები და არა იდეები განსაზღვრავენ სოციალური მოქმედების ტიპს. ინტერესის განსხვავებული სახეობები, რომლებიც პოლიტიკურ ქმედებებს განსაზღვრავენ, ყალიბდებიან კონკრეტულ ისტორიულ პერიოდში და კონკრეტულ პოლიტიკურ და კულტურულ კონტექსტში.

ეროვნული ინტერესები გრძელ ისტორიულ პროცესში თანდათანობით ყალიბდება ეკონომიკური, სოციალური, ეროვნულ-ფსიქოლოგიური და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით. ასევე

უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ისტორიულ გამოცდილებას, ამა თუ იმ ერის მიერ განვლილ გზას. აქედან გამომდინარე, ეროვნული ინტერესები საზოგადოებრივ-ისტორიულ ფენომენს წარმოადგენს, რომლის არსებობაც ერის ცნობიერებისაგან დამოუკიდებლად წარმოუდგენელია. ეროვნულ ინტერესებს “უმნიშვნელოვანესად უნდა მიიჩნევდეს როგორც ხელისუფლება, ისე პარტიები, არასამთავრობო ორგანიზაციები და მასმედია. იგივე ითქმის ჩვენს თითოეულ მოქალაქეზეც.

ჩვენ ჩვენი მეობა უნდა დავიცვათ, რათა არ ვიქცეთ სხვათა მიზნების განხორციელებისათვის ბრმა იარაღად. ეს ნებისმიერი სახელმწიფოს არსებობისა და განვითარების გარანტიაა”.[3]

სახელმწიფო მართვის თეორიის ანალიზში დაგვანახვა ჩვენში გაბატონებული ერთი მცდარი აზრის გამორიცხვის აუცილებლობა, კერძოდ კი პოლიტიკური ლიდერების მსოფლმხედველობრივი და იდეოლოგიურ წარმოდგენების გავლენა პოლიტიკაზე.

თანამედროვე პოლიტიკოსები ძალიან ხშირად, მსოფლმხედველობრივი და იდეოლოგიური სიმპატიებისათვის, მსხვერპლად სწირავენ პოლიტიკურ მიზანშეწონილობას, რათა მოიპოვონ ხალხის მხარდაჭერა თავიანთი ქმედებებისათვის. სახელმწიფოში, სადაც, კონსტიტუციის თანახმად, არსებობს დემოკრატიული კონტროლი ხელისუფლების ქმედებებზე, არ შეიძლება პოლიტიკური რაციონალურობა შეეწიროს მიმდინარე პოლიტიკის მხარდაჭერ დემონსტრაციებსა და მასობრივ ემოციებს. ეს ეწინააღმდეგება სახელმწიფოებრივი აზროვნების ლოგიკას. სახელმწიფო მართვის სფეროს სიღრმისეული შემეცნება თავისუფალი უნდა იყოს პარტიული წინასწარშექმნილი აზრისაგან. რათა ნებისმიერმა, რომელიც ფლობს აუცილებელ გამოცდილებასა და ცოდნას, განახორციელოს სახელმწიფოს მართვა პოლიტიკური შეხედულებებისა და პარტიული კუთვნილების მიუხედავად.

პოლიტიკა უნდა იყოს ემოციურად ნეიტრალური, ობიექტური და რაციონალური. ეს კი მოითხოვს მკვეთრ გამიჯვნას სასურველსა და სინამდვილეს შორის, დროისა და ადგილის კონკრეტულ გარემოებაში დასაშვების შეფასებას. “კარგი სახელმწიფო წარმოქმნილია არა შემთხვევით, არამედ ცოდნისა და სწორი არჩევანის საფუძველზე”.[4]

რაციონალური არჩევანის თეორიის თანხმად, რაციონალურად ორიენტირებული, გათვლილი პოლიტიკა კრისტალიზირდება პოლიტიკური გამოცდილებიდან და გამორიცხავს შეთხვევითი გადახრებს. რაციონალური პოლიტიკა

მიმართულია რისკის მინიმუმამდე შემცირებაზე და სარგებელის მაქსიმუმამდე გაზრდაზე და იგი დაქვემდებარებულია პოლიტიკურ წარმატებისა და კეთილგონიერების წესებზე.

ჩვენს მიერ წამოყენებული თეორიული დებულების საილუსტრაციოდ მოვიყვანოთ თვალსაჩინო მაგალითი დასავლური ცივილიზაციის ისტორიიდან.

გერმანიის გაერთიანება

დიდი გერმანელი ფილოსოფოსი გეორგ ფრიდრიხ ჰეგელი წერდა: „ყოველ დროს იმდენად თავისებური პირობები გააჩნია და იმდენად ინდივიდუალური ვითარება ახასიათებს, რომ მასში გადაწყვეტილებათა მიღება მხოლოდ მისგანვე ამოსვლით უნდა მოხდეს და შესაძლებელია, რომ მოხდეს. მსოფლიოს სხვადასხვა ვითარებათა ჭიდილში ჩავარდნილებს, ვერაფერს გვიშველის რაიმე ზოგადი პრინციპი ან მსგავს ვითარებათა გახსენება, რადგან უფერხორცო გახსენებას არავითარი ძალა არ შესწევს იმ სიცოცხლისა და თავისუფლების პირისპირ, რაც აწმყოს აქვს.” [5]

აწმყო კი რომლის წინაშეც აღმოჩნდნენ გერმანელები ვენის კონგრესის შემდეგ არც თუ ისე სახარბიელო იყო. 1815 წლის 8 ივნისის აქტის შესაბამისად შეიქმნა გერმანიის კავშირი (1806 წელს დაშლილი საღვთო რომის იმპერიის ნაცვლად (გერ., Heiliges Römisches Reich) [მისი ოფიციალური სახელი იყო “გერმანელი ერის საღვთო რომის იმპერია” (გერ., Heiliges Römisches Reich Deutscher Nation). ეს არ იყო სახელმწიფო, ეს იყო გერმანულ სახელმწიფოთა კონფედერაციული წარმონაქმნი, რომელიც აერთიანებდა 35 გერმანულ სახელმწიფოსა და 4 „თავისუფალ ქალაქს” (მცირე სახელმწიფოთა მიზანი იყო გერმანიაში სტატუს-კვოს შენარჩუნება). კავშირის ყველა წევრი სარგებლობდა (ტერიტორიის მოცულობის მიუხედავად) თანაბარი უფლებებით. ამ კავშირის ძირითად ორგანოს წარმოადგენდა საკავშირო სეიმი (სრული შემადგენლობით 69 ხმა), რომელიც იკრიბებოდა ფრანკფურტში ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხების გასაწყვეტად, როგორებიც იყო: 1. გერმანული კავშირის ძირითადი კანონები, 2. გერმანული კავშირის ძირითადი ინსტიტუტების შეცვლა, 3. სამართლებრივი საკითხები, 4. რელიგიური საკითხები. და ამ საკითხების გადასაწყვეტად საჭირო იყო საყოველთაო თანხმობა (ძირითადად კი ქვორუმი იყო სულ 17 ხმა), რომლის მიღწევაც, ინტერესთა სხვაობის გამო, ფაქტიურად შეუძლებელი იყო. აქედან გამომდინარე გერმანული კავშირი იყო მთელი ევროპის დაცინვის ობიექტი თავისი სრული უსუსურობის გამო.

ვენის კონგრესზევე დადგინდა: 1. გერმანიის ტერიტორიული გადანაწილება – ვარშავის საჰერცოგო გადაეცა რუსეთს, ხოლო

ტორუნი და პოზნანი პრუსიას; კრაკოვი გახდა “თავისუფალი ქალაქი”; აღმოსავლეთ გალიცია გადაეცა ავსტრიას; 2. საქსონიის სამეფოს 2/5 გადაეცა პრუსიას. პრუსიამ მიიღო აგრეთვე დანცინგი და შვედეთის პომერანია, ვესტფალია, რეინის მარცხენა სანაპირო; 3. ბავარია იღებს ტერიტორიულ დანამატებს, მაგრამ ფრანკფურტის ჰერცოგი კარგავს თავის საჰერცოგოს და ფრანკფურტი ხდება “თავისუფალი ქალაქი”; 4. ნაპოლეონის მიერ მედიაციზირებული თავადები რჩებიან მედიაციზირებულად, მაგრამ მათ უხდიან კომპენსაციას; 5. ნიდერლანდების სამეფო იერთებს ბელგიასა და ლუქსემბურგს (თუმცა ეს უკანასკნელი ხდება გერმანული კავშირის წევრი); 6. ლომბარდია და ვენეცია გადაეცა ავსტრიას; 7. შლეზინგი და პოლშტეინი (დასახლებული უპირატესად გერმანელებით) დარჩა დანიის სამეფოს შემადგენლობაში; 8. 1819 წლის აგვისტოს კარლსბადის თათბირის შემდეგ ავსტრიელებისა და რუსების (მეტერნიხის და ალექსანდრე I) მიერ გერმანელებისათვის თავს მოხვეული დრაკონული, რეაქციული კანონები, რომლებიც მიზნად ისახავდნენ არ დაეშვათ გერმანიის ეროვნული ერთობა და მისი ეროვნული განვითარება (საუნივერსიტეტო ავტონომიის ლიკვიდაცია, სავალდებულო წინასწარი ცენზურა პრესისათვის, ლიბერალური კონტიტუციების გაუქმება [თუმცა მეტერნიხმა, X. 1819 – VI. 1820 ვენის თათბირის მსვლელობაში, ვერ მიაღწია იმას, რომ გაეუქმებინათ კონსტიტუციები ბავარიაში, ბადენში, ვიურტემბერგში, ჰესენ-დარმშტატში, ნასაუში, ბრაუნშვაიგში, საქსონია-ვეიმარში] და სხვა).

პრობლემის დრამატიზმი მდგომარეობდა აგრეთვე იმაში, რომ გერმანიის კავშირის თავმჯდომარეს, ავსტრიას, სავსებით აწყობდა ამ კავშირის უსუსურობა, ვინაიდან გერმანიის კავშირის უსუსურობა ნიშნავდა ავსტრიისადმი პრუსიის დაქვემდებარებას. მით უმეტეს იმიტომაც, რომ XIX საუკუნეში პრუსია გახდა სიმბოლო გერმანელების სწრაფვისა თავისუფლებისა და ეროვნული ერთიანობისაკენ. ქვეყნის პოლიტიკური-ეკონომიკური თავისუფლება და ერთიანი სუვერენული სახელმწიფოს არსებობა კი წარმოადგენს მისი ღირსეული განვითარებისა და არსებობისათვის აუცილებელ ობიექტურ პირობებს. აქედან გამომდინარე, “თავისუფლება და ერთიანობა” წარმოადგენდა იმ ორ ჯადოსნურ სიტყვას, და რა თქმა უნდა, აუცილებელ ობიექტურ პირობას, რომელსაც უნდა განესაზღვრა გერმანიისა და მისი მოსახლეობის კეთილდღეობა და ბედნიერება. ეს კი, თავის მხრივ, გაცნობიერებული ჰქონდათ როგორც პრუსიელებს ასევე ავსტრიელებსაც.

მეტერნისმა ყველაფერი გააკეთა რათა ეს არ დაეშვა, მაგრამ მან ვერ შესძლო ხელი შეეშალა გერმანიაში სამოქალაქო საზოგადოებისა და ეროვნული ბურჟუაზიული ეკონომიკის განვითარებისათვის. არჩევითი საკონმდებლო ორგანოები აღმოცენდნენ ჰანოვერში, ბრაუნშვაიგში, ჰესენში, საქსონიაში. ხოლო ვიურტემბერგში, ჰესენსა და კობურგში გაუქმებული იყო ბატონყმობა და საბატონო ბეგარა შეიცვალა, უფრო პროდუქტიული, დაქირავებული მოჯამაგირის შრომით. სწრაფი ტემპებით ვითარდება სამრეწველო (განსაკუთრებით პრუსიაში, რეინის ოლქში) და საერთოდ კაპიტალისტური წარმოება, ყალიბდება საერთოგერმანული ბაზარი.

1834 წელს ჩამოყალიბდა ეგრეთ წოდებული “საბაუო კავშირი” (გერ., Zollverein), რომელიც აერთიანებდა პრუსიას (ხელმძღვანელი), ბავარიას და კიდევ 16 გერმანულ სამთავროს (ავსტრია არ იყო ამ კავშირის წევრი). პრუსია ხდება მთელი ჩრდილოეთ გერმანიის ეკონომიკური ბირთვი. ეს აისახა ფულადი მიმოქცევის სფეროზეც.

1857 წელს, სავაჭრო ოპერაციების გამარტივების მიზნით გერმანიაში შემოიღეს ერთიანი, ეგრეთ წოდებული “საკავშირო ტალერი” (Vereinstaler), რომელმაც გააუქმა მანამდე არსებული ყველა სამონეტო წესდება და გააერთიანა ჩრდილოეთ და სამხრეთ გერმანიის სახელმწიფოების სამონეტო სისტემები.

1871 წელს, გერმანიის II იმპერიის გამოცხადების შემდეგ, ტალერი, როგორც ძირითადი ფულადი ერთეული შეცვალა მარკამ (2 790 მარკა=1კგ. ოქროს) (3 მარკა=1 ტალერს), თუმცა XX საუკუნის 30-იან წლებამდე გერმანულ 3 მარკის ღირსების მონეტას კვლავაც უწოდებდნენ ტალერს.

იმ ობიექტური და სუბიექტური ფაქტორებიდან, რომლებიც ამზადებდნენ ნიადაგს ქვეყნის პოლიტიკური ერთიანობისათვის, განსაკუთრებით აღსანიშნავია უაღრესად ნიჭიერი, პატიოსანი, ქვეყნის უსაზღვროდ ერთგული, ჭეშმარიტი პატრიოტების დიდებული გუნდის საქმიანობა. ისინი გახლდნენ სახელმწიფოს მართვისა და პოლიტიკის ინოვაციური სტრატეგიული დაგეგმვის დიდოსტატები. მათ მიერ პრაქტიკულად რეალიზებული მეთოდების ერთობლიობა (დღეს მას უწოდებენ სტატეგიული დაგეგმვის მეცნიერებას) შემდგომში საფუძვლად დაედო ბევრი ევროპული და არაევროპული ქვეყნის სახელმწიფოებრივ აღმშენებლობას.

ამ გუნდიდან უნდა აღინიშნოს: გერჰარდ იოჰან დავიდ ფონ შარნჰორსტი (გერ., Gerhard Johann David von Scharnhorst) (1755-1813) პრუსიელი სამხედრო მოღვაწე და რეფორმატორი, პრუსიის გენერალური შტაბის I მეთაური (1807-1810); კარლ ფილიპ გოტლიბ ფონ კლაუზევიცი (გერ., Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz) (1780-1831),

გერმანელი სამხედრო თეორეტიკოსი და მწერალი; ჰელმუტ კარლ ბერნჰარდ ფონ მოლტკე (გერ., Helmuth Karl Bernhard von Moltke) (1800-1891), გერმანელი სახელმწიფო და სამხედრო მოღვაწე, გენერალფელდმარშალი, სამხედრო თეორეტიკოსი, პრუსიის გენერალური შტაბის მეთაური (1857-1888); ალბერტ თეოდორ ემილ გრაფი ფონ როონი (გერ., Albrecht Theodor Emil Graf von Roon)(1803-1879), გერმანელი სამხედრო და სახელმწიფო მოღვაწე; ოტო ედუარდ ლეოპოლდ ფონ ბისმარკი-შენჰაუზენი (გერ., Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen) (1815-1898), გერმანელი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი, გერმანიის II რაიხის დამაარსებელი და მისი პირველი რაიხსკანცლერი (1871-1890).

ამ გერმანელ პატრიოტთა თანავარსკვლავედში, ოტო ფონ ბისმარკი იყო ის ავტორიტეტი, რომელმაც თვისებებითი როლი ითამაშა პოლიტიკურ პროცესებსა და სიტუაციებში. მისი, როგორც ლიდერის ჩამოყალიბებისა და ფუნქციონირების პროცესი წარმოადგენდა ობიექტურ და უნივერსალურ მოვლენას. რით იყო ეს განპირობებული? ობიექტური - იმიტომ, რომ ნებისმიერი ერთობლივი მოღვაწეობა საჭიროებს ორგანიზაციას, დაგეგმვას, სტრატეგიასა და ტაქტიკას, ანუ მიზნის მისაღწევად ყველაზე რაციონალური და მისაღები გზების შემუშავებას. ზოგადად, ამ ფუნქციას ასრულებს ადამიანი, ვისიც სჯერათ, ენერგიული და მაღალი აქტიურობით გამორჩეული ავტორიტეტული პიროვნება. სწორედ ასეთი პიროვნება იყო ოტო ფონ ბისმარკი. ხოლო უნივერსალური - კი იმიტომ, რომ ლიდერი საჭიროა ადამიანთა ერთობლივი მოღვაწეობის ნებისმიერ სფეროში.

ოტო ფონ ბისმარკი წარმოადგენდა თავისი ეპოქის პროდუქტს. ამ ეპოქის განვითარებისა და ცვალებადობის კანონები, თავისებურებანი აყალიბებენ მას, როგორც განსაკუთრებული ნიშან-თვისებების მქონე ფენომენს.

იგი არ შემოიფარგლებოდა მარტო ზოგადი და განსაკუთრებული ნიშნებით. მას ახასიათებდა აგრეთვე მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი ინდივიდუალური ნიშნები, რომლებიც მრავალი სხვადასხვაგვარი ფაქტორებით განისაზღვრებოდა. მისი ინდივიდუალური თავისებურებების ჩამოყალიბებაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდნენ ის ურთიერთობები, რომლებიც მისი ცხოვრების სოციალურ-პოლიტიკურ სარბიელზე ყალიბდებოდნენ.

ოტო ფონ ბისმარკი არ იყო უბრალო "ობივატელი", რომელიც ხელმძღვანელობას უწევდა პოლიტიკურ პროცესებს, ან ახორციელებდა ამ პატრიოტული მოძრაობის მართვის ფუნქციებს. ბისმარკი, უპირველეს ყოვლისა, იყო ის მოღვაწე, რომელსაც შესწევდა უნარი შეეცვალა პოლიტიკური პროცესების მიმართულება და მსვლელობა.

ყოველ ისტორიულ ეპოქაში პოლიტიკური ლიდერის მიერ წარმოდგენილი პროგრამები განსაზღვრავენ საზოგადოების ისტორიული განვითარების მსვლელობას. საზოგადოებრივ პროცესებზე მისი ზეგავლენა დაფუძნებულია გარკვეული ცვლილებების განხორციელების ისტორიულ აუცილებლობაზე.

ოტო ფონ ბისმარკის, როგორც ლიდერის თვისებებიდან და მახასიათებლებიდან, ჩვენი აზრით, შეიძლება გამოიყოს: წარმოსახვის ძალა, სოციალურ ხდომილებათა წინასწარ განჭვრეტისა და გათვალისწინების უნარი, მოქნილობა, მრავალმხრივობა, თავშეკავების უნარი, გონიერულობა, ენთუზიაზმი, გამბედაობა, ხასიათის სიმტკიცე, შეუპოვრობა, თავდაჯერებულობა და სწორი (ადეკვატური) გადაწყვეტილების მიღების უნარი, ძლიერი ნებისყოფა, შედარებით ფართო ერუდიცია, დაჯერებულობისა და რწმენის კატონისეული ძალმოსილება, პასუხისმგებლობა და ვალდებულება.

დაბოლოს, ჩვენი აზრით, ოტო ფონ ბისმარკის, როგორც პოლიტიკური ლიდერის უპირველესი და უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელი გახლდათ მისი ეროვნული ხასიათი. იგი იყო ამადლებული სულისკვეთებით გაჟღენთილი ჭეშმარიტი ერისკაცი, გერმანული ცხოვრების წესის მედროშე და მესვეური, პირველი ვალდებული გერმანელი ერისა და მისი მომავლის წინაშე, დიდი სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე მამულიშვილი, რომელსაც გაცნობიერებული ჰქონდა ჭეშმარიტება, "რომ იგი განუყოფელი ნაწილია მთელი ერისა და ამიტომაც, თავის კეთილდღეობას უნდა ეძებდეს მარტო მთელი ერის კეთილდღეობაში და არა ცალკე". [6]

ბისმარკმა შთაუწერა გერმანელ ერს რწმენა და ოპტიმიზმი, დაეხმარა მას დაეძლია არასრულფასოვნების კომპლექსი, საზოგადოებრივი ცხოვრების იმ ექსტრემალურ პირობებში, როდესაც დაკარგული იყო ძველი ღირებულებითი ორიენტირები. იმ კონკრეტული ისტორიული პერიოდისათვის მოახდინა ფუნდამენტური ეროვნული ღირებულებების პერსონიფიცირება გერმანიის ისტორიასთან, ტრადიციებთან და ზნე-ჩვეულებებთან საბაზისო აქტუალური ინტერესების დაკავშირების გზით. მან გამოავლინა: ქვევისა და აზროვნების პრინციპულად ახალი მოდელის შექმნის ხელოვნება, რომელიც ტირაჟირებული და გაგრცელებული იქნება მთელ საზოგადოებაში; ექსტრემალურ სიტუაციაში გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ბიუროკრატიული პროცედურების ჩარჩოებიდან გამოსვლისათვის მზადყოფნა.

ბისმარკის, როგორც ეროვნული პოლიტიკური ლიდერის ფუნქციები მრავალ წილად განპირობებული იყო იმ მიზნებით, სიტუაციითა და გარემოთი, რომელშიც მას უხდებოდა მოქმედება.

სიტუაცია იყო კრიზისული, ხოლო მიზანი კი - მოქმედების პროგრამა და მისი ცხოვრებაში განხორციელება. გერმანიის კრიზისიდან გამოყვანისათვის მან შეასრულა სამი ძირითადი ფუნქცია: 1) ანალიტიკური ფუნქცია, ანუ არსებული სიტუაციის წარმომშობი მიზეზების ღრმა და ყოველმხრივი ანალიზი, ობიექტური და სუბიექტური ფაქტორებისა და რეალობის ერთობლიობის შესწავლა; 2) მოქმედების პროგრამის შემუშავება, რომლის შესრულებაში დიდ როლს თამაშობდა, მისი როგორც ლიდერის ისეთი პიროვნული თვისებები, როგორცაა: ენერგიულობა, ჭკუა, ინტუიცია, სიმამაცე, თავის თავზე მეტი პასუხისმგებლობის აღების უნარი; 3) მიღებული პროგრამის შესრულებისათვის მთელი გერმანიის მობილიზება. აქ ბევრი რამ დამოკიდებული იყო მის კომუნიკაბელობაზე, მის უნარზე დაემყარებინა კონტაქტები რაც შეიძლება უფრო ფართო პოლიტიკურ სპექტრთან, დაერწმუნებინა და თავის მხარეზე გადაებირებინა მერყევი პიროვნებები.

მან შეგნებულად შემოიტანა გერმანიის პოლიტიკური მოწყობის კონსტრუქციული იდეები, რისთვისაც შემუშავა სახელმწიფოებრივი განვითარების ახალი პოლიტიკური პროგრამები და სტრატეგიული გეგმები; განახორციელა პოლიტიკური სტრუქტურის რეორგანიზაცია და განახლება, სტრატეგიული პრიორიტეტებისა და მათი მიღწევის ტაქტიკური საშუალებებისა და მეთოდების დასაბუთება. აქ ერთ მომენტს უნდა გაეხვას ხაზი: ნებისმიერი პოლიტიკური გადაწყვეტილება უნდა ყოფილიყო ღრმად გააზრებული და სკრუპულოზურად გაანალიზებული მრავალგარიანტულობის საფუძველზე, რამეთუ პოლიტიკის სფერო წარმოადგენს რისკ-ფაქტორის სახის მოღვაწეობას და ეხება მილიონობით ადამიანის ბედს. საერთო ეროვნული მიზნებისა და პროგრამების წარმოჩინება კი მთითხოვდა სოციალური, მატერიალური, საფინანსო და პოლიტიკური რესურსების რეალიზაციის ყოველმხრივ ანალიზს. წინააღმდეგ შემთხვევაში რაიმე საკითხში ცოდნის უკმარისობას შეიძლება გამოეწვია გამიზნული საციალური მოქმედების გაუთვალისწინებელი შედეგი და ქვეყანა კვლავ აღმოჩნდებოდა უმძიმესი პოლიტიკური და ეკონომიკური კრიზისის პირობებში.

ბისმარკმა მოახერხა ერის მოთხოვნილებებისა და ინტერესების მთელი სპექტრის ასახვა არა მარტო სახელისუფლებო მანიფესტებსა და პროგრამებში, არამედ მათ პრაქტიკულ რეალიზაციაშიც. იგი იყო ეროვნული იდეებისა და განწყობის თავისებური აკუმულატორი, ერის სასიცოცხლო მისწრაფებებისა და სურვილების გამომხატველი. მისი, როგორც ლიდერის ფენომენის მთავარ აზრსა და დანიშნულებას ხომ ერის

სამსახური წარმოადგენდა, ერის შემადგენელი ყველა სოციალური ჯგუფის ინტერესების გამოხატვა. სწორედ ამიტომ შეუძლებელი იყო პროგრესული და აწონდაწონილი პოლიტიკის გატარება ერის ინტერესებისა და მოთხოვნილებების, სამართლიანობის, მშვიდობის, უსაფრთხოების, კეთილდღეობისა და თავისუფლებისაკენ მისი სწრაფვის ყოველმხრივი გათვალისწინების გარეშე. იგი ყურადღებით აკვირდებოდა და სწავლობდა გარდაქმნილი ცხოვრების მუდმივად ცვალებად საზოგადოებრივ განწყობასა და აზრს, რათა არ დაუშვა გერმანელი ერის გაუცხოება ქვეყნის პოლიტიკური ხელმძღვანელობისაგან.

ოტო ფონ ბისმარკს უპირველეს ყოვლისა გაცნობიერებული ჰქონდა თუ ვისთვის ხორციელდებოდა ეს განახლების ინიცირება და რის ფასად. მან მშვენივრად იცოდა – იმისათვის, რომ მოახდინოს ერის ოპტიმიზმისა და სოციალური ენერჯის გენერირება, ერის წარმართვა და ორგანიზება, საკმარისი არ არის მარტო განკარგულებებისა და ბრძანებების გაცემა. საჭიროა ადეკტების დარაზმვა და ორგანიზატორული ნიჭისა და მართვის უნარის მქონე, კომპეტენტური ეროვნული კადრების ფორმირება.

კადრების საკითხი არ წყდება მარტივი მექანიკური გადაადგილებებით ან უბრალო კენჭისყრით. სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობისათვის საჭირო ეროვნული კადრები მოძიებული და სკრუპულოზურად იყვნენ მომზადებული მომავალი პროფესიონალური საქმიანობისათვის შესაბამის სასწავლო დაწესებულებებში. აღნიშნული პრობლემის ყურადსადები ანალიზი მოცემული აქვს ილია ჭავჭავაძეს: “1870 წელს, როდესაც გერმანიამ თავს-ზარი დასცა მინამდევ თითქმის უძლეველს საფრანგეთს და სცა შეხვდა, ბრე გაადინა, სთქვეს, რომ გერმანიის სკოლის მასწავლებელმა სძლია საფრანგეთსა და დაამარცხაო. ამით იმის თქმა უნდოდათ, რომ უხვად მოფენილმა და კარგად მოწყობილმა სკოლებმა და სწავლა-განათლებამ გერმანიისამ მისცა ერს ის სულიერი და ხორციელი ძალ-ღონე, რომელმაც შეჰმუსრა საფრანგეთი. მას აქეთ გერმანიამ ახლა სხვა გზაზე იჩინა თავისი ძლევა მოსილება და წინსვლა იმავე ღონისძიებებით. აქაც, როგორც ეტყობა, მიზეზი ძლევა მოსილებისა იგივე სკოლის მასწავლებელია, იგივე სწავლა და განათლებაა.”[7]

გეორგ ფრიდრიხ ჰეგელი წერდა: “მმართველებს, სახელმწიფო მოღვაწეებს, ხალხებს, ჩვეულებრივ, ისტორიის გამოცდილებაზე მიუთითებენ ხოლმე, რათა ჭკუა მისგან ასწავლონ, მაგრამ ისტორია და მისი გამოცდილება მხოლოდ იმას გვასწავლიან, რომ არც ხალხებს და არც მათ მთავრობებს არასოდეს ისტორიისაგან რაიმე არ უსწავლიათ და არასოდეს

მოქცეულან იმ მოძღვრებათა შესაბამისად, რომლებიც ისტორიული გამოცდილებიდან უნდა გამოეტანათ დასკვნების სახით...“[8]

და მართლაც, სულ მალე ბისმარკის ბრიყვმა მექვიდრებმა (II რაიჰის III კაიზერმა ვილჰემ II, რომელსაც სურდა რომ „ყოველ ნათლობაზე ნათლია ყოფილიყო, ყოველ ქორწილში – ნეფე, ყოველ დაკრძალვაზე – მიცვალებული“ და „ათასწლოვანი“ III რაიჰის I ფიურერმა, ადოლფ ჰიტლერმა) ორ მსოფლიო ომში გაანიავეს ბისმარკის მიერ გაერთიანებული, მონოლითური გერმანული სახელმწიფოს მიწები.

დასკვნა

„არას გარგებს სწავლულება, თუ არა იქმ ბრძენთა
ოქმულსა:
არ იხმარებ, რას ხელსა ხდი საუნჯესა დაფარულსა?“[9]

ლიტერატურა:

References

1. vaJa-fSavela. Txzulebani, publicistika. Tb., 1986, gv. 707-708.
2. niko nikolaZe. rCeuli qarTuli mwerloba. Tbilisi 1997 w. t., 14 gv. 305.
3. ilia II sruliad saqarTvelos kaTalikos-patriarqi. saaRdgomomo epistole. [http://presa.ge/index.php?text=news&i=7244]
4. aristotele. politika, naw. II. Tbilisi, 1996, gv. 88.
5. georg fridrix hegeli. leqciebi istoriis filosofiaze. Tbilisi. 2001, gv. 4.
6. ilia WavWavaZe. Txz.sr.krebuli aT tomad. tomi VIII. Tbilisi, 1982.Ggv. 314.
7. ilia WavWavaZe. rCeuli nawarmoebebi xuT tomad. tomi IV. Tbilisi, 1987.Ggv. 291.
8. georg fridrix hegeli. leqciebi istoriis filosofiaze. Tbilisi.M 2001, gv. 4.
9. SoTa rusTaveli. vefxvistyaosani. Tbilisi. 1986, gv.188.

Otar Kochoradze Public Administration - Science and Arts (Comparative Analysis)

Summary

There is no Politics without knowledge. Politics is both science and arts – that gives evidence in authority while dealing with it you should master management art. In order to find it’s own place in the field of modern global geopolitical and economic processes facts and phenomena Georgia should estimate and analyze the new realities. Historical experience and the style of nation’s living are of crucial importance. Hence national interests represent socio-historical phenomena which can’t exist separately from nation’s awareness.

Dynamics of a political reality and creation will of the political figures constantly change everything. In world politics there are numerous successful and unsuccessful attempts proceeding from national interests to change the world.

The success depends on creative management that in its turn unites values of political tactics and scientific methodology.

We consider the method of scientific management means a method of spatial thinking: the systematic analysis of the political, economic, geographical, military factors and projecting potential of state on a global scale.

According to the principles of political realities the influence of political leader's outlook and ideology is an unacceptable factor. Politics should be emotionally balanced, objective and rational. This requires difference between the desired and the actual estimation of the degree of the acceptability in time and space.

Keywords: Knowledge, politics, Public Administration, political realities, national interests, rational politics, historical experience, nation's awareness, style of nation's living.

Reviewer – Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University.

Кочорадзе Отар Георгиевич
Государственное управление как наука и искусство
(сравнительный анализ)

Резюме

Не существует политики без знаний. Политика – это одновременно наука и искусство, которое проявляется во власти, в управлении государством и обществом. И прежде, чем заняться деятельностью такого рода, нужно овладеть искусством управления и иметь соответствующую профессиональную подготовку.

На сегодняшний день на международной арене наблюдается ситуация, сопоставимая с жесточайшей борьбой за приобретение власти и влияния. Для того чтобы Грузия нашла свое место в этой новой реальности, необходимо, исходя из принципов политического реализма, проанализировать и оценить современные глобальные геополитические и геоэкономические процессы и явления.

Основным постулатом политического реализма является понятие национального интереса. Интересы, а не идеи определяют типы социальных действий, которые, в свою очередь, формируются в конкретных исторических условиях, в конкретных политических и

культурных контекстах. Большое значение имеет исторический опыт. Национальные интересы, существование которых невозможно представить без национального самосознания, являются общественно-историческим феноменом.

Исходя из принципов политического реализма, недопустимо влияние на политику мировоззренческих и идеологических представлений политических лидеров.

Современные политики, чтобы получить поддержку электората, часто жертвуют политической целесообразностью ради мировоззренческих и идеологических симпатий. Политическая рациональность приносится в жертву эмоциям масс, что противоречит геополитической, высшей форме государственного мышления – логике.

Политика должна быть эмоционально нейтральной, объективной и рациональной, где будут резко размежеваны желаемое и реальность.

Ключевые слова: Знание, политика, государственное управление, политический реализм, национальные интересы, политическая рациональность, государственное мышление, исторический опыт, национальный образ жизни, национальное самосознание.

Рецензент – профессор Догондзе Шота Акакиевич, Грузинский технический университет.

ზურაბ კვეციანი

სახელმწიფო თანამედროვე სამართაშორისო შტიმპტობაში

ერთიანი მსოფლიოს ფორმირების „საყოველთაო მიზლის“ იდეისა და შეუქცევადი ინტეგრაციული პროცესების ფონზე, ფრიად აქტუალური გახდა ლიბერალური სკოლის წარმომადგენელთა მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ სახელმწიფო აღარ გვევლინება საერთაშორისო ურთიერთობების მთავარ მონაწილედ. თუმცა ბოლო დროს განვითარებულმა მოვლენებმა, მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმა გვიჩვენა, რომ სახელმწიფოს როლი კვლავაც წამყვანია საერთაშორისო ურთიერთობებში.

სახელმწიფოებს საერთაშორისო არენაზე მუდამ გააჩნდათ ფუნქციონალური მნიშვნელობა. ბევრი მეცნიერი სახელმწიფოს აუცილებლობას დედამიწაზე ბოროტების არსებობით ხსნის. ცნობილი რუსი მეცნიერი ნ. ბერდიაევი წიგნში „თავისუფალი სულის ფილოსოფია“ წერს: „სახელმწიფო მოწოდებულია ბოროტებას გარეგანი ზღვარი დაადოს, მაგრამ ბოროტების შინაგანი წყაროს აღმოფხვრა მას არ შეუძლია. ის იმიტომ არსებობს, რომ ბოროტება არსებობს არც თუ იშვიათად თავად ჩადის ბოროტებას“ [4:128].

სახელმწიფოთა ისტორიული ფორმებიც ერთმანეთისაგან განსხვავებული იყო: მან გაიარა გზა მსოფლიო იმპერიიდან, ანტიკური ქალაქ-სახელმწიფოებიდან ევროპულ მონარქიებამდე, შემდეგ იყო ნაციონალური სახელმწიფოები. გარდამავალ პერიოდში XV–XVI საუკუნეებში სახელმწიფოებს არ გააჩნდათ ე.წ. ჩამოყალიბებული საზღვრები.

სახელმწიფოებრიობის თანამედროვე ფორმა კი სუვერენიტეტის ცნებას უკავშირდება. თავდაპირველად ეს ცნება აღნიშნავდა მონარქიის უსაზღვრო ძალაუფლებას, რომელსაც იგი ქვეყნის შიგნით ახორციელებდა. მონარქი განსაზღვრავდა ქვეყნის საგარეო და საშინაო პოლიტიკას. მაგრამ დღეს სახელმწიფოთა ფორმის არსებობა და გენეზისი მჭიდროდ უკავშირდება ისეთი სოციალური სახის ერთობას, როგორიც არის. უდავოა, რომ ბუნებრივი სახელმწიფო საზღვარი არ არსებობს (ყველა წარმოადგენს ისტორიის შედეგს, რომელიც დაკავშირებული იყო ძალის გამოყენებასთან, ამიტომაც იყო ხელოვნური და ატარებდა პოლიტიკურ ხასიათს) ისევე როგორც არ არსებობს ბიოლოგიურად „სუფთა“ ერები თავისი ეთნიკური წარმომავლობით, ყველა ერთი წარმოადგენს მრავალეთნიკურ ერთობას, რომელიც

ყალიბდება პოლიტიკური სოციალიზაციის პროცესში, რელიგიური რწმენით, ტრადიციებით, კულტურული ფასეულობებით და ა.შ.

ინგლისელი მეცნიერის ე. სმიტის აზრით, ეროვნული იდენტურობა არის ძირითადი ელემენტი სოციალური და პოლიტიკური პროცესის ლეგიტიმაციისათვის. ნაციონალური იდეოლოგიის დანიშნულებაც ისაა, რომ მოიპოვოს სოლიდარობა ინდივიდებსა და სოციალურ კლასებს შორის, ამისათვის მობილიზებული უნდა იყოს საერთო ფასეულობები და კულტურული ტრადიციები. ნაციონალური დოქტრინები წარმოშობენ მითებსა და სიმბოლოებს, რაც შეეხება შიდა იდეოლოგიურ რაციონალიზაციასთან, ყველაფერი ეს ემსახურება სახელმწიფოებრიობის გამართლებასა და გაძლიერებას. იგი სთავაზობს თითოეულ ინდივიდს, როგორც კერძო ასევე სოციალურ იდენტობას, რაც საშუალებას აძლევს მას განანსხვავოს თავი, როგორც სხვა სამყაროსაგან, ასევე სხვა კულტურისაგან. მათ წარმოდგენას საერთაშორისო არენაზე ამა თუ იმ დონით ხელს უწყობს ყველა სახელმწიფო, რომელიც დაინტერესებულია ეროვნული განსაკუთრებულობის დამყარებასა და სახელმწიფო სუვერენიტეტის ლეგიტიმაციაში [3:235].

რადგან თანამედროვე სახელმწიფოს შინაარსში ჩადებულია ეროვნულ – სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტი შესაბამისად მას გააჩნია ორი ძირითადი ასპექტი საშინაო და საგარეო. აქ საუბარია ერთის მხრივ სახელმწიფოს თავისუფლებაზე და იმაზე თუ რა გზას აირჩევს ის ეკონომიკურ, პოლიტიკურ – სამართლებრივ საკითხებში და ა.შ. ხოლო მეორე მხრივ სახელმწიფოთა თანასწორობისა და დამოუკიდებლობაზე, ერთმანეთის საშინაო საქმეებში ჩაურევლობაზე და ა.შ. ნებისმიერ შემთხვევაში სახელმწიფოთა სუვერენიტეტის პრინციპს მიყვავართ საერთაშორისო ურთიერთობამდე. მაგრამ აქვე უნდა გავითვალისწინოთ დიდი და პატარა სახელმწიფოები. თუნდაც ჩაურევლობის პრინციპები ერთნაირად ხორციელდება საერთაშორისო ურთიერთობების ყველა მონაწილეზე? ამერიკელი მეცნიერი ა. უოლფერსი თვლის, რომ სახელმწიფოებს შეუძლიათ ესწრაფვოდნენ ნაციონალურ ექსპანსიას, გავლენის ტერიტორიების გაფართოებას, მოკავშირეების ძებნას და ა.შ. სახელმწიფოს შეუძლია იზრუნოს მისი სივრცის დაცვაზე, მას შეუძლია უარი თქვას ამა თუ იმ შემთავაზებაზე და სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობათა სოლიდარობაზე [6:136].

ყველა სახელმწიფო ესწრაფვის უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. თუმცა „სუვერენულ სახელმწიფოთა პლურალიზმის“ პირობებში წარმოიშევა უსაფრთხოების დილემაც. უსაფრთხოების დილემა შეიძლება განპირობებული იყოს ერთი

რომელიმე სახელმწიფოს გაძლიერებითა და უსაფრთხოების გაზრდით. ეს უსაფრთხოება შეიძლება სხვისთვის უდიდეს საფრთხეს წარმოადგენდეს. ასეთ შემთხვევაში შეიძლება განსაკუთრებით დაზარალებულს პატარა სახელმწიფო. გავისხენოთ 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ – საქართველოს ომი. რუსეთის პოლიტიკური ხელმძღვანელობა დღემდე აცხადებს, რომ რუსეთი კავკასიაში არის უსაფრთხოების გარანტი სახელმწიფო, სინამდვილეში კი ამ სიტყვების უკან იმპერიული ამბიციები იმალება. ბევრი საყვედურობს ამერიკის შეერთებულ შტატებსაც ერაყში წარმოებული ომისათვის, სადაც ბირთვული იარაღი არ აღმოჩნდა. ერთის სიტყვით, ცალკეული სახელმწიფოს უსაფრთხოების ზრდა შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც საფრთხე სხვა სახელმწიფოსათვის და გამოიწვიოს მისი მხრიდან სათანადო რეაქცია – გამაღებელი შეიარაღებიდან, „პრევენციულ ომამდე“. ყველა ერთნაირად თავს ვერ იცავს, რადგან როგორც აღვნიშნეთ სახელმწიფოები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან ტერიტორიით, მოსახლეობით, ბუნებრივი რესურსებით, ეკონომიკური პოტენციალით, სოციალური სტაბილურობით, პოლიტიკური ავტორიტეტით, შეიარაღებით და ასაკითაც კი. საერთაშორისო სტრატეგიკაციაზე ყველაზე გავრცელებულ ფორმად გვევლინება სახელმწიფოების არათანაბარი საშუალებები დაიცვან თავიანთი სუვერენიტეტი. დღეს შეიძლება დავყოთ სახელმწიფოები შემდეგი ნიშნებით: ა) სახელმწიფოები, რომლებიც ფლობენ მასიური განადგურების იარაღს პლანეტარული მასშტაბით. ბ) სახელმწიფოები, რომლებიც ფლობენ საშუალებებს მოახდინონ ზეგავლენა მთელი კაცობრიობის ბედზე. გ) სახელმწიფოები, რომელთა დამარცხებაც შეუძლებელია კოალიციური ძალებითაც, თუ ამ კოალიციაში არ შედის ბირთვული სახელმწიფო. მსგავსი ტიპის სახელმწიფოებს ზოგჯერ დღესაც იმპერიებს უწოდებენ. ვფიქრობთ, ამგვარი განსაზღვრა თანამედროვე რეალობაში პირობითია. უფრო უპრიანი იქნება ამგვარ სახელმწიფოებს ვუწოდოთ ზესახელმწიფოები, თუმცა ამგვარ ზესახელმწიფოებშიც იქნება განსხვავება. ზოგიერთი ზესახელმწიფო ახორციელებს გავლენას მსოფლიო განვითარებაზე, მაგრამ ვერ ბატონობს საერთაშორისო ურთიერთობებში, ისინი უფრო რეგიონალური ლიდერებია.

საშუალო ტიპის სახელმწიფოები ფლობენ მტკიცე ზეგავლენას მის სიახლოვეს, ეს განსხვავებს მათ პატარა სახელმწიფოებისაგან, რომელთა ზეგავლენაც სუსტია. თუმცა პატარა სახელმწიფოები ფლობენ საშუალებებს, რათა შეინარჩუნონ დამოუკიდებლობა და ტერიტორიული მთლიანობა. მაგრამ ეს საშუალებები ზოგჯერ საკმარისი არაა, რაც რუსეთ –

საქართველოს ომის დროს გამოჩნდა. (საქართველომ ვერ შეძლო ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა).

სახელმწიფო კვლავ უდიდეს როლს თამაშობს საერთაშორისო არენაზე. დრომ გვიჩვენა, რომ მისი „ჩამოწერა“ ნაადრევია. ან როდესმე იქნება ეს შესაძლებელი? ეს კითხვა სოციოლოგიისა და ფილოსოფიის კუთხით კიდევ უფრო პრობლემატური ჩანს. თუ ადამიანს, მის „ციდვად დაცემულ“ ბუნებას ჩავუდრმავდებით ასეთი პერსპექტივა შორეულ მომავლშიც არ ჩანს. ტრადიციული წარმოდგენა კი კვლავაც გვეუბნება: სახელმწიფო წარმოადგენს თავის თავს საერთაშორისო არენაზე მისი საგარეო პოლიტიკით, რომელიც ორი ძირითადი – დიპლომატიისა და სტრატეგიის ფორმით განისაზღვრება. მისი დანიშნულება ეროვნული სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა და ქვეყნის უსაფრთხოებაა. თუმცა დღეს საგარეო პოლიტიკის ამგვარ გაგებას ემატება ეკოლოგიური პრობლემები, მეცნიერულ – ტექნიკური პროგრესი, საკომუნიკაციო საშუალებები და ა.შ. სახელმწიფოს აქაც უხდება თავისი სიტყვის თქმა, რამეთუ კაცობრიობამ ერთად უნდა გაიცნობიეროს ის საფრთხე, რომელიც „სითბური ეფექტის“, ეკოლოგიური დაბინძურების შედეგად შეიძლება შეიქმნას. ასე რომ სახელმწიფოს როლი და ადგილი საერთაშორისო ურთიერთობებში თანამედროვე სინამდვილეშიც აქტუალური და ანგარიშგასაწვეია.

ლიტერატურა

References

1. Kollinz Dj. M. Bolshaia strategiya, principi i praktika, M., 1975. (Russian)
2. Maksimenko V.I., praiskhodit li globalizatsia? M., 1999. (Russian)
3. Cigankov P.A. Teoria mejdunorodnikh otnoshenii, M., 2004. (Russian)
4. Berdiaev I.A., Filosofiya svobodnogo dukha, M., 1994. (Russian)
5. Wendt A., Collective Identity formation and the international State System – American political science review, 1994.
6. Wolfers A., Discord and Collaboration, Baltimore, 1962

Zurab Kvetenadze

Role of the state in the modern international relations

Summary

On the bases of integration processes, while forming “Whole” idea, very actual became the idea of the representatives of the liberal school, who state that the

state is not a main actor of the international relations. But the processes which have been developed the last years and along with the economical crisis showed that the role of the state plays the locomotive role on the stage of international relations.

State is the subject of an international law. Their foreign policy defines the disposition of the epoch of international relations. It influences the level of freedom and the prosperity of an individual, and on the life of the humane being itself.

The being of an international organizations and their actions are dependent on the states actions. Besides it represents universal form of the human's integrity.

The state has a functional meaning, as in the internal affairs also on the aspects of foreign relations. Its main function includes order and security. It should create the basis for social and economical development, divide the labor forces and service and should satisfy the main requirements of the citizens.

The Modern form of the state is linked with the idea of sovereignty. Such kind of state has two types of aspects: internal and foreign. National sovereignty principals are taking us to international relations.

According to the traditional representations, state on the stage of international relations is represented through the foreign policy, its diplomacy and by its strategy. Their role includes the satisfaction of the interests, safety, and territorial inequality. But in the modern reality by the foreign political aspects are determined ecological problems, scientific and technical progress, world economy, mass media, cultural relations and etc.

The state, as the role of the international actor is defined differently by the different representative of theoretical schools. Realistic schools are thinking, that main player in international relations are liberal and Marxism or neo-Marxism schools, they are including other aspects of the international relations. But the reality showed, that "copy off" the states is very early yet.

The strategy of the state has been significantly changed after the ending of the "Cold War". Bipolar cognition has been changed with "Multipolar" world. It had a great influence on the foreign policy of the United States of America. It has been standing away from the European political strategy. While this action where in process, the parts of the international connections have been transformed. The president Clintons advisor in the field of the national safety, Anthony Lake has made an announcement about the widening new strategy, which wholly should substitute bipolar and cold war epoch.

Modern states, in the field of the international relations, have been acting adequately to the ongoing processes. World orders tendentious are straightly linked to their national interests. That's why it stays as the main actor and on it depends the great future of the human being.

Keywords: State/Government; Government/Power in Chief; Legitimizing; Sovereignty; Freedom; Empire; Doctrine; Safety/Security; Dilemma; Arena/Stage;

Reviewer: professor Maia Amirgulashvili, Georgian Technical University.

Кветенадзе Зураб Жутаевич Государство в современных международных отношениях

Резюме

На фоне идей формирования единого мира, «всеобщего целого» и необратимых интеграционных процессов, актуальным стало мнение представителей либеральной школы, о том, что государство уже не является главным участником международных отношений. Хотя последние явления и всемирный экономический кризис показали, что роль государства все еще является ведущим на международной арене.

Государство является основным субъектом международного права. Их внешняя политика определяет характер эпохи международных отношений. Оно влияет на степень свободы и уровень благосостояния индивида, на саму жизнь человека.

Существование и деятельность международных организаций, значение других участников международных отношений, в основном зависит от того, как к ним относится государство. Кроме того, оно является универсальной формой политических объединений людей.

Государство имеет функциональное значение, как во внутригосударственных отношениях, так и в аспекте внешней политики. Первостепенная функция государства – порядок и безопасность. Оно должно создавать условия экономического и социального развития, распределять труд и обслуживание, удовлетворять основные требования населения.

Современная форма государства, связана с понятием суверенитета. Такое государство имеет два основных аспекта: внешний и внутренний. Принцип суверенитета национального государства ведет к международным отношениям.

Согласно традиционным представлениям, государство на международной арене представлено внешней политикой, своей дипломатией и стратегией. Их предназначением является удовлетворение

национальных интересов, безопасность и охрана территориальной целостности. Хотя в современной реальности, аспектом внешней политики предусмотрены экологические проблемы, научно-технический прогресс, мировая экономика, средства массовой информации, культурные отношения и т.д.

Роль государства, как международного актера, по-разному определяют представители разных теоретических школ международных отношений. Реалистическая школа считает государство главным игроком, либеральная и марксистская или неомарксистская школы выдвигают на первое место другие факторы международных отношений. Но реальность показала, что еще слишком рано, «списывать» государство.

Стратегия государств значительно изменилось после окончания холодной войны. Биполярное познание сменилось «многополярным». Это особенно отразилось на внешне политической стратегии США. Оно в какой-то мере отмежевалось от европейского стратегического представления. Вместе с этим произошла трансформация составных частей международных связей. В 1993 году советник президента Клинтона по вопросам национальной безопасности Энтони Лайк сделал заявление о расширении новой стратегии, которая должна всецело заменить эпоху холодной войны и биполярного «сохранения».

Современные государства, на международной арене действуют адекватно создавшейся реальности, тенденции создания «единого мира», мирового порядка, непосредственно связаны с их национальными интересами. Исходя из этого, государство все еще является главным актером, и будущее человечества во многом зависит от него.

Ключевые слова: Государство; Власть; легитимация; суверенитет; свобода; империя; доктрина; безопасность; дилемма; арена.

Рецензент – профессор Амиргулашвили Maia Ушангиевна, Грузинский технический университет

istoria

ოთარ ბალათურია

სამოქალაქო საზოგადოების ევოლუციის საკითხისთვის

შესავალი

სახელმწიფო მმართველობის განვითარების თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია სამოქალაქო საზოგადოებისა და მმართველობის დემოკრატიული სისტემის არსებობის ურთიერთმიმართების საკითხი. დემოკრატიული სისტემის არსებობა განაპირობებს სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებას, თუ პირიქით – სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა განსაზღვრავს ქვეყანაში მმართველობის დემოკრატიული სისტემის ჩამოყალიბებას? შესაძლებელია ასეც ვთქვათ – სამოქალაქო საზოგადოება და დემოკრატია ერთად ვითარდება და ერთი-მეორის განვითარებას განაპირობებს.

ჩვენი აზრით, მიუხედავად იმისა, დემოკრატია განაპირობა სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა თუ პირიქით, მაინც, უნდა ითქვას, რომ დემოკრატია განწირულია კრახისთვის თუ არ არსებობს სამოქალაქო საზოგადოება [1]. შესაძლოა დემოკრატია წარმოშვა სამოქალაქო საზოგადოება, მაგრამ იგი განწირული იქნებოდა დამპყრობლის ან ტირანის ძალადობის წინაშე, რომ არა სამოქალაქო საზოგადოება, და ამდენად, თუ წარმოშობით არა, არსებობით მაინც, დემოკრატის არსებობას განაპირობებს სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა.

სამოქალაქო საზოგადოება წმინდა ურბანული მოვლენაა. მიუხედავად იმისა, რომ ადრეკლასობრივ სამხედრო დემოკრატიაში სამოქალაქო საზოგადოება ჩანასახობრივი სახით არსებობს, რეალურ ფორმებს ანტიკურ დემოკრატიაში იძენს. ათენი და სხვა ელინური პოლისები, ფინიკიური ქალაქები და კართაგენი, სეგუნტა ესპანეთში, იტალიკური და ტრუსკული ქალაქები და ბოლოს რომი, პრინციპულად ერთ მოვლენას წარმოადგენს. ისინი ერთი პროცესის მონაწილენი არიან, თუმცა საკმაოდ განსხვავდებიან ერთმანეთისგან. კლასიკურ და ამდენად ყველაზე საინტერესო ნიმუშად კი მათ შორის ყველაზე თავისუფალი, განვითარებული და პრაქტიკულად თანამედროვე ათენი და ყველაზე წარმატებული რომი გვევლინება.

„დემოკრატია“ და „რესპუბლიკა“ – მსგავსება და განსხვავება

სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების მნიშვნელობასა და ხასიათს კარგად ავლენს ელინური **დემოკრატიისა** და რომაული **რესპუბლიკის** ურთიერთშედარება.

დემო-კრატია წმინდა ელინური მოვლენაა, იგი შედგება სიტყვისგან – ხალხი და მართვა. (შევნიშნოთ, რომ დემოკრატიის თანამედროვე ინტერპრეტაციები ხშირად არ ასახავს მის პირვანდელ მნიშვნელობას და არ გადმოსცემს საწყის სემანტიკურ, ემოციურ, ფილოსოფიურ, მორალურ და პოლიტიკურ დატვირთვას).

რეს-პუბლიკა წმინდა რომაული მოვლენაა და ასევე ორი სიტყვისგან შედგება – საქმე და საზოგადოება.

დემოკრატია ისევე, როგორც რესპუბლიკა თავისუფლების იდეას გადმოსცემს და ტირანიისგან, ხელმწიფეთა ავტორიტარიზმისგან თავისუფლებას გულისხმობს, უპირისპირდება სახელმწიფოსა (რომელიც სემანტიკურად ხელმწიფეს, ანუ ერთ მოძალადე ხელისუფალს, მის მფლობელობაში მყოფ ქვეყანას და მის მონობაში მყოფ ხალხს გულისხმობს) და მონობის (მონობა არ უნდა აგვერიოს მონათმფლობელობაში) იდეას [2]. ორივე ორმაგი ურთიერთმიმართებით ხასიათდება, და აქ მათი მსგავსება მთავრდება.

განსხვავება კი სწორედ ტერმინებსა და მათ ურთიერთმიმართებაში, ანუ არსებითში ვლინდება.

დემო-კრატია – ხალხის მმართველობაა:

- ხალხი ახორციელებს მართვას;
- ხალხისთვის ხორციელდება მართვა (ხალხის, მისი რჩეულების, ან ვინმეს (თუნდაც სახალხო, ან ხალხოსანი ტირანის) მიერ).

რეს-პუბლიკა – საზოგადოებრივი საქმეა:

- საქმე საკეთებელი საზოგადოების მიერ
- საქმე საკეთებელი საზოგადოებისათვის

ამრიგად, ვხედავთ, ერთი შეხედვით ტერმინოლოგიურ, მაგრამ სინამდვილეში არსებით განსხვავებას.

პირველი განსხვავება – ხალხი (ადამიანთა (შეკრებილი) ერთობლიობა) და **საზოგადოება** (ერთი მთლიანი, შემდგარი განუყოფელი შემადგენელი ნაწილების – მოქალაქეებისგან)

მეორე განსხვავება – მართვა (ვინმეს მიერ ვინმეს იძულება, ძალადობა) – **საქმე** (საერთო კეთილდღეობისა და მიზნების მისაღწევად ერთობლივი სულისკვეთებითა და ძალისხმევით მოქმედება)

მესამე, პოლიტიკური ხასიათის განსხვავება:

საბერძნეთში ყველგან ან დემოკრატია ან ოლიგარქია. დემოკრატია და ოლიგარქია მონაცვლეობენ, არჩევნები პრაქტიკულად რევოლუციურ ცვლილებებს ახდენს. დემოკრატების გამარჯვების შემთხვევაში მყარდება ხალხის მმართველობა, ოლიგარქების გამარჯვების შემთხვევაში – მდიდრების; საერთო ინტერესი არ იკვეთება.

რომშიც ორპარტიული სისტემაა – პოპულარები და ოპტიმატები. პოპულარები იგივეა, რაც დემოკრატები ათენში, მაგრამ ოპტიმატები (საუკეთესონი) განსხვავდება ოლიგარქებისგან (მდიდრები). მიუხედავად იმისა ვინ იმარჯვებს – ოპტიმატები თუ პოპულარები – რომში რესპუბლიკას არაფერი ცვლის, დომინირებს საერთო ინტერესები – საქმე საზოგადო.

ამდენად, სემანტიკურ დონეზე ათენში სამოქალაქო საზოგადოება ნაკლებადაა განვითარებული, მას ნაკლები ადგილი უჭირავს ცნობიერებაში, რომში კი პირიქით – სამოქალაქო საზოგადოება უფრო განვითარებულია და ცნობიერებაშიც მეტი ადგილი უჭირავს. საბოლოო ანგარიშით, ათენი ოლიგარქიულ ტირანიას დაემორჩილა, ხოლო რომი – სამხედრო დიქტატურას, ათენმა ვერ მოიგერია გარე საფრთხეები, ხოლო რომი საკუთარი ძლიერების მსხვერპლი გახდა, საგარეო დაპყრობებმა და სიმდიდრემ რომში გზა გაუკვალა სამხედრო დიქტატურას, რომელიც ძვ.წ.ად-ის პირველი საუკუნის ბოლოს დამყარდა და რომის დაცემამდე იარსება.¹

ყურადსაღებია ასევე ის ფაქტი, რომ ათენსა და რომში სამოქალაქო საზოგადოებისა და დემოკრატის დასასრულის დასაწყისად შეიძლება მივიჩნიოთ სწორედ პოპულარული (როგორც რომაელები იტყოდნენ) ანუ პოპულისტური, მემარცხენე დემოკრატის გამარჯვებები [3]. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ

¹ ეს პერიოდი იმპერიის, ზოგან კი მონარქიის სახელწოდებითაა ცნობილი, რაც არასწორია, რომი ბიზანტიურ პერიოდშიც კი, ფორმალურად მაინც რესპუბლიკად რჩებოდა, თუმცა მას ყოველთვის სამხედრო დიქტატურა ედგა სათავეში. შენარჩუნებული იყო რესპუბლიკის სიმბოლო – ფორმულა SPQR (Senatus Populus Quiritus Romanus – სენატისა და მკვიდრი რომაელი ხალხის [სახელით], იმპერატორი ისევ არჩეულად ითვლებოდა როგორც რომაულ პერიოდში ისე ბიზანტიურში, იგი მართავდა ჯარს სენატისა და ხალხის (მკვიდრი რომაელის) სახელით, თუმცა უკვე არც სენატი წყვეტდა რამეს, რომ არაფერი ვთქვათ ხალხზე, აღარც მკვიდრი რომაელები განსხვავდებოდნენ დანარჩენი მოქალაქეებისგან და იმპერატორსაც თუ ვინმე ირჩევდა – მხოლოდ ჯარი, იმპერატორის კარი, ან წინა იმპერატორი.

დემოკრატია თანდათან ჯგუფურ, კორპორატიულ, კლასობრივ ეგოიზმს ემსხვერპლა.

საბოლოო ანგარიშით, დემოკრატიის იდეამ გააგრძელა არსებობა და თვითრეალიზების ფორმების ძიება.

სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ეტაპები

- ათენში მან გაიარა გზა ოლიგარქიულიდან პოპულარულამდე (ძვ.წ. აღ 401 წ.მდე) და შემდეგ ისევ ოლიგარქიულისკენ.
- რომში – არისტოკრატიულ-ოლიგარქიულიდან პოპულარულამდე (ძმებ გრაკუსების, გაიუს მარიუსის და გაიუს იულიუს კეისრის კანონმდებლობა), ხოლო შემდეგ, სამხედრო დიქტატურის პირობებში რჩებოდა საკმაოდ მემარცხენე პოპულარულად.
- ბარბაროსობა იყო ერთგვარი დერომაინიზაცია ანუ ადრეკლასობრივი სამხედრო დემოკრატიის აღდგენა, თუმცა ამავე პერიოდში ელინურ-რომაული ანუ ანტიკური ტრადიცია ღვივის ბიზანტიასა და ვენეციაში
- კარლოს დიდისა და შემდგომ ჯვაროსნული ლაშქრობების დროს ხდება რერომაინიზაცია, ან არსებითად გვიანრომაული სისტემის აღდგენა, რაც სამი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი ნაკადით ხორციელდება:
 1. მონარქია და ეკლესია აღადგენენ რომაულ სამართალს, ადმინისტრირებას, კულტურას, სტილსა და პოლიტიკას;
 2. ფეოდალური არისტოკრატია რომაულ სამართალს იყენებს საკუთარი უფლებების დასაცავად, აქვე უნდა აღინიშნოს რომ სამოქალაქო საზოგადოების მენტალურ საფუძვლებში მანაც თავის წვლილი შეიტანა;
 3. მოქალაქეები არა თუ ინარჩუნებენ ქალაქების თვითმმართველობას, არამედ თავისუფლებათა და უფლებათა გაზრდა-გაფართოებასაც ახერხებენ; ქალაქების თავისუფლება თანდათან თემშიც აღწევს; (იტალიის ქალაქები, რაინის კავშირი, ჰანზის კავშირი, ნოვგოროდი, თბილისი, შვეიცარიის კანტონები) [4];
- რერომაინიზაციას მოჰყვა რენესანსი – ცნობიერების რერომაინიზაცია და რეელინიზაცია, რაც შემდგომში პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სფეროშიც შეადგწევს და მის ტრანსფორმაციას დააჩქარებს, ამ პროცესში მონარქია და ეკლესია ძირითად შემაკავებელ ფუნქციას ასრულებს [5];
- რეფორმაცია ანუ პროტესტანტული რეფორმაცია იყო სამოქალაქო საზოგადოებისთვის უმნიშვნელოვანესი ფენომენის,

პიროვნული თავისუფლების, სულისა და სინდისის თავისუფლების გაცნობიერებისა და რეალიზების მძლავრი იდეოლოგიური საფუძველი, ხალხი თავისუფლდება ორი მძლავრი შემთხვევიდან (ეკლესია და მონარქია), ორივესგან თუ არა ერთისგან მაინც, ამავე დროს ხალხმა იცის რომ თავისუფლება დემოკრატიისგანაა ბოძებული და მისი დათმობა დემოკრატიის გმობის ტოლფასია. ყურადსაღებია, რომ რაინის კავშირის ქალაქებში ძალაუფლება ხელთ უპყრია სენატორებს, რომლებიც ფლობენ დიდ ქონებას, ამდენად აქ ოლიგარქიული რესპუბლიკებია, ქალაქის მოსახლეობის უმრავლესობას აქვს პირადი თავისუფლება და უფლებები, მაგრამ არა პოლიტიკური და იბრძვის ქალაქის მართვასა და პოლიტიკაში მონაწილეობის უფლების მოპოვებისათვის ანუ დემოკრატიზაციისთვის. ნიშანდობლივია, რომ სენატორები კათოლიკები არიან, ხოლო ხალხის მასა – პროტესტანტული. ამდენად, რეფორმაციამ თუ არ განაპირობა დიდად შეუწყო ხელი ქალაქების დემოკრატიზაციას. რელიგიური, კულტურული და პოლიტიკური დემოკრატიზაცია მოხდა პარალელურად და ურთიერთხელ შეწყობით, ამიტომ რეფორმაციას ხშირად პროტესტანტულ რევოლუციას უწოდებენ;

- განმანათლებლობა მნიშვნელოვანი ეტაპია სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებაში რადგანაც, მან წარმოშვა არარელიგიური და ზოგადი ეროვნულ სახელმწიფოებრივი საფუძველები თანამედროვე ლიბერალური დემოკრატიისა და სამოქალაქო საზოგადოებისათვის; როგორც ადრევე აღვნიშნეთ ინდივიდუალური თავისუფლება არაა საკმარისი სრულფასოვანი დემოკრატიისა და სამოქალაქო საზოგადოებისათვის; ქალაქებში არსებობდა კორპორატიული (გილიებში) და კლასობრივი სოლიდარობა, უკეთეს შემთხვევაში თანამოქალაქეებს შორის გარე საფრთხეების წინაშე არსებობდა ბურჟუაზიული სოლიდარობაც. რეფორმაციის შედეგად გამოიკვეთა ასევე რელიგიური სოლიდარობაც, თუმცა მან გახლიჩა არამონოკონფესიური საზოგადოებები; განმანათლებლობამდე პრაქტიკის დონეზე არსებობდა თავისუფლება და თანადგომა რომელიც საფრთხეში აღმოჩნდა რელიგიური და სოციალური წინააღმდეგობების შედეგად; განმანათლებლობამ კი ერი-სახელმწიფოს ცნება შემოიტანა და შექმნა თეორიული საფუძველები ინდივიდუალურ თავისუფლებაზე, თანასწორობაზე და ეროვნულ ერთსულოვნებაზე დაფუძნებული ზოგად-სახელმწიფოებრივი სოლიდარობისათვის;

- ბურჟუაზიული რევოლუციები იყო გადამუშავებული განმანათლებლობა რეალიზებული თეორიულ, სამართლებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში; დაწყებული ლოკალური ექსპერიმენტებით როგორც იყო ნიდერლანდების (XVI ს.),

ინგლისის (XVII), და ამერიკის (XVIII ს.) და დამთავრებული საფრანგეთის დიდი ბურჟუაზიული რევოლუციით, რომელიც მთელ ევროპას და ლათინურ ამერიკას მოედო და, ამდენად, შეიძლება მსოფლიო რევოლუციადაც იქნას მიჩნეული – განმანათლებლების იდეებმა პრაქტიკული ხორცშესხმა დაიწყეს მთელ მსოფლიოში. მთელ ამ პერიოდში დემოკრატია არათანმიმდევრულად ვითარდებოდა, თუმცა განვიტარების ძირითადი ვექტორი იყო ოლიგარქიულიდან ლიბერალურისკენ; სამოქალაქო საზოგადოება სულ უფრო და უფრო მზარდი გაეღენით მონაწილეობს აღნიშნულ პროცესში, თუმცა პოლიტიკური და კლასობრივი ანტაგონიზმი აფერხებს მის ფორმირებას, სამოქალაქო საზოგადოების ყველაზე დიდი მიღწევა და მძაფრი გამოვლინება ნაციონალური ეგოიზმის სახით წარმოგვიდგება, რომლის აპოთეოზი მეორე მსოფლიო ომი გახლდათ;

- პოლიტიკური და სოციალური ლიბერალიზმი (რომელიც ეკონომიკურსა და კულტურულში არ უნდა აგვერიოს) ერთი შეხედვით ქაოტურობით ხასიათდება, მაგრამ რეალურად ეს ქაოტურობა არის მთლიანი პროცესის შემადგენელი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად მოქალაქეთა ალტრუისტული ჯგუფები იბრძვიან და ზრუნავენ სხვათა უფლებებისათვის, თანასწორობისა და ერთიანობისთვის; კაცობრიობამ სრული ურთიერთ განადგურების საფრთხის წინაშე გააცნობიერა ყველას და თითოეულის სიცოცხლის, თავისუფლების, თანასწორობისა და კეთილდღეობის აუცილებლობა და გამოსახა ლუდვიგ ერხარდის ფორმულით „კეთილდღეობა ყველასთვის“ [6]; ადამიანები აცნობიერებენ ადამის მოღმის ერთიანობას; ეროვნული, კლასობრივი, სოციალური, კორპორატიული, რელიგიური, პოლიტიკური, იდეოლოგიური და სხვა სახის ჯგუფური ეგოიზმი გზას უთმობს კოსმოპოლიტიზმსა და ზეეროვნული ერთიანობის განცდას; გლობალიზაციის პირობებში ნათელი ხდება რომ ყველანი ერთი მოღმისანი ვართ და ერთ პლანეტაზე ვსოვრობთ და ამდენად ერთად გადავრჩებით ან ერთად დავიღუპებით; ეს უკანასკნელი დებულება თეორიულადაც დასაბუთებული გვაქვს კიბერნეტიკის თვალსაზრისით [7]

- სოლიდარობა არის მომავლის იდეოლოგია, რომელიც უკვე იკვლევს გზას [8]. კონსერვატიზმის, ლიბერალიზმის, სოციალიზმის თუ სხვა იდეოლოგიებისგან განსხვავებით სოლიდარობაში იკვეთება თავისუფალ და თანასწორ ადამიანთა (განურჩევლად რასობრივი, რელიგიური, კულტურული, ენობრივი თუ თუნდაც სახელმწიფოებრივი ან სხვა ნიშნით განსხვავებულობის) ერთიანობა და თანადგომა; სხვადასხვა ნიშნით სოლიდარობა ტრანსფორმირდება ერთად-ერთი ნიშნით – ადამიანის ადამიანის

მიმართ სოლიდარობაში, სადაც რეალურად სრულფასოვანი სამოქალაქო საზოგადოება, სრულად დაიცავს თავს თავისივე ჯგუფური (თუნდაც ეროვნული) ეგოიზმისგან; თუმცა ეს მომავლის საქმეა, კაცობრიობას აქვს შესაძლებლობა მოახდინოს მისი რეალიზება, ან დარჩეს შეზღუდული (ეროვნული თუ სხვა ნიშნით) სამოქალაქო საზოგადოების ფარგლებში და ამდენად მოისროლოს სოლიდარობა ეგალიტარულ უტოპიათა სანაგვეზე.

სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში

ხემაღლინიშნულ კონტექსტში ორიოდ სიტყვით უნდა შევეხოთ საქართველოს ისტორიას და გამოვყოთ მასში ბუნებრივი განვითარების ძირითადი ვექტორი: პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს რომ, საქართველო არა მხოლოდ ისტორიული და გეოგრაფიული თვალსაზრისითაა თავისებური თავისი მრავალფეროვნებით არამედ, სოციო-კულტურულითაც, რამაც განაპირობა სახელმწიფოებრივი პროექტების მრავალფეროვნება, ამავე დროს იგი რეალურად აღმოჩნდა ევროპისა და აზიის სახმელეთო საზღვარზე ანუ ორი უკიდურესად დაპირისპირებული პროექტის აღმოსავლური დესპოტიისა და ანტიკური დემოკრატიის შეჯახების ზონაში. ჯერ კიდევ ადრეკლასობრივი სამხედრო დემოკრატიის ფორმაციაში საქართველოს უწევდა აღმოსავლური დესპოტიების დარტყმების მოგერიება. ხოლო საქართველოს სახელმწიფოებრიობის რეალური სტარტი კი ისევ ორი პროექტის შეჯახებაა: აზო – აღმოსავლური დესპოტია და ხალხი მას არ ეგუება ანუ ადრეკლასობრივი თემი ამჟღავნებს სამოქალაქო საზოგადოებისათვის აუცილებელ თვისებას; ფარნავაზი – კონსერვატორი და შესაძლოა რეპაციონერიც კი; ამ დროს საქართველო ინარჩუნებს ტომობრიობის და გვაროვნულობის, ანუ ტომთა კავშირის, ანუ ადრეკლასობრივი დესპოტიის ნიშნებს. ის კლასიკური ტიპის აღმოსავლურ დესპოტიას უპირისპირდება, თუმცა თავად არ წარმოადგენს ანტიკურ დემოკრატიას, მასთან მკვეთრი დაპირისპირებაც არ ჩანს.

აზოდან გორგასლამდე პერიოდში ქართველი მეფეები ცდილობენ დესპოტიის დამყარებას, თუმცა კი თავად აღმოსავლური დესპოტიის რეჟიმის მქონე ქვეყნებთან არიან პრინციპულ, შეურიგებელ დაპირისპირებაში (ბერძნებთან, რომთან და ბიზანტიასთან დაპირისპირებები ეპიზოდური, ტაქტიკური ხასიათისაა), მათ ავტორიტარულ მისწრაფებებს ადრეკლასობრივი თემი და ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი ფეოდალური არისტოკრატია (რომლის გავლენა და წილი, ხვედრითი წონა თანდათან იზრდება) ეწინააღმდეგება. გორგასლის მეფობა ამ

დაპირისპირების კულმინაციაა და ფეოდალთა ნაწილის მხრიდან ღია ფრონდირებით, შეიარაღებული გაფიცვით მთავრდება. შედეგად ქართლში მეფობის გაუქმება და ერისმთავრობის დაფუძნებაა ეს კი უკვე ალტერნატიული პროექტია – ერისთავთმთავარი ანუ ერისმთავარი ერისთავების მიერ ირჩევა, სახეზეა არისტოკრატიული რესპუბლიკა.

VIII-XII სს საქართველოში შვიდი განსხვავებული პროექტია რეალიზებული, რომელთაგან ხუთი წმინდად ევროპულია, მათ შორისაა ფეოდალური მონარქიის პროექტი, რომელიც საბოლოო ანგარიშით იმარჯვებს და ამდენად საქართველო ფეოდალურ საფუძველზე ერთიანდება. ეს პროექტებია:

1. აფხაზთა სამეფო – აბსოლუტური მონარქია ძლიერი დარბაზით. შეიძლება აქ არაა აბსოლუტიზმი კლასიკური გაგებით მაგრამ აბსოლუტიზმის ნიშნები საკმაოდ მკაფიოა, ამ კუთხით აფხაზეთი მოწინავე ევროპული სამეფოა;

2. ტაო-კლარჯეთის ქართველთა სამეფო – კლასიკური ევროპული ფეოდალური მონარქია;

3. ქართლის საერისმთავრო – არისტოკრატიული რესპუბლიკა დამახასიათებელია როგორც ანტიკური პერიოდისთვის, ისე ადრე და გვიან შუა საუკუნეების ევროპისთვის;

4. ფხოვის საერისთავო – ადრეკლასობრივი სამხედრო დემოკრატია ჩამორჩენილი – ბარბაროსული პროექტი, საყოველთაოდ გავრცელებული განვითარების ადრეულ ეტაპზე;

5. კახეთის საქორეპისკოპოსო – თეოკრატიული, არისტოკრატიული და ადრეკლასობრივი რესპუბლიკების ნაზავი, უნიკალურობამდე იშვიათი;

6. ჰერეთის სამეფო – ტიპური აღმოსავლური დესპოტია;

7. თბილისი – ქალაქის ბერთა მმართველობის პერიოდში არაფრით განსხვავდება ჰანზის კავშირის, რაინის კავშირის, იტალიის ქალაქებისგან და ნოვგოროდისგან – წმინდად ევროპული მოვლენა.

საქართველოში რეალიზებული შვიდი პროექტიდან ოთხი (1; 2; 3; 7;) აბსოლუტურად ევროპულია, ერთი (4) გავრცელებულია მთელ მსოფლიოში, სადაც კი სახელმწიფოებრიობას ჰქონია ადგილი. იგი ადრეკლასობრივი სამხედრო დემოკრატიით იწყება, ერთიც (5) უნიკალურია მაგრამ ევროპული, და მხოლოდ ერთი (6) არის აღმოსავლური.

თავისი ბუნებრივი განვითარებით საქართველომ მიაგნო ასევე ხელისუფლების დანაწილების პრინციპს, თუმცა მხოლოდ იდეის დონეზე, მისი რეალიზება ვერ მოესწრო. ქალაქის ბერთა რესპუბლიკამ და ყუთლუ არსლანის კარავის დაფუძნების

პროექტმა ცხადყო მძლავრი ურბანული განვითარებისა და უკვე რეალურად მოქმედი სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა. სამწუხაროდ საქართველოს ბუნებრივი განვითარება სწორედ მაშინ შეწყდა როდესაც ის ევროპის მოწინავე სახელმწიფოებს არა თუ არ ჩამოუვარდებოდა განვითარებით, არამედ უსწრებდა კიდევ, და პრაქტიკულად მისული იყო იმ მიჯნამდე სადაც ფეოდალური მონარქიის გარდასახვა უნდა მომხდარიყო კონსტიტუციურ ან აბსოლუტურ მონარქიაში.

მიუხედავად იმისა რომ საქართველოს ბუნებრივი განვითარება შეწყდა XIII საუკუნეში, იგი მაინც ინარჩუნებს სწრაფვას ევროპისაკენ. XVIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან საქართველოში იწყებს გავრცელებას განმანათლებლობის იდეები, საქართველო ამჟღავნებს რომ ღიაა მათთვის. ამდენად მიუხედავად იმისა რომ საქართველომ გამოტოვა რენესანსი და რეფორმაცია, აღმოჩნდა, რომ იგი მზად იყო მიეღო სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების საბოლოო პროდუქტი, ანუ ხუთასწლოვანი იზოლაციას არ მოჰყოლია საქართველოს გაუცხოება დასავლური ფასეულობების მიმართ. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რენესანსის შემამზადებელ ეტაპად მიჩნეულ ნეოპლატონიზმს საქართველოში ძლიერი სკოლა ჰქონდა. ზოგი ვარაუდით საქართველო შესაძლოა ერთ ერთი კერაც კი იყო საიდანაც დაიწყო ნეოპლატონიზმის გავრცელება, ყოველ შემთხვევაში სწორედ ქართული მონასტრები და საგანმანათლებლო ცენტრები, განსაკუთრებით კი პეტრიწონი იყო მის ავანგარდში; ნეოპლატონიკური იდეებით გამსჭვალულია ვეფხისტყაოსანი და ყუთლუ არსლანის პროექტი.

ამგვარად, სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების პროცესი საქართველოში შემდეგნაირად მიმდინარეობდა: ანტიკურ პერიოდში საქართველო რჩება ელინური და შემდგომ რომაული სამყაროს პერიფერიად. ფეოდალურ პერიოდში იგი მოწინავე ევროპული ქვეყანაა. ნეოპლატონიზმი ამზადებს საფუძვლებს ძირეული კულტურული, სოციალური და პოლიტიკური ცვლილებებისთვის, მაგრამ საქართველოში პროცესი წყდება გადაულახავი გარე ფაქტორების ზემოქმედებით, მაშინ როცა ევროპაში იწყება რენესანსი. საქართველო ტოვებს რენესანს, რეფორმაციას და განმანათლებლობას, მაგრამ უერთდება ამ უკანასკნელს და XVIII-XIX სს მიჯნაზე ხდება განმანათლებლობის პროცესის ლოკალური მონაწილე, საქართველოში აღწევს განმანათლებლობის იდეები, საქართველო ღებულობს მათ, გადაამუშავებს და ანვითარებს ქართულ კონტექსტში, ასეთია მაგალითად ალექსანდრე ამილახვარის „ბრძენი აღმოსავლეთისა“ [9].

1918 – 1921 წწ საქართველო სავსებით ევროპული ქვეყანაა. საბჭოთა პერიოდს თუ გადავაგლებთ თვალს აღმოვაჩინებთ რომ საბჭოთა სისტემაშიც კი საქართველოში არსებობს სავსებით მოქმედი სამოქალაქო საზოგადოება, რომელიც თითქმის უნიკალურია, დისიდენტობა ღამის ქართული მოვლენაა. არსად საბჭოთა კავშირში დისიდენტურ იდეებსა და მოძრაობას, ზოგადად დისიდენტობას ისეთი მორალური მხარდაჭერა არ ჰქონია, როგორც საქართველოში. ქართველები, ისე როგორც ჩეხები, უნგრელები და პოლონელები გამოდიოდნენ საპროტესტო დემონსტრაციებზე პოლიტიკური მოთხოვნებით, ეროვნული ინტერესების დასაცავად და ამას არსდროს დებოში ან რაიმე აგრესია ვინმეს მიმართ არ მოჰყოლია.

დასკვნა

საქართველო, თავისი ისტორიული განვითარების ვექტორითა თუ დღევანდელი სულისკვეთებით, მატერიალური თუ სულიერი მოთხოვნილებებით, სოციალური თუ პოლიტიკური ურთიერთქმედების პრაქტიკით, არ განსხვავდება ევროპული (ყოველ შემთხვევაში სამხრეთევროპული) ქვეყნებისგან. განსხვავება მხოლოდ ხანგრძლივი წარმატებული პრაქტიკის ნაკლებობაშია. ის გზა რომლის გავლას ევროპამ ზოგან ნახევარი საუკუნე, ხოლო ზოგან ნახევარი ათასწლეული მონადრომა საქართველოს არ გაუვლია, თუმცა სხვაობა პრინციპული არ არის და სავსებით დაძლევადა. სრულფასოვან სამოქალაქო საზოგადოებად ჩამოყალიბებისგან საქართველოს საზოგადოებას აშორებს კორუფცია, ხელისუფალთა ავტორიტარული მისწრაფებები, ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური და საერთაშორისო პრობლემები და საკუთრივ საზოგადოების პასიურობა. მაგრამ ეს არ არის პრინციპული – მენტალური და კულტურული – სხვაობა. სამოქალაქო საზოგადოება საქართველოში კვლავ იწყებს აღორძინებას, მისი მოქმედება თანდათან უფრო სისტემური ხდება და, ბოლოს, იგი შეძლებს სრულად აიღოს ინიციატივა და ჩამოყალიბდეს თანამედროვე, აქტიურ, სამოქალაქო საზოგადოებად.

ლიტერატურა

References:

1. Merab Mamardashvili “Saubrebi filosofiaze”, tbilisi, 1996 (Georgian)
2. V.S. Sergeev. “Istotia drevney Grecii” (Russian)
3. N.A.Mashkin. “Istoria Drevnego Rima” (Russian)
4. V.P. Potyomkin. “Istoria diplomatii” (Russian)

5. E. Kodua. "Nikolo Makiavelis msoplmdveloba"(Georgian).
6. Ludvig Erkhard," Blagopoluchie dlia vsekh" (Russian)
7. G.Bagaturia, O.Bagaturia. "Cybernetic Conception of Public Management". Bulletin of the Georgian Academy of Sciences, 171, # 2, 2005
8. G.Bagaturia, O.Bagaturia. "Saerto niadagis koncepcia – solidaruli saxelmcipebrivi msoplmdveloba tanamedrove sakartveloshi" Tbilisi, 2006 (Georgian).
9. Aleksandre Amilakhvari, "Brzeni aghmosavletisa" SPb, 1798 (Georgian)

Otar Bagaturia
About Evolution of Civil Society

Summary

In article the subject of value of a civil society for development of democratic system of governance is discussed; there is shown distinction of terms and an essence of Hellenicis "democracy" and Roman "republic"; affirms, that development of democracies is doomed to crash without a strong civil society . In the given context evolution civil societies from antique slaveholding democracy to modern liberal democracy is considered. The role of Renaissance, Reformation (Protestant revolution) and Enlightenment in its development is described.

On the basis of istoriko-social and cultural comparison of Georgia with an outer world, it is possible to notice, that the civil society is quite natural phenomenon for Georgia though, it be definitive still can, and is not generated

Keywords: Civil Society; Ancient (Antique) Democracy; Democracy; Republic; De-Romanization; Re-Romanization; Renascence. Reformation; Protestant Revolution; Enlightenment; Bourgeois Revolutions;

Reviewer – professor Maya Amirgulashvili, Georgian Technical University

Багатурия Отар Георгиевич
К вопросу эволюции гражданского общества

Резюме

В статье обсуждается вопрос значения гражданского общества для развития демократической системы правления; показано различие терминов и сути эллинской «демократии» и римской «республика»; утверждается, что без сильного гражданского общества развитие

демократии обречено на крах. В данном контексте рассмотрена эволюция гражданского общества с античной рабовладельческой демократии до современной либеральной демократии. Описана роль Ренессанса, Реформации (Протестантской революции) и Просвещения в его развитии.

Опираясь на историко-социальное и культурное сравнение Грузии с внешним миром, можно отметить, что гражданское общество является вполне естественным явлением для Грузии, хотя, оно окончательно еще может быть, и не сформировано.

Ключевые слова: гражданское общество; античная демократия; демократия; республика; дероманизация; реформанизация; Ренессанс; реформация; протестантская революция; просвещение; буржуазные революции.

Рецензент – профессор Амиргулашвили Майя Ушангиевна, Грузинский технический университет

ეკატერინე თოხაძე.

საქართველოს საბარემო ურთიერთობების მოკლე მიმოხილვა (1991-2009 წწ)

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენიდან (1991 წ.) ქვეყანაში დაიწყო ახალი დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობა. საბჭოთა კავშირის კლანჭებიდან თავის დაღწევის შემდეგ საქართველომ გეზი დასავლური ორიენტაციისკენ აიღო, რასაც მოჰყვა ჩვენი ჩრდილოელი მეზობელის - რუსეთის გაღიზიანება. ამას თან დაერთო ქვეყნის შიგნით არსებული პოლიტიკური და ეკონომიკური არასტაბილურობა, რამაც ქვეყანაში შეაფერხა დემოკრატიული პროცესების განვითარება. ქვეყნის შიგნით არეულობამ და გარე ძალებიდან ინსპირირებულმა მოვლენებმა ქვეყანას დააკარგვია ტერიტორიები, რამაც გამოიწვია ქვეყნის განვითარების პროცესების შეფერხება.

აღსანიშნავია ის ფაქტი რომ საქართველოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკაზე ყოველთვის დიდ გავლენას ახდენდა მეზობელი დიდი სახელწიფოების ინტერესები. ამიტომ საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტებისა და კურსის შემუშავებისას აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს საუკუნეების განმავლობაში დაგროვილი ისტორიული გამოცდილება.

დღესდღეობით თამამად შეიძლება ითქვას, რომ საერთაშორისო თანამედროვე სისტემაში საქართველოს თავისი ადგილი მოეპოვება. საერთაშორისო სისტემაში მიმდინარე ცვლილებებმა საქართველოს გეოპოლიტიკურ სტატუსზე დიდი გავლენა ვერ მოახდინეს, რადგან ის იყო და ახლაც რჩება დასავლეთისა და დმოსავლეთის გასაყარზე. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ მიუხედავად მსოფლიოში მიმდინარე ცვლილებებისა, საქართველოს გეოპოლიტიკური სტატუსი უცვლელად რჩება რაც იმას ნიშნავს, რომ საქართველოს ნებისმიერი ადმინისტრაცია აუცილებლად უნდა ითვალისწინებდეს ქვეყანაში საუკუნეების მანძილზე მიღებულ ისტორიულ გამოცდილებას.

საქართველო მუდმივად უნდა ცდილობდეს, რომ მისი საგარეო პოლიტიკა მაქსიმალურად იყოს გაწონასწორებული და არა აგრესიული. ქვეყანა უნდა ითვალისწინებდეს ყველა იმ ფაქტორს, რომელიც განსაზღვრავს მის გეოპოლიტიკურ მდებარეობას, რადგან საერთაშორისო პოლიტიკაში გეოპოლიტიკური სტატუსის გათვალისწინების გარეშე წარმოუდგენელია საგარეო პოლიტიკური მიმართულების შემუშავება. ამიტომ საქართველოს საგარეო პოლიტიკის

წარმოება უნდა პასუხობდეს ყველა იმ მოთხოვნას, რომელსაც განსაზღვრავს მსოფლიო, ევროპა და მეზობელი ქვეყნები.

ქვეყნის განვითარების ფონზე აუცილებელია განისაზღვროს საგარეო ურთიერთობების მიზნები. საქართველოს საგარეო პოლიტიკის უმთავრესი მიზნებია:

- სახელმწიფოს დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნება;
- საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და კონფლიქტების მშვიდობიანი გზებით მოგვარება;
- საქართველოს მოქალაქეების პიროვნული და პოლიტიკური უფლებების დაცვა;
- საქართველოს წინააღმდეგ მიმართული საფრთხის დროულად განეიტრალება და აღმოფხვრა;
- რეგიონში უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სისტემების განმტკიცება და შესაბამისი ინსტიტუტების ჩამოყალიბება;
- საქართველოს საგარეო ეკონომიკური ინტერესების დაცვა;
- საქართველოს საზღვარგარეთ მყოფი მოქალაქეების უფლებებისა და ინტერესების დაცვა;
- უცხოეთში ქართულ დიასპორასთან ურთიერთობის დამყარება განმტკიცება;

დამოუკიდებლობის აღდგენისა და საერთაშორისო აღიარების მოპოვების შემდეგ საქართველომ დაიწყო დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება სხვადასხვა ქვეყნებთან. დღეს საქართველოსთან ორმხრივი დიპლომატიური ურთიერთობა აქვს 100-ზე მეტ ქვეყანას, ასევე მრავალმხრივი მეგობრული და პარტნიორული ურთიერთობები აქვს მსოფლიოს წამყვან ქვეყნებთან. იგი უპირატესობას რათქმაუნდა ანიჭებს თანასწორუფლებიან კეთილ მეზობელურ ურთიერთობის დამყარებას როგორც მოსაზღვრე, მეზობელ სახელმწიფოებთან (რუსეთი, ზერბაიჯანი, სომხეთი, თურქეთი და ირანი) ასევე სხვადასხვა პოლიტიკურ თუ ეკონომიკურ დაჯგუფებებთან, რაც ჩვენი ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტად შეიძლება ჩაითვალოს.

როგორც უკვე ავლნიშნე დამოუკიდებელმა საქართველომ თავისი ქვეყნის მომავალი დასავლეთს დაუკავშირა. დასავლეთთან ურთიერთობა ქვეყანაში დემოკრატიული პრინციპების განმტკიცების და კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების საწინდარი იყო. ამავ დროს საქართველომ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა მსოფლიო სტრუქტურებში გაწევრიანების მიმართულებით. ეს გამოიხატა ისეთ უმნიშვნელოვანეს საერთაშორისო ორგანიზაციებში გაწევრიანებით როგორცაა: გაერო, იუნესკო, მსოფლიო ბანკი,

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, რეკონსტრუქციისა და განვითარების ევროპის ბანკი და სხვა. ამ ორგანიზაციებში გაწევრიანება ქვეყანაში ითვალისწინებდა დემოკრატიის, მშვიდობის, უსაფრთხოების, უზრუნველყოფას, სიღარიბეში მყოფი მოსახლეობის მდგომარეობის გაუმჯობესებას, სამუშაო ადგილების შექმნას, განათლებისა და ჯანდაცვის სფეროებში დახმარების უზრუნველყოფას. აქედან მნიშვნელოვანია გაეროს განვითარების პროგრამები რომლებიც ხელს უწყობს საქართველოში უსაფრთხოების უზრუნველყოფას, საკანონმდებლო აღმასრულებელ და სასამართლო რეფორმების განხორციელებას. ქართულ ოსური და აფხაზური კონფლიქტების მშვიდობიანი გზებით მოგვარებასა და ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალური და ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრას.

საქართველოს პოლიტიკური ორიენტაცია კიდევ უფრო დასავლური გახდა 2003 წლის ვარდების რევოლუციის შემდეგ. ქვეყანაში მოსულმა ახალმა მმართველობამ მკვეთრად შეცვალა და გამოაცოცხლა ქვეყნის როგორც საშინაო ასევე საგარეო პოლიტიკა. გატარდა მნიშვნელოვანი რეფორმები რომელთა ძირითადი მიზანი იყო, საქართველოში დემოკრატიული მმართველობისა და კანონის უზენაესობის განმტკიცება, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება და მშვიდობიანი გზით ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა. ერთი სიტყვით ახალი მთავრობის ძირითადი მიზანი გახდა საქართველოს გადაქცევა ევროპული ტიპის სახელმწიფოდ, რომელსაც ექნება ისეთი ძლიერი ინსტიტუტები, რომლებიც სრულად იქნება ინტეგრირებული ევროპულ და ევრო ატლანტიკურ სტრუქტურებში. ასევე გატარდა მნიშვნელოვანი რეფორმები უსაფრთხოების სფეროში. მართალია მოგვიანებით მაგრამ მაინც, ქვეყანაში პირველად, შეიქმნა ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, რომელშიც მკაფიოდ არის ჩამოყალიბებული ქვეყნის საგარეო ურთიერთობები. კონცეფციის თანახმად საგარეო პოლიტიკა საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი მიმართულებაა და მიზნად ისახავს საქართველოსთვის ხელსაყრელი საერთაშორისო გარემოს ჩამოყალიბებას. ამ მიზნის მისაღწევად საქართველო თანამშრომლობს საერთაშორისო თანამეგობრობასთან ორმხრივ და მრავალმხრივ ფორმატში.[1] საგარეო უწყებამ ასევე გამოაქვეყნა საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიული განვითარების გეგმა. სადაც ნათქვამია, რომ საქართველო, საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების დაცვით ახორციელებს კონსტრუქციულ, ტრანსპარენტულ და თანმიმდევრულ საგარეო პოლიტიკას. საქართველოს დიპლომატიური სამსახური, პარლამენტთან და სხვა

შესაბამის სახელმწიფო უწყებებთან ერთად, მაქსიმალურ ძალისხმევას იჩენს, რათა საქართველომ შეძლოს ინტეგრირება დასავლურ ინსტიტუტებში, განავითაროს ურთიერთ მომგებიანი ეკონომიკური თანამშრომლობა, საკუთარი წვლილი შეიტანოს საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში და ღირსეული ადგილი დაიმკვიდროს დემოკრატიულ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში.

დღეს, როგორც არასდროს, საქართველოს სჭირდება ინსტიტუციურად ძლიერი დიპლომატიური სამსახური. საგარეო პოლიტიკური უწყების ამოცანაა, მოკლე და გრძელვადიანი დაგეგმვით, არსებული რესურსების ოპტიმალური გამოყენებით, ყოველდღიური მუშაობითა და საელჩოების გამართული ფუნქციონირებით შეძლოს არსებული შესაძლებლობების გამოყენება, გამოწვევების ადრეული იდენტიფიცირება და მათზე შესაბამისი რეაგირება.

საქართველოს დიპლომატიური სამსახურის მისიაა, დაიცვას ეროვნული ინტერესები საერთაშორისო არენაზე, უზრუნველყოს საზღვრგარეთ მყოფი საქართველოს მოქალაქეების უფლებების დაცვა და საკუთარი წვლილი შეიტანოს საერთაშორისო უსაფრთხოებისა და მშვიდობის განმტკიცებაში.[II]

დღესდღეობით, საქართველოსთვის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს ქვეყნის გაერთიანება ევრო კავშირსა და ნატოში. რომელიც იქნება ქვეყანაში მშვიდობის და დემოკრატიული პრინციპების განმტკიცების გარანტი.

საქართველოში მიმდინარე პროექტების განხორციელებას მხარს უჭერდა და დღესაც უჭერს, საქართველოს სტრატეგიული პარტნიორი ამერიკის შეერთებული შტატები. ჯერ კიდევ დამოუკიდებლობის აღდგენის დღიდან ამერიკა მხარში ედგა საქართველოს სუვერენიტეტის და ტერიტორიული მთლიანობის დაცვაში. ბოლო 15 წლის მანძილზე ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა საქართველოს დიდი პოლიტიკური, სამხედრო, ფინანსური და ჰუმანიტარული დახმარება გაუწია და მტკიცედ დაიცვა მისი საზღვრების ურღვეობის პრინციპი. აღსანიშნავია ასევე ამერიკის შეერთებულ შტატებთან თანამშრომლობა თავდაცვისა და უშიშროების სფეროში, რომელიც ითვალისწინება სამხედრო შესაძლებლობების ზრდასა და სტიმულირებას. ასევე მისი დახმარებით საქართველო გახდა ანტი-ტერორისტული კოალიციის ერთ-ერთი აქტიური წევრი. ამერიკა და საქართველო ასევე აგრძელებს თანამშრომლობას ადამინის უფლებების დაცვის, განათლების გაცვლითი პროგრამებისა და სხვა სფეროებში.

მნიშვნელოვანია ასევე აშშ-ს მიერ შემუშავებული ათასწლეულის პროგრამა რომელიც მიზნად ისახავს ამერიკული

კაპიტალის ინვესტირებას საქართველოში. ამერიკა მნიშვნელოვნად ეხმარება აგრეთვე საქართველოს ნატოში გაწევრიანებას და სხვა უამრავ დადებით საკითხს რომელიც საქართველომ აუცილებლად უნდა გამოიყენოს.

როგორც ვნახეთ საქართველოსთან ამერიკის ურთიერთობები მკიდროა და კიდევ უფრო უმჯობესდება. ალბათ ეჭვი არავის არ ეპარება იმაშიც, რომ ამერიკა უკიდურესად არის დაინტერესებული საქართველოში პოლიტიკური და ეკონომიკური პროცესების გაუმჯობესებით, მაგრამ აქვე უნდა აღსანიშნოს ის ფაქტიც, რომ ამ შემთხვევაში აშშ-ს პოლიტიკურ კურსშიც გარკვეული ინტერესი დეეს. ბუნებრივია ის მარტო საქართველოს კეთილდღეობაზე არ იზრუნებს და ამაში გასაკვირი არც არაფერი არ უნდა იყოს. საქართველო, ამერიკისაგან გეოგრაფიულად მაქსიმალურად დაშორებული სახელწიფოა. აქ შემოსვლით კი ის შეეცდება თავისი ინტერესების გატარებას მთელ ამიერკავკასიის ტერიტორიაზე, მართალია ის ხელს შეუწყობს ამ ტერიტორიაზე დემოკრატიული ფასეულობების განმტკიცებას, მაგრამ ამას აუცილებლად მოჰყვება რეგიონში რუსეთის გავლენის შესუსტება. ეს რეგიონი ამერიკისთვის შეიძლება სტრატეგიული მოქმედების პლაცდარმადაც იქცეს. ამავე დროს მნიშვნელოვანია ამერიკა რუსეთის ურთიერთობაც. მაგრამ რამდენად განხორციელებადია ეს ყველაფერი ამას აუცილებლად დრო გვიჩვენებს.

ამერიკის უპრეცედენტო მხარდაჭერისადმი უარყოფით დამოკიდულებას იჩენდა და ახლაც იჩენს, საქართველოს მეზობელი რუსეთი, რომელიც დღემდე ვერ შეეგუა საქართველოს დამოუკიდებლობას და საერთაშორისო აღიარებას. იგი მუდმივად ცდილობდა ხელი შეეშალა საქართველოში დემოკრატიის განვითარებაზე და ყველანიორ ღონეს ხმარობდა ქვეყანაში არეულობის და დაძაბულობის შემოსატანად, რაც დღემდე კარგად გამოსდის.

საქართველოს ჯერ კიდევ ახალი მოპოვებული ჰქონდა დამოუკიდებლობა როცა რუსეთის ხელისუფლებამ ყველაფერი იღონა საქართველოში თავისი პოზიციების აღსადგენად. ბუნებრივია რუსეთისთვის ძალზედ მტკივნეულად იმოქმედა საბჭოთა კავშირის დაშლამ, რის შედეგადაც ქვეყანამ დაკარგა მნიშვნელოვანი პორტები მისთვის სტრატეგიულად ისეთ მნიშვნელოვან ზღვებზე როგორიცაა შავი და ბალტიის ზღვები, დაკარგა სატრანსპორტო გზები. რუსეთმა პრაქტიკულად დაკარგა ზეგავლენის ყველა გეოგრაფიული ზონა. მაგრამ რუსეთმა გამოსავალი აქაც იპოვა ახალი თანამეგობრობის შექმნით, რომელიც მიზნად ისახავდა ყოფილ კავშირში გაერთიანებული რესპუბლიკების ხელახალ შერწყმას. ამით რუსეთი ცდილობდა

ამიერკავკასიაში დაკარგული პოზიციების აღდგენას. მოკლეთ ბევრი რომ არ გავაგრძელოთ როგორც სხვა ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნები ასევე საქართველოც, ისევე მოხვდა რუსეთის მიერ დაგებულ ხაფანგში რასაც დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა ქვია და დღემდე რჩება მის წევრად. რუსეთმა ასევე ბოროტად ისარგებლა საქართველოში მიმდინარე შიდა არეულობით რომელიც თამამად შეიძლება ითქვას, რომ თვითონ რუსეთის მიერ იყო პროვოცირებული და საქართველოში 1992 წლის ივნისში რუსეთთან დადებული ყაზბეგისა და დაგომისის შეთანხმებით რუსეთი განმტკიცდა სამაჩაბლოში, ხოლო 1992 წლის 3 სექტემბრის და 1993 წლის 27 ივლისის შეთანხმების საფუძველზე კი აფხეთში. ამ შეთანხმების საფუძველზე რუსეთი დარჩა რეგიონში როგორც მედიატორი, დაპირისპირებულ მხარეებს შორის. აქვე მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება სამშვიდობო ოპერაციების დსთ-ს ვეგით განხორციელების თაობაზე, რომელის ძირითად ბირთვის რუსი მშვიდობიანოფელები შეადგენდნენ.[III]

რათქმა უნდა რუსეთი არასოდეს ყოფილა დაინტერესებული საქართველოში კონფლიქტების მოგვარებით. პირიქით, ის ყველანაირ ღონეს ხმარობდა, რათა ჩამოეშორებია კონფლიქტური რეგიონები საქართველოს ერთიანი სახელმწიფოსთვის. მის ასეთ მოქმედებას კიდევ უფრო ამტკიცებს საქართველოში 2008 წლის აგვისტოს, რუსეთ-საქართველოს ომი. რის შედეგადაც, რუსეთმა საბოლოოდ აჩვენა მსოფლიოს თავისი ნამდვილი სახე. მართალია მხარეებს შორის ურთიერთობების გამწვავებაში წვლილი ორივე ქვეყანას მიუძღვის, მაგრამ გასაკვირია საქართველოს მოქმედება, რომ ვერ შეძლო რუსეთის აგრესიის შეკავება. საქართველო, ხომ თითქმის ყველა დოკუმენტში, მათ შორის ეროვნულ უსაფრთხოების კონცეფციაშიც კი, აფიქსირებდა მის მოწოდებას კონფლიქტების მშვიდობიანი გზებით მოგვარების შესახებ, მაგრამ როგორც ვნახეთ საქმე საქმეზე, რომ მიდგა საქართველოს დაავიწყდა თავისი მოწოდებები და კვლავ წამოეგო რუსეთის მიერ მოწყობილ პროვოკაციას, რომელიც შეიძლება ითქვას სავალალოდ დასრულდა ჩვენი ქვეყნისთვის, რადგან დაკარგულ რეგიონებს კიდევ მიემატა ახალი ტერიტორიები.

რუსეთის საქართველოსადმი აგრესიული დამოკიდებულების შესახებ საუბარი დაუსრულებლად შეიძლება, მაგრამ აქვე მინდა ვთქვა, რომ არ შეიძლება აგრესიას უპასუხო აგრესიით მაშინ როცა აგრესორი შენზე ბევრად დიდი და ძლიერი ქვეყანაა. ამ დროს უფრო მიზანშეწონილი იქნება დათმობითი, სწორი დიპლომატიური სფლების გაკეთება რაც წარმოუდგენლად ეჩვენება ჩვენი ქვეყნის მმართველებს.

მიუხედავად რუსეთთან მუდმივი კონფლიქტური მდგომარეობისა საქართველო ინარჩუნებს კეთილმეზობლურ ურათიერთობას მეზობელ სახელმწიფოებთან. საქართველო აგრძელებს თანამშრომლობას წამყვან საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და ინსტიტუტებთან. საქართველოს უმთავრეს მიზნად რჩება ევრო ატლანტიკურ სივრცეში და ნატოში გაწევრიანება, რაც ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიული განვითარების სამომავლო გეგმაა.

ლიტერატურა

References

1. www.mfa.gov.ge.
2. saqarTvelos erovnuli usafrTxoebis koncepcia.
3. saqarTvelos sagareo politikis strategia 2009-2012 wlebisTvis. [gv. 4]
4. salome yoranaSvili. politikuri urTierTobebi saqarTvelos, ruseTis federaciisa da amerikis SeerTebul Statebs Soris 19991-2001 wlebSi. wigni IG[gv.84] Georgian.

Ekaterine Tokhadze Short Review of Foreign Relations of Georgia During 1991-2009

Summary

From the day of Georgia independence (1991 Y.) restoration began the building of democratic country. After saving from the Soviet Union claws Georgian took direction toward West, what caused irritation of the North neighbor - Russian country. The internal political and economical instability added it, what brake democracy development. The internal disturbances and external forces inspired events made it loose the territories, what caused the interruption of country development.

Nowadays, it can be said easily that in international modern system Georgian has its own place. The changes in international system did not make a great influence on Georgia geopolitical status, because it was and stays to be between East and West. The fact is also noticeable that in spite of changes in the world, the Georgia geopolitical status stays unchanged, what means that any administration of country should foreseen taken historical experience for centuries.

Georgian should always try its politics to be balanced and non-aggressive. The country should foreseen the factor which determinate its geopolitical situation,

because without geopolitical it is impossible to work out the direction of foreign politic. So, the production of Georgian foreign politics should reply a demand, which is determined by the world, Europe and neighbor countries. More than 100 countries have bilateral diplomatic relation with Georgia, but Georgia has multilateral and friendly relations with the world leading countries. The independent Georgian connected its future with West. After 2003 “Rose Revolution” Georgian political orientation becomes more Western. The new board of administration has changed and revived as internal so foreign politic of the country.

After Rose Revolution firstly in the country has been made the National Safety Conception where distinctly is formed the foreign relatives of the country. According to the Conception foreign politic is one of the important direction of Georgian National safety and its aim is forming of the national profitable environment. To reach this aim Georgia collaborates with International Concord in bilateral and multilateral formats. The main aim of Georgia is unification in EU and NATO which will be the guarantee of peace and democratic principles.

The realization of the current projects supported and supports now the Georgia strategy partner USA. Also the millennium program drawn out by USA is very important which aims to invest capital of America in Georgia. America importantly helps Georgia to become a participant of NATO and many other positive questions, which have to be used by Georgia. Negative dependence from neighbor Russia towards unprecedented support from USA, which has not adapted with Georgia’s independence and international recognition up to today.

In spite of constant conflict situation Georgia still preserves good-neighborliness, relation with neighbor country. Georgia continues collaboration with leading international organization and institutions. The main aim of Georgia remains to be a member of NATO and Atlantic space, what is the foreign politic future plan of strategic development.

Keywords: Independence; Democracy; Sovereignty; Safety; Diplomacy; Policy; Georgia; Russia; USA; Relation; Geo-policy; Conflict; Territory; Country;

Reviewer – professor Dimitri Shvelidze, Iv.Javakhishvili Tbilisi State University

Тохадзе Екатерина Чарлиевна
Краткий обзор внешних сношений Грузии в период 1991-2009

Резюме

После восстановления независимости (1991 г.) Грузии в стране началось строительство демократии. Как только Грузия избавилась от когтей Советского Союза, она взяла ориентацию на Запад, что вызвало раздражение нашего северного соседа. К этому прибавилась политическая и экономическая нестабильность, которая затормозила развитие процесса демократии. Внутренняя нестабильность, инспирированная действием внешних сил, имела последствием потерю территорий Грузии, что повлияло на развитие страны.

На сегодняшний день с уверенностью можно сказать, что Грузия нашла свое место в современной международной системе. Изменение международной системы не повлияли на геополитический статус Грузии, потому что Грузия находится на границе Востока и Запада. Следует отметить тот факт, что, несмотря на изменения в мире геополитический статус Грузии остается неизменными и это означает, что любая администрация Грузии должна иметь в виду исторический опыт страны.

Грузия всегда старалась вести уравновешенную, неагрессивную внешнюю политику. Страна должна иметь в виду геополитический фактор, без которого невозможно представить внешнюю политику. Поэтому ведение внешней политики должно отвечать тем условиям, которые ставит мир, Европа и страны-соседи.

Двухсторонние дипломатические отношения с Грузией поддерживают более чем 100 стран, а Грузия имеет многогранные дружеские и партнерские отношения с ведущими странами мира.

Независимая Грузия связала свое будущее с Западом. Ее политика стала еще больше ориентироваться на Запад после «Революции Роз» в 2003 году. Новое правительство резко изменило и оживило как внутреннюю, так и внешнюю политику Грузии.

После Революции Роз, в стране впервые создалась концепция национальной безопасности, в которой ясно выражены внешние отношения со странами. Согласно концепции, национальная безопасность Грузии является одним из главных направлений и ее цель – формировать международную благополучную обстановку. Для достижения этой цели Грузия сотрудничает с Международным Содружеством, как в двухстороннем, так и в многостороннем формате.

Главной целью Грузии является ее присоединение к НАТО и Евросоюзу, которые будут гарантом мира и демократии в стране. В реализации текущих проектов Грузию поддерживала и поддерживает ее стратегический партнер – США. Также важным является 1000-летняя программа США, цель которой представляет инвестирование

Американского капитала в Грузию. Америка также значительно помогает Грузии в вопросах присоединении к НАТО и в остальных положительных вопросах, которые Грузия обязательно должна использовать. Беспрецедентная поддержка Америки негативно действует на соседа – Россию, которая по сей день не смирилась с независимостью Грузии, ее международным признанием.

Несмотря на вечный конфликт с Россией, Грузия поддерживает доброжелательные отношения. Грузия продолжает сотрудничество с международными организациями и институтами. Главной целью Грузии остается вступление в НАТО, что является будущим планом стратегического развития внешней политики.

Ключевые Слова: Демократия; независимость; суверенитет; безопасность; дипломатия; политика; Грузия; Россия; Соединённые Штаты Америки; связи; отношения; геополитика; конфликт; территория; страна;

Рецензент – профессор Швелидзе Дмитрий Шалвович, Тбилисский государственный университет им. И.Джавахишвили

ეპიფანე გვენეტაძე

სამხრეთ კავკასია საქართველო-რუსეთის აპირისპირის ომის შემდეგ

თავის დროზე კლასიკური გერმანული გეოპოლიტიკის მამა კ. შპუსჰოფერი ამბობდა კავკასია უნდა განვიხილოთ “როგორც ზონა საბრძოლო მოქმედებებისა, კონტინენტების საზღვარზე”.

საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის აღდგენისა და საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საბჭოთა იმპერიის სამართალმემკვიდრემ – რუსეთის ფედერაციამ განაგრძო შეიარაღებული კონფლიქტების ინსპირირება საქართველოს ტერიტორიაზე, კერძოდ, აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკისა და ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიებზე. რუსეთის ხელისუფლება პერმანენტულად აიარაღებდა სეპარატისტებს, უწევდა მათ სამხედრო, ფინანსურ, პოლიტიკურ მხარდაჭერას რის შედეგადაც ქვეყანა ჩაითრია შეიარაღებულ კონფლიქტში, რომელიც ფორმალურად საქართველოსა და სეპარატისტებს შორის მიმდინარეობდა, მაგრამ რეალურად ეს იყო რუსეთისა და საქართველოს სამხედრო დაპირისპირება.

მოსკოვის პოლიტიკურმა ელიტამ 90-იან წლებში ვერ გაბედა რომ ელიარებინა აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობა, ვინაიდან ასეთი პრეცედენტი გამოიწვევდა თავად რუსეთის ფედერაციაში დიდ გართულებებს მით უმეტეს ჩრდილოეთ კავკასიაში, სადაც იმ დროისათვის მიმდინარეობდა რუსეთ-ჩეჩნეთის ომი.

მას შემდეგ, რაც თბილისმა დასავლეთის დახმარებით გააცნობიერა, რომ ის სინამდვილეში კავკასიის ლიდერია, საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა დაიძაბა და დაპირისპირება დაიწყო. დაპირისპირება საომარ მოქმედებაში გადაიზარდა. პუტინის ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ რუსეთმა თვისებრივად ახალი აგრესიული პოლიტიკა წამოიწყო რეგიონში, რომლის მიზანსაც წარმოადგენდა და წარმოადგენს სამხრეთ კავკასიაზე ძველი გავლენის აღდგენა. პუტინ-მედვედევის დუეტმა ფაქტობრივად აღადგინა დეკაბრისტების დოქტრინა: “Выселить разбойничьи народы Кавказа, превратить эту местность в процветающую область русскую.” სწორედ ამ მიზნით 2008 წლის 8 აგვისტოს რუსეთი შეეცადა საქართველოსთან დაწყებული საომარი მოქმედებები დიდ კავკასიურ ომში გადაეზარდა. რუსეთის ხელისუფლების ნამდვილი მიზნები ამ ომში გამჟღავნებული იქნა პრეზიდენტ მედვედევის განცხადებაში-“საქართველოს

სუვერენიტეტი იმას არ ნიშნავს, რომ მისი ხელისუფლების გადაწყვეტილებები საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ვრცელდებოდეს”(2).

2008 წლის ზაფხულში რუსეთმა მთელი რიგი ღონისძიებები გაატარა იმისათვის რომ საქართველოს პროვოცირება გამოეწვია და იგი ჩაება ფართომასშტაბიან ომში, რომელიც კიდევაც განახორციელა იმავე წლის აგვისტოში. სამწუხაროდ ქართველმა პოლიტიკოსებმა ვერ შეძლეს მოვლენათა ესკალაციის თავიდან აცილება.

რუსეთის პრეზიდენტი მედვედევი აღნიშნავდა: “ჩვენ კავკასიიდან უკან არ დავიხევთ. არის ღირებულებები, რომლისთვისაც უნდა იბრძოლო და გაიმარჯვო, რის გარეშე ვერც წარმოგვიდგენია ჩვენი ქვეყანა”.(2) ამავე დროს რეგიონში მდებარე არცერთ მეზობელ სახელმწიფოს ხელიც არ გაუნძრევია საქართველოს დასაცავად. პირიქით ისეთი პოლიტიკური პროცესები წავიდა ომის შემდეგ, რომ სამხრეთ კავკასიის რეგიონში მდებარე ქვეყნები ცდილობენ საქართველოს მარცხის გამოყენებას თავიანთ სასარგებლოდ.

ბუნებრივია ისმის კითხვა: როგორი მდგომარეობა შეიქმნა ომისშემდგომ პერიოდში რეგიონში? აგვისტოს მოვლენების შემდეგ რუსეთი შეეცადა განემტკიცებინა პოზიციები “ახლო საზღვარგარეთში.” მკაცრად შეეზღუდა ევროკავშირის ტრანსსახელმწიფოებრივი პროექტები საქართველოში და ასევე შეეზღუდა ნატოს შემდგომი ექსპანსიის საზღვრები.

საფრანგეთის, როგორც ევროკავშირის თავმჯდომარე ქვეყნის პოზიცია თავიდანვე საქართველოსთან მიმართებაში იმაში მდგომარეობდა, რომ შექმნილ სიტუაციაში მთელი ევროპის საერთო პოზიცია შეემუშავებინა. ევროკავშირი რუსეთის ენერგორესურსებზე არის დამოკიდებული, ამიტომ რუსეთ-საქართველოს აგვისტოს ომის საწყის პერიოდში მისი რეაქცია იყო რუსეთისადმი მორიდებული.

2008 წლის აგვისტოში, რუსეთის არმიის საქართველოში შემოიჭრის მიზანს შეადგენდა: საქართველოს ეკონომიკისა და შეიარაღებული ძალების განადგურება; საქართველოს ნატოსკენ სწრაფვისათვის ხელის შეშლა; დასავლეთის დაშინება; აღმოსავლეთ-დასავლეთის დერეფნის საქართველოს მონაკვეთზე დასავლეთის მხრიდან უარის თქმა.

რუსეთის მიერ საქართველოს ტერიტორიაზე გამავალი მილსადენების სიახლოვეს ჩამოყრილი ბომბები მკაცრი გაფრთხილება იყო, რომ დასავლეთს უარი ეთქვა აღმოსავლეთ-დასავლეთის დერეფნის განვითარებაზე, რომელიც ევრაზიის “გულს” ხსნიდა. ევროკავშირმა თავიდანვე რუსეთ-საქართველოს

ომთან მიმართებაში თავისი მორიდებული რეაქციის შემდეგ აქტიურად დაიწყო თავისი ძალისხმევა, რათა რუსეთს შეეწყვიტა საომარი მოქმედებები და დაბომბვები საქართველოს ქალაქებზე. თავიდანვე ევროკავშირმა, აშშ-მა და ნატომ რუსეთს მოსთხოვა აფხაზეთისა და ე.წ. “სამხრეთ ოსეთის” ტერიტორიების მიღმა გაეუქმებინა ე.წ. “უშიშროების კორიდორი”.

კრემლმა ევროკავშირისა და ნატოს ჯიბრზე, საქართველოსთან სამხედრო წარმატების თავბრუდამხვევ ეიფორიულ პროცესში აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა აღიარა. ამ ნაბიჯის გადადგმა კრემლისათვის აშკარა ანტიდასავლური გახდა. ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოსთვის მიუღებელი გახდა რუსული იმპერიალიზმის ექსპანსიის გამოყენება საქართველოსადმი, რადგან იგი უარყოფით გავლენას ახდენდა სუვერენული ქვეყნის ბედსა და საქართველოს სივრცის ერთიან ევროპის საზღვრებში მოქცევაზე.

ნატოსა და ევროკავშირის პროგნოზისტი ექსპერტების აზრით რუსეთის მხრივ ცალმხრივად აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის აღიარებამ საქართველო ნატოს და ევროკავშირს დროებით დააშორა, რადგან უფრო შორ პერსპექტივაში გადაიწია კონფლიქტის მოგვარება. თუმცა უკანასკნელ ხანებში მოვლენები ელვისებური სისწრაფით იცვლება რისი დასტურიცაა ეუთო-ს დამკვირვებელთა ჯგუფის გაწვევა კონფლიქტის ზონიდან და საერთოდ საქართველოდან, რომელიც რუსეთის მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციებზე ზეწოლით მოხდა.

მის შემდეგ განსაკუთრებით გამყარდა სომხეთის გეოპოლიტიკური პოზიციები რეგიონში. სომეხი ექსპერტები აცხადებენ, რომ: “საქართველო-რუსეთის ომის შემდეგ სომხეთის გეოპოლიტიკური როლი კავკასიაში განუხომლად გაიზარდა”.

დაიწყო სომხურ-თურქული ურთიერთობების დათბობა. ე.წ. “საფეხბურთო დიპლომატია”(3). პარალელურად მიმდინარეობს ანკარისა და მოსკოვის დაახლოება. 2009 წლის 12-15 აპრილს თურქეთის პეზიდენტი აბდულა გიული ოთხდღიანი ვიზიტით იმყოფებოდა რუსეთი. რომლის დროსაც მოხდა უპრეცედენტო ფაქტი ის ჩავიდა თათრეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში. რასაც დიდი გამოხმაურება მოჰყვა პოლიტიკური წრეებში. დ. მედვედევმა ა. გიულთან შეხვედრის დროს მოიწონა თურქეთის მოქმედება აგვისტოს ომის დროს და მიანიშნა რომ ამ პერიოდში თურქეთი აწარმოებდა დამოუკიდებელ პოლიტიკას(2), რითაც ვფიქრობთ მან ირიბად დაარტყა ვაშინგტონს.

საინტერესოა ისიც, რომ ომის შემდგომ პერიოდში განსაკუთრებით დაახლოვდა ბაქო და მოსკოვი. ამას მოწმობს ახერბაიჯანის პრეზიდენტის ვიზიტი რუსეთის დედაქალაქში და

მიღწეული შეთანხმებები. თითქმის პარალელურ რეჟიმში გაიმართა გარკვეული სახის მოლაპარაკებები თურქეთში, სადაც სამწუხაროდ ქართული დელეგაცია არ მონაწილეობდა. ფაქტია ის, რომ აგვისტოს ომის შემდეგ გარკვეულად შესუსტდა დასავლეთის პოზიციები რეგიონში. რუსეთში სიამაყით აღნიშნავენ, რომ აგვისტოს ომში რუსეთმა საქართველოში ფაქტობრივად დაამარცხა ამერიკის შეერთებული შტატები. მართალია დღეს დასავლეთი ძალიან აქტიურობს პროცესების სასურველ ჩარჩოებში მოქცევას, მაგრამ რუსეთის წინაშე იგი ზოგჯერ უძღურად გამოიყურება. მოსკოვი ხშირად აკეთებს დასავლეთის იგნორირებას. ევროკავშირის წინაშე რუსეთის დაპირება, რომ ჯარებს კონფლიქტამდე დაკავებულ პოზიციებზე დააბრუნებდა სიცრუე აღმოჩნდა. პირიქით, რუსეთის ოფიციალური წრეები პოლონეთსა და უკრაინას ბირთვული იარაღით დაემუქრნენ.⁽¹⁾ ნატომ რუსეთთან ოფიციალური დიალოგი შეაჩერა მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში WTO-ში რუსეთის მიღება დაბლოკა. კრემლმა ევროკავშირზე ზემოქმედების საშუალებად, მათი რუსეთის ენერგომატარებლებზე დამოკიდებულება აღიარა. ამის შედეგად 2008-2009 წლების ზამთარი მძიმე აღმოჩნდა ევროპის მეტი წილი ქვეყნებისათვის, როდესაც მათ რუსეთმა გაზის მიწოდება შეუწყვიტა.

ამრიგად აგვისტოს ომი უმძიმესი აღმოჩნდა საქართველოსათვის. სამწუხაროდ ახლად ფეხადგმულმა ქართულმა სახელმწიფომ ამ ომში მძიმე სამხედრო-პოლიტიკური მარცხი განიცადა. რაც იმით გამოიხატა, რომ ქვეყანამ დაკარგა თავის ტერიტორიების მნიშვნელოვანი ნაწილი და რაც მთავარია გაეროს უშიშროების საბჭოს წევრმა სახელმწიფომ რუსეთმა საქართველოს ტერიტორიაზე ორი დამოუკიდებელი სახელმწიფოს არსებობა დე იურედ ცნო. მართალია დასავლეთის წამყვანი სახელმწიფოები ამ ფაქტს დიდი უკმაყოფილებით შეხვდნენ და მათ აღნიშნეს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობა, მაგრამ დღემდე ფაქტი ფაქტად რჩება.

ბოლო ხანებში კიდევ ერთი სამწუხარო ფაქტი მოხდა, როდესაც გაერო-ს გენერალური მდივნის მოხსენებაში არ მოიხსენიება აფხაზეთი, როგორც საქართველოს შემადგენელი ნაწილი. აქედან გამომდინარე ქართული სახელმწიფოს მესვეურებს დიდი ძალისხმევა მართებთ იმისათვის, რომ გამოსწორდეს ქვეყნის სახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური მდგომარეობა და საქართველომ დააბრუნოს თავისი ისტორიული როლი რეგიონში. ეს ვფიქრობთ შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ დიპლომატიური მოლაპარაკებებით და ჩვენი წინაპრების მიერ წარმოებული “ბალანსირებული” პოლიტიკის აღდგენით.

ლიტერატურა:

References

1. http://www.kremlin.ru/appears/2009/05/22/0937_type63380_216699.shtml
2. <http://www.kremlin.ru/sdocs/appears.shtml?style=122346>
3. <http://www.ararat-center.org>

Epifane Gvenetadze South Caucasus after Georgian Russian war

Summary

The research is about the creation of new realities in the world political space after the dismissal of The Soviet Union; particularly in the South Caucasus; region; where three new independent states were created. They are Georgia., Azerbaijan., and Armenia.; Georgia; takes the distinguished geopolitical; part.

It is well known, that specialists recognize two main tendencies in the South Caucasus: 1. regional.; scales of the security; and 2. Security of the borders.

After gaining independence Georgian external politics was directed to the West and it caused Russia's fury. Russia activated its powerful arsenal, such as Abkhazian and Ossetian Separatism;

Ethno conflicts., of the 90s in the Georgian territory were run from Moscow. Though Abkhazian separatists got de-facto authority, no one recognized it de-jure.

The situation changed after the second half of the 2004, when Moscow tried to provoke Georgia's involvement into the war; Russia could fulfill its plans successfully in August 2008, when it occupied., the Georgian territories and recognized Abkhazia and so called South Ossetia; de jure.

The existing political situation was reflected in South Caucasus region. The most important is the concession in the relationship between Armenia and Turkey; Armenian politicians note: "After the Georgian Russian war geopolitical; part of Armenia grew in the South Caucasus." Russia showed to the west, that it could block the "power corridor", from where the Europe is provided with gas and oil any time.

Moscow performed well planned future political plans. It did not united Abkhazia and South Ossetia to its territories, but announced them de-jure; Europe; cannot blame him for the expansion; of the territories. Russia signed the treaty with them on building military bases and deploying the army.

Turkey activated its political position in the region. New politics; began between Moscow; and Ankara; Russia was obviously satisfied with the position taken by Turkey.

Azerbaijan is in a more difficult situation. It preferred to wait during the August events. After the war Baku., became more close to Moscow.

It is well seen from above, that after August 2008, Georgia is “outsider” in the South Caucasus.

Thus Georgia has great political and diplomatic; tasks to solve to manage the existing difficult situation and return the political “weight” that it had before the war;

Keywords: Soviet Union; Russia; Turkey; World Political Space; Southern caucasia; Georgia; Armenia; Azerbaijan; Separatism; the Abkhazian Separatism; Ossetian Separatism; Safety; Ethnic Conflicts; Five-day War; the Power Corridor; Position Off side; Geopolitical Weight;

Reviewer: professor Zurab Kvetenadze, Georgian Technical University

Гвенетадзе Епифан Александрович
Южный Кавказ после русско-грузинской войны

Резюме

В работе отмечено, что после распада Советского Союза; в мировом политическом пространстве возникли качественно новые реалии. В частности, в регионе южного Кавказа возникли три независимых государства Грузия; Армения; и Азербайджан; среди них особое геополитическое положение занимает Грузия.

Общеизвестно, что на южном Кавказе специалисты выделяют две основные тенденции, такие как 1. Региональные; масштабы безопасности; и 3. Безопасность границ.

После независимости, вектор своей внешней политики Тбилиси направил на запад, что вызвало явное раздражение России. В результате, Россия задействовала самое аффективное оружие своего арсенала – абхазский и осетинский сепаратизм.

Развязанные в 90-их годах Россией этнические конфликты; на территории Грузии, развивались по русскому сценарию. Хотя абхазские сепаратисты добились де-факто правительства, де-юре; они не были признаны никем.

Ситуация радикально изменилась со второй половины 2004 года, когда Москва всевозможными провокациями старалась втянуть Тбилиси в

войну; что с успехом было выполнено в августе 2008 года. После пятидневной войны она оккупировала грузинские территории и де-юре признала Абхазию и т.н. Южную Осетию.

Создавшаяся политическая обстановка имела отголосок во всем регионе южного Кавказа. Особенно надо отметить оттепель в армяно-турецких отношениях. Армянские политики отмечают, что «после русско-грузинской войны возросла геополитическая роль Армении на Кавказе».

Россия показала западу, что она в любой момент может перекрыть «энергетический коридор» обеспечивающий Европу; нефтью; и газом;

Москва осуществила хорошо просчитанные политические шаги. Она не присоединила Абхазию (с ее стороны были попытки) и т.н. Южную Осетию и тем самым не дала мировому сообществу возможность обвинить Россию в территориальной экспансии, а де-юре признала их независимыми республиками. Россия начала оформлять с ними соглашения, начала строительство военных баз и ввела собственные войска.

Свои политические игры активировала и Турция; Между Москвой; и Анкарой; началась качественно новая политика. Россия; осталась, явно довольна, той позицией, которую, занимала Турция во время войны.

Очень сложно выглядит Азербайджан. Во время войны он предпочел выжидательную позицию. А после войны Баку; еще больше сблизился с Москвой;

Из вышесказанного выяснилось, что после августовских перипетий Грузия на южном Кавказе оказалась в «положении вне игры».

Очевидно, что Тбилиси придется проводить большую политическую и дипломатическую работу, чтоб исходя из имеющихся политических реалий, выйти из сложившегося тяжелого положения и вернуть Грузии тот геополитический вес, который она имела в регионе до августовской войны.

Ключевые слова: Советский Союз; Россия; Турция; Мировое Политическое Пространство; Южный Кавказ; Грузия; Армения; Азербайджан; Сепаратизм; Абхазский Сепаратизм; Осетинский Сепаратизм; Безопасность; Этнические Конфликты; Пятидневная Война; Энергетический Коридор; Положении Вне Игры; Геополитический Вес;

Рецензент - профессор Кветенадзе Зураб Жутаевич, Грузинский технический университет

ვაჟა შუბითიძე, გია ტალახაძე

გლობალიზაცია – რობორტ ბანვითარებადი ქვეყნების დაკაბალების ინსტრუმენტი

მესამე (განვითარებადი) სამყაროს არც ერთ ცალკე აღებულ ქვეყანაში გლობალიზაციას არ გამოუწვევია საერთო კეთილდღეობის ზრდა.

„გლობალიზაციის დოქტრინა სხვა არაფერია, თუ არა ლამაზად შეღებილი ფასადი, რომლის საშუალებითაც იგი თავის მსხვერპლს განვითარებად ქვეყნებში ამშვიდებს და მისი ყურადღება გადააქვს სხვა თემებზე, სანამ მდიდარი ქვეყნები ღარიბ ქვეყნებს რესურსებისაგან ფიტავენ და ისეთ მდგომარეობაში აგდებენ, რომ ვერასოდეს შეძლონ იმპერიული ძალებისადმი წინააღმდეგობის გაწევა – წერს ცნობილი ამერიკელი პოლიტოლოგი ჩალმერს ჯონსონი თავის წიგნში „იმპერიის ტკივილები“. მილიტარიზმი, საიდუმლოებით მოცულობა და რესპუბლიკის დასასრული, 2003 წელი).

იმაგდროულად გლობალისტები არწმუნებენ ხალხს მთელ მსოფლიოში, რომ „განვითარებელი“ ქვეყნები თვითონვე არიან თავიანთ სიღარიბეში დამნაშავე კორუფციის, კლანურობის და საკუთარი შანსების გამოყენების უუნარობის გამო.

სამაგიეროდ დიდი ქვეყნები ჩააგონებენ ღარიბი სამყაროს მოსახლეობას, რომ ღია ბაზრები, თავისუფალი ვაჭრობა, ყველას კეთილდღეობას ნიშნავს, რაც ძირშივე არასწორია და ხელს აძლევთ ტრანსნაციონალურ კომპანიებს, რომლებმაც იზრუნეს საამისოდ და ფლობენ ამ ბაზრებით მანიპულირების ძალასა და რესურსებს. ამიტომაც არის, რომ გლობალიზმს ყველაზე მეტი მომხრეები ამერიკელ ეკონომისტებსა და პოლიტოლოგებში ჰყავს.

დღესდღეისობით არსებულ 25 მაღალგანვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყანას წარმატებისათვის არ მიუღწევია გლობალიზაციის მიერ ნაქადაგები რეცეპტებით. ჯერ კიდევ 1841 წელს აშშ-ში გერმანიიდან ემიგრირებული ეკონომიკის თეორეტიკოსი ფრიდრიხ ლისტის ნაშრომში „პოლიტიკური ეკონომიკის ნაციონალური სისტემა“ წერდა: „ვინც მაღალ სიმალღეებზე მწვერვალს მიაღწია, მათი საყვარელი და თან მოხერხებული ტრიუკია იმ კიბის გადაგდება, რომლის საშუალებითაც ისინი ამ სიმალღეზე ავიდნენ, რათა სხვამ ვერავინ შეძლოს მათსავით ამოსვლა“ [1:75].

ვაქტია, რომ უმნიშვნელოვანესი ინდუსტრიული ქვეყნები – აშშ, იაპონია, გერმანია, დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, შვეიცია, ბელგია, ნიდერლანდები, შვეიცარია, ინდუსტრიულად განახლებადი

ქვეყნები (სამხრეთ კორეა, ტაივანი და სინგაპური) – ყველა მათგანმა მეტ ნაკლებად ერთნაირი გზით და საშუალებით მიაღწია წარმატებას – ესაა ეკონომიკური პროტექციონიზმი. მათ საკუთარი ბაზრები მაღალი საბაჟო ტარიფებისა და კიდევ ბევრი „არასატარიფო“ სავაჭრო დაბრკოლების შექმნის გზით გააძლიერეს. მაგ: დიდმა ბრიტანეთმა თავისუფალი ვაჭრობა მხოლოდ 1840 წელს დაუშვა – როდესაც თავად დიდი ხანია იყო მსოფლიოს წამყვანი ქვეყანა. 1790 წლიდან 1940 წლამდე აშშ მსოფლიოში ბაჟებითა და სავაჭრო ბარიერებით ყველაზე უფრო დაცულ მაკროეკონომიკას წარმოადგენდა. ერთერთი ქვეყანა, სადაც 1970-80-იან წლებში არც ერთი იაპონური მანქანა არ მოძრაობდა, სამხრეთ კორეა იყო, რომელიც ამ პერიოდში საკუთარი საავტომობილო ინდუსტრიის ორგანიზებას იწყებდა. თითოეულმა ამ ოდესღაც „განვითარებადმა“ ქვეყანამ სხვადასხვა მეთოდით მოიპოვა პროგრესული ტექნოლოგიები იმ ქვეყნებისაგან, რომლებიც მათ განვითარებას უწყობდნენ ხელს, იკვლევდა და აანალიზებდა ამ ტექნოლოგიებს და შემდეგ მიზნობრივად დებდა ინვესტიციებს მათ გაუმჯობესებასა და განვითარებაში. სახელმწიფო იცავდა და მხარს უჭერდა წარმატებულ სამამულო საწარმოებს, რომლებშიც ექსპორტირობის პოტენციალს ხედავდა. იმისათვის, რომ საკუთარი პროდუქციით ჩაენაცვლებინათ იმპორტული საქონელი, ეს ქვეყნები მასობრივი სუბვენციებით, ხშირად ხარჯიანობის ვათვალისწინების გარეშე ესმარებოდნენ არაკონკურენტულ ადგილობრივ კომპანიებს.

მოკლედ, მსოფლიოში არსებული მცირერიცხოვანი (25 ქვეყანა 200-დან) წარმატებული ქვეყნები ზუსტად იმის საწინააღმდეგოს აკეთებდნენ, რაც მათ გლობალიზაციის თეორეტიკოსთა მიხედვით უნდა გაეკეთებინათ, ხოლო ვინც გაატარა გლობალისტთა თეზისები – „თავისუფალი ვაჭრობის“ შემოღება, კომუნალური საწარმოების გაყიდვა, კაპიტალის გადაადგილებებზე კონტროლის მოხსნა, საკუთარი მეწარმეებისათვის პრივილეგიების გაუქმება და ა.შ. – ყველამ კატასტროფული შედეგი მიიღო [1:77]. ამ ქვეყნების რიცხვში შედის საქართველოც, რომლის ეკონომიკა ფაქტიურად დაინგრა.

1981 წლიდან აშშ გლობალიზაციის დროშით და მის საფარველქვეშ ახორციელებს საგანგებო სტრატეგიას, რომელიც 2 მიზნის რეალიზაციას ისახავს მიზნად: ერთი მხრივ, აშშ ცდილობდა სახელმწიფოს მიერ მართული კაპიტალიზმის (როგორიცაა იაპონიაში) დისკრედიტაციას და იაპონური მოდელით განვითარებადი აღმოსავლეთ – აზიური ქვეყნებიდან დანარჩენ მსოფლიოში ამ მოდელის გავრცელების დამუხრუჭებას. მეორე მხრივ, აშშ ცდილობდა განვითარებადი, მესამე სამყაროს ქვეყნების

სუვერენიტეტის შესუსტებას, რათა გაძლიერებულიყო მათი დამოკიდებულება მაღალგანვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყნებზე, არ მომხდარიყო მათი ერთ ძალად ორგანიზება და მდიდარი ქვეყნებისაგან სამართლიანი სავაჭრო პირობების მოთხოვნის წამოყენება. ამ სტრატეგიის განხორციელების ბერკეტებად გამოყენებულ იქნა ჯერ მსოფლიო ბანკი და საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მერე კი 1995 წლიდან შექმნილი მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია (მსო).

რეალურად კი მსოფლიო ბანკი და საერთაშორისო სავალუტო ფონდი აშშ ფინანსთა სამინისტროდან კონტროლდებიან. ორივეს რეზიდენცია მდებარეობს ვაშინგტონში ორ მეზობელ ქუჩაზე (მე-19 და „ეიფ“ ქუჩებზე), ორივე ისეთ სისტემაზეა დაფუძნებული, რომ აქ გადაწყვეტილებებს ვერ მიიღებენ აშშ ფინანსთა მინისტრის თანხმობის გარეშე. 1980-იან წლებში აშშ-მა ორივე ორგანიზაციას მიანიჭა „მესამე მსოფლიოს“ ვალების პრობლემების მოგვარების პრეროგატივა და მისცეს ორი მითითება ამ კუთხით: პირველ რიგში იზრუნეთ იმისთვის, რომ მოვალე ქვეყნები თავიანთი ვალების გასტუმრებას ნაწილობრივ მაინც მოემსახურებიან და ოფიციალურად გადახდის უუნაროდ არ გამოაცხადებენ თავს, ამასთან, ამ ქვეყნებს იმდენი ფული გამოსძაღეთ, რამდენიც შესაძლებელია.

ორივე ძირმომავალმა ორგანიზაციამ სიამოვნებით მიიღო აღნიშნული ინსტრუქცია, რის საშუალებითაც მათ ახალი ფუნქცია შეიძინეს არაპერსპექტიული კრედიტების გამცემი ბანკების სასარგებლოდ ფულის ამოღება [2:78].

ძალიან ძალე მესამე სამყაროს ქვეყნების უმრავლესობა მოექცა საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ეკონომიკური იდეოლოგიის წნეხში და 2000 წლისათვის 90 სახელმწიფო (მათ შორის საქართველო) ვაშინგტონის მიერ გამოწერილი შოკური თერაპიის ფარგლებში „სტრუქტურულად ადაპტირებულ“ იქნა (ვალდენ ბელლო).

ეს ქვეყნები თავიანთი ვალების მოსამსახურებლად ახალ კრედიტებს იმ შემთხვევაში მიიღებდნენ, თუ შეასრულებდნენ მსოფლიო ბანკის და სავალუტო ფონდის „რეკომენდაციებს“ (სინამდვილეში ბრძანებებს), ისინი პირველ რიგში ითხოვენ ვაჭრობის „ლიბერალიზაციას“, რაშიც იგულისხმება უცხოელებისათვის ადგილობრივ ეკონომიკაში ჩარევის საშუალებებისათვის ყველანაირი ბარიერის მოხსნა. ამის გარდა, მოცემულმა ქვეყანამ უნდა შეამციროს ჯანდაცვისა და განათლების სფეროში სოციალური პროგრამებისათვის გათვალისწინებული ხარჯები, რათა საბიუჯეტო სახსრები გამოთავისუფლებულ იქნას უცხოური ბანკებისადმი არსებული

დავალიანების მოსამსახურებლად. შემდგომ ხდება ადგილობრივი სოფლის მეურნეობისათვის სუბვენციების შეწყვეტის იძულება და ამის საპირისპიროდ იმ აგროკონცერნებისათვის დახმარების გაზრდა, რომლებიც აწარმოებენ ყვავილებს ან ხილს. სავალუტო ფონდი ითხოვს, რომ გაუქმდეს კაპიტალზე კონტროლი მთელი ქვეყნის მასშტაბით და უცხოელ ინვესტორებსა და საწარმოებს მიენიჭოთ უფლება, შეისყიდონ სახელმწიფო მფლობელობაში არსებული კომუნალური საწარმოები, სატელეფონო და სატრანსპორტო კომპანიები და ნედლეულის მომპოვებელი საწარმოები (ყოველივე ჩამოთვლილი საქართველოში უკვე უცხოელთა ხელშია).

მაგრამ ყველაზე მნიშვნელოვანი ალბათ მაინც შემდეგი მოთხოვნაა: თუკი განვითარებად ქვეყანას სურს მსოფლიო ბანკისაგან კრედიტის აღება, მან საკუთარი ვალუტის (მაგ. – ლარის) კონვერტაბელურობა უნდა უზრუნველყოს. ამრიგად, ეს სახელმწიფო იძულებული ხდება, გაცვლითი კურსის მიუხედავად, საკუთარი ვალუტა უცხოურ საანგარიშსწორებო საშუალებებზე გაყიდოს და ამით მისი მომავალი ღირებულების განვითარება სასპეკულაციო ოპერაციებზე დამოკიდებული გახადოს. ასეთი პროგრამები, როგორც წესი, ისე ასუსტებენ ამა თუ იმ ქვეყანას, რომ იგი პერიოდული ეკონომიკური კრიზისებით მოცემულ კლემპტორატიად ყალიბდება, რომელთაც წინ უსწრებდნენ ველური სპეკულაციები (როგორც, მაგალითად მექსიკაში 1994-95 წლებში, ტაილანდში, სამხრეთ კორეასა და ინდონეზიაში 1997 წელს, ბრაზილიასა და რუსეთში – 1998 წელს, არგენტინაში 2000 და ვენესუელაში 2002 წლებში).

ამის გარდა სამუშაო ბაზარი დამოკიდებული ხდება დასავლურ კონცეფციებზე, რომლებიც იმ მომენტში უკვე პრაქტიკულად მთელი სამომხმარებლო საქონლისა და საზოგადოებრივი მომსახურების სექტორის ერთმანეთში გაყოფას ასწრებენ (ჯონ მედელი). ამ პოლიტიკის არქიტექტორი და მთავარი მოგებელი მხარე აშშ-ია, მაგ: 1992-93 წლებში მსოფლიო ბანკში კრედიტების საკითხს წყვეტდა ლოურენს სამერსი შემდეგში პრეზიდენტ ქლინთონის ადმინისტრაციაში ფინანსთა მინისტრი და ბოლოს ჰარვარდის უნივერსიტეტის პრეზიდენტი. სწორედ სამერსმა მოუწოდა 1991 წლის 12 დეკემბერს მემორანდუმით ინდუსტრიულად მაღალგანვითარებული ქვეყნების გარემოს დამაბინძურებელი კომპანიების მფლობელებს თავიანთი წარმოებები განვითარებად ქვეყნებში გადაეტანათ: „მე ფიქრობ, დაბინძურებული ნარჩენების შენახვა დაბალი ხელფასების ქვეყნებში იდეალური ვარიანტია“ [1:80]. ასე „ზრუნავენ“ განვითარებად ქვეყნებზე განვითარებული ქვეყნები. შედეგებიც სათანადოა. თუ 1960-80 წლებში ლათინური

ამერიკის და კარიბის აუზის ქვეყნების ეკონომიკა მთლიან შიდა პროდუქტის მანქნეებლით ერთ სულ მოსახლეზე 75%-ით გაიზარდა, 1980-2000 წლებში – გლობალიზაციის ფაზის პიკზე – მხოლოდ 6%-ით გაიზარდა.

ნობელის პრემიის ლაურეატი, ეკონომისტი, მსოფლიო ბანკის კვლევების ყოფილი დირექტორი, იოზეფ შტიგლიცი შემდეგ დასკვნამდე მივიდა: „შედლებული ქვეყნები, რომლებიც ოფიციალურად თავისუფალ ვაჭრობას ქადაგებენ, უფრო ხშირად თავად იყენებენ საბაჟო გადასახადებსა და სუბვენციებს ღარიბი ქვეყნიბიდან იმპორტის შესახლუდად და ისინი ამით უარს ამბობენ ღარიბი ქვეყნების საექსპორტო შესაძლებლობების რეალიზაციაზე, რაც მათ სიდატაკისაგან თავის დასაღწევად და ეკონომიკური ზრდისთვის ბიძგის მისაცემად სჭირდებათ“ [2:83].

ფაქტია ისიც, რომ მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის დაარსების შემდეგ (1995წ.) მსოფლიოში სიდატაკე კი არ შემცირდა, არამედ, პირიქით, უფრო ჩქარა იწყო მატება.

მსოფლიო ბანკის და სავალუტო ფონდის ყველაზე თვალსაჩინო მსხვერპლი გახდა ერთ დროს მდიდარი და განვითარებული ქვეყანა – არგენტინა.

1991 წლის თებერვალში არგენტინამ გადაწყვიტა საკუთარი ეკონომიკის რადიკალურად გადაკეთება აშშ-ის მოდელის მიხედვით. პრეზიდენტმა კარლოს მენემმა ეკონომიკის მინისტრად მოიწვია ჰარვარდის უნივერსიტეტში განათლებამიღებული ეკონომისტი დომინგო კავალლო. მან არგენტინის ეკონომიკა მასობრივად გახსნა უცხოური ინვესტორებისათვის (როგორც ეს კეთდება დღეს საქართველოში) და არგენტინული პესოს მიბმა მოახდინა ამერიკულ დოლარზე (1=1). ორივე ვალუტა თავისუფალ ბრუნვაში იქნა გაშვებული. არგენტინა სავალუტო ფონდის ნეოლიბერალურ სავაჭრო – ეკონომიკურ პრინციპებს და რეცეპტებს ყველა ქვეყანაზე გულმოდგინედ ატარებდა ცხოვრებაში. 1998 წელს არგენტინული ბანკების 80% უცხოელებს ეკუთვნოდა. აშშ ფინანსთა მინისტრი, ზემოთნახსენები ლოურენს სამერსი აქეზებდა არგენტინას და ქებას არ იშურებდა მის მიმართ. თავდაპირველად პესოს დოლარზე მიბმამ არგენტინის პოზიციები გააძლიერა საერთაშორისო ვაჭრობაში, მაგრამ, როცა დოლარის ფასმა მოიმატა და კონკურენტმა ქვეყნებმა თავიანთი ვალუტის კურსი დაწიეს, მათი პროდუქტია გაიფადა არგენტინულ პროდუქტთან შედარებით. ვინაიდან არგენტინაში ეროვნული მასშტაბით განხორციელებული სამეწარმეო ტრანსაქციების დიდი ნაწილი დოლარში იყო განხორციელებული და საბანკო ანგარიშები ასევე დოლარში გახსნილი, არგენტინის მთავრობამ ვერ მოახერხა პარიტეტის გაუქმება. შედეგად არგენტინული

პროდუქტები მსოფლიო ბაზარზე გაძვირდა და მთავრობა იძულებული გახდა, აეღო კრედიტები, რომ ეკონომიკა სრული კოლაფსისაგან ეხსნა.

ამ მომენტიდან არგენტინამ დაამყარა უსიამოვნო რეკორდი – მას კაცობრიობის ისტორიაში უდიდესი დავალიანება დაუგროვდა – 160 მილიარდი დოლარის ოდენობით. ქვეყნის ეროვნული შემოსავალი ერთ წელიწადში 68% –ით შემცირდა, მოსახლეობის ნახევარზე მეტი, რომელიც საშუალო ფენას ეკუთვნოდა, სიღატაკის ზღვარს ქვევით აღმოჩნდა. მთავრობამ კვლავ სავალუტო ფონდს მიმართა დახმარებისათვის. ფონდმა არგენტინის მაშინდელ პრეზიდენტს ვერნანდო დე ლა რუას კრედიტების წინაპირობად დაუდო მკაცრი საბიუჯეტო ეკონომიის კურსის გატარება – ხალხი გაათავისუფლეს საჯარო სამსახურებიდან (როგორც საქართველოში), შემცირდა ხელფასებისა და პენსიების სიდიდე, გაუქმდა ხელფასების დანამატი პრემიები. ამის შემდეგ მასობრივმა დემონსტრაციებმა და პოლიციის ტერორმა ქვეყნის ეკონომიკა თითქმის დაანგრია. 2000 წლის დეკემბერში სავალუტო ფონდმა არგენტინას თანხმობა გამოუცხადა 40 მილიარდიან კრედიტზე იმ პირობით, თუ მთავრობა განაგრძობდა საგარეო ვალდების მომსახურებას და ღარიბებისათვის სოციალური დახმარების შემცირებას. ეს ისეთი პირობები იყო, რომელთა მიღებაც უკვე არც ერთ მთავრობას არ შეეძლო. მომდევნო 14 თვის მანძილზე ქვეყანამ 5 მთავრობა და 6 ეკონომიკის მინისტრი გამოიცვალა. რადგანაც არგენტინის მთავრობა სავალუტო ფონდის მითითებებს ამჯერად ისე აღარ ახორციელებდა და ვინაიდან ეს ქვეყანა აშშ-თვის ნაკლებ სტრატეგიული მნიშვნელობას ატარებდა (ვიდრე, მაგალითად, ასევე დიდი დავალიანების მქონე თურქეთი), სავალუტო ფონდმა უარი განუცხადა არგენტინას კრედიტებით დახმარებაზე. შედეგად, არგენტინაში ინფლაციამ 10 წლის განმავლობაში პირველად ისევე მიადწია ორნიშნა რიცხვს, პესოს ღირებულება 220%-ით დაეცა და საზოგადოებრივი წესრიგი მოიშალა. საბოლოოდ არგენტინა – ლათინური ამერიკის ეს ერთი ყველაზე უფრო მდიდარი ქვეყანა, წარუმატებლობის საჩვენებელ მაგალითად იქცა – ნეოლიბერალიზმის, გლობალიზაციისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წყალობით.

არგენტინის მაგალითი საქართველოს ხელისუფლებისათვის საერიოზულ გაფრთხილებად უნდა იქცეს, თუ რა შედეგები მოაქვს სხვის ჭკუაზე სიარულს, ღია საზღვრებს, თავისუფალ ვაჭრობას, ყველა სტრატეგიული ობიექტის სხვებზე მიყიდვას, ეკონომიკური პროტექციონიზმის არგატარებას და ქართული ბიზნესისათვის არდახმარებას.

ლიტერატურა

References

1. gulbaaT rcxilaZe, aSS sagareo politikis safuZvlebi amerikeli da da evropeli avtorebis mixedviT, Tb., 2008
2. Chalmers Johnson: The Sorrows of Empire. Militarism, Secrecy, and the End of the Republic. By Metropolitan Books, New York 2003.

Vadja Shubitidze, Gia Talakhadze Globalization – as Impeding Instrument of Developing Countries

Summary

Globalization did not rise or strengthen common welfare in neither of the separate countries of third world.

Nowadays existing 25 high developed capitalistic countries have not achieved success as it was preached by globalization. All of them used economical protectionism for it. The countries which zealously realized the theses of globalization, including Georgia had hard and often destruction results. Big countries even today inculcate the population of poor countries that open markets and free trade mean welfare for all, which is incorrect in the basis and it support translational companies.

USA use financial organizations which are under its control as an instrument to economically subordinate third world countries – such as World Bank and international currency fund, which factually rob developed countries and weaken their sovereignty. The number of such countries exceeds 90. Herewith these countries will receive credit only in that case, If they comply demeaning and destruction, Recommendations” of World Bank and currency fund (ch. Johnson).

For the same purpose US used world trade organization that was established in 1995, its creation did not reduced poverty in world but accelerate it. International financial organizations demand trade „liberalization” from third world countries, which means that foreigners can participate in local economy without any drawback. Also country that will take credit must reduce expenditures of medical care, education and social programs, in order that sum of money used for existing debt service of foreign Banks. After that it will begin to cease subsidy for local agriculture and in contrary ro rise subsidies and support for agricultures that produce flowers and fruit, currency fund is demanding to abolish control on capital in the scale of whole country and foreign investors and enterprisers give right to purchase existing communal enterprises, tele-communications, transport companies and row materials

producing enterprises, which are under state property. The most important demand of all is that if developing country wants to take credit from world bank, it have to guarantee the convertibility of its own currency. Such programs weaken some countries, which often have economical crisis. The most prominent victim of world Bank and currency fund become Argentina, that was rich and developed country at one time and which amass record debts – 160 milliard dollar.

This example of Argentina must become the serious caution for Georgia, about how hard results it can bring to do as others want, to open borders, free trade, to sell all strategic subjects to others, not carry out economical protectionism and not help Georgian business.

Keywords: Globalism, third world, open markets, free trade, economical protectionism, World Bank, international currency fund, privatization, subvention, cleptocracy, economical crisis, inflation, neo-liberalism

Reviewer - professor Guram Abesadze, Ivane Javakishvili Tbilisi State University

**Шубитидзе Важа Автандилович,
Талахадзе Гиа Акакиевич**

Глобализация как инструмент подчинения развивающихся стран

Резюме

В статье подчеркивается тот факт, что все развитие страны своё время достигли успехов путём экономического протекционизма и, наоборот, ни одна страна третьего Мира не может нормально развиваться и достичь успеха с помощью рецептов глобалистов. Именно развитие страны контролируют международные финансовые институты (Мировой банк, международный валютный фонд, мировая торговая организация и др.), с помощью которых они фактически грабят стран третьего мира и ослабевают их суверенитет.

Количество таких стран достигло 90. Эти страны могут получать кредиты только в том случае, если они выполнят унижающие требования и «рекомандаций» Мирового Банка и международного валютного фонда.

По этой же цели США используют Мировую торговую организацию, который был создан в 1995 году. Создание этой организации не способствовало развитию слабых стран, наоборот, затормозил этот процесс.

Международные финансовые институты требуют от стран третьего мира открытие их рынков, свободную торговлю, участие в процессе приватизации объектов в этих странах, сокращение средств на здоровье и образование, а также субвенций для сельскохозяйственных фирм. Такие

программы ослабевают стран третьего мира, в которых часто можно наблюдать экономических кризисов.

Видный пример «помощи» со стороны Мирового Банка и международного валютного фонда, является Аргентина – заем которого к этим организациям достигло рекордной суммы – 160 миллиард долларов США, чем фактический обанкротила страну.

Ключевые слова: Глобализм, третий мир, открытие рынки, свободная торговля, экономический протекционизм, Мировой банк, международный валютный фонд, приватизация, субвенция, клептократия, экономический кризис, инфляция, неолиберализм.

Рецензент: - профессор Абесадзе Гурам Георгиевич, Тбилисский государственный университет им. Ив.Джавахишвили

სულიკო გრიგალაშვილი

იმაპირიის იდეოლოგია ანუ ა. ჯუბინის მსოფლმხედველობა

იდეოლოგიური აზროვნება ახალ დროში კულტურის სეკულარიზაციის პროდუქტად ითვლება და მოწოდებულია საზოგადოებას შესთავაზოს ადეკვატური საშუალება სოციალურ რეალობასა და იდეას შორის დაძაბულობის მოსახსნელად. XXI საუკუნის დასაწყისი პრინციპულად განსხვავებულ კულტურულ სიტუაციას ქმნის, სადაც იდეოლოგიის ძალა შესამჩნევად სუსტდება. ამ შემთხვევაში ასევე პრინციპულად მნიშვნელოვანი ხდება არა იმდენად წარმოსახვითი იდეალის შინაარსი, რამდენადაც მისი ისტორიასთან შეფარდების ხერხები.

ორი საუკუნის მიჯნაზე, უკანასკნელი ოცი წლის განმავლობაში რუსეთში მომხდარი მოვლენები გვიბიძგებს მთლიანობაში ხელახლა შევხედოთ მისი ისტორიის თავისებურებებს, მისი გაგება შეუძლებელია ამ ხალხის ისტორიაში ღრმა შრეების ანალიზის და მასში იმ ნიშან-თვისებების გავლენის გარეშე, რომელიც შესაძლებელს ხდის იმგვარი გადატრიალების შესაძლებლობას, როცა რაღაც მოკლე პერიოდში იცვლება არა მარტო საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ფორმალური საფუძვლები, არამედ ხალხის ფასეულობა და სისტემა.

თანამედროვე რუსეთში პოლიტიკური სიტუაცია აღინიშნება სრული კრახით თუ არა, პოლიტიკური იდეოლოგიების ღრმა კრიზისით. უკანასკნელ წლებშიც კი წინასაარჩევნო ბრძოლისათვის დამახასიათებელი აღარაა იდეოლოგიური კამათი, რომელიც არ შეწყვეტილა 1990-იან წლებში. იდეოლოგია თანდათან საერთოდ აღარ ხდება პოლიტიკური პროცესის მთავარი ფაქტორი, ხოლო წარმოქმნილ იდეურ ვაკუუმს წარმატებით ავსებს პოლიტიკურ ლიდერთა პოპულარიზაცია. [1].

პოსტსაბჭოურ რუსულ პოლიტიკურ ელიტაში ჩინოვნიკისა და ინტელექტუალების ერთი ნაწილი რუსეთის ისეთ დასავლურ ინსტიტუტებში ახდენდნენ ინტეგრაციის ფორსირებას, როგორცაა „ლიდი რეიანი“ ან მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია; მეორე მხრივ – წარმოდგენილია ანტიდასავლური, ხშირად „ევრაზიულ“ კონსენსუსად აღიარებული მიმდინარეობა, რომლის ძირითადი იდეა იმაში მდგომარეობს, რომ რუსეთი „განსხვავდება აშშ-საგან და არსებობს როგორც მისი საწინააღმდეგო ძალა“.

რუსეთ – საქართველოს ომმა პროვოცირება გაუკეთა რუსეთში პატრიოტიზმის უპრეცედენტო ზრდას. თვით კრემლის მკვეთრი კრიტიკოსებიც კი ამაყობენ თავიანთი ქვეყნის სიდიადით. ამიტომ ამ ეტაპზე რუსეთში ეროვნული სიამაყის აწვევა განგაშის შეგრძნებას იწვევს და სახიფათო ხდება. თუ ყველა ტრადიციული წესები, რომელსაც ეფუძნება წესრიგი მსოფლიო არენაზე, მაგალითად, ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა, ახლა „სანაგვეშია“ მოსროლილი ამ სივრცეში უფრო დიდი უბედურებები კვლავ მოსალოდნელია. შესაძლებელია მტკიცება, რომ დასავლეთმა და აშშ-მა კერძოდ თავისი ქმედებით ერაყსა და კოსოვოში თავად შეუწვევს ხელი ამ წესების დევალვაციას, მაგრამ ვფიქრობთ ეს არ უნდა იყოს უტყუარი არგუმენტი საქართველოს დასანაწევრებლად.

ამ ფონზე ფრიად აქტუალურია რუსეთის „ახალფეხადგმული იმპერიის“ ერთ-ერთი იდეოლოგის ა. დუგინის ზოგიერთი შეხედულება. მის მზარდ ავტორიტეტულობას იმის გამოც უნდა მიექცეს ყურადღება, რომ რუსეთის წამყვანი „ნეოევრაზიელი“ ითვლება ყველაზე გავლენიან ულტრანაციონალისტად. იგი აღიარებს იმას, რომ მისი იდეოლოგიის ძირითადი წყაროები – არარუსული ანტიდემოკრატიული კონცეფციებია, აქ ჩართულია ევროპული ინტეგრაციული „ტრადიციონალიზმი“ (რენე გენონი, იულიუს ევოლა, კლაუდიო მუტი), დასავლური გეოპოლიტიკა (ა. მუჰენი, ს. ჰელფორდ მაკინდერი, კ. ჰაუსჰოფერი) გერმანული „კონსერვატორული რევოლუცია“ (კ. შმიტი, ე. იუნგერი, არტურ მელერი, ვან დერ ბრუკი) და დღევანდელი ფრანგული „ახალი მემარჯვენეები“ (ალან დე ბენუა, რობერტ სტიოკერსი). [2].

მის სიმპათიას იწვევდა იტალიური ფაშიზმისა და გერმანული ნაციზმის ცენტრალური იდეები და ინსტიტუტები. თავის წიგნში „კონსერვატიული რევოლუცია“ (1994წ.) მან ნაციონალ – სოციალიზმი ყველაზე სრულყოფილ იდეოლოგიად დაასახიათა და შემდეგ წიგნში „პროლეტარიატის ტამპლიერები“ (1997) იმედი გამოთქვა, რომ პოსტსაბჭოთა რუსეთში აღმოცენდება ნამდვილი „ფაშისტური ფაშიზმი“.

მიგვაჩნია, რომ დუგინის იდეოლოგია – ესაა ევროფაშიზმის რუსული ვარიანტი – მემარჯვენე ეტაპური ანტილიბერალური იდეოლოგია, რომელიც ეწინააღმდეგება „ევროპულ“ და „ანგლოსაქსონურ“ (ამერიკულ) ცივილიზაციას. მიუხედავად მისი ზოგიერთი იდეური კონსტრუქციის და მომავლის დახატული სურათების სასაცილო ხასიათისა, ექსპერტთა დიდი ნაწილი თანხმდება იმაში, რომ მისგან გამომდინარე საშიშროება არ მცირდება. იგი ცნობილია და აღიარებული, როგორც ჯერ კიდევ „პერესტროიკის“ პერიოდში აღზრდილ ახალგაზრდა რუსი

ინტელექტუალების თაობაში თავისი ანტიდასავლური განწყობით. [3].

მართალია ის რუსი ობივატელისათვის ნაკლებმნიშვნელოვან ფიგურად რჩება, მაგრამ მან შეძლო იდეოლოგიურ ფრონტზე საჭირო მოთამაშის მდგომარეობა მოეპოვებინა. ევროპულ „ახალ მემარჯვენეებისაგან“ განსხვავებით ა. დუგინისა და მის მომხრეებს რეალური შანსი მიეცათ რუსეთის დეზორიენტირებული კულტურული, სამეცნიერო და პოლიტიკური ელიტა ახალ ანტიდასავლურ უტოპიის უფსკრულში გადაეხეხათ. ი. ბერმანის აზრით, ა. დუგინისათვის დამახასიათებელია ქსენოფობია, ანტიდემოკრატიზმი და დასავლეთისადმი ღრმა სიძულვილი, გამოირჩევა ფანატიკური ანტიდასავლურობით, უპირველეს ყოვლისა – ანტიამერიკანიზმით. იგი ერთადერთი რუსი არაა, რომელიც ამტკიცებს, რომ „შეერთებული შტატები ასე თუ ისე, პასუხისმგებელნი არიან თუ ყველა არა, დღევანდელი რუსეთის პრობლემების უმეტესობაზე“. [4].

დუგინის პოლიტიკურმა კაპიტალმა ამოქმედება დაიწყო 1997 წლის შემდეგ, როდესაც გამოქვეყნდა მისი ყველაზე ცნობილი ნაშრომი „გეოპოლიტიკის საფუძვლები“, სადაც იგი მოგვევლინა როგორც ანტიდასავლური რუსული იმპერიის მომხრე, რომელიც ახლო აღმოსავლეთიდან წყნარ ოკეანემდე გადაიჭიმება. [4]. წიგნი ისწავლება რუსეთის ყველა სასწავლებელში, (მათ შორის სამხედრო აკადემიებში, სადაც მომავალი ოფიცრობა ანტიდასავლურობით იზრდება), ითარგმნა რამდენიმე უცხო ენაზე.

ყურადსაღებია მისი ევროპასთან დამოკიდებულება. მისივე აღიარებით „ევროპასთან ჩვენ გვაერთიანებს არა ფასეულობები, არამედ გეოპოლიტიკური ინტერესები, ევროპა დაინტერესებულია გახდეს დამოუკიდებელი გეოპოლიტიკური პოლუსი, ფასეულობები ჩვენთან სხვადასხვაა, ან თითქმის საწინააღმდეგოა. ევროპასთან ალიანსი იმას მიუთითებს, რომ ჩვენ მხარი უნდა დავუჭიროთ ევროპაში მრავაპოლარულ სამყაროს, ამერიკულისაგან განსხვავებულ, დამოუკიდებელი იდენტურობის შექმნას“. მაგრამ აქვე იგი შერწყმისა და დაახლოების წინააღმდეგია. „ეს საზოგადოება სრულიად უცხოა თავისი ისტორიით, თავისი დასკვნებით, სრულიად შორეულია ჩვენგან... ღმერთმა დაგვიფაროს შევერწყათ ევროპას, დაე თვითონ გაიხრწნას, როგორც უნდა. ჩვენთვის უკეთესია, თუ იგი აშშ-გან დამოუკიდებლად გაიხრწნება. ამის ხარჯზე ჩვენ გავაძლიერებთ ჩვენს პოზიციებს, უზრუნველყოფთ ჩვენს მომავალს“. [5].

ა. დუგინი მიეკუთვნება გეოპოლიტიკის ე.წ. კლასიკურ სკოლას, მისი მთავარი თეზისი იმაში მდგომარეობს, რომ ქვეყნის ბედი გეოგრაფიულად განსაზღვრულია ზღვისა და კონტინენტის

გარდაუვალი დაპირისპირების მიზეზით. თითოეული მხარის ამოცანაა – შეზღუდონ ერთმანეთის გავლენა, ამისთვის გამოიყენება გეოპოლიტიკური სტრატეგიები და იდეოლოგიები. დასავლეთში – ესაა ატლანტიზმი, აღმოსავლეთში – პირველ რიგში რუსეთში – ნეოევრაზიულობა, რომლის ერთ-ერთი ფუძემდებელი და მხარდამჭერი თავად არის. მისი აზრით, ამერიკას ხელთ უპყრია გლობალიზაციის საჭე, რომელიც ტრადიციებისა და სულიერების ბურჯს, რუსეთს, განადგურებით ემუქრება.

ა. დუგინის აზრით, რუსეთი მრავალპოლარული სამყაროს გარეშე ვერ შეძლებს წინ აღუდგეს აშშ-ს დიქტატს, სჭირდება მოკავშირეები, ასეთებად დასავლეთ ევროპაში მიიჩნია, პირველ რიგში, გერმანია და საფრანგეთი. ევროპასა და აშშ-ს აერთიანებს ფასეულობები, მაგრამ ჰყოფს ინტერესები. ფრანგულ – გერმანული ევროპა, პირველ ნაბიჯებს დგამს რომ გამოვიდეს აშშ-ს გავლენიდან, ამიტომ რუსეთმა უნდა გამოიყენოს ფასეულობათა განსხვავება და ინტერესების ერთიანობა და ითამაშოს ევროპა – ამერიკის წინააღმდეგობათა შესაბამისად.

აღმოსავლეთის შესაძლო იდეალურ გეოპოლიტიკურ პარტნიორად კრემლის იდეოლოგი ა. დუგინი თვლის იაპონიას, მაგრამ მისი აზრით იგი გახდა „ატლანტიკური“ სამყაროს ნაწილი და დაკარგა თავისი სულიერი ფასეულობები. ა. დუგინის აზრით, რუსეთის საბოლოო მიზანია ამერიკა უნდა ჩაკეტოს თავის კონტინენტზე, რომ პრეტენზია არ ჰქონდეს მსოფლიო ბატონობაზე.

დუგინი მუდმივად ცდილობს რაღაც „მესამე გზის“ მოძებნას, ანუ გზას კაპიტალიზმსა და სოციალიზმს შორის, ამისათვის კი, მისი აზრით საჭიროა არა მხოლოდ მიმზიდველი იდეოლოგიის პოვნა, არამედ მძლავრი საზოგადოებრივი ძალის პოვნაც.

ისმის ლოგიკური კითხვა – როგორია თანამედროვე რუსული ხელისუფლების დამოკიდებულება ა. დუგინის გეოპოლიტიკური სტრატეგიის – მიმართ? რთულია ერთმნიშვნელოვნად პასუხის გაცემა, რადგან ოფიციალურ დოკუმენტებში გეოპოლიტიკური მიზნები მკვეთრად არაა გამოყოფილი, თუ არ ჩავთვლით რუსეთის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციას ბოლო რედაქცია (აქ არ იგულისხმება 2009 წლის 18 მაისს მიღებული კონცეფცია – ს. გრიგალაშვილი), სადაც ფორმირებულია ევროატლანტიკური სივრცის უსაფრთხოების იდეა „ვანკუვერიდან ვლადივოსტოკამდე“. რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი ს. ლავროვის მტკიცებით „რუსეთისა და გერმანიის შერიგება – ახალი ევროპის შექმნის ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია (გავისხენოთ, ა. დუგინი განსაკუთრებულ ყურადღებას რუსეთ – გერმანიის ურთიერთობას აქცევდა). არის მინიშნებები ა. დუგინის კავშირზე ვ. სურკოვთან, რომელსაც კრემლის ერთ-ერთ მთავარ იდეოლოგად მიიჩნევენ.

თუმცა გეოპოლიტიკის თეორეტიკოსი უარყოფს კრემლთან კავშირს. ჩვენი აზრით, ეს გარკვეული მოსაზრებებით, ხდება.

ახალი ათასწლეული რუსეთის უკიდურესი მემარჯვენეებისა და ხელისუფლების რიტორიკის დაახლოების მოწმე გახდა. პუტინისა და მედვედევის მიერ აგვისტოს ომის დროს საქართველოს მოქმედების შეფასებას დუგინისეული ინტერპრეტაციის გამოერება – „გენოციდი“ მოჰყვა – რაც ერთ-ერთი იმ მრავალ ნიშანთაგანია, რომელიც ამყარებს აღნიშნულ მოსაზრებას.

რადიკალ – მემარჯვენეების პოზიციების გაძლიერება იგრძნობა რუსულ მასმედიაში, აკადემიურ წრეებში, სამოქალაქო საზოგადოებაში, კულტურულ და რელიგიურ ცხოვრებაში და შესაბამისად პოლიტიკაში. ამ ფონზე გასაკვირი არაა რუსეთის გარიყულობა გარე სამყაროსაგან. დუგინისა და კომპანიის რუსულ ელიტაზე და მოსახლეობაზე ზეგავლენის ზრდასთან ერთად „გადატვირთვის“ პროცესის მიუხედავად მოსკოვსა და ვაშინგტონს შორის დიდხანს გაგრძელდება მკვეთრი დაპირისპირება [7].

დუგინის ფილოსოფია რომ ავსხნათ, რუსეთი ეს „განსაკუთრებული გეოპოლიტიკური ფორმაცია“, რომელიც ფუნდამენტურად განსხვავდება დასავლეთისაგან და შესაბამისად, გამიზნულია მისი ბრძოლა სივრცისათვის. „რუსული ფასეულობების თანახმად, სამართლიანობა უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე თავისუფლება, ხოლო კოლექტიურობა – ინდივიდუალურობაზე“ [8].

დუგინი ამბობს, რომ მოსკოვი ახალ რუსულ იმპერიას შექმნის ყოფილი სსრკ-ს მნიშვნელოვან ტერიტორიაზე. იგი არ მაღავეს და ხაზგასმით აღნიშნავს კიდევ, რომ „პუტინმა დაიწყო როგორც პროდასავლურმა ლიბერალმა, მაგრამ ნაბიჯ – ნაბიჯ იგი უახლოვდება ევრაზიის იდეებს“ [8].

საერთაშორისო არენაზე რუსეთის ქმედებები გვაძლევს იმის საფუძველს, ვიფიქროთ, რომ მოსკოვი ცხოვრებაში ახორციელებს პირდაპირ ნეოლევრაზიელთა სტრატეგიას. პირველი: ა. დუგინი მოუწოდებს რუსეთს დაუბრუნდეს ევრაზიულობის იდეას, როგორც ნაციონალურ იდეას და ჩაებას ამერიკასთან ბრძოლაში „მსოფლიოს თავისუფლებისათვის“. შესაძლოა ამიტომაც გახდა უფრო დაძაბული რუსეთ-ამერიკის ურთიერთობები.

მეორე: დუგინს სურს თავის მხარეზე გადაიბიროს ევროპა. დღეს რუსეთი გაურბის ევროკავშირთან ურთიერთობას, როგორც ერთიან სუბიექტთან, მთავარ დასაყრდენს პარიზთან და ბერლინთან ორმხრივ ურთიერთობებზე აკეთებს („ბებერ ევროპასთან“ კავშირი განსაკუთრებით დაახლოებული იყო გ.

შრიოდერისა და ჟ. შირაკის დროს – ეს ურთიერთობები დღესაც გრძელდება).

მესამე: დუგინი ხაზს უსვამს, რომ რუსეთს ისლამურ სამყაროში სჭირდება მყარი მოკავშირე – ასეთად შეიძლება გამხდარიყო მხოლოდ ირანი. რომელმაც მისი აზრით, შეინარჩუნა მტკიცე სულიერი (რელიგიური) საფუძვლები. დღეს მოსკოვი „ქვეყნებს“ თეირანს და ფაქტიურად დასავლეთს საშუალებას არ აძლევს მის მიმართ რაიმე სანქცია განსახორციელოს.

მეოთხე: დუგინი წინადადებას იძლევა მოსკოვმა აღმოსავლეთში სიტუაციისდა მიხედვით იმოქმედოს ე.ი. დაუახლოვდეს ჩინეთს. დღეს რუსეთისათვის სასარგებლოა მასთან თანამშრომლობა, რა იქნება მომავალში, დრო გვიჩვენებს.

პოსტსაბჭოურ სივრცეზე რუსეთის გავლენის გაძლიერების აუცილებლობაზე ლაპარაკიც კი არ ღირს. დუგინის აზრით, ეს სიკვდილ–სიცოცხლის საკითხია, თუ რუსეთს სურს ყოფილი იმპერია აღადგინოს. დღეს რუსეთმა უკვე „დატორა“ საქართველო, ახლა კი შესაძლებელია, ასე მოექცეს თუნდაც უკრაინას [8].

უცნობია, რამდენადაა ამაში ა. დუგინის გეოპოლიტიკური დოქტრინის როლი, მაგრამ დღესდღეისობით იგი საოცარი ხასით ემთხვევა რუსეთის პოლიტიკას და ეს იმ პირობებში, როცა იდეოლოგი ვ. პუტინსა და დ. მედვედევს უწუნებს გაუბედაობას. [9].

დუგინის კრიტიკოსთა უმრავლესობა თვით რუსეთში თვლის, რომ წინ საშიში პერსპექტივაა. მის მიერ წარმოდგენილი სტრატეგია – ეს კატასტროფის ფორმულაა. რუსეთმა ყველაფერი უნდა გააკეთოს, რომ თავი დააღწიოს იზოლაციას [7]. ევრაზიულობის გზა კონფრონტაციისაკენ მიმავალი გზაა, ურა – პატრიოტიზმის პროპაგანდის აქტივიზაცია კარგს არაფერს უქადის ქვეყანას და თუ ეს მოხდება, რუსეთს დასასრული ელის. [10].

ლიტერატურა

References

1. kojevnikova G. Radikalnii nacionalizm v Rossii i protivodeistvie emu, sbornik dokladov centra "sova" 2004–2007gg.s predisloviem A.Verxovskogo. Stuttgart/Hannover.2007.
2. Luks L. "Tretii put", ili nazad v tretii reix? Voprosi filosofii,2000 5 Umland A.-konceptualnie problemi interpretacii sovremenogo russkogo ultranacionalizma.Voprosi filosofii,2006, 12
3. Umland A.postsovetskii pravoekestremistskie eliti i ix vlianie v Rossii(na primere vosxojdenia Aleksandra Dugina)"neprikosnovenii zapas" 2008, 8
4. Xavier Batalia. "Nacia ili vlast"("la Vanguardia",Ispania, 16.05.2006. www.inosmi.ru

5. Dugin A. Kajdii den mi doljni ubivat v sebe zapadnika, ("Inosmi" Russia)10.06.2008
6. Nika Chitadze. Geopolitika, Tb. 2008
7. Umland A. Kto skazal "Genocid"? ("Geopolitica", litva)10.X.2008
www.inosmi.ru
8. Yair F. deistvia Moskvi v Gruzii razvivaiutsia po scenariu napisanomu prorokom iz lageria pravix ("Christian Science Monitor" SHA)22.X.2008. www. inosmi.ru
9. Volovoi V. Sbvaiutsia li predskazania A. Dugina? ("Geopolitica", Litva)6.11.2008
10. Luks L. Razmichlenie o Rossiiskoi ideokratii. Kuda kachnetsia ideologicheskii maiatnik v postsovetskoii Rossii ("Zerkalo nedeli", Ukraina)3.11.2008

Suliko Grigalashvili **Ideology of Empire or Dugin's Ideology**

Summary

There is a great crisis of political ideology in the modern Russian politics. Ideology does not become the main factor of the political process; the gap is successfully filled by the popularization of the political leaders.

One of the ideologists of the "newborn Russian Empire" is A. Dugin. His ideological views are very popular. Leading "new Eurasian" is considered to be the most influenced ultra nationalist in Russia. Dugin's ideology is the Russian variant of Euro fascism-right anti liberal ideology-that opposes "European" and "Anglo-Saxon" (American) ideologies.

Its characteristics are: xenophobia, anti democracy and deep hatred of the West. He confesses: "We are with Europe not for the values but for the geopolitical interests". But he is against joining the Europe. "God save us from joining Europe. Let is deprave as it likes". Dugin thinks that America holds the globalization rudder that threatens Russia, the fulcrum of traditions and spirituality. Russia considers German and France to be its allies against dictates of the USA.

He considers Japan to be the ideal possible partner of The West. But Japan became the part of the "Atlantic world" and lost its spiritual values. The final aim of Russia is to lock America in its continent and do not let it govern over the world.

Despite the “restart” process, the contradiction between Moscow and Washington will last for a long time. According Dugin it is the matter of death and life.

Dugin says that Moscow will create new Russian empire on one of the important territories of The USSR. Russia carries out the direct Eurasian strategies. Russia has already “kicked” Georgia. It is unknown what part plays A.Dugin’s geopolitical doctrine in it, but nowadays it coincides with the Russian politics.

Iran is considered to be the partner of Russia in the Islamic world. He does not let The West to carry any sanctions against Iran.

Most of critics of Dugin even in Russia consider that they face dangerous perspectives. The strategy presented by him is the formula of catastrophe. Russia has to do everything to avoid isolation. Eurasian way is the way leading to the confrontation. By the activation of “ura patriotism” the country will gain nothing. If it happens Russia will be ruined.

Keywords: Euro-Asian movement; ideology; G8; Euro-fascism; Xenophobia; Anti-western; Neo-Eurasian; Geo-political strategy; Old Europe; Isolation; Confrontation.

Reviewer – professor, Ketii Jijeishvili, Georgian Technical University

Григалашвили Сулико Важаевич
Идеология империи или мировоззрение Дугина

Резюме

В современной России политическая ситуация отмечена глубоким кризисом политической идеологии. Идеология постепенно уже не является главным фактором политического процесса, образовавшийся вакуум успешно заполняет популяризация политических лидеров.

На этом фоне весьма актуальны взгляды одного из лидеров «делающей первые шаги империи» А.Дугина. Ведущий «новый евразиец» России считается самым влиятельным ультра националистом. Идеология Дугина, это русский вариант евро-фашизма - правая анти либеральная идеология, которая противоречит «европейской» и «англосаксонской» (американской) цивилизации.

Для него характерна ксенофобия, антидемократизм и глубокая ненависть к западу. По его признанию, « с Европой нас объединяют не единые ценности, а геополитические интересы» но он против сближения и слияния с ней. « Боже упаси от слияния с Европой, пусть сама разлагается, как хочет». По его мнению, Америка, держа в руках бразды глобализации, грозит уничтожением оплоту традиций и духовности, России. Своим

союзником против диктата США, Россия в западной Европе считает Германию и Францию. Идеальным восточным партнером считается Япония, но она стала частью «атлантического» мира и утратила свои духовные ценности. Окончательной целью России является запретить Америку на своем континенте, чтоб ограничить ее претензии на мировое господство.

Вместе с ростом влияния Дугина и компании на население и элиту России, не смотря на процесс «перегрузки» между Москвой и Вашингтоном еще долго будет продолжаться жестокое противостояние.

Дугин говорит, что Москва создаст новую российскую империю, на значительной территории бывшего СССР. По мнению Дугина это вопрос жизни и смерти. Действия России дают повод думать, что Москва прямо проводит в жизнь стратегию евразийцев. Сегодня Россия уже «подмяла» Грузию, какова в этом роль геополитической доктрины Дугина, не известна, но она чудесным образом совпадает с политикой России. В исламском мире своим союзником Россия считает Иран, и фактически не дает западу возможность проводить какие либо санкции против него.

Большинство критиков Дугина, даже в самой России считают, что впереди опасная перспектива. Представленная им стратегия- это «формула» катастрофы. Россия должна сделать все, во избежание изоляции. Путь евразийства – это дорога конфронтации, активизация пропаганды ура-патриотизма нечего хорошего не принесет стране и в этом случае Россию ждет конец.

Ключевие слава: европейское движение; Идеология; Большая восьмёрка; Еврофорум; Ксенофобия; Антизападничество; Новоеврозейство; Геопалитическая стратегия; Старая Европа; Изоляция; Конфронтация.

Рецензент – профессор Кети Джиджеишвили, Грузинский тхнический университет

Khatuna Chapichadze

**The New World Order under Neoliberal Development
(Facts, Accents, the Analysis)**

Summary. The article critically discusses the New World Order, assesses the political and geopolitical processes throughout the world, and presents various opinions of experts and politicians.

It also offers our conclusions and points about the consequences of the war in Caucasus, in August, 2008, and stresses that the unipolar World Order has finished, replacing it by the multipolar system.

Keywords: The New World Order; Neoliberalism; Globalization; the Cold War; the Recession; International actor; the Multipolar World; the “Era of Globalization”; the “Unipolar Moment”; the “End of History”; the “Clash of Civilizations”; the “Frozen Conflict”; Democratization;

"This is not the first time the world has faced this question - so fundamental and far-reaching. In the 1940s, after the greatest of wars, visionaries in America and elsewhere looked ahead to a new world and - in their day and for their times -- built a new world order". [1] (From Globalization: speech given by the current United Kingdom Prime Minister (that time, Chancellor), Gordon Brown, at the Press Club Washington, 17 December, 2001.)

Today the question of the New World Order arises with great actuality in International Relations theory and practice for the new and further interpretations and implementations. During its whole history and Woodrow Wilson's well-known initiative, to provide the peace for the damaged Europe, suffering from the results of World War I, the idea of the New World Order as timely as nowadays was only after the end of the Cold War.

To look into the history shortly, it was the Recession of 1991-1992, which finally killed the new popular global idea within the White House [2], about the liberal institutionalization of the globe and the universal establishment of the “rule of law”, having been considered as one of the major value among other principles of such a fair concept about the New World Order. It was the fatal moment which determined development of the unipolar world system with the dominance of the only superpower (the US) after experiencing bipolar global reality before, during the Cold War, instead of formation of multipolar and pluralistic world with its progressive liberal mechanisms. Thus, the outcome received was disproportionate international political reality.

Accordingly, it is note-worthy to mention that massive criticism begun of the New World Order in American and European mass-media from the early 90-es [3] [4], as the picture was not effectively accentuating liberals' points about nuclear disarmament, UN strengthening, great powers' cooperation on international economic problems and security issues, also regarding expanding of NATO and European integration as well as about protection of Human Rights and polarization of the international system with equal participation of each international actor in it.

Along with Hans Kochler [5], Anne-Marie Slaughter [6] and other political analysts and experts, Samuel Huntington published a critical assessment of the notion of “new world order” and of Francis Fukuyama's End of History theory in his Clash of Civilizations and the Remaking of World Order (1993-1996), describing the term as “an illusion of harmony, generated at the moment of euphoria at the end of the Cold War, [where] “the word “genocide” [had been] heard far more often than in any five years of the Cold War.” [7]

The frustrations replaced the notion of “new world order” by prominent ideas of the “era of globalization”, the “unipolar moment”, the “end of history” and the “Clash of Civilizations” [8] about the post-Cold War order development. And the old popular “new world order” practically disappeared until Bill Clinton's presidency [9].

It is the period since 2000-s, when the concept comes back to describe at least some aspects of global reality. Former UK Prime Minister and current British Middle East envoy, Toni Blair frequently uses the term in his speeches during 2000-2003, discussing the “new world order” in the context of “new consensus” and underlining the meanings of “shared agenda” and of “global partnership” for doing it. (See, the speech of UK Prime Minister, Toni Blair to Foreign Office Conference on January 7, 2003.) [10]

We have already quoted Gordon Brown, current Prime Minister of UK, however it is considerable to mention his speech in New Delhi on January 21, 2008 [11], where he called for the New World Order that should fit the new challenges of the post-Cold War globalizing world through radically reformed “rules of game” and international institutions (World Bank, IMF, G8, UN, Transnational Corporations, International Bank for Reconstruction and Development, NATO and US as a separate international actor). In this list we would also include so called Bilderberg Group as an unofficial, but influential global decision-maker.

Against current world financial crisis, it is note-worthy to discuss the article by Jeffrey Garten, which he wrote for the Financial Times, published in September

of 2008 [12], where the Yale School of Management professor, the US Council on Foreign Relations member and the former Director General of Lehman Brothers gave the new definition of the New World Order and practically replaced it by the term – New Global Monetary Authority (GMA) that according to the author of the idea, will reestablish the New World that will be led by the only major international economic organization, responsible for policy-making worldwide.

In the final part of the article we aim to introduce our conclusions and points about the consequences of the war in Caucasus, in August, 2008.

First of all we should note that we share the opinion that the Russian-Georgian War has undoubtedly reevaluated the global configuration even more than September 11, 2001, and has sharply changed it. (See, Rein Mullerson, *The World After the Russian-Georgian War*, September 15, 2008.) [13]

After the Cold War until now, despite terrorism, general international security problems and Global Warming, the New World Order was more or less stable in its political, legal, social-economic and geopolitical development. After August, 2008, Russian Federation, as it appears, de facto and de jure successor of the Soviet Union, with its political and military administration, presented by the former USSR's KGB staff [14], introduced itself to the whole world as a direct occupant of the sovereign neighbor state, Georgia, legitimating it absolutely illegally by recognizing the sovereignty of Georgia's autonomies, Abkhazia and so called, South Ossetia (originally, Samachablo) [15].

As a first consequence for the global changes, the events, mentioned above, show that there are no "frozen conflicts" at all and that they extremely shortly can turn into "hot spots", especially, when there are participating Russia's interests. Thus, the main international stability and military balance becomes quite critical in new century, and more efficient need suggests conducting more effective diplomacy, as a major priority for conflict-resolution. The myth about historical character of direct occupations and annexes in the epoch of globalization and during century 21 cleared away.

Globally is being intensified the question of legal statuses of "conflict zones" in general, and also, of the status for occupied territories that is directly linked to the territorial integrity of sovereign states, to one of the fundamental principles of international politics and international law.

After Russian recognition of Georgia's sovereign territories: Abkhazia and "South Ossetia" (August 26, 2008) as independent states, the New World faces

ripe ground for separatism (e.g. the same Russia's federal units: Ingushetia, Bashkiria and Tatarstan are demanding independence since August, 2008 [16].).

Russia appears as the unstable and unreliable partner for other international actors and countries with whom it cooperates on fighting against terrorism, Disarmament campaign, overcoming Global Warming, etc. It contradicts even its strategic allies (China, India), which was already clear at Shanghai Cooperation Organization Summit in Dushanbe, in later August, 2008 [17].

One more myth that cleared away after August, 2008, is that the possibility and real ability of democratization of Russia appears the same illusion as the end of the Cold War. Reforms by Yeltsin, the most democrat Russian leader, died quite early, before Putin.

Russia's dominant economic power and its ownership of main energetic resources in Europe, supplying Putin - Medvedev's totalitarian regime by the efficient instrument to control the decisions of leading European countries, can be overcome through Nabuko Gas Pipeline, the prospects of which has to be taken into consideration when assessing contemporary international reality and analyzing its possible development(s).

The main huge consequence of the Russian-Georgian War, affecting the global and international systems in such a dramatic way, is that the unipolar World Order, not having been authoritarian however, and existing less than 20 years, is finished; US no longer remains the only superpower. Apparently, the "August of 2008" has given birth to the New World Order with destructive, self-destructive, unreliable, unstable, totalitarian and absolutely unpredictable old player, direct successor of the Soviet Union, Russia.

Finally, I would quote Henry Kissinger, the well-known political analyst. When asked on television by CNBC anchors about what he suggests Barack Obama focus on during the current Israeli crises he replied that it is a time to reevaluate American foreign policy and that a, "“he can give new impetus to American foreign policy ... I think that his task will be to develop an overall strategy for America in this period, when really a 'new world order' can be created. It's a great opportunity. It isn't such a crisis.”" [18]

References:

1. http://www.hm-treasury.gov.uk/press_146_01.htm (last seen on May 30, 2009, at 21.00 pm.)
2. David Gergen. "America's Missed Opportunities." *Foreign Affairs*. December, 1991 January, 1992

3. Strobe Talbott. "Post-Victory Blues." *Foreign Affairs*. December, 1991 January, 1992
4. David Gergen. "America's Missed Opportunities." *Foreign Affairs*. December, 1991 January, 1992
5. Hans Köchler. *Democracy and the New World Order*. Studies in International Relations, XIX. Vienna: International Progress Organization, 1993. [ISBN 3-900704-13-9](#). (Translation of the German edition of 1992)
6. Anne-Marie Slaughter. "The Real New World Order." *Foreign Affairs*. September, 1997 / October, 1997
7. Samuel P. Huntington. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon & Schuster: New York. [January 28, 1998](#). [ISBN 0-684-84441-9](#). pp. 7-8.
8. Adam Garfinkle. "The Present Opportunity." *The National Interest*. 2001 Fall
9. David C. Hendrickson. "The Recovery of Internationalism." *Foreign Affairs*. September, 1994 / October, 1994
10. <http://www.number10.gov.uk/Page1765> (last seen on May 30, 2009, at 21.30 pm.)
11. "Britain, India push for [UN Security Council](#) reform". [AFP](#). [January 21, 2008](#).
<http://afp.google.com/article/ALeqM5iQVSQB8calOpCj31LxqQ29dxK1gw>. Retrieved on 2008-01-22. ^ Grice, Andrew ([21 January 2008](#)). "UN transformation proposed to create 'new world order'". [The Independent](#). <http://news.independent.co.uk/world/article3356210.ece>. Retrieved on 2008-01-22. ^ <http://www.number10.gov.uk/Page14323>
12. <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=13070> (last seen on May 17, 2009, at 14.20 pm.)
13. <http://www.opendemocracy.net/article/the-world-after-the-russia-georgia-war> (last seen on May 15, 2009, at 11.15 am.)
14. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6177531.stm> (last seen on May 30, 2009, at 11.30 am.)
15. http://www.nytimes.com/2008/08/27/world/europe/27russia.html?_r=1 (last seen on May 30, 2009, at 11.00 pm.)
16. <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=65cd56fb-5844-4c56-b882-1e1093f27046&articleId=c679628c-852a-4f2a-aa94-2b845677078a> (last seen on May 20, 2009, at 15.00 pm.)
17. mars.gmu.edu/dspace/bitstream/1920/3340/1/russia_and_the_shanghai.pdf – (last seen on May 30, 2009, at 23.30 pm.)

18. CNBC clip on

YouTube|url=<http://www.youtube.com/watch?v=aROay5kufxc> (last seen on May 21, 2009, at 14.00 pm.)

Reviewer: professor Vazha Shubitidze, Georgian Technical University

სათუნა ჩაფიჩაძე
„ახალი მსოფლიო წესრიგი“ ნეოლიბერალური განვითარების
დროს (მოვლენები, აქცენტები, ანალიზი)

რეზიუმე

წინამდებარე სტატიაში წარმოდგენილია “ახალი მსოფლიო წესრიგის” კვლევა ნეოლიბერალური განვითარების კონტექსტში. საკითხი დღეს კვლავ აქტიურად დგას საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში, როგორც ახალი თეორიული მსჯელობისა და გადაწყვეტის, ასევე, მისი პრაქტიკული რეალიზაციის თვალსაზრისით. მთელი მისი ისტორიის მანძილზე, დაწეული, ვუდრო ვილსონის კარგად ცნობილი ინიციატივიდან, რომელიც ითვალისწინებდა I მსოფლიო ომის შედეგად დაზარალებული ევროპის მშვიდობით უზრუნველყოფას, “ახალი მსოფლიო წესრიგის” იდეა დღევანდელივით აქტუალური მხოლოდ “ცივი ომის” დასრულების შემდეგ გახლდათ.

1991-1992 წ.წ. “რეცესიის” დროს, ა.შ.შ.-ს იმჟამინდელი ადმინისტრაციის მიერ საბოლოოდ იქნა დასამარებელი ახალი პოპულარული გლობალური იდეა – მსოფლიოს ლიბერალური ინსტიტუციონალიზაციისა და “კანონის უზენაესობის” საყოველთაო დამკვიდრების შესახებ, რომელიც ლიბერალთათვის ასე სასურველი “ახალი მსოფლიო წესრიგის” სხვა პრინციპებს შორის მის ერთ-ერთ უმთავრეს ღირებულებას წარმოადგენდა. ეს გახლდათ ფაქტობრივად საბედისწერო მომენტი, როდესაც ლიბერალური მულტიპოლუსური და პლურალისტური სამყაროს პროგრესული მექანიზმების ნაცვლად, პრაქტიკულად ერთპოლუსიანი გლობალური მმართველობა ჩამოყალიბდა და განისაზღვრა მხოლოდ ერთი ზესახელმწიფოს მიერ კონტროლირებადი და შესაბამისად, არაპროპორციული საერთაშორისო პოლიტიკური რეალობა.

იმდენად, რამდენადაც, “ახალი მსოფლიო წესრიგის” მიღებული სურათი ლიბერალ პოლიტიკოსთა და ანალიტიკოსთა აქცენტირებას - ატომური განიარაღების, გაეროს როლის გაძლიერების, დიდ სახელმწიფოთა საერთაშორისო ეკონომიკურ და უსაფრთხოების პრობლემებზე თანამშრომლობის, ნატოს

გაფართოებისა და ევროინტეგრაციის განვითარების, ასევე, ადამიანის უფლებების დაცვისა და საერთაშორისო სისტემის პოლარულობაზე ზრუნვისას საერთაშორისო “აქტიორთა” მასში თანაბარი მონაწილეობის საკითხებზე ეფექტურად და ადეკვატურად ვერ პასუხობდა, ამ არასათანადო “ახალი მსოფლიო წესრიგის” კრიტიკა 90-იანი წლების დასაწყისიდანვე მასობრივად დაიწყო ამერიკულ და ევროპულ პრესაში.

სტატიაში ჩვენ მოკლედ შევეცადეთ პოლიტიკური ანალიტიკოსების, ექსპერტებისა და პოლიტიკოსების: ჰანს კოშდერის, ანნ-მარი სლოუთერის, სემუელ ჰანთინგტონის, ტონი ბლერის, გორდონ ბრაუნის, ჰენრი კისინჯერის, ჯეფრი გარტენისა და სხვათა შეხედულებების კრიტიკულ გააზრებას და პარალელურად, გადმოვეცით “ახალი მსოფლიო წესრიგის” სტრუქტურის ჩვენეული განმარტება, დროის შესაბამისად მისი სავარაუდო განვითარების(ებების) ჭრილში.

გლობალიზაციის ინტენსიფიკაციის მიმდინარე პროცესის ფონზე, შევეხეთ ასევე, “ახალი მსოფლიო წესრიგის” სინონიმური მნიშვნელობის მქონე იმ ცნებებსა და ფრაზებს შორის ყურადსადებ კორელაციასაც, როგორცაა: “გლობალიზაციის ხანა”, “უნიპოლარული მსოფლიო”, “ისტორიის დასასრული” და “ცივილიზაციათა შეჯახება”.

თანამედროვე “ახალი მსოფლიო წესრიგის” არქიტექტურაში პოლიტიკური, გეოპოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური და ფსიქოლოგიური ცვლილებების შეფასებისას, რაც რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის აგვისტოს ომმა გამოიწვია, სტატიაში შევეცადეთ დაგვედგინა “ახალი მსოფლიოს” კონფიგურაციაში გადამწყვეტი ცვლილებების განმსაზღვრელი ფაქტორების მიმართება მის (“ახალი მსოფლიო”) შესაძლო განვითარებასთან(ებთან), რაც დავამყარეთ სავარაუდოდ ყველაზე მნიშვნელოვანი და ამავედროულად ძალზე სამწუხარო მაგალითის შეფასებაზე უახლესი ისტორიიდან და თანამედროვე რეალობიდან; აღნიშნულ სტატიაში პუნქტობრივადაა წარმოდგენილი კავკასიაში მომხდარი ომის შედეგების ჩვენეული ანალიზი - გლობალური და საერთაშორისო სისტემებისათვის, რომელთა ეფექტებიც ასე დრამატულია ყოველი მათგანისათვის.

საკვანძო სიტყვები: ახალი მსოფლიო წესრიგი; ნეოლიბერალიზმი; გლობალიზაცია; ცივი ომი; რეცესია; საერთაშორისო აქტორი; მულტიპოლარული მსოფლიო; გლობალიზაციის ხანა; უნიპოლარული მსოფლიო; ისტორიის დასასრული; ცივილიზაციათა შეჯახება; გაყინული კონფლიქტი; დემოკრატიზაცია.

რეცენზენტი - პროფესორი ვაჟა შუბითიძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Чапичадзе Хатуна Георгиевна
Новый мировой порядок при неолиберальном развитии
(События, акценты, анализ)

Резюме

Представленная статья содержит исследование Нового мирового порядка в контексте неолиберального развития. Сегодня этот вопрос возникает с большой актуальностью в теории и практике международных отношений для новых и дальнейших интерпретаций и имплементаций. Во время целой его истории и известной инициативы Вудро Вильсона, обеспечить мир в Европе, страдающей от результатов первой мировой войны, идея Нового мирового порядка столь же своевременной, как в настоящее время, была только после конца холодной войны.

Рецессия 1991-1992-ых годов практически убила новую глобально популярную идею (в пределах Белого Дома) о либеральной институционализации мира и универсальном учреждении "верховенства закона", будучи рассмотренным как одна из главных ценностей среди других принципов такого справедливого понятия «Нового мирового порядка». Это был фатальный момент, который определил развитие униполярной мировой системы с господством единственной супердержавы вместо формирования многополюсной и плюралистической схемы с его прогрессивными либеральными механизмами. Таким образом, полученным результатом была непропорциональная международная политическая действительность.

Массивная критика неадекватной картины Нового мирового порядка началась в американских и европейских средствах массовой информации с ранних 90-ых. Картина эффективно не подчеркивала требования либералов о ядерном разоружении, укреплении ООН, сотрудничестве великих держав по международным экономическим проблемам и проблемам безопасности, расширения НАТО и объединения Европы, также о защите прав человека и поляризации международной системы с равным участием каждого международного актера.

В нашей статье мы пытаемся коротко рассмотреть и критически обсудить разные мнения политологов, экспертов и политиков (Ганса Кошлера, Анны-Мари Слоутер, Самюэля Хантингтона, Тони Блэра, Гордона Брауна, Генри Киссинджера, Джеффри Гартена и других); В то же самое время мы пытаемся разъяснить спорные определения и объяснить структуры Нового мирового порядка, также изучить проблему в контексте его развития в соответствии со временем.

В связи с текущим процессом интенсификации глобализации, в статье мы стремимся подчеркивать важную корреляцию между такими понятиями и/или некоторыми фразами, которые используются с синонимичным значением «Нового мирового порядка» (“эра глобализации”, “униполярный момент”, “конец истории”, “столкновение цивилизаций”).

Оценивая, глобальные политические, геополитические, социально-экономические и психологические изменения в архитектуре современного Нового мирового порядка, вызванного русско-грузинской войной в августе 2008 года, мы попытаемся установить релевантность факторов определения решающих изменений в Новой мировой конфигурации с ее возможным развитием. Мы можем привести, вероятно, самый важный и очень грустный пример из новейшей истории и текущей действительности, показывая пунктами конкретные результаты войны на Кавказе для глобальных и международных систем, затрагивая каждого из них таким драматическим способом.

Ключевые слова: Новый мировой порядок; Неолиберализм; Глобализация; Холодная война; Рецессия; Международный актер; Многополярный мир; Эра глобализации; Униполярный момент; Конец истории»; Столкновение цивилизаций; Замороженный конфликт; Демократизация.

Рецензент - профессор Шубитидзе Важа Автандилович, Грузинский технический университет

ქეთი ჯიჯვიშვილი

პოლიტიკური პროტრეტები (საქართველოს პრეზიდენტების განსხვავებული ხედვა სახელმწიფოს მართვის საკითხებზე)

სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენასთან ერთად საქართველოში შემოიღეს პრეზიდენტის თანამდებობა. მას შემდეგ ქართული პოლიტიკა პრეზიდენტის ინსტიტუტის გარშემო ტრიალებს. ამ თანამდებობაზე საქართველოში სამი პიროვნება იყო: ზვიად გამსახურდია, ედუარდ შევარდნაძე და მიხეილ სააკაშვილი. სამივე მათგანს ქართული სახელმწიფოებრივი ხედვის თაობაზე განსხვავებული შეხედულებები გააჩნდა. საქართველოს პირველი პრეზიდენტის ზვიად გამსახურდიას შეხედულებით სამართლებრივი სახელმწიფო უნდა შექმნილიყო, არამარტო საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილების საფუძველზე არამედ უნდა აღორძინებულიყო ეროვნული კანონმდებლობა და ეროვნული სამართლებრივი სისტემა უნდა დამყარებოდა „ქართულ სამართლებრივ კულტურასა და ტრადიციებს“, ხოლო ეროვნული სახელმწიფოს ავტორიტეტი ქრისტიანულ ზნეობრივ საწყისებს.

სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის აღდგენასთან ერთად მართლმადიდებლობა სახელმწიფო რელიგიად უნდა გამოცხადებულიყო, რამდენადაც საქართველოს ეროვნულ – განმანათავისუფლებელ მოძრაობა არ გულისხმობდა მხოლოდ ეროვნულ – პოლიტიკური მიზნების განხორციელებას არანაკლებ მნიშვნელოვანია, რომ იგი ითვალისწინებდა ზნეობრივ აღორძინებას ქრისტიანულ რწმენას, და ცნობიერებაზე დაყრდნობით. ასეთი სახელმწიფო პოლიტიკის მკეთებელი პოლიტიკური ელიტა 1990-91წწ. ბუნებრივია, რომ „ზედმეტი ეროვნული შეფერილობის იყო“. ისინი ხომ ეროვნული მოძრაობიდან მოდიოდნენ. პოლიტოლოგიურ გამოკვლევებში ავტორთა ნაწილი გამსახურდიას ხელისუფლების ფუნქციონირების პერიოდს ეთნოკრატიის მმართველობას უწოდებს. მისი მთავარი ნიშანია, რომ იგი ეთნიკურად ერთგვაროვანია მრავალფეროვან სახელმწიფოში და პირველ ადგილზე ეროვნული იდენტობისადმი ერთგულებას აყენებს და შემდეგ დემოკრატიული ფასეულობების პრობლემათა გადაზრდას ადამიანის უფლებების საყოველთაოდ აღიარებული ნორმების შესაბამისად. ხელისუფლების იერარქიულ სისტემაში წინსვლის განმსაზღვრელ პრინციპს წარმოადგენდა ეროვნულობა, პატრიოტიზმი და ბელადისადმი ერთგულება, პროფესიონალიზმი და შემოქმედების აზროვნების უნარი უკულებელყოფილი იყო. მაგრამ გამსახურდიას ხელისუფლება

მარტო პატრიოტული გრძნობებითა და ენთუზიაზმით თავს ვერ გაართმევდა ქვეყნის მართვის ურთულეს ამოცანებს. მმართველ პოლიტიკურ ელიტას მიაჩნდა, რომ ძველი კადრები წინა წყობილების გადმონაშთია და ამიტომაც განახლება – ცირკულაციის პროცესმა მემკვიდრეობის პრინციპის სრული უგულებელყოფით რევოლუციური მეთოდებით იწარმოა.

პატარა ქვეყანისათვის შეცდომა პოლიტიკაში დაუშვებელი „ფუფუნებაა“, რაც შეიძლება მას ძალიან ძვირი დაუჯდეს. ასე იყო 1918-1921 წლების საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დროსაც. „მაშინ საქართველომ დამოუკიდებლობა იმდროინდელი პოლიტიკური ელიტის მიერ დაშვებული შეცდომების გამო დაკარგა“ – ასეთია დღეს საზოგადოებაში დამკვიდრებული აზრი. სამწუხაროდ, ასე მოხდა ჩვენი ქვეყნის უახლეს ისტორიაშიც. ვერც გამსახურდიას იდეოლოგიის ქვაკუთხედი – კაკვასიური სოლიდარობის იდეა – ვერ გახდა დასავლეთის ლიბერალური ღირებულებები, და პრორუსული ურთიერთობების საპიწონე ალტერნატიული მოდელი, რამაც განაპირობა კიდევაც მისი მარცხი. მამა – ბუშის მიერ „ღინების საწინააღმდეგოდ ცურვაში“ დადანაშაულებული საქართველოს პირველი პრეზიდენტი 1992წ. 6 დეკემბერს გაზეთ „ადღგომაში“ აქვეყნებს ინტერვიუს. გთავაზობთ ამონარიდს ამ ინტერვიუდან: „სახელმწიფო გადატრიალება საქართველოში იმართებოდა ოკეანის გაღმიდან... სცენარი გადატრიალებისა, რომელიც აშშ-მ მოაწყო საქართველოში, ადრე არაერთგზის გამოუყენებია ამ ქვეყანას პლანეტის სხვა რეგიონებშიც. (გაზ. „სასავალ-დასასავალი“ №34 (728) 2008 წლის 25-31 აგვისტო).

საქართველოს მეორე პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ მთლიანად შეცვალა საგარეო და საშინაო პოლიტიკის ვერტიკალები და პრიორიტეტები. თუკი ზ. გამსახურდიამ მმართველი პოლიტიკური ელიტის მთლიანად შეცვლით ქვეყანაში არასტაბილური ვითარება გამოიწვია, ე. შევარდნაძემ კი საპირისპიროდ, იშვიათი გამონაკლისის გარდა შეინარჩუნა ძველი მემკვიდრეობა და ფაქტობრივად უარყო ის, რაც განახლება – ცირკულაციას უზრუნველყოფდა. შევარდნაძეს ხელისუფლებაში მოსვლის დროს ქართული საზოგადოების გარკვეულმა ნაწილმა მხარი დაუჭირა სწორედ იმიტომაც, რომ იგი წარსულის წესრიგისა და სტაბილურობის სიმბოლო და მომავალი კეთილდღეობის იმედი იყო. კომუნისტური ნომენკლატურა მასში საკუთარი ლეგიტიმურობის ნაწილობრივი აღდგენის შანსს ხედავდნენ. და ეს ფაქტურად ასეც მოხდა. შევარდნაძისათვის პოლიტიკურად უფრო საიმედო აღმოჩნდა კომუნისტური წრთობის პოლიტიკოსები, ვიდრე ნაციონალისტები ან პროდასავლური ოპოზიცია.

შევარდნაძემ დასაწყისში რადიკალურად შეცვალა პოლიტიკური ორიენტაცია – რუსეთიდან დასავლეთის სასარგებლოდ, შეცვალა პოლიტიკა, მაგრამ არ შეცვალა პოლიტიკის მკეთებლები. მისი ფავორიტები დარჩნენ ისევ ის „აპარატნიკები“, რომლებიც ადრე რუსეთისაკენ აგებდნენ ხიდებს. ამ კუთხით თუ შევხედავთ პოლიტიკურ პროცესებს, გარკვეულ წილად სიმართლეს შეიცავს გამსახურდიას მოსაზრება, როცა მან შევარდნაძის დაბრუნებას კონტრრევოლუცია უწოდა. დემოკრატიული ტრანსფორმაციის თეორეტიკოსები ხშირად საუბრობენ „დემოკრატიაზე დემოკრატების გარეშე“, როდესაც თავისუფალი საბაზრო რეფორმები რეფორმატორების გარეშე ტარდება. მიუხედავად ამისა, ისინი თავს ძალიან კომფორტულად გრძნობდნენ – ამჟამინდელი რეალობა ძალიან წააგავდა ნაცნობ სიტუაციას, როცა ბიუჯეტი სხვაგან დგებოდა. უბრალოდ სიტყვა „ღირექტივები“ შეიცვალა სიტყვით „რეკომენდაციები“, სხვა შემთხვევაში მოქმედებდნენ ეკონომიკური მართვის უკვე ნაცადი პრინციპები სტრუქტურულ ღონეზე მაინც.

ერთი შეხედვით, საგანგაშო არაფერი არ უნდა ყოფილიყო, რომ ქვეყანას მართავდა გარდაქმნილი და ფერშეცვლილი ნეონომენკლატურული პოლიტიკური ელიტა, მით უფრო, რომ გარდამავალ პერიოდში, რომელსაც გარკვეული აზრით, გარდამავალი ზონა“ (Тичи Н., Деванина М., Лидеры реорганизации, М., 1990, с. 68) შეიძლება ეწოდოს, ადამიანზე ზემოქმედებს „ძველში ყოფნისა“ და „ახლის შექმნისაკენ“ წარმმართველი ძალები. ასე იყო აგებული ნომენკლატურის ბიუროკრატიული იერარქიული სტრუქტურა აგებული პოსტსაბჭოთა სივრცის აზიური ნაწილისა და რუსეთის რეგინში, სადაც ხელისუფლება, ძირითადად „გარდაქმნილი“ კომუნისტების ხელშია.

ე. შევარდნაძეს ძველი სახელისუფლებო გამოცდილება და პირადი კონტაქტები დაეხმარა საგარეო პოლიტიკაში დაბალანსების სტარტეგიული კურსის გატარებაში, მაგრამ იგივე ძველი კომუნისტური გამოცდილებისა და მართვის სტილის გამო ვერ შეძლო დემოკრატიული ინსტიტუტების ჩამოყალიბება საქართველოში. შევარდნაძის მმართველობის დროს საქართველოში ჩამოყალიბებულ პოლიტიკურ სისტემას ბევრი „ღვეჟქტურ დემოკრატიას“ უწოდებს – დემოკრატის ელემენტებისა და პოსტკომუნისტური კლანურობის უცნაურ ნაზავს. საქართველოში არსებული ვითარების თავისებურება ის იყო, რომ როგორც კლანური სისტემა, ისე მასთან დაპირისპირებული ძალები, რესურსების მწვავე ნაკლებობას“ განიცდიდნენ.

შევარდნაძის მიერ 12 წლიანი მმართველობის შედეგად ჩამოყალიბებული კორუმპირებული კლანური სისტემის პირობებში

ვერ ხერხდებოდა სახელმწიფოს ნორმალური ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი ელემენტარული ხარჯების დაფინანსება. სახელმწიფო ქონება გროშებად ჩაიგდეს ხელში მონოპოლიურ – კლანურმა დაჯგუფებებმა, რომელთაც არ შეეძლო ფუნქციონირება ხელისუფლების ფარული მხარდაჭერის გარეშე. ამ ტალღის წვეროზე მოქცეული შევარდნაძე დეფორმირებული სტრუქტურის ერთ-ერთი შემომქმედი და მისივე მძევალი გახდა.

ინგლისელი პოლიტოლოგი, უორიკის უნივერსიტეტის პოლიტიკისა და საერთაშორისო გამოკვლევების კათედრის წევრი ლ. ალისონი, რომელიც რამოდენიმეჯერ იმყოფებოდა საქართველოში, ჩვენ ქვეყანაში დემოკრატიზაციის განვითარებისათვის შემდგომ პირობებს ასახელებს:

1. ეკონომიკური ფაქტორი, ცხოვრების მაღალი დონე – შემოსავალი ერთ სულზე; პოზიტიური ზრდა; საკუთრების ფართო განაწილება; სტაბილური ვალუტა

2. კულტურული ფაქტორი: ა) რელიგიური პროტესტანტობა; ბ) სამოქალაქო საზოგადოება; გ) ნორმატიული ფაქტორი – ტოლერანტიზმში დარწმუნებულობა, ნდობის არსებობა, პლურალიზმი.

3. ინსტიტუციური: ნაციონალური სამართლებრივი სტრუქტურების არსებობა, შუალედური ორგანიზაციების ფართო სპექტრი, პრაქტიკული კონკურენციის გამოცდილება.

4. თვითგანხორციელება: დემოკრატიის გარდუვალობაში დარწმუნებულობა.

90-იანი წლების საქართველოში მოცემული პირობების ანალიზის შედეგად ინგლისელი მეცნიერი მეტისმეტად პესიმისტურ დასკვნამდე მივიდა. „საქართველო ყველა ეკონომიკური კრიტერიუმის მიხედვით წარუმატებლობას განიცდის, მას სრულიად არ გააჩნია სწორი ინსტიტუციური სტრუქტურები. მას არა აქვს დემოკრატიის ისტორია, ხოლო მისი პრინციპული რელიგია (მართლმადიდებლობა) და რელიგიური უმცირესობა (ისლამი) პოზიტიურად არ შეეფერება არჩევნების კონკრეტულობას“ (ლ.ალისონი, „დემოკრატიის თეორიებსა და დემოკრატიზაციის თეორიებს შორის განსხვავების შესახებ“, დემოკრატიზაცია: თეორია და პრაქტიკა, საერთაშორისო კონფერენციის მასალები, თბ., 23 მარტი. გვ.25). ამგვარად შევარდნაძემ დაკარგა დასავლეთის მხარდაჭერა. მისი კლანური სისტემა მიუღებელი გახდა დასავლეთისათვის და მასაც იგივე ბედი ეწია, რაც თავის დროზე საქართველოს პირველ პრეზიდენტს. დასავლეთმა უზრუნველყო მისი ჩანაცვლება ახალგაზრდა პროდასავლელი სააკაშვილით და ამით გაიხანგრძლივა საკუთარი გავლენა კავკასიის საკვანძო სახელმწიფოში – საქართველოში.

თავის მემუარებში „ფიქრების წარსულსა და მომავალზე“ კრწანისში ევაკუირებული შევარდნაძე საუბრობს „ვარდების რევოლუციის“ რეალური ავტორისა და სცენარისტის ვინაობაზე.

„ჯორჯ ბუშის წერილი ედუარდ შევარდნაძისადმი, დეკემბერი 2003. მის აღმატებულებას საქართველოს პრეზიდენტს ედუარდ შევარდნაძეს

ბატონო პრეზიდენტო, დიდ მადლობას მოგახსენებთ თავისუფლების დამკვიდრებაში თქვენს მიერ გაწეული უდიდესი ღვაწლისათვის. თქვენი ხელმძღვანელობით შესაძლებელი გახდა ცივი ომის დამთავრება, ყოფილ საბჭოთა სივრცეში თავისუფლების დამკვიდრება, სამოქალაქო ომის წყვედიადიდან საქართველოს გამოყვანა და ქვეყანაში დემოკრატიისა და საბაზრო ეკონომიკის დაფუძნება, ამერიკის შეერთებულ შტატებთან მტკიცე მეგობრობის ჩამოყალიბება... თქვენი ღირსეული გადადგომა 23 ნოემბერს და მზადყოფნა, გაუზიაროთ თქვენი სიბრძნე და გამოცდილება საქართველოს ხელმძღვანელობის ახალ თაობას, რომლებიც თქვენი აღზრდილები არიან, თქვენს კიდევ ერთ მიღწევად შეიძლება ჩაითვალოს. თქვენი გადაწყვეტილება გადადგომის თაობაზე თბილისის ქუჩებში ძალის გამოყენების ნაცვლად, თქვენი შესანიშნავი კარიერის ღირსეული დაგვირგვინებაა. პატივისცემით ჯორჯ ბუში. (ე. შევარდნაძე, ფიქრები წარსულსა და მომავალზე, თბ., 2008, გვ. 28)“.

თავად მ. სააკაშვილი და ვ იუშენკოც უარყოფს ხავერდოვან რევოლუციებში გარეშე ჩარევის გადამწყვეტ როლს 2005წ. იანვრის ხელმოწერილ „კარპატების დეკლარაციაში“. მშვიდობიანი დემოკრატიული რევოლუცია არ შეიძლება ხელოვნური გზით რაღაც ტექნოლოგიებით ან გარედან ჩარევის შედეგად გამოიწვიო. – ნათქვამია დეკლარაციაში. „პირიქით, უკრაინაშიც და საქართველოშიც რევოლუციები პოლიტიკური ტექნოლოგიების და გარედან ჩარევის გარეშე მოხდა“, თუმცა სინამდვილე სხვას ღაღადებს. აშშ-ს ფინანსური და იდეოლოგიური მხრდაჭერის ნახევრად აქტივისტური და ნახევრად სამარკეტინგო მოძრაობა ოთხ ქვეყანაში იყო გამოყენებული. პირველი რევოლუცია სერბეთში წარმატებული აღმოჩნდა, შემდეგ იყო მარცხი ბელორუსიაში, რასაც მოჰყვა წარმატებული ხავერდოვანი რევოლუციები საქართველოსა და უკრაინაში, მაგრამ ისიც ფაქტია, რომ რევოლუციური გზა, მართალია, ეს არის ავტორიტარიზმიდან გამოსვლის გზა, მაგრამ მას არ მიეყვებათ დემოკრატიის დამყარებამდე. 1917წლის ოქტომბრის რევოლუციით დაწყებული, როდესაც ცარისტული რუსეთის არადემოკრატიული ავტორიტარული რეჟიმი შეიცვალა უარესი, მანამდე არ არსებული სიძლიერის ტოტალიტარული რეჟიმით, მთელი შემდგომი პერიოდის

პოლიტოლოგიურ ანალიზს თუ მოვახდენთ, აუცილებლად დავეთანხმებით პანთინგტონს: „საარჩევნო დინამიკას ავტორიტარიზმიდან დემოკრატიაში მიყვებართ. რევოლუციის დინამიკას კი – ავტორიტარიზმის ერთი ფორმიდან მეორემდე“ (S.P. Huntington, *The third wave, Democratization in the late twentieth Century*, University of Oklahoma Press. Worman and London, 1991, p. 192) თუმცა არჩევნების ფაქტორის აბსოლუტიზაცია არ შეიძლება, ვინაიდან მსოფლიო პოლიტიკაში ბევრია ისეთი შემთხვევა, როდესაც სწორედ არჩევნების მეშვეობით მოვიდა ხელისუფლებაში არადემოკრატიული ძალა.

საქართველოში, მართალია, შევარდნაზე წავიდა დიდი პოლიტიკიდან, მაგრამ სისტემა იგივე დარჩა. ძველ სისტემაში ლიბერალურ ფასეულობებზე ორიენტირებული ძალებით ჩანაცვლების მცდელობამ სახელმწიფოებრივი კრიზისის წარმოქმნას შეუწყო ხელი. თავი იჩინა არასტანდარტულმა უმართავემა ქაოსურმა მოვლენებმა, რომელთა მიზეზად პოლიტოლოგთა ნაწილი დასაველეთის დემოკრატიულ ღირებულებებზე სწრაფ ორიენტირებას ასახელებს. 1956წ. საბჭოთა ლიდერის ხრუშჩოვის ლონდონში ვიზიტისას მას ჩერჩილმა ასეთი რჩევა მისცა: „თქვენ დიდ რეფორმებს იწყებთ, ეს კარგია, მაგრამ მე გირჩევთ, ძალიან ნუ აჩქარდებით, რადგან უფსკრულის ორი ნახტომით გადაღახვა შეუძლებელია, შეიძლება შიგ ჩაიჩეხოს“. (Литературная газета, 1988, №8) მ. სააკაშვილმა მიზნად დაისახა ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკაში მკვეთრად გამოკვეთილი „ევროპული ვექტორის“ გატარება – საგარეო პოლიტიკაში შევარდნადისაგან განსხვავებით ცალსახად ერთვექტორიანი პოლიტიკა ევროტრუქტურებში ინტეგრაციისაკენ მიმართული რუსეთთან კონფრონტაციის გზით; საშინაო პოლიტიკაში კი იმ ფასეულობების ნგრევა, რომელიც წარმოადგენდა სოციალიზმის შემკვიდრებას და რომელიც „შთამომავლობით“ გადმოგვცა წინა წყობიდან, მაგრამ „ქურდული“ მენტალიტეტის წინააღმდეგ ბრძოლის პარალელურად სააკაშვილმა ვერ მოახერხა მისი საპირწონე დემოკრატიული და სამართლიანი სასამართლო სისტემის ფორმირება. ლიბერალური ღირებულებების დანერგვა მიმდინარეობდა ერთი ხელის მოსმით და უადრესად არალიბერალურ გარემოში – ხელისუფლების ვერტიკალის გაძლიერების პირობებში, რომელიც დემოკრატიული მანქანების უკუპროპორციულია: ვარდების რევოლუციის შემდეგ საქართველოში მკვეთრად გაძლიერდა ადმინისტრაციული ხელისუფლება, დაირღვა ხელისუფლების შტოებს შორის ბალანსი, მრავალი კითხვა არსებობს საარჩევნო საკითხის დემოკრატიულობასთან დაკავშირებითაც.

„სახელმწიფო“ – ეს უპირველეს ყოვლისა ფართო ნაციონალური მასების შეგნებული ხელმძღვანელობაა; ამიტომ, აუცილებელია იდოლოგიური და სენტიმენტალური „კონტაქტი“, ამდგარვარ მასებთან და გარკვეული ზომით მათდამი სიმპათია, მათია მოთხოვნილებების და გაჭირვების გაგება“ – წერს ანტონიო გრამში თავის „ციხის რვეულებში“.

ისტორიულად მმართველი რეჟიმი ყოველთვის მაშინ ახერხებდა კრიზისული სიტუაციების დარეგულირებას, როდესაც საკუთარ ქვეშევრდომთა მიმართ პატივისცემას გამორიცხავდა.

პლუტარქე „რჩეულ ბიოგრაფიებში“ წერდა: „ტრიუმფის გადახდის შემდეგ, კეისარმა ჯილდოები დაურიგა თავის მეომრებს, ხოლო ხალხს ლხინი და სანახაობები გაუმართა“. იმას, რაც კეისარმა გააკეთა, panem et circenses (პური და სანახაობა) ერქვა და ფრიად გავრცელებული პოლიტიკური აქცია იყო ძველ რომში. გასაოცარი უნარი აღმოაჩნდა მუქთად დარიგებულ პურს და უფასოდ ნანახ გლადიატორთა ბრძოლას: ხალხის ყურადღება მყის ჩამოშორდებოდა მწვავე სოციალურ – პოლიტიკურ პრობლემებს, ხოლო ესა თუ ის პოლიტიკოსი – როგორც არ უნდა ყოფილიყო – პოპულიარული ხდებოდა. რომაელთა ეს გენიალური მოგება, სხვადასხვანაირად, მაგრამ, არაერთგზის განმეორებულია და მისი მომწყობნი ყოველთვის მიზანს აღწევდნენ.

ბრბოზე ზემოქმედების პრინციპი – „პური და სანახაობა“ ორი ათასი წელი ძალაში იყო. საქართველოში მან რადიკალური ცვლლებები განიცადა და საქართველოს პირველი და მეორე პრეზიდენტის მმართველობის დროს არც პური იყო და არც სანახაობა. საქართველოს მესამე პრეზიდენტმა, მართალია, ხალხზე სამოქმედო არსენალში პური არ ჩართო, მაგრამ, სამაგიეროდ, უხვად შემოგვთავაზა სანახაობა – ყბადაღებული ტელე შოუები, კორუმპირებული პირების უკანონო აყვანები, და ქონების უკანონო ჩამორთმევები, რასაც „კაკო – ყახალისა“ და „არენა ოქელაშვილის“ ფასეულობებზე გაზრდილ საზოგადოებაში არავითარი პროტესტი არ მოჰყოლია სააკაშვილის მოღვაწეობის საწყის ეტაპზე მაინც. მგვიანებით სოციალური პრობლემების იგნორირებამ და მხოლოდ შოუს კეთებამ საქართველოში პოლიტიკური ვითარება დაძაბა. დაძაბულობა განსაკუთრებით გაიზარდა რუსეთ – საქართველოს ომის შემდეგ, როდესაც საქართველომ დაკარგა ტერიტორიების ის ნაწილიც, რომელსაც აქამდე აკონტროლებდა: დიდი და პატარა ლიახვის ხეობა, ქსნის ხეობა და კოდორის ხეობა. სააკაშვილმა, ფაქტიურად, გაიმეორა იგივე შეცდომები, რომლებიც მისმა წინამორბედებმა დაუშვეს. პოლიტიკური ლექსიკონიდან გაქრა დემოკრატიული ცნებები:

„დიპლომი“, „კონსენსუსი“ და „კომპრომისი“. დაიწყო ქვეყნისათვის ძალიან სახიფათო პოლიტიკური თამაში, რომელიც ქართველმა პოლიტიკოსებმა 15 წლის წინ უკვე ითამაშეს, შედეგები კატასტროფული იყო ქვეყნისათვის.

ამერიკის ქეთაქის შტატის ლუისვილის უნივერსიტეტის მიტჩ მეკონელის ცენტრის სპეციალისტებმა ამერიკელ ისტორიკოსებს შორის გამოკითხვა ჩატარეს. გამოკითხვა მიზნად ისახავდა აშშ-ის პრეზიდენტების მიერ სხვადასხვა დროს დაშვებული უხეში შეცდომების გამორკვევას. გამოკითხვის შედეგები ათი ყველაზე ტრაგიკული შეცდომის რეიტინგის სახით გამოქვეყნდა. ეს ღონისძიება აშშ-ის პირველი პრეზიდენტის ჯორჯ ვაშინგტონის დაბადების დღეს მიეძღვნა. ცენტრის სპეციალისტების აზრით, პრეზიდენტების შეცდომების შესწავლით შთამომავლები ალბათ, უფრო მეტს ისწავლიან, ვიდრე მხოლოდ მათი სასიქადულო სამქმეებით ტკობით. გამოკითხვის შედეგად ყველა დროის ყველაზე ტრაგიკულ შეცდომად ისტორიკოსებმა პრეზიდენტ ჯიმს ბიუკენენის მიერ სამოქალაქო ომის თავიდან აცილების უუნარობა აღიარეს. ისტორიკოსების თქმით, ბიუკენენი არასაკმარისად მტკიცედ აღუდგა წინ სამოქალაქო ომის დაწყების წინ სამხრეთ შტატების კავშირიდან გასვლის მცდელობას („ახალი თაობა“ 22.02.2006).

ჩვენს სინამდვილეშიც ჩატარდა ანალოგიური გამოკითხვები. ასოციაციამ „კანონი ხალხისათვის“ ზაქარია ქუცნაშვილის ხელმძღვანელობით ექსპერტთა გამოკითხვის გზით სცადა განესაზღვრა, თუ რა შეცდომები იქნა დაშვებული დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ. თავდაპირველად შეცდომათა სია 26-პუნქტიანი იყო. საბოლოოდ, ეს რიცხვი 13-მდე შეამცირეს. ეს ის შეცდომებია, რომელზედაც ორგანიზაციის მიერ შერჩეული ექსპერტთა აზრი არ გაყოფილა და ყველამ მიიხნია ძირითად შეცდომებად.

უმთავრესი უბედურება, რითაც იწყება დამოუკიდებლობის პერიოდში დაშვებული შეცდომების ნუსხა ექსპერტთა აზრით, ისევე როგორც ამერიკელ ისტორიკოსთა აზრით, 1991-1992 წლებში მომხდარი სახელმწიფო გადატრიალება და 1992-93 წლების სამოქალაქო ომია. ქართველ ექსპერტთა აზრით, შეხედულებებით დამოუკიდებლობის პირველ წლებში გადატრიალმა ამ ტრაგიკულმა ფურცლებმა შექმნეს მოვლენათა ჯაჭვი, რომელთა უარყოფითი შედეგების დაძლევაც ქვეყანას დღემდე ვერ მოუხერხებია.

(გაზ. „რეზონანსი“, №15, 2006).

ამერიკელ ექსპერტთა შეხედულების მსგავსად ჩვენც მიგვაჩნია, რომ საქართველოს პრეზიდენტთა განსხვავებული შეხედულებების შესწავლა სახელმწიფოს მართვის საკითხებთან

დაკავშირებით და მათი შეცდომების ანალიზი, თავიდან აგვაცილებს წარსული შეცდომების განმეორების ალბათობას და ხელს შეუწყობს წარსულ გამოცდილებაზე დაფუძნებული ოპტიმალური და ილუზიათა ტყვეობისაგან თავისუფალი, პრაგმატული საშინაო და საგარეო პოლიტიკური პრიორიტეტების განსაზღვრას.

ლიტერატურა

References

1. gaz. `asaval_dasavali~ #34 (728) 2008 wlis 25-31 agvisto (Georgia)
2. Тичи Н., Деванина М., Лидеры реорганизации, М., 1990, ст. 68 (Russia)
3. I.alisoni, `demokratiis Teoriebsa da demokratizaciis Teoriebs Soris gansxvavebis Sesaxeb~, demokratizacia: Teoria da praqtika, saerTaSoriso konferenciis masalebi, Tb., 23 marti. gv.25(Georgia)
4. e. SevardnaZe, fiqrebi warsulsa da momavalze, Tb., 2008, gv. 28(Georgia)
5. Литературная газета, 1988, №8 (Russia)
6. `axali Taoba~ 22.02.2006(Georgia)
7. gaz. `rezonansi~, #15, 2006(Georgia)

Keti Jijeishvili

Political Portraits (Georgian Presidents' Different Opinions on State Administration)

Summary

The article discusses some aspects of political portraits of the three presidents of Georgia: Zviad Gamsakhurdia, Eduard Shevardnadze and Mikheil Saakashvili.

Along with the restoration of state independence there was established the position of president in Georgia. Since then the main focus of Georgian politics is the institute of presidency. There were three persons on this post in Georgia. They came to power as charismatic leaders and accordingly, by this point, they had common features, however their views regarding the state administration were different. They were promoting different approaches towards foreign policy of the country, including “European Vector” of Georgia’s development, its integration into European Union and the instruments of their realization. The major priority of the three Georgian presidents was the construction of the lawful state, though their opinions about territorial integrity, protection of ethnic minority rights, connection between state and church and one of the main

problems, about fighting against corruption still remaining strong among the government figures as well as for the opposition representatives, and regarding many other issues, the presidents ideas differed radically. Their attitudes towards the policy-makers and political elite were exceptional as well. If Gamsakhurdia's ethnocratic ruling profoundly changed the political elite, causing thus instability in the country, Eduard Shevardnadze preserved the same nomenclature of political leadership and rejected the new circulation in constructing the state administration. Mikheil Saakashvili took the orientation towards western, but young and inexperienced staff, which was absolutely unaware of specific directions of Georgia's ethno-social system. Democratic reforms, conducted by all the three presidents were decorative, determining consequently, the huge troubles on the way of Georgia's state development.

The specialists of the Mitch Meconel Centre at Louisville University in US state of Kentucky surveyed the US historians about the fatal mistakes made by US presidents in different times. According to the historians, the best way to improve the experience and knowledge on the issues appears the analyzing not of the achievements, but of the mistakes.

The deeds of all the three presidents of Georgia are becoming a part of history. Nowadays it is much more possible to assess the compatibility of their thoughts with their activities to establish the new directions for the future Georgian politics through analyzing mistakes.

Keywords: Ethocracy; Open political elite; Closed political elite; Recruiting system; neomenclature; Charismatic government; Political culture; hierarchy system; Modern society; Confrontation.

Reviewer: professor Zurab Kvetnadze, Georgian Technical University

**Джидженшвили Кети Мамиевна
Политические Портреты (Различные Мнения грузинских
президентов относительно государственного управления)**

Резюме

Статья обсуждает некоторые аспекты политических портретов трех президентов Грузии: Звиада Гамсахурдия, Эдуарда Шеварднадзе и Михаила Саакашвили.

Наряду с восстановлением государственной независимости, в Грузии было основано пост президента. С тех пор главным фокусом грузинской политики является - институт президентства. Всего была три человека на этой позиции в Грузии. Они пришли к власти как харизматические лидеры и с этой точки зрения, у них были общие черты, однако их взгляды относительно государственного управления были различны. Они развивали

разные подходы к внешней политике страны, включая “европейский Вектор” развития Грузии, его интеграции в Европейский союз и инструменты их реализации. Главным приоритетом для всех трех грузинских президентов было строительство законного государства. Хотя их мнения по многим вопросам расходились радикально. Это вопросы территориальной целостности, защиты прав этнических меньшинств, отношения государства и церкви, борьбы против коррупции. Коррупция все еще распространена среди правительственных лиц так же как среди представителей оппозиции. Отношение президентов к высшим чиновникам и политической элите также были различными. Если этнократическое управление Гамсахурдиа глубоко изменило политическую элиту, вызывая, таким образом, неустойчивость в стране, Эдуард Шеварднадзе сохранил ту же самую номенклатуру политического руководства и отклонил новую циркуляцию в строительстве государственного управления. Михаил Саакашвили взял ориентацию на западные, но молодые и неопытные кадры, которые абсолютно не осознавали значения определенных черт этно-социальной системы Грузии. Демократические реформы, проводимые всеми этими тремя президентами, были всего лишь декоративными, поощряя, следовательно, возникновение огромных проблем на пути государственного развития страны.

Специалисты Центра Митча Мэконел в Луисвилльском университете в штате Кентукки (США) провели опрос среди американских историков о фатальных ошибках, совершенных американскими президентами в различные времена. Согласно историкам, лучшим способом улучшить опыт и знание по проблемам, кажется анализ не достижений, а ошибок.

Деятельность всех трех президентов Грузии становится частью истории. В настоящее время намного более возможно оценить совместимость их мыслей с их действиями, чтобы ориентироваться на новые приоритеты для будущей грузинской политики, помимо, анализируя ошибки прошлого.

Ключевые слова: Этнократия; Открытая политическая элита; Закрытая политическая элита; Система рекрутирования; Неономклатура; Харизматическая правительство; Политическая культура; Иерархическая система; Модернизированная общество; Конфронтация.

Рецензент: профессор Кветенадзе Зураб Жугаевич, Грузинский технический университет

praktika

თენგიზ გრიგოლია

ევროკავშირის საბარეო უსაფრთხოების პოლიტიკის მნიშვნელობა საქართველოსათვის

საბარეო პოლიტიკის კონცეფციის თანახმად ევროკავშირი საქართველოს განიხილავს, როგორც უნიშვნელოვანეს პოლიტიკურ და ეკონომიკურ პარტნიორს და იგი შესაბამისად ისწრაფვის განავითაროს მასთან პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობა.

საქართველო ევროკავშირის თანამშრომლობას და მის შემდგომ განვითარებას ხელს უშლის რუსეთი. რუსეთი ასევე ეწინააღმდეგება ნატოსთან საბარეო ურთიერთობების შემდგომ განვითარებას. რუსეთის აზრით, ევროკავშირსა და ნატოს გაფართოება არ უნდა შეეხოს ე.წ. “წითელ ზოლში” განლაგებულ ყოფილ საბჭოთა სივრცეს. რეგიონალური უსაფრთხოების განმტკიცებისათვის რუსეთს უნდა საქართველო “შანხაის ხუთეულის” ორბიტაში ჩართოს. რუსეთი იმედს ამყარებს ევრაზიული თანამშრომლობის ორგანიზაციაში, რომ ჩართოს საქართველო, მაგრამ საქართველოს უსაფრთხოების კონცეფცია ითვალისწინებს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების დაკავშირებას ევროკავშირთან და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებთან.

მიუხედავად სირთულეებისა დღეისდღეობით საქართველოს უსაფრთხოებისათვის ევროპის ერთიანი საბარეო უსაფრთხოების პოლიტიკაა, რომლის ფარგლებში საქართველოს ჩართვაზე ევროკავშირი 2003 წლიდან ზრუნავს. თავდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში ევროკავშირის ეგიდით 2003 წლიდან საქართველოში სხვადასხვა სამხედრო თუ სამოქალაქო ოპერაციები ხორციელდება. უსაფრთხოების მიზანით ჯერ კიდევ 1950 წელს ევროპულმა სახელმწიფოებმა დაიწყეს პოლიტიკური ერთობის შექმნა. 1952 წელს ე.წ. პლევენის გეგმა, ევროპის თავდაცვითი გაერთიანების შესახებ, რომელიც თითქოსდა რეალობად იყო ქცეული, საფრანგეთის სენატის გადაწყვეტილებით ჩავარდა. 1992 წლის მაასტრიხტის ხელშეკრულებამ ევროკავშირის საბარეო უსაფრთხოების პოლიტიკა (სსუა) მნიშვნელოვან ფაქტორად აქცია. მაგრამ საბარეო უსაფრთხოების პოლიტიკა

იზოლირებული აღმოჩნდა ტავდაცვის პოლიტიკისაგან. ერთი სიტყვით, სსუპ-ს ზურგი ვერ გაუმაგრა სამხედრო ძალამ.

მაასტრიხტის ხელშეკრულების შემდეგ ევროკავშირის საგარეო უსაფრთხოების პოლიტიკა სახემეცველი გახდა 1997 წლის ამსტერდამის ხელშეკრულებით და იგი ევროკავშირის ისტორიაში შევიდა შემდეგი ფორმულირებით “ამსტერდამის ხელშეკრულება და სახემეცველი საგარეო უსაფრთხოების პოლიტიკა”. ხელშეკრულებაში ჩაიდო რამდენიმე ეფექტური მუხლი, რათა იგი ქმედითუნარიანი ყოფილიყო.

ამსტერდამის ხელშეკრულებით სამართლებრივ-პოლიტიკური ღირებულება ის გახდა, რომ შემოდებულ იქნა სსუპ-ის უმაღლესი წარმომადგენლის პოსტი. ამსტერდამის ხელშეკრულების მონაპოვარია პეტერსბერგის ამოცანები. იგი შევიდა სსუპ-ის კომპეტენციაში. ადრე აღნიშნული ამოცანები დასავლეთ-ევროპის კავშირის კომპეტენციაში შედიოდა. ახლა კომპეტენცია ითვალისწინებს ჰუმანიტარულ დახმარება და სამშვიდობო ოპერაციებს.

ევროკავშირის საგარეო უსაფრთხოების პოლიტიკაში განსაკუთრებული იყო 1998 წლის სენტ მალოს შეხვედრა, სადაც მიღებული იქნა დეკლარაცია. დეკლარაციაში აღინიშნა, რომ “დროა ევროპამ შესაფერისი როლი შეასრულოს საერთაშორისო არენაზე”. დეკლარაციამ ხაზი გაუსვა ნატოს შეუცვლელ როლზე ევროპის თავდაცვით სფეროში და აღინიშნა “ევროპას სჭირდება ძლიერი არმია, კონკურენტუნარიანი ევროპული თავდაცვის ინდუსტრია და ტექნოლოგია რათა უპასუხოს ახალ საფრთხეებს”.

ევროკავშირის უსაფრთხოების პრობლემებმა განვითარება ჰპოვეს კიოლნის 1999 წლის იენისის ევროპული საბჭოს დეკლარაციაში ჰელსინკის 1999 წლის დეკემბრის შეხვედრაზე, 2000 წლის სანტა მარია დე ფეირას ევროპული საბჭოს შეხვედრაზე.

2004 წლის იენისში ევროკავშირის საბჭოს გადაწყვეტილებით უსაფრთხოებისა და თავდაცვის ევროპული პოლიტიკის ფარგლებში საქართველოში მოვლინებულ იქნა ევროპულ ექსპერტთა სპეციალური მისია. გაფორმდა ხელშეკრულება “მისიის სტატუსის შესახებ”, რომელსაც 2005 წლის თებერვალში რატიფიცირება გაუკეთა საქართველოს პარლამენტმა.

ევროკავშირი საქართველოს ევროპული უსაფრთხოების სისტემაში ჩასართველად იყენებს ისეთი სახის ინსტრუმენტებს და დოკუმენტებს როგორცაა “შეთანხმება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ”, რომლის მიზანია მხარეებმა შექმნან დიალოგისათვის შესაბამისი ჩარჩოები, რაც შესაძლებელს გახდის უფრო განვითარდეს მჭიდრო პოლიტიკური ურთიერთობები, მხარი

დაუჭირონ საქართველოს ძალისხმევას მიადწიოს დემოკრატიის განვითარებას, განავითაროს ეკონომიკა და დაასრულოს საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა, ხელი შეუწყონ მხარეებს შორის ვაჭრობას, ინვესტირებას ჰარმონიული ეკონომიკური ურთიერთობის დამყარებას, რაც შესაძლებელს გახდის მათ სტაბილურ ეკონომიკურ განვითარებას, საფუძველი ჩაუყარონ საკანონმდებლო, ეკონომიკურ, სოციალურ, ფინანსურ, სამეცნიერო, ტექნოლოგიურ და კულტურულ თანამშრომლობას.

საქართველოს უსაფრთხოებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ევროკავშირის ისეთ ტრანსსახელმწიფოებრივ პროექტებს, როგორცაა: TRACEKA, INOGATE, PETRA, NABUCCO.

ევროპის ენერგეტიკული ქარტიის შეთანხმება ერთ-ერთი ინსტრუმენტია საქართველოს უსაფრთხოების საქმეში. აღნიშნული პროექტების გამო საქართველო აღმოსავლეთისა და დასავლეთის დაპირისპირების არეალშია მოხვედრილი. რუსეთი კარგად ხედავს, რომ საქართველოზე კონტროლის დაკარგვა მისთვის სტრატეგიული ინტერესების დაკარგვის ტოლფასია.

2008 წლის აგვისტოში, მას შემდეგ რაც რუსეთმა ნახა, რომ საქართველო დასავლეთის დაინტერესების ინტენსიური ობიექტი გახდა, რუსულმა უხეშმა ძალამ დაიწყო საქართველოში ექსპანსიური პოლიტიკის გატარება 2008 წლის აგვისტოს საომარი მოქმედებებით რუსეთმა მოახდინა ცხინვალის რეგიონის ოკუპაცია და აღიარა აფხაზეთისა და ე.წ. “სამხრეთ ოსეთის” დამოუკიდებლობა.

საქართველო-ევროპის ენერგოუსაფრთხოების სისტემის ერთ-ერთი მთავარი როლი ხდება 2009 წლის აპრილის პრელაში ხელმოწერილ დეკლარაციაში სამხრეთის კორიდორს, რომელშიც საქართველო შედის გაზსადენის “ნაბუკოსა” და “თეთრი ნაკადის” ახალი აბრეშუმის გზითაა წოდებული.

აღნიშნული პროექტები უნდა გახდეს საქართველოს უსაფრთხოების გარანტი. საქართველო დეკლარაციაში ენერგორესურსების ტრანზიტორის და ევროპის ენერგოუსაფრთხოების გარანტორის სტატუსი არის წარმოდგენილი.

ლიტერატურა

References

1. T. grigolia, evrokavSiris istoria, politika da geografiuli konturebi, Tb., 2008 (Georgian)
2. usafiTxeoba partniorobis meSveobiT, Tb., 2005(Georgian)
3. m. rcxilaZe, aSS sagareo politikis safuZvlebi amerikeli da evropeli avtorebis mixedviT, Tb., 2008(Georgian)

4. s. cincaZe, u. emulisi, nato da saqarTvelos usafrTხოeba, (Georgian)
5. saqarTvelos strategiuli kvlevebisa da ganviTarebis centris biuleteni, #78, 2003(Georgian)
6. saqarTvelo da evrokavSiri, Tb., 2006(Georgian)
7. evrokavSiris institutebi da politika, Tb., 2006(Georgian)
8. Hew the European Union Works 2005
9. mejdunarodnie onyjitybz, teorii dvijenia, organizacii., V., 2008 (Russia)

Tengis Grigolia **Importance of the EU security policy for Georgia**

Summary

The European Union (EU) is not a federal state like the United States of America Not is it purely Intergovernmental organization. Like the United Nations, it is in fact unique. It's member countries remain independent sovereign nation, but they pool there sovereignty _ and thus gain much greater collective strength and influence.

The treaty on European Union (EU), which was signed in Maastricht on 7 February 1992 and came into force on 1 November 1993. At Maastricht the member state governments also agreed to work together on area of justice and home affairs to everything the EU does

Foreign and security policy of EU is a hight level of Euro integration. For Georgia' s security is Euro union different projects, these projects were TRACECA, INOCATE, NABUCCO.

Key words: Security; Integration; Declaration; Consensus; Sent-malo; Conception; Red zone; Nabucco.

Reviewer: professor VaJa Shubitidze, Georgian Technical University

Григолия Тенгиз Бондоевич

Значение политики международных безопасности ЕС Грузии

Резюме

Развитие партнёрства со странами западной Европы является одним из важнейших приоритетов Грузинской внешней политики. Однако нынешнее состояние отношений между Грузии и западной Европы нельзя понять без исторического экскурса.

В середине 1990-х дебаты в Грузии по проблемом национальном безопасности и отношений со странами Европы касались в основном следующих проблем отношения НАТО и построения особых отношении Грузий с Европейским союзом. Отношения Грузий ЕС в целом

осуществлялись по несколько иному «сценарию». В 1990-2008 гг. связи между Грузией и Европейским союзом развивались позитивно. Отношения между ЕС и Грузией стоятся на основе соглашения о партнёрстве и сотрудничестве.

С первого дня своего существования ЕС пытается в сфере самообороны разработать политику безопасности и создать независимую структуру самообороны.

Ключевые слова: Безопасность; интеграция; Декларация; консенсус; сент-мало; концепция; красный; набуко.

Рецензент: профессор Шубитидзе Важа Автандилович, Грузинский технический университет

კახაბერ ჯაყელი

პოლიტიკური მარკეტინგისა და პოლიტიკური ბრენდინგის უახლესი კვლევითი მეთოდები

პოლიტიკაში ბრენდინგის ძალა ძალიან დიდია. დასავლეთელი პოლიტიკური მარკეტინგის სპეციალისტების აზრით პოლიტიკური ბრენდის შექმნა, სამომხმარებლო ბიზნეს ბრენდის შექმნის მსგავსია, მაგრამ ეს მსგავსება იგივეობას არ ნიშნავს.

იმისათვის რომ შეიქმნას სამომხმარებლო ბრენდი საჭიროა გვექონდეს პროდუქტი რომლის პოზიციონირება უნდა მოხდეს სამიზნე აუდიტორიის მიმართ.

პოლიტიკურ არენაზე პროდუქტი არის პარტია და მისი ხალხი, ხოლო სამიზნე ჯგუფი არის ამ პარტიის ფაქტიური და პოტენციური ელექტორატი.

მარკეტინგის სახით მთავარი განმასხვავებელი პოლიტიკასა და ბიზნეს ბაზარს შორის შემდეგში მდგომარეობს – კორპორაციულ ბაზარზე არსებობს ნიშეს მცნება, რომელიც არის დიდი კორპორაციების მიერ შეუვსებელი მცირე სეგმენტი, რომელიც მცირე კორპორაციებისათვისაც საინტერესოდ გამოიყურება. პოლიტიკაში ნიშე მარკეტინგის მცნება არ არსებობს და შესაბამისად არც ნიშე ბრენდინგია გამართლებული.

აშშ-ში ნიუ-იორკის უნივერსიტეტში 2009 წელს პროფესორების ლავერისა და სილპერჰოდის [1] გამოქვეყნებულ სტატიაში “პოლიტიკური პარტიის დაბადება და სიკვდილი” (“The Birth and Death of Political Parties” – by Michael Laver and Michael Silperhood) გამოთქმულია აზრი, “უმეტესობა ხალხისა პოლიტიკაზე საუბრის დროს სწრაფად ან მოგვიანებით გადადიან იმაზე თუ როგორია “პოზიცია” პოლიტიკის აქტიორებისა, შესაბამისად ძნელია გვექონდეს რეალური დისკუსია პოლიტიკის შესახებ თუ არ მოვიხსენიებთ თუ სად დგანან მთავარი აქტიორები და მნიშვნელოვან საკითხებზე რა აზრისა არიან ისინი”.

შესაბამისად ისევ წინა პლანზე მოდის პოლიტიკური პარტიების ბრენდინგისა და მისი სწორად პოზიციონირების საკითხი.

პოლიტიკური გამარჯვებისათვის საჭიროა ძალიან ძლიერი ბრენდის შექმნა. პოლიტიკური მარკეტინგის ერთ-ერთი სპეციალისტის ლავერის აზრით “პოლიტიკური ბრენდის შექმნა მრავალი მიზეზის გამო გაცილებით უფრო ძნელია ვიდრე სამომხმარებლო ბრენდისა”.

რა არის ბრენდინგის სირთულე პოლიტიკურ მარკეტინგში?

სირთულეები პოლიტიკურ ბრენდინგში შემდეგია:

1. ყველა პოლიტიკური პარტიის შეგნით მინიმუმ 2 პოლიტიკური ბრენდი არსებობს: ა) თავად პარტია როგორც ბრენდი და ბ) პოლიტიკური მოღვაწე როგორც ბრენდი. საქართველოს პოლიტიკური პარტიების მაგალითზე შესაძლოა ერთ პარტიაში მინიმუმ 7-დან 10-დე პოლიტიკური ბრენდი ან ბრენდინგის სტატუსზე პრეტენზიის მქონე სუბიექტი გვევადეს. ამგვარი სუბიექტები ძალაღ არის პარტიისათვის მაგრამ ამავე დროს ეს ძალა გარკვეულ პერიოდში უძღურებად იქცევა, თუ ლიდერები საკუთარი ამბიციით გადავივებულნი და გახელდებულნი, პოლიტიკურ პარტიებს ტოვებენ და ახალ პოლიტიკურ მოძრაობებს დააფუძნებენ.
2. ასევე მნიშვნელოვანია პოლიტიკური ბრენდინგისათვის დაპირებების შესრულება რაც ყველაზე მძიმე ვალია პოლიტიკური პარტიისათვის. შესაბამისად დაპირებებს გაქცეული პოლიტიკური ძალა პოლიტიკურ ბრენდად ვერ ჩამოყალიბდეს.
3. პოლიტიკური პარტია და შესაბამისად მისი ბრენდი უნდა შეიქმნას და განვითარდეს ევოლუციურად და არა რევოლუციურად.
4. პოლიტიკურმა პარტიამ უნდა იქიონოს დიდი ნდობა, დიფერენცირება სხვა პარტიებისაგან და ასევე დიდი რეზონანსი მისი ყოველი ქმედებისა.
5. პოლიტიკურ პარტიას უნდა ჰქონდეს **სერთოზული წონა პარლამენტში** და შესაბამისად ჩართული იყოს კანონშემოქმედებით საქმიანობაში, გამოუშვას ბიულეტენები, გაზეთი, წიგნები პარტიის პოლიტიკის პროკლარაციისათვის, იყოს ადვილად გასაგები და ხელმისაწვდომი ყველა მსურველისათვის;
6. პარტიის ხედვა მის ბრენდად ჩამოყალიბებაში სერიოზულ როლს თამაშობს. თუ პარტია “პოლიტიკური ქარის” მიმართულებით ტრიალდება მაშინ იგი ყოველგვარ სერიოზულობას დაკარგავს.
7. პოლიტიკური პარტიისთვის მნიშვნელოვანია მისი ლიდერის, საუბრის ქცევის სტილი და ლოგიკა. ასევე მნიშვნელოვანია რომ ლიდერი და პარტია ყოველთვის აპელირებას ახდენდნენ მაკორიტარულ ჯგუფებზე, რაც მათ მართვის საშუალებას მიაჩნტებს.
8. პოლიტიკური პარტია უნდა ეცადოს იყოს გამჭვირვალე, რაც იმას ნიშნავს რომ ხშირად დაისწროს დაინტერესებული არაპარტიული ადამიანები თავიანთ შეკრებებზე;
9. პოლიტიკური ბრენდი უნდა იყოს ინიციატივიანი. მისი ინიციატივების ობიექტი უნდა იყოს მრავალმხრივი, დაწვეული სამართალითა, სოციალური დაცვით, ჯანმრთელობით და

ეკონომიკური განვითარებით, დამთავრებული ხელოვნებით და ადამიანების ბედნიერებით.

განვიხილოთ პოლიტიკური ბრენდების ბრძოლა აშშ-ში. შეიძლება თამამად ითქვას, რომ ბარაკ ობამასა და მაკკეინის პაექტრობა მათი ბრენდების ბრძოლა იყო.

პოლიტიკურმა ლიდერებმა ყველაფერი გააკეთეს იმისათვის რათა მათი ბრენდები კუდეკ უფრო მეტად დახვეწილი და დიფერენცირებული წარმოდგენილიყო ამომრჩეველთა წინაშე. მთავარი პოლიტიკური ბრენდები თავიდანვე დიფერენცირებული სლოგანებით წარსდგენ თავიანთი აუდიტორიების წინაშე.

სლოგანი არის მოწოდება, რომელიც გამოხატავს ან სასურველია რომ გამოხატავდეს გარკვეული ნიშნით გარეთიანებულ ადამიანთა მიზანს. სლოგანებს დიდი ძალა აქვთ, მაგალითისათვის - ბოლშევიკების ცნობილი სლოგანი - “მთელი ძალაუფლება საბჭოებს”, იყო დიდი დამანგრეველი ძალის, რადგანაც ადამიანებს დიდ დისტანციაზე აღძრავდა და აძლევდა მათ ფაქტიურ, არაკანონიერ, ტრიბუნალურ ძალაუფლებას.

ა) ჰილარი კლინტონის მოწოდება (სლოგანი) გახლდათ - “ძალა და გამოცდილება რეალური ცვლილების განსახორციელებლად”. მართლაც ქვეყანას დიდი ცვლილება სჭირდებოდა ჯორჯ ბუშის მმართველობის შემდეგ და ამიტომაც სიტყვა “**ცვლილება**”, ბევრს სასიამოვნოდ ჩაესმა;

ბ) მაკკეინის მოწოდება - “strait talk express”, ანუ პირდაპირი, უშუალო საუბარი, ჯარისკაცულ მოწოდებას წააგავდა. **ამგვარად ესუბრებიან ომგამოვლილი ვეტერანები ახალგაზრდა ჯარისკაცებს, ან ოფიცრები თავიანთ ხელქვეითებს.**

გ) ობამამ - ჰილარი კლინტონისაგან **დიფერენცირების** და ასევე მისი პირადი შარმის კიდევ უფრო კარგად გამოყენების მიზნით პოლიტიკურ ბაზარზე სულ ახალი მოწოდება შემოიტანა - “ცვლილება რომელიც ჩვენ შეიძლება გვწამდეს”, საინტერესოდ ედერდა, ობამა იყენებდა რა სიტყვას “ცვლილება”, ამავე დროს საკუთარ სუფთა, გაუსვრეელ წარსულს წამოსწევდა წინ. მართლაც ვისი შეიძლება გეჯეროდეს? რა თქმა უნდა გაუსვრეელი და ახალი კაცის. ობამამ ასევე კიდევ ერთი მოწოდება გამოიყენა საპრეზიდენტო არჩევნების დროს - “Yes We Cann”, დიას ჩვენ შეგვიძლია.

მარკეტინგის კვლევითი მეთოდები ბრენდინგის განვითარებისათვის

ამერიკის შეერთებულ შტატებში მარკეტინგული გამოკითხვების შედეგად წინასწარ შეირჩა ის ატრიბუტები,

რომელიც უნდა ჰქონდეს პრეზიდენტს. პოლიტიკური ბრენდის ატრიბუტები მისმა ამომრჩევლებმა განსაზღვრეს:

აშშ-ს პრეზიდენტის შესარჩევი ყველაზე მეტად სასურველი ხარისხობრივი ატრიბუტები (თვისებები - რაც უნდა ჰქონდეს აშშ-ს პრეზიდენტს)	
1. ნდობის ღირსი, სანდოობა (trustworthy)	4,76
2. ინტელიგენტურობა (intelligent)	4,76
3. ეთიკური (Ethical)	4,71
4. სარწმუნო, უტყუარი, მტკიცე, გამძლე (Reliable)	4,61
5. ფისკალურად პასუხისმგებელი (ანუ პატიოსნად იხდის გადასახადებს) (Fiskally Responsible)	4,59
6. აქვს გლობალური ეკონომიკის გაგება (Understands the Global Economy)	4,54
7. მხარს უჭერს ალტერნატიული ენერგეტიკის განვითარებას (supports alternative energy development)	4,53
8. ინოვაციურობა (innovative)	4,46
9. სჯერა დიპლომატიურობის (Belives in Diplomacy)	4,46
10. მომხრეა განათლების (pro - education)	4,41
11. მხარს უჭერს მცირე ბიზნესს (supports small business)	4,37
12. მხარს უჭერს სამუშაო ადგილების შექმნას (supports job creation)	4,34
13. უვლის გარემოს (cares the environment)	4,31
14. აქვს კარგად ჩამოყალიბებული პოლიტიკური პლატფორმა (has a well articulated political platform)	4,31
15. უთანაგრძნობს (compassionate)	4,27

რადგანაც ზედა ტაბულაში ყველაზე მეტად სასურველი საპრეზიდენტო ატრიბუტები გავაერთიანეთ, ესეა ენახოთ თუ

რომელი ატრიბუტები იქნება ნაკლებად სასურველი ამერიკელი ამომრჩევლისათვის. შედეგები გაერთიანებულია შემდეგ ტაბულაში:

აშშ-ს პრეზიდენტისათვის <u>ნაკლებად სასურველი</u> ხარისხობრივი ატრიბუტები (თვისებები - რაც არ უნდა ჰქონდეს აშშ-ს პრეზიდენტს)	
1. სუსტი (weak)	1,20
2. მან დაკარგა თავისი გზა (has lost his way)	1,22
3. გულუბრყვილო (Naive)	1,22
4. ეგოისტია (Selfish)	1,39
5. არის სპეციალური ინტერესის მიერ კონტროლირებადი (controlled by special interest)	1,43
6. რელიგიური ფუნდამენტალისტია (Religious Fundamentalist)	1,57
7. იყენებს შიშს სხვების მოტივირებისათვის (uses fear to motivate)	1,57
8. გაბრაზებულია (angry)	1,72
9. მხარს უჭერს სახელმწიფო დაფინანსებას, რომელიც გარკვეული ჯგუფის ინტერესს ემსახურება, მაგრამ ამისათვის გადასახადებს იხდის ხალხი (supports pork barrel legislation)	1,74
10. მხარს უჭერს კომპანიებს და არა ხალხს (supports companies over people)	2,09

ზემოხსენებული ტაბულიდან შემდეგი ახალი ტაბულის შედგენა შესაძლებელია:

აშშ-ს პრეზიდენტის შესარჩევი ყველაზე მეტად <u>სასურველი</u> ხარისხობრივი ატრიბუტები (თვისებები - რაც უნდა ჰქონდეს აშშ-ს პრეზიდენტს)	რამდენად შეესაბამება ეს თვისებები მაკკეინს	რამდენად შეესაბამება ეს თვისებები ობამას
1. ნდობის ღირსი, სანდოობა (trustworthy)	4,76	3,22
2. ინტელიგენტურობა	4,76	3,29
		3,34
		4,39

(intelligent)			
3. ეთიკური (Ethical)	4,71	3,29	3,49
4. სარწმუნო, უტყუარი, მტკიცე, გამძლე (Reliable)	4,61	3,19	3,29
5. ფისკალურად პასუხისმგებელი (ანუ პატიოსნად იხდის გადასახადებს) (Fiskally Responsible)	4,59	2,97	2,86
6. აქვს გლობალური ეკონომიკის გაგება (Understands the Global Economy)	4,54	2,77	3,34
7. მხარს უჭერს ალტერნატიული ენერჯეტიკის განვითარებას (supports alternative energy development)	4,53	2,92	4,26
8. ინოვაციურობა (innovative)	4,46	2,35	3,83
9. სჯერა დიპლომატიურობის (Belives in Diplomacy)	4,46	2,92	4,31
10. მომხრეა განათლების (pro - education)	4,41	3,00	4,11
11. მხარს უჭერს მცირე ბიზნესს (supports small business)	4,37	3,30	3,26
12. მხარს უჭერს სამუშაო ადგილების შექმნას (supports job creation)	4,34	3,35	3,67
13. უვლის გარემოს (cares the environment)	4,31	2,80	3,99
14. აქვს კარგად ჩამოყალიბებული პოლიტიკური	4,31	2,52	3,97

პლატფორმა (has a well articulated political platform)			
15. უთანაგრძნობს (compassionate)	4,27	2,87	3,71

ეს გამოკვლევა, საპრეზიდენტო არჩევნებამდე თითქმის 9 თვით ადრე ჩატარდა და მასში ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები იქნა ასახული, რომელმაც თვით პრეზიდენტის მომავალი პოლიტიკაც განაპირობა. გამოჩნდა რა მისი აღმატებული უპირატესობა თავის მთავარ მოწინააღმდეგე – მაკკეინზე, ობამამ დაინახა თვისებების – ატრიბუტების ის ჩამონათვალი, რომელიც უნდა ყოფილიყო მისი პოლიტიკური წარმატების საფუძველი პრეზიდენტობისკენ მიმავალ გზაზე და შემდეგ პრეზიდენტობისას.

ჩვენ ამ ტაბულით ობამას შემდგომი საპრეზიდენტო პოლიტიკა შეგვიძლია ვიწინასწარმეტყველოთ. იგი საკუთარ ატრიბუტებს კიდევ უფრო მეტად გააძლიერებს და განსაკუთრებით იმ სფეროებში იღვაწებს, რაშიც იგი მის ამომრჩეველს არჩევნებამდეც მოსწონდა. ესე იგი – ობამა შეეცდება შეინარჩუნოს დომენი ატრიბუტები, რაც იმას ნიშნავს რომ იგი იქნება ის რაც მის ნაციას მის უპირატეს თვისებად მიაჩნია მასში და ზოგადად ამერიკელების მსოფლმხედველობაში.

1) ბარაკ ობამას სჯერა დიპლომატიის წარმატების და სიდიადის – ეს თვისება ობამას წარმატებისაკენ მიმავალი ხიდია, შესაძლოა სწორედ ამ თვისებებით გადასწონის იგი სხვებს. მისი ავტობიოგრაფიული პორტრეტი, ობამას მამის ბიოგრაფია, ობამას დედის როლი და საქმიანობა, ასევე ობამას მამობილის ბედი, ობამას მიერ დაწერილი პირველი წიგნი სადაც იგი მამის სიზმრებს წარმოაჩენს მისი გამოცდილება და მრავალი შეცნობილი თუ შეუცნობელი ფაქტი, ამბავი და საბოლოო ჯამში ეს უნიკალური გენეტიკა – ბარაკ ობამას დაბადებით დიპლომატად და შესაძლოა მშვიდობისა და წარმატების ელჩად განაპირობებს.

გამომდინარე ამ და სხვა ატრიბუტებიდან, პოლიტიკური მარკეტინგის სპეციალისტების რჩევით ობამა მუდამ ამ მთავარ თვისებას შეინარჩუნებს და განავითარებს;

2) ობამა მუდამ შეეცდება იყოს ინტელიგენტური, ამავე დროს მას აქვს თანაგრძნობის უნიკალური კულტურა, რაც მისი ერთ-ერთი მთავარი პოლიტიკური და მარკეტინგული იარაღია.

3) ობამას ეთიკურობა – იქნება ის თვისება რასაც პრეზიდენტი ევექტურად გამოიყენებს მომავალი არჩევნების დროსაც;

4) ობამას ღტოლვა განათლებისაკენ – არის ატრიბუტი რომელიც მთელ ამერიკის მოსახლეობის ეტალონად უნდა იქცეს. აშშ-ში არსებული განათლების დონე, განსაკუთრებით შავკანიან მოსახლეობაში დიდ განვითარებას და მოტივაციას საჭიროებს. ამ ფონზე ობამა თავად არის განათლების და კულტურის მოტივატორი.

5) ობამას სწრაფვა ახალი ენერგეტიკული წყაროების მიმართ ძალიან საინტერესიოა. ეს ატრიბუტი შესაძლოა მისი არც იყოს, ანუ იმის თქმა მსურს, რომ ამ თვისებას შესაძლოა ობამა მას შემდეგ ელტვის, რაც ამერიკელი ამმრჩევლების უპირატესობებს იცნობს. მაგრამ ამას იგი აკეთებს მეტად საინტერესოდ და მომხიბლავად. როდესაც ყოფილი ვიცე პრეზიდენტი ელ გორი ეკოლოგიის და ბინების დაცვის თემამ დიდ აღიარებასთან მიიყვანა, ამ ფაქტს არ შეეძლო ასახვა არ მოეხდინა ზოგადად მთლიანად დემოკრატიულ პარტიაზე და ასევე მის ერთ-ერთ მთავარ მოთამაშეზე – ბარაკ ობამაზე.

იმ ატრიბუტებში სადაც კანდიდატებმა მაღალი ქულები მიიღეს მათი პოლიტიკური სახე და ნაციონალური შეხედულებები გამოჩნდა. ტაბულაში ეს ყოველივე შემდეგ სახეს ღებულობს:

გამოკითხულთა აღწერს ჯონ მაკკეინს	უმეტესი	გამოკითხულთა აღწერს ბარაკ ობამას	უმეტესი
სჯერა ძლიერი მილიტარულობის	4,69	მხარს უჭერს უნივერსალურ ჯანდაცვას	4,51
მხარს უჭერს ეროვნულ უშიშროებას	4,55	ხარს უჭერს აბორტის უფლებას	4,39
პატრიოტია	4,43	ინტელიგენტია	4,39
მომხრეა სამხ. გაწვევის	4,36	ომხრეა გადახდის	4,35
ბიზნესის მხადამჭერია	4,12	ზრდის მხადამჭერია	4,33
ტრადიციულია	3,79	სჯერა დიპლომატიის	4,31
კონსერვატიულია	3,70	მხარს უჭერს ალტერნატიულ ენერჯიას	4,26
იყენებს შიშს მოტივაციისათვის	3,63	ლიბერალია	4,16
მხარს უჭერს	3,63	მომხრეა	4,11

საბაზრო ეკონომიკას მთავრობის ჩარევის გარეშე		განათლების	
ხარს უჭერს თავისუფალ ვაჭრობას	3,50	მხარს უჭერს სხვა მსოფლიოს შესახებ	4,08
მომხრეა მცირე ხელისუფლების	3,39	კარგად არწმუნებს და იცნობს აშშ-ს	4,05
მხარს უჭერს სამუშაო ადგილების შექმნას	3,35	პროგრესიულია	4,01
მხარს უჭერს მცირე ბიზნესს	3,30	დაიცავს ღარიბებს	4,00
მხარს უჭერს კომპანიებს და არა ადამიანებს	3,29	აქვს კარგი პოლიტიკური პლატფორმა	3,97

პოლიტიკური მარკეტინგის პრინციპების გათვალისწინებით, კარგად ჩანდა ის, რომ ამერიკა განახლების გზას ეძებდა. შესაბამისად პოლიტიკური ბრენდინგიც ამ მიმართულებით უნდა განვითარებულიყო, რაც მოხდა კიდევ.

რაც შეეხება პოლიტიკური მარკეტინგის კვლევით მეთოდებს და პოლიტიკური ბრენდის მიმართ სასურველი ატრიბუტების წინსაწარ განსაზღვრას – ამ მეთოდის ეფექტური გამოყენებით შესაძლოა პოლიტიკური პაექრობის ახალ, განვითარებულ ეტაპზე გადასვლა.

პოლიტიკური მარკეტინგის უახლესი მეთოდების დანერგვა ქართულ სინამდვილეში უადრესად მნიშვნელოვანია რადგანაც ბრენდების ბრძოლა პოლიტიკაში ეს მშვიდობიანი, ლოგიკური პაექრობაა და არა შეურაცყოფების მთელი კასკადი დამახასიათებელი განუვითარებელი პოლიტიკური ბაზრისათვის, სადაც არც პოლიტიკური ბრენდი არსებობს და არც პოლიტიკური მარკეტინგის კანონები გამოიყენება.

ლიტერატურა

References

1. Michael Laver and Michael Silberhood - The Birth and Death of Political Parties. May 2007.
2. Teinowitz, I.-Election ad spending hits record 1.6 billion. Advertising Age 2004.
3. Todorov, A., Mandisodza, A. N., Goren, A., & Hall, C. Inferences of competence from faces predict election outcomes. 2005.
4. Margaret Scammell - Brand Blair is dead. Long live brand Blair 2006.
5. Douglas Holt - Branding as cultural activism, Harvard Business School Press (Sept. 2004)
6. Tom Quinn - Political Communications II: Political Marketing GV519 – British Political Parties 3 March 2009.
7. Butler, P. and Collins, Political marketing: structure and process”, European Journal of Marketing 2004.
8. Catterall, M., Maclaran, P. and Stevens, L, Critical reflection in the marketing curriculum, Journal of Marketing Education, 2002.
9. Chilton, P., and Schaffner, “Discourse and Politics”, Discourse as Social Interaction. London: Sage Publications 2003.

Kakhaber Djakeli
Newest research methods of political marketing
and political branding

Summary

The article is about how to research Political Brands, their nature and character, using all these for political success. Brands are positioned in the minds of their target audiences. While brand managers and political strategists can work hard to influence how those brands are perceived, ultimately brands are what the target audiences think they are.

Key Words: Marketing, political marketing, political branding, brands, marketing research, marketing survey, marketing-management.

Reviewer – professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Джакели Кахабер Тенгизович
Новые научно-исследовательские методы политического маркетинга
и политического брендинга

Резюме

Статья описывает способы исследования политического бренда, по характеру и содержанию, его применения для политического успеха. Бренды позиционированны в целевых аудиториях. Тогда как бренд-менеджеры и политические стратеги могут работать для поддержания

влияния бренда, бренды на самом деле являются тем, чем целевая аудитория о них помышляет

Ключевые слова: политический маркетинг; политический брендинг, маркетинговое исследование, маркетинговый менеджмент.

Рецензент - профессор Догондзе Шота Акакиевич, Грузинский технический университет

გიორგი ზირაქაშვილი

სუიციდი ქართულ ჯარში

„ერი, რომელსაც არ სურს შეინახოს საკუთარი ჯარი, მალე იძულებული გახდება არჩინოს სხვისი“.

ნაპოლეონი

ჯარი ინსტიტუტია, რომელიც სამხედრო წესრიგისა და დისციპლინის გარდა, უმთავრესად იდეოლოგიითა და სამშობლოსათვის თავდადების იდეით იმართება. ჯარის მკაცრი ორგანიზაცია და მასში არსებული იერარქიულობის პრინციპი, რომელსაც სამხედრო წოდებთა და თანამდებობათა რთული სისტემა ჰქმნის, ორგანიზაციის როგორც ვერტიკალური, ისე ჰორიზონტალური პასუხისმგებლობის რთულ მექანიზმს აყალიბებს.

რთულია იყო ამ მკაცრი ორგანიზაციის წევრი პირადი ცხოვრება სრულად მიუძღვნა სამშობლოს კეთილდგეობისათვის ზრუნვას და რომ არა ჯარისკაცების სათანადო იდეოლოგიური, სულიერი, ფიზიკური წვრთნა, სამხედრო “რიტუალებისა” და წესების შესრულებისას, ჯარში მოხვედრილი ადამიანი, შესაძლებელია დადგეს ნერვული აშლილობის, მსოფლმხედველობრივი გამოფიტვისა და პესიმიზმის ანუ ცხოვრებისეული უიმედობის პირას. [4.79-103] ქართული ჯარი არ წარმოადგენს ამ თავლსაზრისით გამონაკლის და არ არის ამოვარდნილი საერთო სურათიდან.

საქართველო XX საუკუნის ბოლო ათწლეულში და XXI საუკუნის დასაწყისში აღმოჩნდა სოციალური კატაკლიზმების შუაგულში. სამოქალაქო აშლილობა, სამხედრო შეიარაღებული კონფლიქტები სამაჩაბლოსა და აფხაზეთში, სრული განუკითხაობა და კანონის უგულვებელყოფა არის ის მცირე ჩამონათვალი, დახასიათება იმ მდგომარეობისა, რაც სუფევდა ქვეყანაში. ქართული ჯარი, რომელიც ქართული საზოგადოების ორგანული ნაწილია არ წარმოდგენდა გამონაკლის ამ თავლსაზრისით. თუ საბჭოთა კავშირის პერიოდში, განსაკუთრებით სამამულო ომისა და სსრკ-ს მიერ წარმოებუილი სხვა ომების დროს, სამხედრო მოხელე ითვლებოდა ერთერთ ყველაზე დაფასებულ საზოგადოებრივ პირად, ომგამოვლილ საქართველოში, სადაც სახელმწიფო ვერ ასრულებდა მისთვის დაკისრებულ თითქმის ვერც ერთ ფუნქციას, ჯარისკაცი ყველაზე უპოვარი, უპატრონო და უკიდურესად დაბალი საზოგადოებრივ ფენასთან ასოცირებულ მოქალაქედ იქცა. შესაბამისად, უკიდურესად მკაცრად დისციპლინირებულ ორგანიზაციაში, გარედან მოხვედრილი

ახალგაზრდა - წვევანდელი, დისციპლინის საბურველში გახვეულ იერარქიულ სისტემაში აღმოჩნდა. სადაც იძულებულია აიტანოს დამცირება და შეურაცხყოფა გარშემომყოფებისგან და ეს ყველაფერი დამარცხებული, საზოგადოების თვალში დამცირებული არმიის, იდეოლოგიისგან დაშრეტილი დისციპლინირებული ორგანიზაციის წიაღში, სადაც არ მოქმედებს არაერთარი სოციო-კულტურული ნორმა, ქცევის დამკვიდრებული სტერეოტიპი არც “ელიტარული”, არც “ქურდული”, არც “ჩინოვნიკური” მხოლოდ განუკითხაობა იერარქიისა და დისციპლინის საბურველში.

ცნობილია, რომ ჯარში გავრცელებულია თვითმკვლელობის ფაქტები, როგორც თანამედროვეობაში ისე ისტორიულად. საზოგადოების გარემო, განწყობა, “უხილავი იმპულსები” ზემოქმედებენ პიროვნებაზე მისი მაქსიმალური დაქვემდებარების მიზნით. (აქ არ ვითვალისწინებ რწმენებსა და ნორმებს.) თავისმხრივ, პიროვნება ყველანაირად ცდილობს შეინარჩუნოს თავისი ინდივიდუალურობა და წინ აღუდგეს საზოგადოების ამ ზეწოლას. თუ რამდენად შეუძლია ეს დამოკიდებულია მის პიროვნულ სიძლიერეზე. ერთ-ერთი ასეთი იმპულსია თვითმკვლელობის იძულება ანუ **საზოგადოებას ახასიათებს სიკვდილისკენ სწრაფვის გარკვეული ინსტიქტი**, რომელიც ძლიერად ზემოქმედებს მის წევრებზე. თვითმკვლელობის შემთხვევაში, ადამიანი მისულია ზღვარზე, რომელზეც იგი ვეღარ უწევს წინაღმდეგობას ამ იძულებას. ედიურკჰეიმში ჯარში ჩადენილ თვითმკვლელობას **ალტრუისტულ სუიციდს** უწოდებდა. ამ სახის თვითმკვლელობას ჩადიან ძირითადად საზოგადოების ზეგავლენით. ამ შემთხვევაში ყველაზე უფრო გამოდგება განმარტება სუიციდზე – “თვითმკვლელობა არის სიკვდილის ნებისმიერი შემთხვევა, რომელიც უშუალოდ არის დადებითი ან უარყოფითი ქცევის შედეგი და გამოწვეულია თვით მსხვერპლის მიერ **წინასწარ ცნობილი შედეგებით**”[3;112-143]

მეცნიერები სუიციდის გამომწვევ ფაქტორთა შორის გამოჰყოფენ შემდეგს:

- **სამხედრო აღზრდის სისტემა**, რომელიც მიმართულია უშიშრობისაკენ, სიცოცხლის ადვილად გაწირვისაკენ, სხვადასხვა მიზნით;
- **მძიმე პირობები ჯარში**; აქაც მოქმედებს კვლავ დეზადაპტაციის ფაქტორი (წვევამდელებში სუიციდი გაცილებით მეტია);
- **ყოველგვარი ინდივიდუალურის მოსპობა მემარში**, შეიძლება დასახელდეს სუიციდის გამომწვევ მთავარ მიზეზად. [3;274-284]

საქართველომ როგორც უკვე ავლნიშნეთ გამოიარა: ომები, კონფლიქტები, ეკონომიური კატაკლიზმები, რაც მნიშვნელოვან დაღს ასვამს სუიციდის როგორც მონაცემებს ისე მახასიათებლებს ქართულ ჯარში.

ცხრილი№1

წლები	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ჩეცხლსასროლი იარაღი	6	5	4	7	3	2	3	4	4
ჩამოსრჩობა	5	6	7	4	7	5	6	4	5
ბასრი საგანი	3	4	4	3	0	4	2	6	0
დაუზუსტებელი საშუალებები	1	1	0	0	2	1	3	2	0
სულ	15	16	15	14	12	12	14	16	9

2000 - 2008 წლების სტატისტიკური ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ ამ პერიოდში წელიწადში ქართულ ჯარში საშუალოდ 15-მდე თვითმკვლელობას ჰქონდა ადგილი, [2] მათ შორის უმრავლესობაზე აღძრული იქნა სისხლის სამართლის საქმე თვითმკვლელობამდე მიყვანის მუხლით, თუმც არც ერთი მაგანი არ იქნა გამოძიებული ობიექტურად. თვითმკვლელობის ძირითად იარაღად სახელდებოდა ცეცხლსასროლი იარაღი, ჩამოსრჩობა, ცივი იარაღი და სხვა.[1] ხშირად თვითმკვლელობა ხელისუფლების მხრიდან აიხსნებოდა ცეცხლსასროლი იარაღის სიახლოვითა და არა სათანადოდ დაცულობით, თუმც ხშირი იყო ფაქტები, რომ პირი ცეცხლსასროლი იარაღის ამარა მიმართავდა ჩამოსრჩობას, რაც სრულებით გამორიცხავდა ბანალურ ვარაუდს. ასევე ხშირი იყო მოთხოვნები სხვა საჯარისო დანაყოფებში გადაყვანასთან დაკავშირებით; მოთხოვნის დაუკმაყოფილებლობის გამო ჯარისკაცის სიცოცხლე მრთავდებოდა სულიციდით. არსებითად აქ ადგილი ჰქონდა სრულებით ინტეგრირებულ კოლექტივთან (ბრიგადა, ბატალიონი, რაზმი) გარკვეულ გაუცხოებას, კოლექტივიდან განდევნას.

საქართველოს პირობებში ალბათ სუიციდი მაინც უნდა აიხსნას გაუსაძლისი (მატერიალური, სოციალური ნორმები და სხვა) პირობებით, პიროვნების გამოფიტვით, იქნება ეს ფიზიოლოგიური გამოფიტვა (საუბარია ნერვიული სისტემის მოშლილობაზე არასათანადო კვებისა და გადაღლილობის გამო)

თუ გართულებული ურთიერთობები, ადამიანის დეპრესიულობითა და მუდმივი შეურაცხყოფით გარემოს მხრიდან. ასევე კოლექტივის მხრიდან ცალკეული პიროვნების დაჩაგვრითა და ალბათ დამცირებითაც, რაც საბოლოოდ სრულებით კლავს ჯგუფთან თვითიდენტიფიკაციის განცდას - ჩამოყალიბებულს საკმაოდ დროის მანძილზე და ბადებს სიცოცხლისადმი უაზრობის განწყობას რის შედეგადაც ჯარისკაცი მიდის თვითმკვლელობამდე.

რთულია იმ სოციალური რყევების პირობებში, რომელიც ქართულ საზოგადოებას შეხვდა უახლესი ისტორიის მანძილზე თავი აარიდო მსგავს მომენტებს, განსაკუთრებით ისეთ სოციალური ინსტიტუტში, როგორც ჯარია, მაგრამ საზოგადოების მხრიდან დამოკიდებულება ამ სასიცოცხლო ფორმირების მიმართ უნდა შეიცვალოს. განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ქვეყანაში უამრავი საფრთხეა.

განხილული მასალა შესაძლებლობას გვაძლევს გამოვიტანოთ დასკვნები სუიციდის შესახებ; ის საგანგაშო მდგომარეობა, რომელიც დღეს არსებობს ქართულ ჯარში განპირობებულია მრავალი ფაქტორით. მათი აღმოფხვრა შესაძლებელია მხოლოდ, ღრმა შესწავლისა და ანალიზის საფუძველზე.

ლიტერატურა

References

1. Saqartvelos ekonomikuri ganfitarebis saminstros, statistikis departamenti monacemebi 2008 (Georgian)
2. Saqartvelos shinagan saqmeta saminstros, analitikuri departamentis monacemebi 2009 (Georgian)
3. Emile Durkheim “Suicide” Free Press USA 1997
4. David Myers “Socialnaya fsichologia” SPB 2002 (Russian)

George Zirkashvili Suicide in Georgian Army

Summary

Suicide phenomenon is the subject of our study. Urgency of the selected problem in the whole world creates a necessity of carrying out of deep investigation in this regard. As is known suicide ranks third after cancer and cardiovascular diseases among the causes of death. In 2005 there were half a million of suicide cases and 5 million parasuicide cases worldwide. In 2008 this number reached 814.000 per year. It means that every day 2200 humans fall victim to suicide. Without doubt, these data cause concern and not only give us a reason to study this phenomenon, but also make world society to think seriously

about this problem. This fact is not less anxious for Georgia, because in many cases suicide takes place in sheltered organization, such the army is.

Army is an institution, which is mainly managed by ideology and idea of sacrifice for homeland, along with military order and strong discipline. Hierarchy principle, which is created by complicated system of military ranks and assignments, forms complicated mechanism of both vertical and horizontal responsibility.

Georgian Army is dishonored in public view in the XXI century, because no social-cultural norms are functioned and only total lawlessness and permissiveness dominates under cover of hierarchy and discipline.

Main reasons of suicide facts in the Army are:

- **system of military education**, which is directed to fearlessness and easy sacrifice of life by various reasons;
- **heavy conditions in the Army**; and here factor of disadaptaion shows itself (number of suicides is a lot more in recruits);
- it is also possible to name **destruction of all kinds of indivuality in the militaries** the main reason of suicide.

There is average number of about 15 cases of suicide per year in the Georgian Army, and criminal cases are initiated almost in every single fact under article of incitement to suicide, but no one from them is investigated objectively. Firearm, hanging, cold arm and others are named among the main weapons of suicide.

In Georgian conditions probably suicide should be explained by unbearable conditions of life (material, social norms and others), exhaustion of individual, and doesn't matter is it physiological depletion (the question is nervous system disorder because of insufficient nutrition or over fatigue) or else complicated interrelations, including depression and permanent humiliation on the part of people around us. Also it should be noted oppression and, probably, humiliation of various individuals on the part of community, which finally annihilates the sense of self-identification with the group, formed during long period of time and creates the feeling of meaningless of life, and as result soldier decides to kill himself.

Mainly the attitude of society to this vital formation should be changed. Besides, authorities must objectively investigate every single case of suicide; all facts of abuse, humiliation and oppression should be revealed and liquidated in order to completely eliminate the facts of suicide in the Georgian Army.

Keywords: Army; Society; Suicide; Georgia; Conflict; Weapon; Hanging; System; Hierarchy; Humiliation; Violence.

Reviewer – Professor Roza Gaprindashvili, Technical University of Georgia

Зиракашвили Георгий Александрович Суицид в грузинской армии

Резюме

Предметом нашего изучения является феномен самоубийства. Актуальность выбранного вопроса во всем мире способствовала проведению нами углубленного исследования в этом направлении. Как известно, суицид занимает третье место после рака и заболеваний сердечно-сосудистой системы в мире среди причин, вызывающих смерть. В 2005 году в мире было зафиксировано полмиллиона случаев суицида и 5 миллионов случаев парасуицида. К 2008 году это число достигло 814.000 в год. Это означает, что ежедневно 2200 человек становятся жертвами суицида. Безусловно, эти данные вызывают тревогу и не только дают повод к изучению этого явления, но и заставляют серьезно задуматься мировое сообщество. Этот факт не менее тревожен и для Грузии, поскольку во многих случаях самоубийство имеет место в закрытых организациях – например таких, как армия.

Армия – это институт, который, помимо военного порядка и дисциплины, главным образом управляется идеологией и идеей самопожертвования во имя Родины. Существующий в ней принцип иерархии, который образован сложной системой военных чинов и должностей, формирует сложный механизм как вертикальной, так и горизонтальной ответственности.

В XXI веке в глазах общества существует униженная грузинская армия, в которой не действуют никакие социо-культурные нормы, и есть только лишь бесправие и вседозволенность – под покровом иерархии и дисциплины.

Основными причинами, вызывающими совершение самоубийства в армии, являются:

- **система военного воспитания**, которая акцентирована на бесстрашии, легком жертвовании жизнью, в силу разных причин;
- **тяжелые условия в армии**; и здесь вновь проявляет себя фактор дезадаптации (случаи суицида гораздо чаще происходят среди призывников);
- **искоренение всяческой индивидуальности в войне**, можно назвать главной причиной, вызывающей суицид.

За год в грузинской армии в среднем имеет место до 15 случаев самоубийства, причем по большинству из этих случаев были возбуждены

уголовные дела по статье доведения до самоубийства, впрочем, ни одно из них не было расследовано объективным образом. В качестве главного орудия самоубийства назывались огнестрельное оружие, повешение, холодное оружие и др.

В условиях Грузии, вероятно, суицид все же должен быть объяснен невыносимыми условиями (материальными, социальными нормами и др.) жизни, истощением личности, будет это физиологическое истощение (здесь речь идет о расстройстве нервной системы вследствие недостаточного питания и переутомления) либо усложнившиеся отношения, с наличием депрессии и постоянного оскорбления со стороны окружающих. Также можно отметить угнетение и, наверно, унижение отдельных личностей со стороны коллектива, что в конечном итоге полностью уничтожает чувство самоидентификации с группой, сформировавшееся на протяжении весьма долгого времени и порождает ощущение бессмысленности жизни, в результате чего солдат идет на самоубийство.

Главным образом должно измениться отношение общества к этому жизненно важному формированию. Кроме этого, власти должны объективно расследовать каждый отдельный случай суицида; должны быть выявлены и ликвидированы все факты оскорбления, унижения и угнетения с тем, чтобы полностью пресечь факты суицида в грузинской армии.

Ключевые слова: Армия; Общество; Суицид; Грузия; Конфликт; Оружие; Повешение; иерархия; Унижение; Насилие.

Рецензент – Профессор Гаприндашвили Роза Григорьевна,
Грузинский технический университет

ელდარ პირმისაშვილი

საზოგადოებრივი ურთიერთობების (პიარის) და მასკომუნიკაციის რეალური ორბენიზაციის რეპუტაციის შექმნაში

ოცდამეერთე საუკუნე დემოკრატიული მართველობის და დემოკრატიული ღირებულებების საუკუნეა, სადაც ძირითადი აქცენტი საზოგადოებაზე მის აზრების გამოხატვაზე და უკუკავშირზე კეთდება, შესაბამისად საზოგადოების ყოფა ურთიერთობის გარეშე წარმოუდგენელია, ხოლო ამ ურთიერთობებს ესაჭიროება მართვა სწორედ ეს იყო წინაპირობა საზოგადოებრივი ურთიერთობების დისციპლინის შექმნისა, რომელსაც სხაგნაირად ინფორმაციის-ურთიერთობების-კომუნიკაციების მართველად მოიხსენიებენ.

საზოგადოებრივი ურთიერთობები კომუნიკაციური დისციპლინაა, ის (პიარი) ეხმარება ორგანიზაციას საზოგადოებასთან ეფექტური ურთიერთობების დამყარებასა და შენარჩუნებაში, მისი (პიარის) მთვარი მიზანია მიაწოდოს კომპანიის მიზნობრივ ჯგუფებს ინფორმაცია და ამ ინფორმაციით-კომუნიკაციით მოახდინოს მათი სწავლება-განათლება. [Effectiv Public Relations. Scott Cutlip, Allen Center, Glen Broom,2006]

პიარის საქმიანობა მაშინ არის ეფექტური, როდესაც კომპანიის მიერ ჩამოყალიბებული ღირებულებები-პოზიცია თუ გზავნილი აღეკვრტურად აღიქმება საზოგადოების მიერ და როდესაც ეს ურთიერთობები-კომუნიკაციები ორმხრივია ანუ უკუკავშირზეა ორიენტირებული.

პიარის ყველაზე პოპულარული განსაზღვრებაა: პიარ - ეს არის სტრატეგია, რომელიც ქმნის რეპუტაციას და რეზულტატია იმისა რასაც ამბობ, რასაც აკეთებ და რასაც ამბობენ სხვები თქვენზე. (IPRA)

პიარის დაგეგმილ სტრატეგიას მიყვავართ კონკრეტულ შედეგმადე, ეს შედეგი შეიძლება იყოს საზოგადოებაში ცნობადობის შექმნა – გამყარება ან ნდობის მოპოვება რაც პიარის საბოლოო მიზანია. კომპანიის რეპუტაციის შექმნის საშუალებებში პიარს და მასკომუნიკაციის გამოყენებას დიდი როლი აქვს, რადგან ამ კომუნიკაციის განხორციელებაზე დამოკიდებული საზოგადოებრივი არზრის შექმნა ან შეცვლა და ამ აზრების ეფექტურად გამოყენების ერთობლიობის შედეგია კომპანიის დადებითი რეპუტაციის შექმნა.

პიარ სპეციალისტი ქმნის მოვლენას, დაგეგმილ კამპანიას რომელსაც თავისი მიზანი და მესიჯი (გზავნილი) გააჩნია ხოლო

ამ მოვლენას აშუქებს ჟურნალისტი, თუმცა ოცდამეერთე საუკუნეში ჟურნალისტები ხშირად მოვლენასაც თვითონ ქმნიან და შემდეგ აშუქებენ მას. პიარს ხანდახან როგორც კომუნიკაციების მენეჯმენტს მოიხსენიებენ რადგან კომუნიკაციების ცოდნაზეა დამოკიდებული პიარ საქმიანობის წარმატება.

საზოგადოებასთან ურთიერთობა არის ის დარგი, რომელიც მთლიანად დამყარებულია კომუნიკაციის პროცესზე. პიარის სპეციალისტები კომუნიკაციის პროცესს იყენებენ იმისათვის, რომ შეასრულონ თავიანთი ძირითადი მოვალეობა: შექმნან საზოგადოების კეთილგანწყობა და პოზიტიური დამოკიდებულება იმ ორგანიზაციის/პირვნების მიმართ, რომელსაც ემსახურებიან. [Mass Media, S.Wilson 2003]

კომუნიკაცია შეიძლება განვმარტოთ, როგორც პროცესი, რომლითაც ინდივიდები ცვლიან ინფორმაციას, იდეებს და განწყობებს. ამ განსაზღვრებაში მათავარი სიტყვა არის “გაცვლა”. მთავრია, რომ ინფორმაციის გამგზავნი და მიმღები აქტიურად მუშაობენ ერთად და არიან მუდმივ ურთიერთობაში, რადგან კომუნიკაცია არის მინდინარე და დინამიური.

პროფესიონალი კომუნიკატორი, რომელიც იყენებს მასმედიის (ტელევიზია, რადიო, გაზეთი, ჟურნალი, ინტერნეტი) მართვის ტექნოლოგიას რათა ზეგავლენა მოახდინოს ფართო აუდიტორიაზე.

რატქმაუნდა კომუნიკაციის მოდელი მოიცავს ყველასთვის ცნობილ სტრუქტურას, ეს არის:

წყარო, მესიჯი, არხი, მიმღები, უკუკავშირი.

კომუნიკაცია არის პროცესი, რომელიც რთავს ისეთ მომენტებს, როგორც არის: შერჩევა, ამორჩევა და სიმბოლოების გაცვლა ამ გზით ის ეხმარება მიმღებს გამოავლინოს მან ანუ მიმღებმა მისი ანუ სიმბოლოს მნიშვნელობა რაც თავდაპირველად ჩადებული ქონდა მასში კომუნიკატორს.

პიარი ზოგადად იყენებს კომუნიკაციის სხვადასხვა მოდელს (პირვნებათშორისი, ჯგუფთაშორისი, მასკოკომუნიკაცია), თუმცა ამათ შორის ყველაზე ხშირად საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტები მიმართავენ მასკოკომუნიკაციასა და მის საშუალებებს.

კომუნიკაციის ტიპები:

არსებობს კომუნიკაციის სხვადასხვა ტიპები:

1. ინტრაპერსონალური კომუნიკაცია, რომელიც გამოხატავს, აღწერს პირვნების საუბარს თავის თავთან.
2. ინტერპერსონალური კომუნიკაცია, სადაც ორი ან მეტი ადამიანი საუბრობენ და ურთიერთობენ ერთმანეთთან მჭიდრო ფსიქიკურ სიახლოვეში.

3. ჯგუფური კომუნიკაცია, რომელიც აღწერს ჯგუფისა და ადანიანების პირისპირ ურთერთქმედების პროცესს.

4. მასკომუნიკაცია, მოიცავს პროფესიონალი კომუნიკატორის მიერ

მიზანმიმართული კომუნიკაციის მესიჯს და მის ფორმას ასევე ამ მესიჯის გადაცემას საზოგადოებაში, რომლის დროსაც გამოიყენება ტექნოლოგია მედიაში მის გაცრცელებისათვის რომ საზოგადოების ფართო მასებზე ზეგავლენა. [Mass Media, S.Wilson 2003]

სიტყვა ზეგავლენა მთავრი ნაწილია ამ პროცესისა, რომელიც მიმართავს ეფექტს, რომელიც მასკომუნიკაციის მესიჯს ააქვს საზოგადოებაზე, ხალხზე. ეფექტი შეიძლება იყოს ისეთი მარტივი როგორც არის გამოვიწვიოთ ადამიანის ცონდა ან გაგება რაიმე საკითხზე ან გაგება რაიმე საკითხზე ან მოვლენაზე. მედია ეფექტი შეიძლება იყოს უფრო მნიშვნელოვანი ისეთი, როგორც არის პიროვნების ქცევის და შეხედულების შეცვლა.

არსებობს მასკომუნიკაციის არატრადიციული (არაპირადირი) არხები: გარდა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისა მესიჯი ფართოდ გავრცელება შესაძლებელია სხვა კომუნიკაციის საშუალებებითაც როგორებიც არის: წიგნები, ბროშურები, ფლაერები, ჟურნალი, გაზეთები, მეილი, აუდიო დისკი, ასევე სიტყვიერი გავრცელება, რომელიც ამართლებს პირის შესახებ გამოსთქმულ ფრაზას “მინიმალური ხარჯებით - მაქსიმალური ეფექტი”

მთელ მსოფლიოში უმრავლესობა მედია საშუალებებისა არის კერძო (თუ არ ჩავთვლით საზოგადოებრივ მაუწყებლობას) შესაბამისად ისინი ორიენტირებული არიან მოგებაზე ხოლო მომგებიანი ტელევიზია უნდა მკვეთრად ასახავდეს მომხმარებლის ინტერესებს.

ამერიკის შერთბულ შტატებში ჩატარდა კვლევები, რომელი მედია საშუალებაა ყველაზე მომგებიანი ამ კვლევის შედეგებია: 1. ადგილი: გაზეთები, 2. ტელევიზიები, 3. ჟურნალები 4. წიგნები, 5. აუდიო ჩანაწერები, 6. რადიო, 7. ფილმები. (ეს კვლევა იმის მანიშნებელია რომ, რეტინგის მიხედვით არი გადანაწილებული შემოსავლები ანუ პირველი ადგილის მფლობელს მაგ, გაზეთებს ააქვთ ყველაზე მეტი რეკლამა და შესაბამისად ყველაზე მეტი გავლენა)

ასევე აღსანიშნავია საქართველოს სტატისტიკა სადაც ტელევიზია არის ძალიან აქუადური და ბეჭდური მედია საგრძობლად ჩამორჩება მას.

მნიშვნელოვანია ოცდამერთე საუკუნის სხვა საკომუნიკაციო მიმართულებაც, როგორც არის ინტერნეტი და

გაციფრულება (დიგიტალიზაცია) რადგან დღესდღეობით რომ ჩავატაროთ კვლევა, რომელ საკომუნიკაციო საშუალებას ვეყვარებთ ეფექტური, შედეგიანი ალბათ ინტერნეტი უდაოდ პიარველ ადგილს დაიკავებს, დღესდღეობით ცნობილ ტელეარხ CNN უფრო ნაკლები ხალხი უყურებს ხოლო მის ვებდვერდს გაცილებით მეტი სტუმრობს, ასეთივე სტატისტიკა არსებობს ბეჭდურ მედიასთან დაკავშირებით ფაქტიურად გაზუთებს მთელ მსოფლიოში აღარ ყიდულობენ და ონლაინ გამოცემებს ანიჭებენ უპირატეობას.

ეს ყველაფერი იმისკენ მიუთითებს პიარ სპეციალისტებს, რომ კომპანიის რეპუტაციის შექმნისათვის პიარის და მასკომუნიკაციის ტრადიციული საშუალებების აღარ არის ეფექტური და თუ გვინდა რომ შევქმნათ კომპანიის რეპუტაცია, რაც მის ცნობადობას, ხოლო ცნობადობა ლოიალურად განწყობილი ადამიანების რიცხვს ზრდის, აუცილებელია გამოვიყენოთ კომუნიკაციის ახალი მიმართულებები, როორც არის, ინტერნეტი (ინტერნეტ ტელევიზია, ვიდეო პრესრელიზები, აუდიო ინტერვიუები და ა.შ)

მთელ მსოფლიოში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მედიის დღის წესრიგს და რა არის დღის წესრიგი?

დღის წესრიგი – არის პროცესი, რომლითაც მასმედია განსზღვრავს რაზე უნდა ვიფიქროთ და ვიდარდოთ, მსოფლიო დღისწესრიგი ნიშნავს ჩამონათვალს, გეგმას, თემებს, რომელიც მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული. მასმედის დღის წესრიგის დაყენება გულისხმობს იმას, რომ მედია და არა ჩვენ განვსაზღვრავთ რა იქნება ახალი ამბავი და რა არა. ისინი უდაოდ გვეუბნებიან რის შესახებ ან რა საკითხზე ვიფიქროთ. პროფესინალი კომუნიკატორები (პიარ სპეციალისტები) მუშაობენ მასმედიაში იმისათვის, რომ შეადგინონ, ჩამოაყალიბონ, ახალი ამბავის გეგმა და განსაზღვრონ, რომელი ახალი ამბავი არის მნიშვნელოვანი და მიაპყრონ მას დიდი ყურადღება და განსაზღვრონ რომელი ამბავი არის მნიშვნელოვანი და მეორეხარისხოვანი.

იდეალური შემთხვევაა როდესაც ჟურნალისტსა და პიარ სპეციალისტს შორის არის ურთიერთგაგება და ისინი ორიენტირებული არიან მომხმარებლების ინტერესების გამოხატვაზე და დაკმაყოფილებაზე და როტქმუნდა ამ ურთიერთგაგებით მიიღწევა უკუკავშირი ანუ ჩვენი გადაცემული ინფორმაცია (მესიჯი) მართებულად არის გაგებული-აღქმული ჩვენი სამიზნე აუდიტორიის (ხალხის) მიერ. [This is PR. The Realities of Public Relations D.Newsom,J.Turk, D. Krukerberg, 2005]

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე რეპუტაციის შექმნისთვის აუცილებელია პიარის და მასკომუნიკაციის

მრავალმხრივი მარართულებების-საშუალებების გამოყენება, რათა უფრო ცნობადი, პოპულარული, გავხადოთ ჩვენი კომპანია და მუდმივად ვეძებოთ ახალი საკომუნიკაციო გზები ჩვენ მომხმარებლების ინფორმირების, სწავლების, განათებისთვის და მართვისთვის, სწორედ კომუნიკაციების ეფექტურ მართვას და მის ეფექტურ გამოყენებას შეუძლია შექმნას კომპანიის რეპუტაცია.

არსებობს ასეთი გამოთქმა: “ოცდამეერთე საუკუნეში ვინც მართავს ინფორმაციას მას აქვს ძალაუფლება”. ამიტომ პიარს დიდი როლი ენიჭება დღევანდელ საზოგადოებაში რადგან ის გვევლინება ინფორმაციის მმართველად.

ლიტერატურა:

Refernces

1. Mass Media, S.Wilson 2003
2. This is PR. The Realities of Public Relations D.Newsom,J.Turk, D. Krukerberg, 2005
3. Effectiv Public Relations. Scott Cutlip, Allen Center, Glen Broom,2006

Eldar Pirmisashvili

The role of PR and Mass Communications in Building up Reputation of Organizations”

Summary

Public Relations as a profession is integrated in communications discipline. PR specialist is a person who changes communications streams to solve organizations tasks. It is successive influence, which PR dose like this, PR changes communications sources and after this starts public opinion changes. Way we need to change public opinion? Because by changing public opinion we change people’s behaviors. If PR wants to change company’s communications strategy and reach goals we should do some activity. This is identifying target audience, preparing messages, talking with target audience by easy language.

Effective communication is a skill. It can be learned and improved upon with practice. This is necessary if individuals are to come together and become a group. Through the process of communication- sending and receiving messages - individuals can develop understanding and respect for one another, share information, challenge each to think differently and find the best possible solutions to the issues around which the group has formed.

In the conditions of today’s marketing economics, when there is multiplicity of various products and candidates in case of politics, positioning is granted the great significance or holding the different and identified mark in man’s

consciousness. If in case of business product was good which was manufactured by this or that company, in case of politics the product become the person, candidate who needed the same characteristics as the product, package and selling.

What does PR? PR cares for the reputation of company or person and also how his image perceives in society; appears as the mediator between the customer end company. PR is often thought as an advertisement, basic difference is that PR creates the publicity, which spreads in media free, but money paid in advertisement. Public trust is less toward the advertisement then toward the information broadcasting in media.

Key words: Public relations; Media; Communications; sources; audience; messages; information; Effective communication; reputation; public; publicity,

Reviewer: professor Vano Chiaureli, Georgian Technical University

**Пирмисашвили Эльдар Гелаевич
Роль ПР в сфере коммуникация**

Резюме

PR по своему содержанию является коммуникационной дисциплиной, которая решает те или иные задачи путём корректировки коммуникационных потоков. Это последовательное воздействие, которое выглядит следующим образом: сначала надо внести изменения в источник коммуникации, вследствие чего может быть изменено общественное мнение, что в свою очередь вызывает корректировку поведения. Для того, что бы подобный процесс стал возможным, необходимо выполнить некоторые параметры, в том числе разработка сообщения, точное определение целевых аудиторий и использование понятный им язык. Эффективная коммуникация - это навык, который можно изучить и развить в практике. Эффективная коммуникация необходима для того, что бы индивиды могли действовать сообща и создавать группы. В процесс коммуникации, который подразумевает обмен сообщениями, индивиды могут прийти к взаимопониманию и уважению; Обмениваться информацией; Мыслить по-разному и находить оптимальные решения по тем, или иным вопросам.

В условиях современной рыночной экономики, когда есть множество различных продуктов и кандидатов (в случае политики), позиционированию предают большое значение в процессе идентифицирования различных марок в сознании человека. Если в случае производства мы имели продукт, который был изготовлен той или иной компанией, в случае политики, продуктом становился человек, кандидат,

который нуждался в тех же самых характеристиках, что и продукт: в упаковке и продаже.

Что делает PR (Связи с общественностью)? PR заботиться о репутации компании или человека; о том, как его имидж воспринимается обществом; PR является посредником между клиентом и компанией.

Связи с общественностью часто отождествляют с рекламой. Однако основное различие заключается в том, что PR создает паблисити, которое распространяется в СМИ бесплатно, в то время, когда за рекламу платят деньги. Общественное доверие гораздо меньше к рекламе, нежели к информации (к новостям) размещенной в СМИ.

Ключевые слова: Связи с общественностью, СМИ, Коммуникация, источники, аудитория, сообщения, информация, Эффективная коммуникация, репутация, публика, паблисити (гласность).

Рецензент - профессор Чиаурели Вано Борисович, Грузинский технический университет

ლიანა სიხარულიძე

ეროვნული გამოცდები

საქართველოში საუკუნეების მანძილზე არსებობს სასწავლო-სამეცნიერო დაწესებულებანი, რომლებსაც კავშირი ჰქონდათ სხვა ქვეყნების ანალოგიურ ცენტრებთან. III-IV საუკუნეებში ქალაქ ფაზისში (ფოთში) ყოფილა ფილოსოფიურ-რიტორიკული აკადემია, რომლის არსებობა ვიცით ბერძნებისაგან, რადგან ჩვენთან წაშლილია მისი ყოველი ლიტერატურული კვალი. კოლხეთის აკადემიაში განათლება მიუღიათ ბერძენ ფილისოფოსებს მამა-შვილს ევგენიოსსა და თემისტოსს. ერთადერთი ცნობა აკადემიის შესახებ თემისტოსის წერილში დაცული; თუ რა ენაზე მიმდინარეობდა სწავლება. სამწუხაროდ არაფერია ნათქვამი როგორც აკად. ს. ყაუხჩიშვილი აღნიშნავს რაკი ფოთის მახლობლად ისეთი რიტორიკული სკოლა მოიპოვებოდა, სადაც ბიზანტიიდან წარმოგზავნილი ახალგაზრდები სწავლობდნენ, თვისთავად იგულისხმება, რომ კოლხეთის ტერიტორიაზე სასწავლებელი დაარსებული იქნებოდა არა მარტო უცხოელებისათვის, არამედ პირველ რიგში ადგილობრივი კოლხებისათვის.

მე-8 საუკუნის ნახევრიდან მე-10 საუკუნის დასასრულამდე ტაო-კლარჯეთი ხდება სავანე ქართული კულტურისა და განათლებისა. სწორედ აქ დაიწყო და გაერთიანდა მთელი საქართველო ბაგრატიონთა დინასტიის მეთაურობით. ბაგრატ III-ის შემდეგ ცენტრალიზებული ხელისუფლების განმტკიცებისათვის ბრძოლა საბოლოოდ ძლიერი მონარქიული ხელისუფლების შექმნით დასრულდა დავით აღმაშენებლის დროს და აქედან იწყება გაერთიანებული საქართველოს ოქროს ხანა.

ქვეყნის გაერთიანებამ საქართველოს სხვადასხვა მხარეების ეკონომიკურ დაახლოებას შეუწყო ხელი. მისი ერთიანი ისტორიის დაწერაც მოითხოვა და მე-11 საუკუნის მეორე ნახევარში საფუძველი ჩაეყარა “ქართლის ცხოვრების” შექმნას.

საქართველოში კულტურის საერთო დონის განვითარებას სწავლა-განათლების საქმის აღმაგლობაც კვალდაკვალ მოჰყვებოდა. მე-11-12 საუკუნეებში ეკლესია მონასტრებთან არსებული სკოლები ერთ-ერთი ოფიციალური სახის სკოლები იყო. ასევე ამ დროისათვის გავრცელებული ყოფილა ტრადიციული კერძო სახის საშინაო სწავლებაც.

ვინაიდან მე-5 საუკუნიდან მე-12 საუკუნემდე საქართველოში უმადლესი განათლების ცენტრი არ არსებობდა, სწავლის მსურველი დიდგვაროვნები უკვე მე-11 საუკუნიდან ბიზანტიაში

მიემზ ხაზრებოდნენ, სადაც უმაღლეს განათლებას მანგანის აკადემიაში დებულობდნენ, რომელიც კონსტანტინე მონომასხმა 1045 წელს დააარსა კონსტანტინეპოლში და რომელიც მოწინავე მსოფლიოს უმაღლესი განათლების კერად იქცა.

აკადემიაში სწავლობდნენ სხვადასხვა ქვეყნიებიდან ჩამოსული ახალგაზრდები, რომელთა შორის ქართველებიც იყვნენ. მაგალითად ცნობილი ქართველი ფილოსოფოსები იოანე პეტრიწი, არსენ იყალთოელი, იეზიკიელი, იოანე ტარიჭისძე და სხვები.

საქართველოს გაერთიანებისა და ერთ მთლიან სახელმწიფოებრივ პოლიტიკურ ერთეულად ჩამოყალიბების შემდეგ უმაღლესი სასწავლებლის საჭიროება განსაკუთრებით საგრძნობი გახდა მე-12 საუკუნის დასაწყისში, 1106 წელს, მეფე დავით აღმაშენებლის ინიციატივითა და ხელშეწყობით გელათის აკადემია დაარსდა. მემკვიდრე გადმოცემით, დავითს გელათში სამოდგაწეოდ მოუწვევია, როგორც საქართველოში ასევე მის ფარგლებს გარეთ მყოფი ღირსეული სწავლული ხალხი. მათ შორის იყო ქართველი ფილოსოფოსი იოანე პეტრიწი.

გელათის აკადემიას სპეციალური თანამდებობის პირი ხელმძღვანელობდა, რომელიც “მოდვართ-მოდვარის” ტიტულს ატარებდა და იმყოფებოდა გელათში როგორც იქ არსებული აკადემიის რექტორი.

არის ცნობა იმის შესახებ, რომ უმაღლესი სასწავლებელი არსებობდა იყალთოში აკადემიის სახით, რომელსაც არსენ იყალთოელი ხელმძღვანელობდა.

დავით აღმაშენებლის მიერ განხორციელებულმა რეფორმებმა განამტკიცა ქვეყნის საშინაო და საგარეო მდგომარეობა, აამაღლა მისი კულტურის დონე. სახელოვანი მეფის საგანმანათლებლო მუშაობამ შეაკავშირა ერთმანეთს ქართველი სწავლულები, ააღორძინა იყალთოსა და გელათის აკადემიები, დაიწყო ინტენსიური სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა. ქართული რენესანსის ეპოქის წყაროებში ფართოდ არის გამოყენებული ძველი აღმოსავლეთისა და ანტიკური ქვეყნების მოაზროვნეების – სოკრატეს, პლატონის, არისტოტელეს და სხვა პროგრესული ფილოსოფიურ-პოლიტიკური მოძღვრებები, რამაც ასახვა ჰპოვა რუსთაველის, შავთელის, ჩახრუხაძის, პეტრიწის, ქართველი ისტორიკოსების ნაწარმოებებში, რომელთა წარმოშობა შემზადებული იყო მრავალსაუკუნოვანი კულტურით. ამის ნათელი დადასტურებაა შოთა რუსთაველის უკვდავი “ვეფხისტყაოსანი”

საქართველოში უძველესი დროიდან მოყოლებული, როცა ჯერ კიდევ არ არსებობდა აღმზრდელობითი კერები, მთელი საგანმანათლებლო სისტემა საოჯახო, კერძო სწავლებაზე

იყო დაფუძნებული. მას შემდეგ რაც ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადდა, სწავლება მომდინარეობდა ეკლესიამონასტრებთან არსებულ სკოლებსა და სემინარიებში, სადაც საფუძველი ჩაეყარა ქართულ პედაგოგიკურ აზროვნებასა და სწავლა-განათლების საქმეს, რომელიც ქვეყნის მატერიალური და სულიერი ძალების განვითარების მთავარ პირობას წარმოადგენს.

ქვეყანაში მიმდინარე რეფორმების მნიშვნელოვანი სფეროებია განათლება, მეცნიერება და კულტურა, რაც ქვეყნის მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობის ამსახველი ძირითადი ინდიკატორებია.

საქართველოში 2004-2005წწ არსებული განათლების სისტემა დაფუძნებული იყო პრინციპზე „საყოველთაო უმაღლესი განათლება“. ნელნელა დაიკარგა დიპლომის ფუნქციური დატვირთვა. საქართველოს ხელისუფლების წინაშე დადგა რთული ამოცანა მოემზადებინა რეფორმა, რომლის უმთავრესი მოთხოვნა განათლების სისტემაში კორუფციის აღმოფხვრა და სისტემის მიმართ საზოგადოების ნდობის აღდგენა იქნებოდა.

ახალმა კანონებმა, ერთი მხრივ, საგანმანათლებლო და სამეცნიერო დაწესებულებების საქმიანობა დააფუძნა დემოკრატიულობის, პასუხისმგებლობის და სამართლიანი კონკურენტულობის ერთიან პრინციპებზე, მეორე მხრივ კი მათ კანონიერების ჩარჩოში მოქმედებისთვის სრული ავტონომია მიანიჭა.

საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონები:

1. ზოგადი განათლების შესახებ (2005);
2. უმაღლესი განათლების შესახებ (2005);
3. პროფესიული განათლების შესახებ (2007).

ჩვენი ქვეყნის უმაღლესი განათლების რეფორმამ საერთაშორისო განზომილება შეიძინა საქართველოს გაწევრიანებით ევროპული საუნივერსიტეტო სივრცის პარმონიზაციის ფართო პროცესში - ბოლონიის პროცესში (მაისი, 2005). ევროპის უნივერსიტეტების ერთიანი მიზნების შესაბამისად საქართველოში უკვე დაინერგა სამსაფეხურიანი უმაღლესი განათლება - ბაკალავრიატი, მაგისტრატურა, დოქტორანტურა; კრედიტების დაგროვებისა და ტრანსფერის ევროპული სისტემა. საგანმანათლებლო სტრუქტურების ურთიერთშეწყობისა და კურსკულუმის რეფორმირების მიზნით ამოქმედდა ევროპული პროგრამა "თუნინგი". მუშავდება ეროვნულ კვალიფიკაციათა ჩარჩო.

საქართველოში მისაღებ გამოცდებს თავად უმაღლესი სასწავლებლები მართავდნენ. მილიონი დოლარი იხარჯებოდა ქრთამის სახით, რაც განათლების სისტემის ბიუჯეტს აღემატებოდა. ვარდების რევოლუციის შემდეგ გამოცხადდა, რომ

მისაღები გამოცდები ჩატარდებოდა ახალი უნიფიცირებული სისტემით. ეს აბიტურიენტებისათვის მოულოდნელი იყო. მრავალი მათგანი აცხადებდა რომ არ იყო მზად ახალი ტესტირებული გამოცდებისთვის. თუმცა მაინც გამოთქვამდნენ იმედს, რომ ახალი სისტემა სამართლიანი მაინც იქნებოდა.

ახალმა სისტემამ ნათლად დაანახა ყველას რომ საჭირო იყო შრომა უმაღლესში სასწავლებლად. ჩემი აზრით ყოველივემ ჩაუნერგა ახალგაზრდებს იმედი, რომ მათი ცოდნა დაფასდებოდა.

უდავოა, რომ ტესტირება გვაძლევს საკმაოდ ეფექტურ ინსტრუმენტს, რომელიც შეიძლება იყოს გამოყენებული სასწავლო პროცესში, მათ შორის ცოდნის შესაფასებლად. მე მინდა მივაქციო ყურადღერბა იმ დამანგრეველ შედეგებს, რომლებმაც შესაძლოა იქონიონ ადგილი, თუკი ტესტირება გახდება ძირითადი, მითუმეტეს ერთადერთი საშუალება მოსწავლეთა ცოდნის შესაფასებლად, განსაკუთრებით, როდესაც ან შეფასებაზე დაყრდნობით იქნება მიღებული მეტად მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებანი, როგორც არის დიპლომის გაცემა, უმაღლეს სასწავლებელში ჩარიცხვა და ა.შ.

ჩემი აზრით განათლებაში მთავარი მიზანია მისი განვითარება და განახლება ტრადიციებზე დაყრდნობით. ტესტირებული გამოკითხვა კარგად შეესაბამება ამერიკულ ნაციონალურ ხასიათს, მის მენტალობას, მაგრამ თუ ასეა ტესტირებულმა მეთოდებმა შესაძლოა დაკარგოს თავის ნეიტრალობა და გახდეს ნაციონალური მენტალიტეტის შეცვლის ინსტრუმენტი.

იქნებ სწორედ ამაშია ახალი რეფორმის მიზანი?

ასევე მინდა აღვნიშნო რომ სასწავლო ტექნოლოგიათა შორის ტესტი არის ყველაზე საბაზრო. მისი წარმოება ამერიკაში უკვე დიდი ხანია იქცა საკმაოდ მომგებიან ბიზნესად. არსებობენ სერიოზული კაპიტალის მქონე, ტესტების მწარმოებელი კომპანიები. იქ კი სადაც ბევრი ფულია, და დაბალი დონის კვალიფიკაცია, იქმნება ყველა პირობა კორუფციისთვის.

შტატებში მოხდა მთელი რიგი სკანდალებისა იმ უამრავ შეცდომებზე, რომლებმაც ადგილი იქონიეს მოსწავლეთა ტესტირებული გამოცდების დროს. ამ ფაქტებთან დაკავშირებით 1999 წელს „ნიუ-იორკ თაიმსში“ იყო გამოქვეყნებული სტატიები. სკანდალი კი მდგომარეობდა იმაში, რომ სკოლელების გარკვეულმა ნაწილმა, რომელმაც მიიღო დაუმსახურებლად დაბალი ქულები, ცადად შერჩეული ტესტებისა და შემოწმების არასწორი მეთოდების გამო, ვერ გადავიდა შემდეგ კლასში. (ალბათ იქნებოდნენ მოსწავლეები რომლებმაც მიიღოს უფრო მაღალი ქულა ვიდრე ეკუთვნოდათ.) კომპანია, რომელმაც

ტესტირება ჩაატარა ნიუ-იორკის მთავრობისაგან მოითხოვა 3 მილიონი. 1998 წელს კი 2 მილიონი. სპეციალისტების აზრით მსგავსმა მოვლენებმა სხვა შტატებშიც იქონია ადგილი, მაგრამ იქ დაინტერესებულმა კომპანიებმა შესძლეს ფაქტების დამალვა.

ამ ფაქტებიდან ნათლად ისახება კორუფციის ნიშნები შტატების განათლების სისტემაში.

თუ თვალყურს მივადევნებთ ამერიკაში 2000 წლის მიმდინარე მოვლენებს, შეგვიძლია გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ აქ უკვე გაიმართა ნამდვილი ანტიტესტური კამპანია. ამაზე მეტყველებს 2000 წლის 18 იანვრის სტატია „ლოს-ანჯელესის თაიმსში“ სახელწოდებით „ტესტირება ანადგურებს განათლებას“. როგორც ჩანს ამერიკის კომპანიები, რომლებიც უკვე კარგავენ ბაზარს საკუთარ ქვეყანაში, ცდილობენ სხვა სახელმწიფოების ბაზრის დაპყრობას.

უნდა აღინიშნოს ის რომ საქართველოში პირიქით სამართლიანი, კონკურენტული გარემოს შექმნა და კორუფციის დაძლევა რეფორმის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ამოცანა იყო, რომელიც საუნივერსიტეტო მისაღები გამოცდების ცენტრალიზებული მოდელის შემოღებით გახდა შესაძლებელი. ამისათვის შეიქმნა გამოცდების ეროვნული ცენტრი. ერთიანი ეროვნული გამოცდების შედეგად უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ჩარიცხვა გამჭვირვალე და მოქნილი გახდა, აღმოიფხვრა კორუფცია. 2005 წლიდან ეროვნულმა გამოცდებმა მომავალი თაობის წარმოდგენები სრულიად შეცვალა და დააფუძნა ცოდნის, სამართლიანობის, ჯანსაღი კონკურენტულობის ღირებულებებზე.

ცენტრალიზებული წესით ეოველწლიურად 30-დან 40 ათასამდე ახალგაზრდის ცოდნა და უნარები გამოიცდება. ამათგან 15-დან 18 ათასამდე სტუდენტი ხდება, საუკეთესონი კი სახელმწიფოსგან სასწავლო გრანტს იღებენ. ერთიანმა ეროვნულმა გამოცდებმა საერთაშორისო აღიარება მოიპოვა, როგორც ქვეყანაში კორუფციის დაძლევის ეფექტურმა მექანიზმმა. მიმდინარეობს მუშაობა მაგისტრატურაში საერთო მისაღები გამოცდების დასანერგად. ერთიანი სამაგისტრო გამოცდები, საგარეუდოდ 2009 წელს ჩატარდება.

უმაღლესი საგანმანათლებლო სისტემის რეფორმირებისას უპირატესი ამოცანებია ჩვენი უმაღლესი განათლების შინაარსის მისადაგება საერთაშორისო უმაღლესი განათლების შირაარსთან, კურსდამთავრებულთა სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების, პროფესიული კვალიფიკაციის დაახლოება საერთაშორისო მოთხოვნებთან, აკადემიური ხარისხების თავსებადობა, სწავლებისა

და კვლევების ინტეგრაცია, სტუდენტთა და პროფესორთა მობილობა.

ლიტერატურა

References

1. k. gamsaxurdia “swavla-ganatleba dzvel saqartveloshi”. tbilisi, 1975 ;
2. swavla-agzrdis istoria saqartveloshimasalebis krebuli. tomi I. tbilisi 1937 ;
3. javaxishvili iv. “qartveli eris istoria “. tomi IV. tbilisi, 1967;
4. kanoni umaglesi ganatlebis shesaxeb (2006) www.mes.gov.ge

Liana Sikharulidze National Examinations

Summary

The Georgian education system of the year 2004-2005 was based on the ‘Universal higher education’ principle. The Georgian government faced an important problem and decided to create a reform, which would imply a complete abolishment of corruption in the education system and a regain of the societal trust.

The higher education reform of our country gained an international recognition as Georgia joined the University harmonization process of Europe. – Bologna Process? (May, 2005).

One of the goals of this reform was to create a just, concrete environment and overcome the corruption, which was made possible by incorporating a central model for the university admissions exams. For this reason, the national center for exams was founded.

The main goal of this reform is to match our higher education content to that of the international higher education.

Keywords: Georgian education system; “Universal higher education” principle; corruption; societal trust; international recognition; University harmonization process; Bologna Process; national center for exams.

Reviewer – PhD Eka Dugashvili, National Center of manuscripts

სიხარულიძე ლიანა დავიდოვანა
Национальные экзамены

Резюме

Реформирование системы образования Грузии 2004-2005 гг. было направлено на преодоление существующего отставания и достижения т.н. принципа универсальности. С этой целью Грузия присоединилась к университетскому процессу гармонизации Европы (Болонийский процесс, май 2005), в результате реформа высшего образования Грузии получила международное признание. Другой, не менее важной проблемой была преодоление коррупции и создание конкурентной окружающей среды, предоставление равных возможностей всем желающим получить высшее образование для чего был учрежден национальный центр единых экзаменов, функционирование которого полностью оправдала себя в выполнении намеченных целей.

Ключевые слова. Система образования Грузии; реформа; «принципа универсальности»; коррупция; общественное доверие; университетский процесс гармонизации; Болонийский процесс; международное признание; конкурентная окружающая среда; национальный центр единых экзаменов.

Рецензент – доктор филологических наук Дугашвили Эка Иосифовна, национальный центр рукописей

ლაურა კუტუბიძე-ზუბაშვილი

მასკომუნიკაციისა და მასმედიის არსისა და ფუნქციის რამდენიმე ზოგადი ასპექტი

თანამედროვე მასმედიის ბუნებისა და სპეციფიკის, მისი ფუნქციების ჩამოყალიბებისათვის არსებითია მისი არსის გააზრება არა მხოლოდ მასობრივი კომუნიკაციის თეორიის, არამედ, ზოგადად, პოსტინდუსტრიული/პოსტმოდერნისტული ეპოქის პარადიგმების კონტექსტში. გააზრება იმისა, ჩვენს თვალწინ როგორ ჩაანაცვლა მატერიალისტური რეალობა ვირტუალურმა; როგორ შეიცვალა ურთიერთმიმართება მარკეტინგული ურთიერთობების განმსაზღვრელმა კომპონენტებმა (მოთხოვნა პროდუქტზე უკვე მნიშვნელოვანწილად ემყარება არა აუცილებლობასა და საჭიროებას, არამედ თავად მარკეტინგული კომუნიკაციების მიერ წარმოშობილ მოთხოვნილებას).

მოსაზრება გლობალიზაციის პერიოდის მასობრივი კომუნიკაციის ყოვლისშემძლეობის თაობაზე, ჩვენი აზრით, თანდათან მითიურ საბურველში ეხვევა. მაგრამ ფაქტია, რომ მასობრივი კომუნიკაცია მართლაც მნიშვნელოვნად განაპირობებს თანამედროვე სოციუმის ფუნქციონირების პროცესს. ახალი “მეცნიერებათა მეცნიერების” – ინფორმაციოლოგიის შემქმნელთა თვალსაზრისით, “**არა იმდენად ყოფა განსაზღვრავს ცნობიერებას, რამდენადაც ცნობიერება, ინფორმაციის ფორმით, განსაზღვრავს სამყაროს.**” [1]

საზოგადოებრივი ცნობიერების ფორმირებაზე მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა ზემოქმედების კვლევა XX საუკუნის 20-იან წლებში დაიწყო და აუდიტორიაზე მასმედიის შეუზღუდავი ძალაუფლების კონცეფცია ჩამოყალიბდა მანამ, სანამ ტელემედია დაიპყრობდა მასობრივ აუდიტორიას. თითქოს პარადოქსია, მაგრამ 60-იან წლებში მკვლევარები მასობრივი კომუნიკაციის ზემოქმედების დახასიათებისას იყენებდნენ დეფინიციას – “**ზომიერს**” და “**შეზღუდულსაც**” კი. XX საუკუნის მიწურულისთვის კი აუდიტორიაზე მასმედიის ზემოქმედების ფაქტორი კვლავ განისაზღვრა, როგორც “ძლიერი”; მასმედიის ელექტრონული საშუალებების ყოვლისშემძლეობის კონცეფციის ჩამოყალიბება კანადელი მკვლევარის, მარშალ მაკლუენის სახელს უკავშირდება. მან ჩამოაყალიბა მასობრივი კომუნიკაციის სრულიად ახალი ხედვა. მაკლუენის კონცეფციის მიხედვით, **მასმედიის ზემოქმედება განისაზღვრება არა ინფორმაციის შინაარსით, არამედ, მისი მიწოდების საშუალებით, ფორმით და ეს ზემოქმედება**

თვისობრივად ცვლის აღქმისა და აზროვნების მოდელს. [2,3,4,5] მაკლუენის შემოქმედებითი მემკვიდრეობისადმი მიძღვნილ სტატიაში ჟურნალისტი მარინა ლომიძე აღნიშნავს, რომ კანადელმა მკვლევარმა არა მხოლოდ განსაზღვრა ტელევიზიის უდიდესი ზეგავლენა საზოგადოებაზე, არამედ, იწინასწარმეტყველა ის მოსალოდნელი ცვლილებები საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, რაც ინტერნეტის შექმნას მოჰყვა. [6]

მაკლუენს ისევ დაუზბრუნდებოთ, მანამდე კი შევეცდებით მოკლედ ჩამოვაყალიბოთ ზოგადად მასკომუნიკაციისა და მასობრივი ინფორმაციის/მასმედის ცნებების ურთიერთმიმართება. კომუნიკაციის, როგორც ინტერაქტიური პროცესის, ერთ-ერთი ყველაზე ადეკვატური და ლაკონური განსაზღვრება 1990 წელს ჩამოაყალიბა აშშ-ის პროექტების ტექნიკური შეფასების ბიურომ: **“კომუნიკაცია არის პროცესი, რომლის მეშვეობითაც ხდება შეტყობინებათა ფორმულირება, გაცვლა და ინტერპრეტაცია.”** [2]

“მედია, მასმედია, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი და მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებანი უმეტესწილად პარალელურ ცნებებად გამოიყენება”, – აღნიშნულია რევაზ სურგულაძისა და ელდარ იბერის წიგნში **“მასობრივი კომუნიკაცია”**, რომელშიც შეჯერებულია მასობრივი კომუნიკაციის თანამედროვე თეორიების ძირითადი კონცეფციები, – **“ტერმინი “მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებანი” უფრო სრულად გამოხატავს თანამედროვე პრესის, რადიოსა და ტელევიზიის სოციალურ ფუნქციებს, თუმცა, ანგარიშგასაწვეია ის მოსაზრებაც, რომ “ჟურნალისტიკის” ცნებას უფრო “მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები” შეესაბამება.** (საერთოდ კი, თუ ბოლომდე ლოგიკური ვიქნებით, უნდა ვაღიაროთ, რომ **“მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებანი” უფრო ზოგადი, საერთო ცნებაა, ხოლო “მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი” მისი ის არსებითი ნაწილია, რომელსაც ინფორმაციის პერიოდული და ოპერატიული გავრცელება ევალება.**” [7]

“რით განსხვავდება ჟურნალისტიკა კომუნიკაციების სხვა ფორმებისაგან და რა არის მისი ძირეული საწყისები”, – ამ პრობლემის გარკვევა დაისახეს ამოცანად 1997 წლის ივნისში, ჰარვარდის კლუბში შეკრებილმა აშშ-ის წამყვანი მედიასაშუალებების გაფლენიანმა წარმომადგენლებმა და ჟურნალისტიკის მოწინავე სპეციალისტებმა. **“პრობლემა ის არის, რომ დღეს მოწმენი ვართ ჟურნალისტიკის გათქვეფისა კომუნიკაციების უფრო დიდ სამყაროში. ჩვენ უნდა ვეცადოთ, რომ ჟურნალისტიკა კვლავ გამოვეყოთ ამ დიდი სამყაროდან”,** – ასე შეაჯამა დისკუსია კოლუმბიის უნივერსიტეტის პროფესორმა ჯეიმს კერიმ.” [8]

დავუბრუნდეთ ისევ მაკლუენს, რომლის თეორია ქართულ სამეცნიერო სივრცეში საინტერესოდ გაიაზრეს ზემოხსენებულმა მკვლევარებმა – რევაზ სურგულაძემ, ელდარ იბერმა, მარინა ლომიძემ და, ასევე, ჟურნალისტმა და მკვლევარმა პაატა ნაცვლიშვილმა.

თავის სადისერტაციო ნაშრომში – “ქართული ჟურნალისტიკის გენეზისისათვის”, პაატა ნაცვლიშვილი ასე ხსნის მარშალ მაკლუენის ცნობილი ფორმულის – **“The Medium is the message”/“მედიაში არის მესიჯი”** – არსს: “მედიაში, ანუ კომუნიკაციის საშუალება, თავად არის მესიჯი (შეცვობინება, ამბავი, შინაარსი) იმ თვალსაზრისით, რომ იგი განსაზღვრავს და გამოხატავს დროის ამა თუ იმ კონკრეტულ მონაკვეთში სოციალური ორგანიზაციის პრინციპს, გვევლინება როგორც პიროვნული, ისე საზოგადოებრივი აღქმის გენერატორად. სენსორული ბალანსის შეცვლა ხდება შინაარსისაგან დამოუკიდებლად, კომუნიკაციის ერთი საშუალებიდან მეორეზე გადასვლის შედეგად და შესაბამისად. ასე, რომ მაკლუენის ეს ცნობილი ფორმულა შეიძლება ამგვარადაც იქნას გაგებული: **“მასობრივი ინფორმაციის საშუალება თავად არის ინფორმაცია”** და აქედან – **გაცილებით მნიშვნელოვანია არა ის, რა ინფორმაციას გაწვდინან, არამედ ის, ვინ გაწვდის, სად, როგორ, და რა საშუალებით; და კიდევ უფრო მარტივად – ფორმა არის შინაარსი.”** [9]

ამ განსაზღვრების საილუსტრაციოდ მოვიხმობთ თუნდაც ქართული ტელეკომპანიების – “რუსთავი 2”-ისა და “I არხის” მაგალითს. “ვარდების რევოლუციის” წინაპერიოდში “რუსთავი 2” – ანუ მედიაში/საშუალება, ერთის მხრივ, თავისი კომუნიკაციური შესაძლებლობებით (ვგულისხმობთ სიხშირეს, დაფინანსებას, მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზას, კადრებს და ა.შ.) არ აღემატებოდა “I არხს” (მედიაში/საშუალებას), მაგრამ **“რუსთავი 2”, როგორც მედიასაშუალება, თავისთავად იყო გარკვეული მესიჯი, ერთგვარი კოდი, რომელიც არა მხოლოდ მიმდინარე პროცესებსა და საზოგადოების განწყობაზე ახდენდა ზეგავლენას, არამედ, სხვა მედიასაშუალებებზეც.**

კომუნიკაციის საშუალების არსისა და გავლენის გადმოსაცემად მაკლუენი განმარტავს: **“კომუნიკაციის საშუალების გავლენა ძლიერი და ინტენსიური ხდება სწორედ იმის წყალობით, რომ მას “შინაარსის” სახით ეძლევა ისევ კომუნიკაციის რომელიმე სხვა საშუალება.”** [3]

ამ პოსტულატის გააზრება, ჩვენი აზრით, უადრესად მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ მედიის/მასობრივი კომუნიკაციის/მასობრივი ინფორმაციის რთული და

წინააღმდეგობრივი ბუნების ასახსნელად და გადმოსაცემად, არამედ მათი ურთიერთმიმართების განსაზღვრისთვისაც. თავს უფლებას მიეცემთ, მასმედიათან მიმართებაში მაკლუენის ეს მრავლისმომცველი “ფორმულა” ამგვარად დავაკონკრეტოთ – ჟურნალისტიკა ისევეა მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების შინაარსი, როგორც, მაგალითად, რეკლამა და ა.შ. აქედან გამომდინარე, ადვილი ასახსნელია და ალოგიკურად აღარ მოჩანს “**ჟურნალისტიკის გათქვეფა კომუნიკაციების უფრო დიდ სამყაროში**”, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მთავარ ფუნქციად გართობის მიჩნევა და სხვა ამგვარი დასკვნა თუ თვალსაზრისი.

საზოგადოებასა და ინდივიდზე მასობრივი კომუნიკაციის ტოტალური ზემოქმედების დამკვიდრებული შეხედულების პარალელურად, მკვლევარები (სოციოლოგები, ფსიქოლოგები, ფილოსოფოსები, კულტუროლოგები...) სულ უფრო მეტად ამახვილებენ ყურადღებას უკუპროცესზე, მასობრივი კომუნიკაციის **დემასიფიკაციის ტენდენციის** გაჩენაზე (სამომავლოდ, უფრო გაძლიერებაზე).

ელვინ ტოფლერი, ცნობილი ამერიკელი სოციოლოგი და ფუტუროლოგი (თავდაპირველად, ჟურნალისტი) თავისი ნაშრომის – “**მესამე ტალღის**” ერთ-ერთ თავს სწორედ ასე ასათაურებს – **“მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა დემასიფიკაცია”**. ტოფლერი აყალიბებს ახალი, მესამე ტალღის **ზეინდუსტრიული ცივილიზაციის** (პირველი ტალღა – აგრარული ცივილიზაცია, მეორე – ინდუსტრიული) ნიშნებს, გამოწვევებს, საფრთხეებს... ეს ცივილიზაცია უკვე რადიკალურად ცვლის ინდუსტრიული ცივილიზაციის მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მიერ მასობრივ ცნობიერებაში ჩანერგილ უნიფიცირებულ სახეებს/ხატებს და ქცევის სტანდარტებს. მაგალითად, ვიდეოთამაშები არა მხოლოდ ანგრევს ტელეაუდიტორიის მასივს, არამედ მილიონობით ადამიანს ასწავლის ტელევიზორთან თამაშს, მისთვის “**პასუხის გაცემას**”, მასზე ზემოქმედებას. ეს ერთგვარი ვარჯიშია, რომელიც ელექტრონულ სამყაროში ცხოვრებისთვის გეამზადებს. ამ პროცესში ინფორმაციის პასიური მიმღებიდან ადამიანი ინფორმაციის გამგზავნი/გადამცემი ხდება და ახლა ის მანიპულირებს ტელევიზორით. ვიდეო კი თითოეულ მომხმარებელს საშუალებას აძლევს თავად იყოს საკუთარი პროდუქციისა და საკუთარი “**სახეების**” შემქმნელი. ასე რომ, **ძლევამოსილი ტელევიზიის ტრადიციული მასობრივი აუდიტორია მეჩხერდება, დემასიფიცირდება.** [10]

ტოფლერის “**მესამე ტალღის**” დაწერიდან ორ ათეულ წელზე მეტი გავიდა. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები ჯერ

ისევე ინარჩუნებენ აქტუალობას, მაგრამ ყველა სასიცოცხლო სფეროს კომპიუტერიზაცია, ინტერნეტი მართლაც თანდათან აღრმავებს მათ დემასიფიკაციას. კომუნიკაციის ტექნიკა და ჟურნალისტიკის მკვლევარებიც ვარაუდობენ, რომ მოთხოვნილებები ჩვეულებრივ მასობრივ ინფორმაციულ საშუალებებზე თანდათან შემცირდება და ადგილს დაუთმობს ინდივიდუალურ უფრო დახვეწილ ინტერაქტიურ საშუალებებს; რომ ახალი ტექნოლოგიების ბაზაზე წარმოქმნილი მულტიმედია (რომელიც შეითავსებს ჟურნალ-გაზეთების, ტელევიზიის, რადიოს, ქსელური გამოცემების შესაძლებლობებს) ადამიანს საშუალებას მისცემს მოცემულ მომენტში თავად შეარჩიოს და მიიღოს მისი ინტერესის და საჭიროების შესაბამისი ინფორმაცია, ტექსტი, გამოსახულება – ბეჭდური, ვიზუალური თუ ხმოვანი. [7,11]

სანამ ეს პროგნოზები რეალობად იქცევა, ჩვენ უკვე მოწმენი ვართ, ჩვენს “განვითარებად” (თუ შეიძლება ასე ითქვას) საკომუნიკაციო სივრცეშიც როგორი აქტუალური გახდა კონკრეტული მაყურებლის (ანუ, მომხმარებლის, ანუ, საზოგადოების წევრის) ჩართულობა შეტყობინებათა ჩამოყალიბებისა და ინტერპრეტირების კომუნიკაციურ პროცესში – პირდაპირ ეთერში ჩართვის, პირდაპირ ეთერში მიმდინარე ინტერაქტიური გამოკითხვების, SMS-ების მეშვეობით. ამ ეტაპზე ყველა ამ საშუალებას აქტიურად იყენებს ტელეკომპანია “მაესტრო” საზოგადოებრივი განწყობების გამოსავლენად; თუმც, ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ ყოველგვარი წინასწარგანზრახულობის გამორიცხვითაც, ეს პროცესი თავისთავად ახდენს გავლენას გარკვეული მესიჯების გენერირებაზე (მოვერიდებით ისეთ ფორმულირებას, როგორცაა საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება და წარმართვა; უბრალოდ, ამ კონტექსტში კიდევ ერთხელ ვახსენებთ ტ/კ “რუსთავი 2”-ს, ამჯერად, როგორც ჩვენს რეალობაში მედიასაშუალების სამოქალაქო აქტივობის პრეცედენტს).

რაც შეეხება მასმედიის ფუნქციებს.

XIX საუკუნის შუახანებში ბალზაკი წერდა: “**ჟურნალიზმი... თანამედროვე საზოგადოების რელიგიაა**”; “...ჩვენ, დემოკრატიული მეფისტოფელის ნამდვილმა მიმდევრებმა, იჯარით ავიღეთ საზოგადოებრივი აზრის შეღებვა...” [12] ფაქტობრივად, ამ ირონიული ფრაზით ბალზაკმა ჟურნალისტიკის/მასმედიის ის უმთავრესი ფუნქცია ჩამოაყალიბა, რომელსაც მთელი ამ საუკუნენახევრის განმავლობაში აქტუალობა არ დაუკარგავს, ოღონდაც ტრანსფორმირდებოდა – საზოგადოებრივი აზრის შექმნა/წარმართვა/მანიპულირება...

თავისუფალი და დამოუკიდებელი მასმედია დემოკრატიის საყრდენად ითვლება და მას, განვითარებული დემოკრატიის თეორიის მიხედვით, “მეოთხე ხელისუფლების” როლი აქვს განსაზღვრული. იგი მნიშვნელოვანი სოციალური ინსტრუმენტია, რომელიც მედიუმის როლს ასრულებს საზოგადოებასა და მმართველებს შორის.

მასმედიის ფუნქციების განსაზღვრისას თითქმის ყველა თვალსაზრისში საერთოა პოსტულატი, რომ **მასმედია არის სოციალური კონტროლის ინსტრუმენტი**; რომ **მედია უნდა ემსახურებოდეს საზოგადოებას**. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ პრესის თავისუფლებას საგანგებო დაცვა სჭირდება, იმისათვის რომ მას ჰქონდეს საშუალება შეასრულოს **“საზოგადოებრივი გუშაგის სასიცოცხლოდ აუცილებელი როლი”** და **“გაავრცელოს საზოგადოებრივი ინტერესის შემცველი ინფორმაცია.”** [13]

გაზეთების მსოფლიო ასოციაციის კვლევისა და ინფორმაციის მართვის განყოფილების დირექტორი, ტატიანა რეპკოვა, მასმედიის ფუნქციის განსაზღვრისას, საზოგადოების “მოდარაჯე ნაგაზის” (რეპკოვას წიგნში, “ნაგაზის” ნაცვლად, “ძალი” გვხვდება; ალბათ, თარგმანის ხარვეზია, – ლ.კ.) როლს ასე აკონკრეტებს: **“პრესისგან, რომელსაც ხელისუფლების მეოთხე საყრდენს უწოდებენ, ელიან, რომ ის მეთვალყურეობას გაუწევს ხელისუფლების საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო შტოებს** (შესაბამისად – პარლამენტს, მთავრობასა და სასამართლოს) **და მათ მიერ ხელისუფლების არაკეთილსინდისიერად გამოყენების ნებისმიერ შემთხვევას გამოამზეურებს.”** [14]

მედიის ფრანგი მკვლევარი, კლოდ-ჟან ბერტრანი მასმედიის ექვს ფუნქციას გამოყოფს:

1. **მეთვალყურეობა** (მედიის ფუნქციაა ინფორმაციის მოძიება, გაფილტვრა, გაანალიზება, ინტერპრეტირება და შემდგომ მისი გავრცელება ყველასათვის გასაგებ ენაზე. კერძოდ, მედიამ არჩევნებს შორის დროის ინტერვალში თვალყური უნდა ადევნოს სამი პოლიტიკური სახელისუფლო შტოს (აღმასრულებელი, საკანონმდებლო და სასამართლო) საქმიანობას);
2. **საზოგადოებრივი კომუნიკაციის უზრუნველყოფა** (მედია წარმოადგენს საჯარო ფორუმს დებატებისთვის);
3. **მსოფლიოს ახალი ამბებით უზრუნველყოფა**;
4. **კულტურის გავრცელება**;
5. **გართობა**;

6. **გაყიდვა** (მედია რეკლამის გავრცელების მთავარი საშუალებაა). [15]

ამერიკელი პოლიტოლოგები, წიგნის – “ამერიკული დემოკრატიის” ავტორები (ქენეთ ჯანდა, ჯეფრი მ. ბერი, ჯერი გოლდმენი) მიიხნევენ, რომ **“მასობრივი საშუალებების მთავარი ფუნქცია გართობაა. თუმცა, ისინი, ასევე, ასრულებენ პოლიტიკურ ფუნქციებს: გადმოსცემენ ახალ ამბებს, უკეთებენ მათ კომენტარს, გაელენას ახდენენ მოქალაქეთა შეხედულებებზე, პოლიტიკურ დღის წესრიგზე და მოსახლეობის პოლიტიკურ სოციალიზაციაზე.”** [16]

რაც შეეხება მასმედიის როლს სამთავრობო კომუნიკაციაში; “აღმასრულებელი ხელისუფლების საზოგადოებასთან ურთიერთობის გერმანულ მოდელში” ერთ-ერთი ქვეთავი ასეა დასათაურებული – **“მართვა თანამედროვე მასმედიის პირობებში”**, რაც თავისთავად მიანიშნებს იმაზე, რომ მედია განიხილება არა სამთავრობო კომუნიკაციის კონტექსტში, არამედ პირიქით – სამთავრობო კომუნიკაცია განიხილება მედიის კონტექსტში: **“მსოფლიოში მიმდინარე ყველა საჯარო მოვლენა მედიის მიერ მუშავდება, ამიტომ პოლიტიკის მონაწილენი ცდილობენ პოლიტიკური სინამდვილის მედიალურ კონსტრუქციასა და მისი თამაშის წესებს მიესადაგონ.”** აქვე განსაზღვრულია მედიის ფუნქცია საჯარო აზრის ჩამოყალიბებაში: **“... მედია პოლიტიკური მონაწილეებისა და კომუნიკაციის სიმბოლურ გარემოს ქმნის: აგებს პოლიტიკურ რეალობას, რომელიც თანაბრად თვალსაჩინოა, როგორც მოქალაქეების, ისე პოლიტიკური მონაწილეებისთვის და ყოველდღიურ კონტაქტს ამყარებს პოლიტიკასთან. პოლიტიკოსები, ბიუროკრატები, ინტერესთა გამომხატველები, ერთმანეთს მედიის საშუალებით სწავლობენ... მედია ადგენს სტანდარტს, რომლის მიხედვითაც მოქალაქეები პოლიტიკურ მონაწილეებს აფასებენ.”** [17]

სახელმძღვანელოში – “საპარლამენტო კონტროლი უსაფრთხოების სექტორზე: პრინციპები, მექანიზმები და პრაქტიკა” (პარლამენტთაშორისი კავშირისა (IPU) და შეიარაღებულ ძალებზე დემოკრატიული კონტროლის ქენევის ცენტრის (DCAF) მიერ გამოცემული) განხილულია მედიის დამოკიდებულება უსაფრთხოების სექტორის მიმართ და პარლამენტის მიერ მედიის ფაქტორის გამოყენების მნიშვნელობა; აღნიშნულია მედიის წვლილი ხელისუფლების სამი შტოს გაკონტროლებაში, მისი გავლენა საჯარო დებატების შინაარსისა და საკითხების პრიორიტეტულობის განსაზღვრაში და ა.შ. მოვიხიშოთ ციტატას, რომელიც განსაკუთრებით საყურადღებოა საქართველოს რეალობისთვის: **“იმ ქვეყნებში, სადაც მედია დამოკიდებულია**

სამთავრობო ინსტიტუტებზე, იგი გაცილებით უფრო ხშირად ხდება მმართველთა პროპაგანდისტული მიზნების მსხვერპლი. ამგვარ ვითარებაში მედია არ წარმოადგენს უსაფრთხოების სექტორზე დემოკრატიული კონტროლის და გამჭვირვალობის უზრუნველყოფ ერთ-ერთ ინსტრუმენტს.” [18]

შეგნებულად არ შეეხებოთ მასმედიის ფუნქციების განსაზღვრისას მის პროპაგანდისტულ ფუნქციას, არა “გარდამავალი დემოკრატიის” კონიუნქტურისადმი პატივის მიგებისა და თითქოსდა ამ ფუნქციის ყავღვასულობის გამო. ეს ჩვენთვის კარგად ნაცნობი და კომუნისტურ ეპოქაში ჩემს თაობაზე აპრობირებული ფუნქციაა; თუმცა, როგორც ჩანს, პოსტსაბჭოთა ინერციით ისევ შეგვახსენებს თავს. “ვარდების რევოლუციის” შემდეგ პრესაში გაჩნდა ტერმინები “სატელევიზიო მმართველობა”, “ტელეხელისუფლება”, რაც პირდაპირ მიანიშნებს იმაზე, რომ პოსტშეგარდნაძისტული, ანუ, პოსტკომუნისტური ხელისუფლებაც არ ამბობს უარს ტელევიზიის შესაძლებლობების გამოყენებაზე არა მხოლოდ პიარის, არამედ, გარკვეულწილად, პროპაგანდისტვისაც.

გავიხსენოთ როგორ აკრიტიკებდა ცნობილი ფრანგი მოაზროვნე, “პოსტმოდერნის გურუდ” წოდებული ჟან ბოდრიარი, მარქსისტ სოციოლოგს ენზენბერგერს მასმედიის პროპაგანდისტულ კონტექსტში განხილვისთვის (ნაშრომში “რეკვიემი მედიისთვის”); რაც შეეხება მედიას, როგორც საზოგადოებრივი აზრის ფორმირების ინსტრუმენტს, ბოდრიარის პოსტმოდერნისტულ ხედვაში იგი ასე ყალიბდება: **სწორედ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები ქმნიან ადამიანთა შეგნებაში სამყაროს სურათს, მაგრამ ამასთან, ეს სურათი შეიძლება განსხვავდებოდეს რეალობისაგან.** “ჩვენ ვიძირებით “ჰიპერრეალობის” სამყაროში, სადაც სახეები, წარმოდგენები, ნიშანთა თამაში ავიწროებენ, განდევნიან რეალურ გამოცდილებას”, – ამბობდა ბოდრიარი. [19]

ცნობილი გერმანელი სოციოლოგი ნიკლას ლუმანი აღნიშნავდა მასმედიის როლს კოლექტიური ცნობიერების ჩამოყალიბებაში. ერთი შეხედვით, თავისთავად იბადება პარალელი საზოგადოებრივ აზრზე მასმედიის პროპაგანდისტულ ზემოქმედებასთან, მაგრამ, ამ შემთხვევაში მასმედიის ლუმანისეული ხედვა ეხმიანება ბოდრიარისეულ ხედვას. ნაშრომში “მასმედიის რეალობა”, ლუმანი წერს, რომ მასმედია “**მოსაზრებებს მოგვლენებზე განიხილავს და აშუქებს, როგორც საკუთრივ მოგვლენას**” [20]; დაუზუსტებელ, ან მცდარ ფაქტებს მასმედია ავრცელებს როგორც ნამდვილ ცნობებს, რომლებიც მუდმივად უნდა განახლდეს, რათა სიყალბე შეუმჩნეველი დარჩეს. ახალი

ამბების სახით გადმოცემული ინფორმაცია კი ეჭვმიუტანელ ჭეშმარიტებად ითვლება. ლუმანი ჩამოთვლის კრიტერიუმებს, რომელსაც იყენებენ ინფორმაციის ახალ ამბად/ნიუსად ქცევისთვის: ინფორმაცია ახალი უნდა იყოს; უპირატესობა ენიჭება კონფლიქტებს; უადრესად მნიშვნელოვანია ნორმების დარღვევა, რომელიც მასმედიის ინტერპერეტაციით ხშირად სკანდალის სახეს იღებს და ა.შ.

ქართული მასმედიის ინტერპერეტაციულ ხასიათზე ყურადღებას ამახვილებს სოციოლოგი იაგო კაჭკაჭიშვილი; იგი ამბობს, რომ საინფორმაციო გადაცემების ერთმანეთთან შედარება პოსტმოდერნული პარადიგმის ლეგიტიმურობაში არწმუნებს – **“არ არსებობს რეალობა თავისთავად. იგი ისეთია, როგორადაც მისი ინტერპრეტაცია ხდება. ხოლო რამდენადაც ინტერპრეტაცია ბევრია, რეალობაც სხვადასხვანაირია... სინამდვილე გაწოვილია ინტერპრეტაციაში.”** [21] მაგრამ რახან სოციოლოგია ემყარება დაშვებას რომ ობიექტური რეალობა (თუნდაც ემპირიული, ანუ დრო-სივრცული) არსებობს, იაგო კაჭკაჭიშვილი მსჯელობას ასე ავითარებს: **“ე.ი. შესაძლებელია ვისაუბროთ რეალობის ადეკვატურ და არაადეკვატურ ინტერპრეტაციაზე.”**

თუნდაც, 2000-2003 წლების პრესის – ერთი მხრივ, გაზეთ “საქართველოს რესპუბლიკისა” და, მეორე მხრივ, დანარჩენი გაზეთების (“ალია”, “ახალი ვერსია”, “რეზონანსი”, “ახალი თაობა”, “ჯორჯიან თაიში” და სხვ.) ზედაპირული შედარებაც კი ადასტურებს ამ თვალსაზრისს. “საქართველოს რესპუბლიკით” შექმნილი სურათი ისე დიამეტრალურად განსხვავდება სხვა გაზეთებისაგან, რომ ძნელია დაიჯერო რომ ეს ერთი და იგივე ქვეყნის რეალობის ასახვაა. **“საქართველოს რესპუბლიკის” მედიასურათი, საბჭოური ინერციით, სტაბილურობისა და უძრაობის განწყობას გვიქმნის, დაახლოებით ასეთი სქემით – “ყველაფერი რიგზეა!”, მთავარია “ბუნტი არ იყოს”; დანარჩენი გაზეთების მედიასურათი, სიჭრელის მიუხედავად, მუდმივი დესტაბილიზაციისა და ნიჰილიზმის განწყობას ამბავრებს.** ხოლო იმის დადგენა, რომელი მედიასაშუალებების ინტერპერეტაციაა რეალობის ადეკვატური, ან არაადეკვატური, პრაქტიკულად შეუძლებელია.

ასეთივე მიმართება იყო ამ პერიოდში ტელეკომპანია “I არხისა” და ტ/კ “რუსთავი 2”-ის მიერ შექმნილ “ინტერპერეტაციულ რეალობებს” შორის.

მასმედიის არსის ზოგადი მიმოხილვის ამ მცდელობას დავასრულებთ მისი ზემოქმედების ფენომენის ახსნის კიდევ ერთი რაკურსით. ჟან ბოდრიარი, პირველივე წიგნში “საგანთა სისტემა” (პირველად გამოიცა 1968 წელს), მთლიანად მასმედიის

ზემოქმედების “სპეციფიურ ლოგიკას” რეკლამის ზემოქმედების იდენტურად მიიჩნევს და მას “თოვლის პაპის” ლოგიკას/ფენომენს უწოდებს: ჩვენ გვწამს არა რეკლამირებული საქონლის ღირსება, არამედ გვწამს რეკლამა, რომელიც ჩვენს დარწმუნებას ცდილობს. მომხმარებელზე გადამწყვეტ ზემოქმედებას ახდენს არა რეკლამის რიტორიკული ან ინფორმაციული დისკურსი საქონლის ღირსებათა შესახებ; ინდივიდი მგრძნობიარეა იმ ნაბოძებში მზრუნველობისა და დაცულობის ფარული მოტივების მიმართ, რომელსაც “სხვები” იჩენენ მისი დარწმუნებისა და გადაბირებისთვის. აქედან მომდინარეობს რეკლამის/მასმედიის **სავსებით რეალური ქმედითობა** – მისი ლოგიკა არა მხოლოდ შთაგონების და რეფლექსის ლოგიკაა, არამედ არანაკლებ **მკაცრი ლოგიკა რწმენისა და რეგრესიის**. [22]

ჩვენი აზრით, “რეგრესია” ამ კონტექსტში მოხმობილია არა “უკუსვლის”, არამედ იმ მნიშვნელობით, რომლითაც იგი სტილისტიკაში აღნიშნავს სიტყვათა უკუწყობას: ანუ, რეკლამირებულ საქონელს ვყიდულობთ არა იმიტომ, რომ რეკლამამ დაგვარწმუნა მის ღირსებებში, არამედ, იმიტომ რომ “გვწამს რეკლამა, რომელიც ჩვენს დარწმუნებას ცდილობს”. იგივე ეხება მასმედიის ზემოქმედებასაც; მის პროდუქციას – ინფორმაციას, მოვიხმართ და ვენდობთ არა იმიტომ, რომ ეჭვიმუტანლად გვჯერა ყველა ინფორმაციის, არამედ იმიტომ, რომ გვწამს მასმედიის, “რომელიც ჩვენს დარწმუნებას ცდილობს”.

თითქოს პარადოქსია, რომ იმ ვითარებაში, როცა მომხმარებელს არ სჯერა რეკლამის, იცის მისი მზაკვრული ხასიათი, ის მაინც ყიდულობს რეკლამირებულ საქონელს; უფრო მეტიც, რეკლამა მას უჩენს მოთხოვნილებას (შესაბამისად, მოთხოვნასაც) ისეთ საქონელზე, რომელიც ხშირად არც საჭიროა მისთვის, არც აუცილებელი და არც ხელმისაწვდომი. თვისობრივი განსხვავება მართლაც არ არის მასმედიასთან მიმართებაში – მას აკრიტიკებენ, არ ენდობიან, იციან, რომ უმეტესწილად მისი ინფორმაცია ემყარება სუბიექტურ ინტერპრეტაციებს და არა ამბის/მოვლენის ამსახველ ფაქტებს, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, არათუ მოიხმარენ მასმედიის პროდუქტს, არამედ, ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად, ემორჩილებიან კიდევ საინფორმაციო ინჟინერიით მოდელირებულ “რეალობას” და თავადაც აქტიურად მონაწილეობენ მის შექმნაში.

ერთი მხრივ, **უსაფრთხოების, დაცულობის შეგრძნება** [22], რომელსაც ბადებს ინფორმაციის ფლობა და, მეორე მხრივ, **ავტორიტეტული აზრის გავლენის, სხვათა აზრის დამოწმების ფაქტორი** [23], სათანადო ველს ქმნის ინდივიდსა თუ მასებში მასმედიისადმი რწმენის განწყობის შესაქმნელად. ე.წ.

ავტორიტეტული, გავლენიანი მედიის ცნებაც ამას ადასტურებს: ადამიანებს სჭირდებათ ავტორიტეტული დადასტურება/უარყოფა/კორექცია თავიანთი აზრებისა და შეხედულებებისა, ან, სხვათა აზრისა და შეხედულებების გათვალისწინება. როგორც ჩანს, ამ ფაქტორებს ემყარება მომხმარებლის მოთხოვნა ისეთ სპეციფიურ ბიზნესზე, როგორცაა მასმედია. სხვათაშორის, იუნესკოს მონაცემებით, რყევები, რომელსაც პერიოდულად განიცდის ბიზნესის ტრადიციული სექტორები, განვითარებულ და დაწინაურებულ ქვეყნებში არ ეხება მედია ბაზარს; ამ სფეროში ჩადებული ინვესტიციები რეკორდული ტემპებით იზრდება. ეს არის მსოფლიო ეკონომიკურ კრიზისამდე არსებული ვითარების მახასიათებელი; თუმცა დაჟქნთ, რომ საქართველოს განუვითარებელი მედიაბაზრის პირობებშიც, კრიზისის ფონზე, რამდენიმე ახალი მედიასაშუალება გაჩნდა და, არსებული მედიასაშუალებებიც, რთულად, მაგრამ განავრძობენ ფუნქციონირებას.

ლიტერატურა

References

1. Korkonosenko S. Osnovi zhurnalistiki, uchebnik, "Aspect-Press", Moskva, 2004 (**Russian**)
2. Braiant J., Tompson S. "Osnovi vozdeistvia SMI". Izdatelski dom Vilson. Moskva-Sankt-Peterburg-Kiev. 2004 (**Russian**)
3. Makluen M. "Ponimanie media: vneshnie rashirenia cheloveka". Moskva-Zhukovski, 2003 (**Russian**)
4. Makluen M. "Sredstvo samo est sodержanie". <http://mcluhan.by.ru/message.html> (**Russian**)
5. Makluen M. "Televidenie, robkyi gigant". <http://mcluhan.by.ru/tv.html> (**Russian**)
6. LomiZe, Marina, Momavali _ Cveni cxovrebis misamarTi (herbert MarSal Makluenis SemoqmedebiTi memkvidreobis zogierTi Strixi)", xelisufleba da sazogadoeba (saqarTvelos teqnikuri universitetis humanitarul-socialuri fakultetის ucxo enebisa da komunikaciის departamentის samecniero jurnali), #2(6), Tbilisi, 2008 (**Georgian**)
7. SurgulaZe, Revaz; Iberi, Eldar, Masobrivi komunikacia, Tbilisi, 2003 (**Georgian**)
8. KovaCi, Bil; Rozenstili, Tom, Jurnalistikის elementebi, gamomcemloba impresი, Tbilisi, 2006 (**Georgian**)
9. NacvliSvili, Paata, QarTuli Jurnalistikის genezisისaTvis, sadisertაცი naSromი filosofიის mecnierebaTa doqtorის xarისxis mosapoveblad, Tbilisi, 2009 (saqarTvelos saxelmwifo politeqnიკური universitetის biblioTeka) (**Georgian**)

10. Toffler E. “Demassifikacia sredstv massovoq informacii, tretia volna, glava 13”, http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Toffler/_07.php (Russian)
11. Gurevich S. “Gazeta/ Vchera, segodnia, zavtra”. “Aspect-Press”, Moskva, 2004 (Russian)
12. Balzaki, Onore de, Sagrenis tyavi, rCeuli Txzulebani, gamomcemloba sabWoTa saqarTvelo, Tbilisi, 1973 (Georgian)
13. Kopliver S. “Srvnitelni analiz zakonodatelstva o presse v evropeiskih I drugih demokraticeskih gosudarsbvah” <http://www.medialaw.ru/article10/5/3.htm> (Russian)
14. Repkova Tatiana, Axali droeba: profesiuli gazeTis Seqmna ganviTarebadi demokratiis pirobebSi, Tbilisi, 2006 (Georgian)
15. Bertrani, Klod-Jan, Media eTika da angariSvaldebulebis sistemebi, Tbilisi, 2004 (Georgian)
16. Janda, QeneT; Beri, Jefri M.; Goldmeni, Jeri, Amerikuli demokrati: aSS xelisufleba da politikuri procesi, gamocemloba jisiai, Tbilisi, 1995 (Georgian)
17. ARmasrulebeli xelisuflebis urTierToba sazogadoebasTan, saqarTvelos gaeros asociacia, Tbilisi, 2001 (Georgian)
18. Saparlamento kontroli usafrTxoebis seqtorze: principebi, meqanizmebi da praqtika. parlamentTaSorisi kavSirisa (IPU) da SeiaraRebul Zalebze demokratiuli kontrolis Jenevis centris (DCAF) mier gamocemuli saxelmZRvanelo (redaqtori da wamyvani avtori hans borni), Jeneva/Tbilisi, 2003 (Georgian)
19. Baudrillard, Jan, Requiem pour les medias, Pour une critique de l’économie politique du signe, Paris, Editions Gallimard, 1972
20. Луман, Никлас, Реальность Массмедиа, <http://strana-oz.ru/?numid=13&article=621> (Russian)
21. KaWkaWiSvili, Iago, Tavisuflebis dRiurebi, 31 oqtomberi, radio Tavisufleba, 2007 (Georgian) <http://www.tavisupleba.org/programs/diaries/2007/11/20071104173646.asp>
22. Bodryiar J. “Sistema veshchei” (Russian) <http://yanko.lib.ru/books/philosoph/baudrillard-le-systeme-des-objets.htm>
23. Chandlin R. “Psikhologia vliania”. Sankt-Petrburg, 2001 (Russian)

Laura Kutubidze-Zubashvili
Several General Aspects of the Essence and Function of Mass Communication and Mass Media

Summary

The crucial point for the formation of the nature, specifics and functions of the modern mass media is to interpret its essence not only in the context of the theory of mass communications, but also of paradigms of the postindustrial/postmodernist epoch. The modern society's functioning is mainly determined by mass communication. According to the founders of new "science of sciences" – informationology, **"the being directs consciousness not so much as the consciousness, in the form of information, directs the world"**.

To explain the idea and influence of means of communication, Mcluen states: **"The influence of means of communication becomes stronger and more intensive thanks to the other mean of communication which gives it an additional "content"**.

From our point of view understanding of this postulate is very important not only for explanation of complicated and contradictory nature of the media, mass communication and mass information, but also for definition of their mutual relations. In the connection with mass media Mcluen's comprehensive "formula" can be concretized in the following way: journalism is the content of means of communication in the same way as an advertisement etc.

Keywords: Mass communication; informationology; demassification of mass media; the influence of mass media; social control; Mcluen's conception

Reviewer – professor Marina Lomidze, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Кутубидзе-Зубашвили Лаура Полиевна
Несколько общих аспектов сущности и функций
масскоммуникации и массмедиа

Резюме

Для определения природы, специфики и функций современной массмедиа существенно осмыслить ее суть не только в контексте теории массовой коммуникации, но и в контексте парадигм постиндустриальной/постмодернистской эпохи.

Массовая коммуникация существенно определяет функционирование современного социума. С точки зрения создателей новой «науки наук» – информатиологии, не столько бытие определяет сознание, сколько сознание в форме информации определяет мир.

Маклюен так определяет сущность и влияние средств коммуникации: «Воздействие средства коммуникации оказывается сильным и интенсивным благодаря тому, что ему дается в качестве «содержания» какое-то другое средство коммуникации.»

По нашему мнению, осмысление этого постулата чрезвычайно важно не только для объяснения сложной и противоречивой природы массовой коммуникации и массмедиа, но и для определения их функций и взаимозависимости. В отношении с массмедиа всеобъемлющую «формулу» Маклюена можно довести до следующего определения – журналистика является таким же содержанием массовой коммуникации, как, скажем, реклама и т.п.

Ключевые слова: Массовая коммуникация; информатиология; демасификация массмедиа; воздействие массмедиа; социальный контроль; концепция Маклюена

Рецензент – профессор Ломидзе Марина Джудуевна, Тбилисский государственный университет им.И.Джавахишвили

ekonomika

მამა გაბრიელე ბრავანტინი

კათოლიკე ეკლესია და დღევანდელი ეკონომიკური კრიზისი

მინდა ჩემი მოხსენება დაეიწყო ერთი პატარა, მაგრამ აუცილებელი დაზუსტებით იმასთან დაკავშირებით, თუ რა მოიაზრება რომაული კათოლიკე ეკლესიით; არ უნდა მოხდეს ვატიკანის სახელმწიფოსთან მისი აღრევა, ვინაიდან ვატიკანი სხვა ქვეყნების მიერ აღიარებული ავტონომიური სახელმწიფოა, რაც რომის ეპისკოპოსს დამოუკიდებელი მოქმედების საშუალებას აძლევს, კერძოდ კი საკუთარი ფუნქციის, როგორც კათოლიკე ეკლესიის თავის, აღსრულებას მთელს მსოფლიოში; რომაული კათოლიკე ეკლესია არის ადგილობრივი, ლოკალური ეკლესიების თანაზიარება, რომელთაც რომის ეპისკოპოსთან, - ქრისტესმიერი ერთობის ხილვად ნიშნთან, - თანაზიარებაში მყოფი ეპისკოპოსები მიუძღვიან ზიარებითა და გაუთიშავი სამოციქულო ეკლესიის ტრადიციით.

რომაულმა კათოლიკე ეკლესიამ სწორედ სახარების საყოველთაო ქადაგებითა და მრავალ კულტურასა თუ ტრადიციაში მისი განსულიერებით, თავის მორწმუნეებთან (და არა მხოლოდ მათთან!) მჭიდრო სიახლოვით, კაცთმოყვარეობის დიდმოწამეთა თუ უსახელო ქრისტიანთა ურიცხვი ინიციატივებით მთამწიფა საკუთარი მსოფლმხედველობა ადამიანისა და საზოგადოების სოციალური ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტზე, რასაც XIX საუკუნის დასაწყისიდან თავი მოუყარა და ჩამოაყალიბა თავის სოციალურ მოძღვრებაში.

ამჟამინდელი მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი სხვადასხვა პრობლემის წინაშე აყენებს ასევე კათოლიკე ეკლესიასაც; ამასთან დაკავშირებით გამოიკვეთა ორი მიმართულება, რითაც ეკლესია ამ პრობლემებთან ბრძოლაში ჩაერთო: პირველ რიგში, ეს არის მსჯელობა, დაკვირვება და ყოველივე იმის დაგმობა, რაც უკვე მოხდა და რაც დღევანდელ მსოფლიოში ხდება, ცხადია, საკუთარი სოციალური სწავლების პრინციპებთან კონფრონტაციით; მეორე, ეს არის კონკრეტული ინიციატივები იმ პრობლემებთან გასამკლავებლად, რაც კიდევ უფრო მეტი სიცხადითა და სიმწვავეთ გამოჩნდა ამ კრიზისში.

1. რომის პაპმა არაერთგზის დააფიქსირა თავისი პოზიცია როგორც პირადად, ასევე საკუთარი კურიის მეშვეობით,

საერთაშორისო ორგანოების წინაშე (გავიხსენოთ მაგ: წმიდა საყდრის წარმომადგენლის ჩ ართვა დოხას (ოპა) კონფერენციაზე 2008წ. დეკემბერში ეკონომიური დაფინანსების საკითხზე), თავისი ენციკლიკებით, ჰომელიებითა თუ კატეხეზისებით, ქვეყნის მეთაურებთან თუ უბრალო ადამიანებთან შეხვედრებზე, ასევე თავისი ეპარქიის ეპისკოპოსთა თუ მთელი მსოფლიოს საეპისკოპოსო კონფერენციის წევრთა წინაშე; ყველა მათგანის ციტირება შორს წაგვიყვანდა; აქვე მინდა გავიხსენო ერთი ეპიზოდი მისი გამოსვლიდან ღვთის სიტყვის ირგვლივ გამართული სინოდის ინაუგურაციის დღეს (2008 წლის ოქტომბერი), რამაც დიდი განცდა გამოიწვია, როდესაც აღნიშნა, რომ ღვთის სიტყვა სამარადისოდ რჩება, ხოლო ყველა დანარჩენი სიმდიდრე წარმავალია, რაზეც მეტყველებს ამჟამინდელი კრიზისი.

ნათელია, რომ ეკლესია საკუთარ მწვემსთა დახმარებით, საყოველთაო და ადგილობრივი სწავლებით, დიდდღესასწაულებით და უქმეებით არასოდეს გამოიჯვინა ამ კრიზისს, იგი ყოველთვის ადამიანის გვერდით დგას, კერძოდ კი, ვინც ყველაზე მეტად განიცდის ამ კრიზისის შედეგებს. თუ დღეს ასეთია რეალობა, - სრულიად განსხვავებული იმ ეპოქებისგან, როდესაც კათოლიკე ეკლესიას სოციალური პროცესებისგან ჩამორჩენაში სდებდნენ ბრალს, - ამას უნდა ვუმადლოდეთ იმ სამწყსო სულისკვეთებას, რაც ვატიკანის II კრებამ (1962-65) გადასცა ეკლესიას თანამედროვე მსოფლიოში სამოღვაწეოდ და იმ გამოცდილების მისაღებად, რაც მან ბოლო ორი საუკუნის მანძილზე დააგროვა და სოციალური მოძღვრების სახით ჩამოაყალიბა.

ვიდრე მოკლედ და სინთეზურად წარმოგიდგენთ ამ სოციალური მოძღვრების ბირთვს, იმთავითვე აღვნიშნავ, რომ ის სულაც არ გახლავთ ბოლოდროინდელი სიახლე და ემყარება სახარებისეულ ცხოველმყოფლობას, წმიდა მამათა ტრადიციას (გავიხსენოთ იოანე ოქროპირი, წმიდა ბასილი...), შუასაუკუნოვან კანონებს (გავიხსენოთ ვახშის აკრძალვა, ღომბარდებისა და საგირავნოების შექმნა, რელიგიური ორდენების გამოცდილებები...), ვიდრემდე ამ ბოლო ორსაუკუნოვანი პაპების სოციალური ენციკლიკების პერიოდი.

ეკლესიის სოციალური მოძღვრების ძირითადი პუნქტები ეხება შემდეგს:

- **ადამიანს:** იგი არის ცენტრი ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური წესრიგისა თავის ოჯახთან ერთობაში, რამეთუ ღვთის ქმნილებაა; მას აქვს უფლება რელიგიური ცხოვრების, მუშაობის, ოჯახის შექმნის, მატერიალური ქონების განკარგვის, საკუთრების, სწორი ანაზღაურების, თავისუფლების,

სახელმწიფოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის, განათლების, სიმდიდრის წარმოებაში თანამშრომლობის.

- **შრომას:** განიხილება ღვთიური ჩანაფიქრის ფართო ჭრილში, რამდენადაც ყოველად აუცილებელია ადამიანის მოწოდების ძირითადი მიზნების რეალიზებისთვის; ამიტომაც, სხვადასხვა ორგანიზაციებმა უნდა განახორციელონ საჭირო ღონისძიებები, რომ ყველა ადამიანს ჰქონდეს კეთილსინდისიერი, ღირსეული, სამართლიანად ანაზღაურებული სამუშაო.

-**სახელმწიფოს:** როგორც ორგანიზებული საზოგადოება, იგი უნდა იყოს გარანტი მთელი საზოგადოების ცივილური თანაცხოვრების, სამართლიანი ინდივიდუალური და სოციალური თავისუფლების, სამართლის, მთელი საზოგადოების საერთო სიკეთის გამოყენებით და არა ერთი რომელიმე ჯგუფისა სხვათა კანონიერი მოთხოვნების უკუგდების ხარჯზე, ყველა ადამიანის რელიგიურ ი თავისუფლების პატივისცემით.

აი, მოკლე სია სოციალური ენციკლიკებისა და სხვა დოკუმენტებისა:

- 1891 წლის 15 მაისი: ლეონ XIII, *Rerum Novarum* (უარყოფს სოციალიზმს არაქრისტიანულ კლასებთან ბრძოლის გამო; მხარს უჭერს სამართლიან პროლეტარულ განცხადებებს; კერძო საკუთრება პიროვნებისა და ოჯახის თავისუფლებისათვის; სახელმწიფოს სუბსიდიარულ ინტერვენციას; პროფკავშირულ უფლებებს; ხელფასს, რომელიც უზრუნველყოფს სამართლიან ანაზღაურებას).

- 1931 წლის 15 მაისი: პიუს XI, უადროვესიმო ნნო (უარყოფს კომუნიზმს, როგორც ქრისტიანული მსოფლმხედველობის საწინააღმდეგო პრაქტიკას და მოძღვრებას; კერძო საკუთრებას ფართო სოციალური ასპექტებით და სახელმწიფოს სუბსიდიებით; ღრმად დაფასებული და ამავდროულად გაკრიტიკებულია ფაშისტური კორპორატივიზმი; მხარდაჭერილია საოჯახო ხელფასი)

- 1937 წლის 19 მარტი: პიუს XI, ივინი ღედემპტორის (ათეისტური კომუნიზმის შეცდომები: ღმერთის უარყოფა, სუილს უკვდავება, საიქიო ცხოვრება; ასევე: შური, კლასთა ბრძოლა, საკუთრების უფლება)

- 1941 წლის 1 ივნისი: პიუს XII, *Discorso di Pentecoste* (ყველა ადამიანმა უნდა შეძლოს მიწის საკუთრების გამოყენება)

- 1961 წლის 15 მაისი: იოანე XXIII, ატერ ეტ ავისტრა (სოციალური დაზღვევის გავრცელება; კერძო საკუთრება არის სოციალური ფუნქციით; სოციალიზაციამ პატივი უნდა სცეს ცალკეულ პირთა და შუამავალ ორგანოებთა პასუხისმგებლობას ხალხთა საერთო კეთილდღეობისთვის)

- 1963 წლის 11 აპრილი: იოანე XXIII, აცემ ინ თერრის (მამაკაცისა და ქალის უფლებები; კერძო საკუთრება სოციალური ფუნქციებით; სახელისუფლებო სუბსიდიის; პოლიტიკური თანამშრომლობა)

- 1965 წლის 7 დეკემბერი: პავლე VI, ვა ტიკანის II კრება (სამწესო კონსტიტუცია აუდიუმ ეტ შპეს)

- 1967 წლის 26 მარტი: პავლე VI ოპულორუმ როგრესიო (იზრდება უთანასწორობა და მესიანიზმი; კერძო საკუთრება არაა უზენაესი უფლება; დაგეგმარების სუბსიდიარობა; მატერიალისტურ-ათეისტური ცდუნება).

- 1971 წლის 14 მაისი: პავლე VI, სამოციქულო წერილი ცტოგესიმა დვენინენს (სოციალიზმის სხვადასხვა ფორმების გამოკვეთა; ამბიცია ეკონომიკურად უფრო სამ ართლიან საზოგადოებაზე; საკამათო რეკლუციური სახის პოლიტიკური ქმედება; დაუშვებელი მატერიალისტური იდეოლოგია)

- 1979 წლის 27 იანვარი - 13 თებერვალი: იოანე პავლე II, პუებლას კონფერენცია (ეკლესია სახარების გამავრცელებელი; ცალკეული ადამიანის მსახურებაში მყოფი).

- 1980 წლის 1-12 ივლისი: იოანე პავლე II, ბრაზილიაში მოგზაურობა (ძმური თანამშრომლობა; სახარებისეული ნეტარებების სული; უსამართლობის აღმოფხვრა ქრისტიანებისგან ითხოვს მოვალეობას)

- 1981 წლის 19 მარტი: იოანე პავლე II, ტერნის საუბარი (ბრძოლა სამართლიანობისთვის და არა ადამიანის წინააღმდეგ)

- 1981 წლის 14 სექტემბერი: იოანე პავლე II, აბორემ ხერცენს (ადამიანური შრომის მნიშვნელობაზე)

- 1987წ: იოანე პავლე II, შოლლიციტულო დეი შოციალის, დოკუმენტის ოპულორუმ როგრესიო-ს გამოცემიდან ოცი წლისთავი.

- 1991წ: იოანე პავლე II, ჩენტესიმუს ნნუს, დოკუმენტის ღერუმ ოვარუმ-ის გამოცემიდან ასი წლისთავი.

ამ უზარმაზარი კულტურული მემკვიდრეობიდან მინდა გამოვეყო ორი პრინციპი: *სუბსიდიის პრინციპი* და *სოლიდარობის პრინციპი*; მათი გაცნობა გარკვეულწილად დაგვეხმარება ამჟამინდელი კრიზისის ირგვლივ მსჯელობის პოზიტიური კუთხით წარმართვაში.

სუბსიდიის პრინციპი

სუბსიდიის პრინციპი ნამდვილად ერთ-ერთი უმთავრესი საყრდენია რომაულ კათოლიკე ეკლესიის სოციალურ სწავლებაში, მას ასევე იყენებენ პუბლიცისტიკური ხასიათის იურიდიული სწავლების სფეროში და იურიდიული ნორმატივების შემუშავების

პროცესში (მაისტრიხის ხელშეკრულება ევროკავშირზე); ეს არის ერთი-ერთი პრინციპი, რომელსაც დღეს ძალუძს ორიენტირის მიცემა ახლად აღმოცენებულ პრობლემებზე. რას ნიშნავს ეს პრინციპი? თავად სიტყვა მომდინარეობს ლათინურიდან *სუბსიდიუმ* და ნიშნავს *დახმარებას*. იგი ეფუძნება ადამიანის, როგორც "რაციონალური და სოციალური არსების" გამოცდილებას, მის თვითშეცნობას და სხვებისადმი გულგახსნილობას, სხვებთან გაერთიანებას, "ასოცირებას" იმ მიზნით, რომ ჩამოყალიბდეს "სოციეტას", საზოგადოება; ამ გზაზე ადამიანის აღმოაჩენს თავისი ძალების "უკმარისობას" მიზნების მისაღწევად, რის გამოც იგი სხვების დახმარებას საჭიროებს, დაწყებული ახლობლებიდან (ოჯახი, სოფელი...) დამთავრებული შორსმყოფებამდე (მთელი მსოფლიო). საზოგადოებაში თვითდამკვიდრების პროცესში ადამიანი თავისუფალ პიროვნებათა შორის აღმოაჩენს თავის თავს, პასუხისმგებელს საკუთარ ცხოვრებაზე და ღირსეული არჩევანის გაკეთებაზე. რელიგიური, პოლიტიკური, კულტურული, რეკრეატიული, პროფესიონალური თუ სხვა დანიშნულების ორგანიზაციები, ე.წ. საშუაშავლო ორგანიზაციები, საკუთარი საქმიანობის ცენტრში პიროვნებას აყენებენ; გამოდიან მცირედან, "პერსონადან" და მიდიან საყოველთაოდ "უნივერსალამდე"; ამ პრინციპმა რომ თავისი ჭეშმარიტი სახე არ დაკარგოს, უნდა შეინარჩუნოს ეს მიმართულება; ხოლო პირიქით, საყოველთაოდან მცირეში გადასვლას, მაგალითად, სოციალურ სფეროში მოაქვს ტოტალიტარული სახელმწიფოს არსებობა საზოგადოებაში და ინდივიდის თავისუფლების და პასუხისმგებლობის საფრთხეში ჩაგდება.

აი, რამდენიმე კლასიკური ფორმულირება:

სუბსიდიის პრინციპის მიხედვით, ქვეყნის როლი სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციებში ასეა მინიშნებული პიუს XII-ს მიერ: "მართალია, [...] მრავალი რამ საზოგადოებაში მხოლოდ დიდი ასოციაციების მიერ ხორციელდება, იქ სადაც პირველად სრულდებოდა მცირეთა მიერ. მაგრამ ურყევად უნდა დარჩეს უმნიშვნელოვანესი პრინციპი სოციალურ ფილოსოფიაში: ვინაიდან უსამართლოა მოაკლო ინდივიდებს ის, რისი შესრულებათ მათ შეუძლიათ საკუთარი ძალებით და საქმეებით...ასევე უსამართლოა მიახლო ძლიერ და დაწინაურებულ საზოგადოებას ის, რისი გაკეთებაც შეუძლია მცირე და ჩამორჩენილ საზოგადოებებს. ეს ერთდროულად გახლავთ საზოგადოების სამართლიანი წყობის განადგურება და სერიოზული ზიანი. რადგანაც თავად საზოგადოების მიერ ნებისმიერი ჩარევის ბუნებრივის არსი მდგმარეობს სოციალური სხეულის წევრთა დამატებითი დახმარება და არა მისი განადგურება და შთანთქმა".

ეკონომიკურ სფეროში ეს პრინციპი იოანე XXIII-მ ასე ჩამოაყალიბა Mater et Magistra-ში: "ყოველთვის თავიდან უნდა იქნეს განსაზღვრული ის პრინციპი, რომ სახელმწიფოს როლი ეკონომიკურ სფეროში, თუნდაც ფართო და გამჭოლი, არ უნდა ხორციელდებოდეს ცალკეულ მოქალაქეთა პირად ინიციატივათა თავისუფლების შეზღუდვის მიზნით, პირიქით, უზრუნველყონ ამ სფეროში რაც შეიძლება მეტი ეფექტური დაცვა, თითოეულისა და ყველა პიროვნების არსებითი უფლებებით, რომელთა შორის გასათვალისწინებელია უფლება, რითაც ცალკეულ პირებს ენიჭებათ ჩვეულებრივ თავად იყვნენ პასუხისმგებლები საკუთარი თავისა და საკუთარი ოჯახის რჩენაზე. ეს კი გულისხმობს იმას, რომ ეკონომიკურ სისტემაში ნებადართული და გაიოლებულია წარმოებითი საქმიანობის თავისუფალი განხორციელება".

იოანე პავლე II ამილიარის ცონსორტიო-ში სუბსიდიის პრინციპს შემდეგნაირად გამოხატავს ოჯახურ ცხოვრებაზე საუბრისას: "ზოგიერთი კრებულში, როგორცაა ოჯახი და საზოგადოებრივი თემი, ყველაზე უშუალოდ პასუხობენ ადამიანის ბუნებას. ისინი უცილობელს წარმოადგენენ მისთვის. იმ მიზნით, რომ წახალისდეს ადამიანთა რაც შეიძლება მეტი რიცხვის მონაწილეობა სოციალურ ცხოვრებაში, ხელი უნდა შეეწყოს "ეკონომიკური, კულტურული, სოციალური, სპორტული, რინკრეაციული, პროფესიონალური, პოლიტიკური მიზნით" ასოციაციებისა და დაწესებულებათა დაარსებას, როგორც პოლიტიკური საზოგადოებებში, ასევე მსოფლიო მასშტაბით". ამგვარი "სოციალიზაცია" თანაბრად გამოხატავს ადამიანების ბუნებრივ სწრაფვას გაერთიანებებისკენ, რათა მიაღწიონ მიზნებს, რომელთა შესრულებაც აღემატება ერთეულ ადამიანთა ძალეებს. იგი ავითარებს პიროვნების უნარებს, განსაკუთრებით ინიციატივის სულისკვეთებას და პასუხისმგებლობის გრძნობას. წვლილი შეაქვს საკუთარი უფლებების დაცვაში".

ყოველივე იმის დასტურად, რომ სუბსიდიის პრინციპი არ გახლავთ მეორადი ელემენტი, არამედ ეს არის ანთროპოლოგიური კრიტერიუმი და მრავლისმეტყველი სოციალური ფილოსოფია, რაც პიროვნებისა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობის კონცეფციის მახასიათებელია, შეგვიძლია მოვიშველიოთ კათოლიკე ეკლესიის კატეხიზმო: "ამ პრინციპის საფუძველზე, ადამიანმა, თავის მსგავსებთან ერთად, ყოველმხრივ უნდა შეიტანოს წვლილი საზოგადოების საერთო კეთილდღეობის საქმეში. ყოველივე ამით ეკლესიის სოციალური მოძღვრება უპირისპირდება სოციალური თუ პოლიტიკური ინდივიდუალიზმის ყველა ფორმას".

სუბსიდიის პრინციპის ირგვლივ გაერთიანებული საზოგადოება შემდეგ როლს განუსაზღვრავს საჯარო ხელისუფლებას:

- არ დააბრკოლოს პიროვნება საკუთარ მისწრაფებებსა და მიზნების თავისუფალ არჩევანში, როგორც ცალკეულად ასევე ჯგუფურად; პირიქით, დაეხმაროს მას.

- უზრუნველყოს პირობები იმისათვის, რომ საზოგადოების მხრიდან საქმიანობის ავტონომიურობის პრინციპი ცარიელ მტკიცებულებად არ დარჩეს, პირიქით, აქტიურად წაეშველოს ცალკეულ პირთა ქმედებებს და სოციალურ გამოცდილებებს იმ ნორმებისა და ღონისძიებების საფუძველზე, რაც იურიდიულ და ეკონომიურ მხარდაჭერას ისახავს მიზნად. სწორედ პოლიტიკურ ავტორიტეტს აკისრია "სუბსიდიუმ"-ის, ანუ საზოგადოებაზე დახმარების როლი. სახელმწიფო ვერ შეცვლის ცივილურ საზოგადოებას, იგი იფარგლება ნებართვების გაცემით, რათა საზოგადოებამ თავად შეძლოს სოციალური საქმეების განხორციელება. სახელმწიფოს აკისრია ე.წ. "დამატებითი" ფუნქცია, რაც იმაში გამოიხატება, რომ უნდა ჩაერთოს მაშინ, როდესაც დაბალ საფეხურზე მდგომი სოციალურ-პოლიტიკური რეალობა საკუთარი ძალებით ვეღარ ახორციელებს თავის როლს; ხოლო, როდესაც კი სახელმწიფოს ჩაერევა არაა აუცილებელი, მაგრამ მაინც ჩაერია, მისი ეს ქმედება უკანონობად უნდა იქნეს მიღებული. სახელმწიფოს უმთავრესი ვალია კოორდინაცია გაუწიოს სხვადასხვა საქმიანობას მთელი საზოგადოების განვითარებისა და საერთო სახალხო სიკეთის გაძლიერებისთვის. სუბსიდიის პრინციპის ინიციატივა პირველ რიგში უნდა მოდიოდეს პირადი ინიციატივიდან და ორგანიზაციიდან, და არა პირიქით, მიუხედავად იმისა, რომ სწორი არ იქნება თუკი მოხალისეობა, სოც.დახმარება, ქველმოქმედება ან კერძო საქმე ამ პრინციპის თვალსაზრისით ჩა ერევა იქ, სადაც სახელმწიფოს არ შეუძლია სივრცეების გადაფარვა თავისი ვალდებულებების შეუსრულებლობის გამო; ამ სახის ჩაერევა, სახელმწიფოსთან შედარებით, სუბსიდიური იქნება, მაშინ როდესაც პირიქით უნდა ხდებოდეს. აშკარაა განსხვავება იმ სახელმწიფოთა შორის, რომელიც "სუბსიდიის" პრინციპზე აწყობილი და რომელიც უბრალო დეცენტრალიზაციის პრინციპით მოქმედებს, ანუ საკუთარი ცენტრის პერიფერიებისკენ გადასროლით. აუცილებელი პირობა ან შედეგი არის ის, რომ საზოგადოებაში მიმდინარე ყველა საქმიანობას მიეცეს უფრო საჯარო ხასიათი ვიდრე კერძო, იმ საბაბით, რომ სახელმწიფოს მიერ არ ხორციელდება; ამ თვალსაზრისით, ცხადია "საჯარო" არ ნიშნავს "სახელმწიფოს". უნდა დავაზუსტოთ, რომ სუბსიდიის პრინციპი, მართალია ძალიან

პგავს პოლიტიკური ლიბერალიზმისა და/ან ეკონომიური ლიბერალიზმისთვის დამახასიათებელ ზოგიერთ თეზისს, იგი მაინც უცხოა, ვინაიდან სახელმწიფო არ გახლავთ უბრალო *ლაისსუზ-ფაირე* (ეკონ. ლიბერალიზმი), იგი "კანონთა და პოლიტიკურ ინსტიტუციათა კომპლექსური" (დერუმ ნოვარუმ) ამოქმედებაა სახელმწიფო ადმინისტრაციაში;

რეასიანი წლების ლიბერალიზმის მიერ თეორიულად გაცხადებულ "გააკეთებინე"-სა და სტატალიზმისთვის დამახასიათებელ "გააკეთე პირადად"-ს შორის, ეკლესიის სოციალური სწავლების მიხედვით, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია აირჩიოს პრინციპი "დაეხმარე კეთებაში" (კარდ. ბიფი).

თუ კარგად დავინახავთ, ფინანსური კრიზისი სწორედ ამ პრინციპის უგულებელყოფით აღმოცენდა. ფინანსები სუბსიდიური სახის უნდა იყოს რეალური ეკონომიკისთვის და არა პირიქით, ბანკები და შრომითი ბირჟები სუბსიდიურ ხასიათს უნდა ატარებდნენ წარმოებით სისტემაში და არა პირიქით; ჯანდაცვის სადაზღვევო სისტემა სუბსიდიური უნდა იყოს ოჯახებისთვის და არა პირიქით; ნორმები უნდა იყოს სუბსიდიური და უზრუნველყონ ყველაფერი ეს და მათ მხოლოდ ფუნქციური სახე არ უნდა ჰქონდეთ; არ პასუხებშია გათვალისწინებული ეს პრინციპი, განსაკუთრებით სახელმწიფოს ინტერვენციებით საბანკო თუ მსხვილი წარმოების კაპიტალში; პირდაპირ ინტერვენციებს ალბათ აჯობებდა არაპირდაპირი გზები, ასე თავიდან იქნებოდა აცილებული ახალი სახელმწიფოებრივი "ინტერვენტიზმი".

ამრიგად, შეგვიძლია გავაგრძელოთ ჩვენი საუბარი იმაზე, თუ როგორ შეიძლება გადმოიცეს სუბსიდიის პრინციპი სამოქალაქო საზოგადოებაში (მოვალეობები საზოგადო, კერძო სტრუქტურებში, მესამე სექტორზე, საზოგადოებრივ კოპერატივებში, არასამშომოსავლო, სამოსხლისეო დაწესებულებებში..., სწორედ ეს სექტორი იზრდება დღეს ევროკავშირში) და სამოქალაქო ადმინისტრაციის რეფორმით (დაწესებული სკოლიდან, ჯანდაცვიდან...); როდესაც რომელიმე ერის ეკონომიკა კრიზისშია, სერიოზულად უნდა დაფიქრდნენ სახელმწიფო წარმოებების პროდუქტიულობაზე, მენეჯერთა ანაზღაურებაზე, როგორც კერძო ასევე სახელმწიფო სტრუქტურებში, რაც ზოგჯერ 1-დან 300-მდე სხვაობას იძლევა.

სოლიდარობის პრინციპი

სუბსიდიის პრინციპის გვერდით, იმისათვის, რომ არ მოხდეს მხოლოდ რამდენიმე ასპექტზე კონცენტრირება და უკეთ გამოიკვეთოს "საერთო სახალხო სიკეთის" კონცეფცია, ეკლესია

თავის სოციალურ სწავლებაში გვთავაზობს *სოლიდარობის პრინციპს*; აი რას წერს ამასთან დაკავშირებით საეკლესიო დოკუმენტი: "ამ პრინციპის მიხედვით, ვერც სახელმწიფო და ვერც რომელიმე საზოგადოება ვერასოდეს შეცვლიან პიროვნებათა და საშუაშაველო ორგანიზაციების ინიციატივებსა და პასუხისმგებლობას იმ სექტორებში, სადაც ისინი იღწვიან, ვერც მათი თავისუფლებისათვის აუცილებელ სარბიელს ვერ დაამსხვრევენ; ამით ეკლესიის სოციალური მოძღვრება უპირისპირდება კოლექტივიზმის ყველა ფორმას".

რეალისტური და სოლიდარობის საერთო განცდაზე აგებული მსოფლმხედველობა აჩვენებს თუ რაოდენ საჭიროა ეს ასპექტი, როგორც უახლესი და ლოკალური საჭიროებების მიმართ, ასევე ყოფიერების ჰუმანური მხარის დასაცავად; ასპექტი, რომელიც თანხმობაში მოდის მოქალაქეთა ცხოვრების მიზანთან და ბუნებასთან.

ეს ორი პრინციპი, საშუაშაველო ორგანიზმების წახალისებასთან ერთად, უთუოდ დაეხმარება ჰუმანური საზოგადოების აგებას, სოციალური ქსელის გაბმას, სადაც აღამიანი სრულად დაიკმაყოფილებს პირად მოთხოვნებს.

ეკონომიკური კრიზისი და მისგან გამოსავლის რამდენიმე გზა

ეკონომიკა ყველას ეკუთვნის: მტკიცებულება, რაც თანამედროვე აზროვნებამ ისევე უღმობლად გაიმეტა, როგორც დემოკრატია; გამოდის, რომ ეკონომიკა შექმნილია მცირე ჯგუფთა კეთილდღეობისთვის და მართულია იმ სუპერ-ექსპერტების მიერ, რომელთა საუბარიც გაუგებარია მოსახლეობის დანარჩენი ნაწილისთვის; მიუხედავად ამისა, ჩვენ ყოველწუთიერად ვქმნით ეკონომიკას: ვყიდულობთ, ვყიდით..., განვიცდით სხვების მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებებს; ჩვენ ყველანი შევედით "ეკონომიკურ ტირანიაში", სადაც მონაწილეობას უკვე აღარც მნიშვნელობა აქვს და ეს მით უფრო შეუძლებელია იქ, სადაც ყველაფერს სხვები წყვეტენ ეკონომიკაში და ამის საფუძველზე სოციალური ცხოვრების დანარჩენ სფეროში; გლობალიზაციამ, რომელიც ყველას კეთილდღეობას მოასწავებდა, სინამდვილეში მშრალზე დატოვა განვითარებული ქვეყნის უამრავი აღამიანი; გლობალიზაცია, რომელიც გლობალურ ბაზარზე ყველასათვის ხელმისაწვდომ კონკურენციას მოასწავებდა, სინამდვილეში ხალხი გამიჯნა ეკონომიკური ცხოვრებიდან; ნუთუ ეს არის პროგრესის ნამდვილი სახე? რამდენად ღირს ამ ტიპის პროგრესისთვის ვალდებულების აღება? უბრალოდ უნდა აღიარონ, რომ საჭიროა თავიდან მივუბრუნდეთ ეკონომიკას და რომ ეკონომიკამ უნდა

დაიბრუნოს ადამიანური ნიშან-თვისებები; რომ ეკონომიკა უნდა იყოს ყოველი ადამიანისთვის, სრულიად მისთვის; ამისთვის კი მნიშვნელოვანია დავიწყოთ:

- უახლოესზე ფიქრი: ვიზრუნოთ იმაზე, რაც უახლოესი ეტაპისთვის გეჭირდება, თუნდაც აწეული ფასებით; ეს რესურსები ჩვენს გვერდითაა და დაგვეხმარება საკუთარი საზოგადოების მხარდასაჭერად, ადგილობრივი სამუშაოს გამოსაძებნად, ასევე ადგილობრივი პრობლემების გასაცნობად და დასაფასებლად. ერთი პატარა მაგალითი: რატომ უნდა ვიყიდო ჰოლანდიიდან წამოსული ყვავილები და არა საქართველოში მოყვანილი? ასე ხომ უფრო იმატებდა ადგილობრივი ფულის ბრუნვა.

- აუცილებლის წარმოება: უნდა მოხდეს არა ზედმეტის წარმოება, არამედ აუცილებლის, ხალხთა საერთო მოთხოვნილების საფუძველზე, *ვაწარმოოთ აუცილებელი* ნიშნავს შეგვევალთ დღევანდელი ეკონომიკის პარადიგმები, სადაც წარმოება იმის გაცნობამდე ადრე ხდება, რაც ხალხს ნამდვილად სჭირდებათ; სადაც სწორედ იმიტომ, რომ არ ხდება არსებითის წარმოება, საჭიროა დიდი რეკლამა იმ თანხით, რაც თავად წარმოებას აღებატება; ეს ნიშნავს მოწოდებაზე მოთხოვნის პრიორიტეტის დადგენას, ყალბი მოთხოვნების, ფუჭი დანახარჯების და სამარკო პროდუქციის გარეშე; არის აუცილებლობა, რომ წარმოებული იქნეს მრავალმხმარებელი დაბალფასიანი ქონება, ვისაც ეს ნამდვილად სჭირდება, რეალური საჭიროების მიხედვით და ბუნებისადმი პატივისცემით; ხარისხიანი, ანუ მარკიანი პროდუქტები მათთვის არის, ვისაც ბევრი ფული აქვს და ფულის დაკარგვის შიშის გამო არ სურს კაპიტალის ინვესტირება; რაშია ამ კრიზისის ნამდვილი მიზეზი? ის, რომ ადამიანთა უმცირესობა უდიდეს კაპიტალს აგროვებს და მის ინვესტირებას მხოლოდ მაშინ ახდენს, როცა მოესურვება, და მაშინაც თავად იძლევა მითითებებს; ეს კი ნიშნავს ეკონომიკურ უთანასწორობის კლებას და სიმდიდრის გადანაწილებას მოსახლეობის შესყიდვისუნარიანობის მატების გზით, რაც თან სდევს არსებით საჭიროებებზე და ნამდვილ მოთხოვნებზე პროდუქციის ზრდას.

- მცირეწარმეთა დახმარება: ეს ნიშნავს ხელოსანთა, გლეხთა დახმარებას, რომლებიც მცირე რაოდენობის პროდუქციას აწარმოებენ, საქონლის ყიდვას პირდაპირ მწარმოებელთაგან; უდიდესმა ე.წ. სუპერ-ბაზრებმა შეჭამეს ქვეყნების, ქალაქების პატარ-პატარა მაღაზიები; მცირე საწარმოთა მხარდაჭერა, რომლებიც ხარისხიან პროდუქტებს აწარმოებენ. ბოლოს და ბოლოს დიდი საწარმოები ხომ თავად ადამიანებს ემსახურებიან, უმცირესი გადასახდელით და თავიანთი პროდუქტების მაღალ

ფასებში გაყიდვით; მცირესაწარმოთა მხარდაჭერა ნიშნავს მარკებზე, ფირმებზე დამონების გაუქმებას, ყველა მათგანის შეფასებას, რომლებიც მარკებისგან განურჩევლად შექმნიან პროდუქციას; ბოლოს და ბოლოს ჩვენი ეკონომიკური ძალაუფლება, ჩვენი პატარა კაპიტალი დიდ კაპიტალისტებს იმ იმედით ჩაუვადეთ ხელში, რომ გაორმაგებული დაგვიბრუნდებოდა უკან, სინამდვილეში კი იგი მათ ინტერესებს დაეხმარა; მცირემწარმეთა დახმარება ნიშნავს საჯარო ფინანსების გაჯანსაღებას, პირველ რიგში, მათგან ვინც ეს სიტუაცია შექმნა და დიდი სარგებელიც ამოიღო და ეს არის მოსახლეობის ყველაზე მდიდარი ნაწილი; დაწვებული მემკვიდრეობითი სხვაობის შეზღუდვით, საგადასახადოებთან, გადასახადებისგან თავის არიდებასთან ბრძოლით, კონტროლის დაწესებას სპეკულაციურ ინვესტიციებზე, ქვეყნიდან გასული კაპიტალების ტრანსაქციაზე; მცირე მწარმეთა მხარდაჭერა ნიშნავს ასევე იმასაც, რომ ფისკალური გადასახადები სრულდება გადამხდელის ქონების რეალური შესაძლებლობების საფუძველზე.

2. ეკლესიას მრავალგზის ჩარეულა კონკრეტული ინიციატივით. საყოველთაო კუთხით ჩვენ შეიძლება ვისაუბროთ ეკლესიაზე, რომელიც დაკავებულია ქველმოქმედებაშიდა შეიძლება ითქვას, რომ კრიზისი ერთგვარ სტიმულსაც იძლევა, რათა განსხვავებული გზებით უპასუხონ გაჭირვებულ ოჯახებს, მოყვლებული ფონდებიდან მცირე-კრედიტებამდე, "ეთიკურ" ბანკებში ინვესტიციიდან...; თუკი ეკლესია მხოლოდ პირდაპირი ქველმოქმედების ფორმებით შემოიფარგლება, დააკნინებს ეკლესიის სოციალური სწავლების ჭეშმარიტ ხასიათს; ამ თვალსაზრისით, უნდა სრულდებოდეს ქველი "საქმენი", როგორც თავისი ორიათასწლოვანი ისტორიის მანძილზე ამოწმებდა ეკლესია. სწორედ ეს იქნება პირდაპირი, უშუალო ქველმოქმედება ანუ სიქველის სოციალური მხარე, რამეთუ ქრისტიანობამ არა მხოლოდ უნდა მოაშუშოს ჭრილობები, არამედ დაბადოს იდეები, რომლებიც ეკონომიკას იმგვარად აამუშავებენ, რომ მან ჭრილობები არ გამოიწვიოს. ანუ, ეს არის მოწოდება კრიზისის მიზეზებში ჩასადრმაველად; ეკლესიის დოკუმენტი ოპულორუმ პროგრესიუმ აღნიშნავს, რომ ადამიანებზე მოწყალებასავით არ უნდა გავცეთ ის, რაც მათ სამართლიანად ეკუთვნით. ამრიგად, ქრისტიანობის, უფრო კონკრეტულად კი ქრისტიანების შეზღუდვა თავიანთ სოციალურ მოვალეობებში, ანუ გაჭირვებულებისადმი პირდაპირ დახმარების გაწევაში, ნიშნავს ჩამოართვა გამჭრიახი როლი ორგანიზაციულ სტრუქტურებზე, ეკონომიკისა და ფინანსების გადამწყვეტ პროცესებზე...; ქრისტიანობა მხოლოდ სოციალური და საქველმოქმედო დახმარება ვერ იქნება;

ქველმოქმედება არ ახშობს სამართალს, პირიქით, მას რეალურს ხდის და ამას ამოწმებს კიდევ ქრისტიან მეწარმეთა ინიციატივები, ქრისტიანული სულისკვეთების კოოპერატივები, კათოლიციზმის სოციალური სწავლების წიაღში აღმოცენებული საბანკო დაწესებულებები, სწავლისა და შეხვედრის მომენტები...; ამრიგად, კრიზისი არის ხელსაყრელი ეტაპი იმისათვის, რომ ხელახლა აღმოვაჩინოთ და შევაფასოთ ქრისტიანული თვითმყოფადობა ეკონომიკურ და სოციალურ საქმეებში, როგორც საკუთარი რწმენის ნაყოფი და ადამიანისა და საზოგადოების დანიშნულებაზე ჩვენეული წარმოდგენის შედეგი.

დასასრულს, მინდა შემოგთავაზოთ ამონარიდი პიუს XI-ის ენციკლიკიდან " უადრავესიმო ანნო", რომელიც 1929 წლის სექტემბრის კრიზისთან დაკავშირებით დაიწერა 1931წელს. ენციკლიკა მართლაც რომ გვანცვიფრებს თავისი აქტუალობით; მასში წერია, რომ "ეკონომიკის დესპოტური ბატონობა გადავიდა მცირეთა ხელში; ხშირად ესინი არც მესაკუთრენი არიან, ისინი მხოლოდ მატარებელნი და განმკარგავნი არიან კაპიტალისა, რასაც თავიანთ სურვილისამებრ და შეძლებისამებრ მართავენ" (6.105); აშკარაა, რომ საუბარია მენეჯერთა ახალ კლასზე, რომელმაც დაამსხვრია ბაზარი და მასში "შეაღწია ეკონომიკურმა ჰეგემონიამ, საბანკო ინტერნაციონალიზმმა თუ ფულის საერთაშორისო იმპერიალიზმმა, რის საფუძველზეც უკვე სამშობლო იქ არის, სადაც კარგად ხარ" (6.109); ასეთ მდგომარეობაში მსოფლიო სამი მოტივით აღმოჩნდა: პირველი, რაც დღესაც უადრესად აქტუალურია, ნატვრა "იოლ მოგებაზე", რის გამოც ადამიანები "აღვირახსნილი სპეკულაციით სწვევენ ფასებს ზემოთ თუ ქვემოთ, თავიანთი კაპრიზებისა და სიძუნწის მიხედვით" (6.132); მეორე, კანონმდებელთა მიზეზით: "იურიდიული დებულებები, რომლებიც ახალისებენ კოოპერაციათა კაპიტალებს, მაშინ როცა ისინი ანაწილებენ პასუხისმგებლობას და ამცირებენ ნეგოციაციის რისკს, სცემენ ყველაზე შეურაცხმყოფელ ღიციენზიას და საზოგადოების დაცვის სარჩულით, რასაც ისინი ანონიმურს უწოდებენ, ყველაზე საშინელ უსამართლობას და თაღლითობას სწ დიან" (132); მესამე: აქედან იბადება ავტონომიური ეკონომიკის მეცნიერება მორალური რჯულით და ადამიანური მისწრაფებების შედეგად აღვირი თავისუფლად მიუშვეს. ამდენად, მოხდა ის, რომ მათი უმრავლესობა ისინი იყვნენ, რომლებიც სხვებს არად დაგიდევდათ და მხოლოდ თავიანთი ბედზე ფიქრობენ (6.133).

უდაოა, რომ ეს საფინანსო და ეკონომიკური კრიზისი საგრძნობლად შეგვეხო; მართალია, კრიზისი გვაგრძნობინებს ჩვენს სისუსტეს, მაგრამ პასუხისმგებლობას ყველაზე ანაწილებს.

ყველა ვგრძნობთ, რომ კრიზისი იმაზე მეტს ეხება, ვიდრე ეკონომიკური სფეროა და სრულიად ითხოვს კურსის შეცვლას. ეს უფრო კულტურული და ანთროპოლოგიური ტიპის კრიზისია; იგი უკვე ცხოვრების გაუსაძლის სტილზე მიანიშნებს; ამრიგად, უნდა შეფასდეს, არა როგორც მისი კრიზისის შემცირების მიზანი, როგორც ამას ზოგიერთი გეთავაზობს, არამედ ახალი წესების შემუშავება, მოვალეობათა ახალი ფორმების მიგნება, ნეგატიური გამოცდილების უკუგდება და ყურადღების გამახვილება იმ პოზიტივზე, რაც ჯერ კიდევ შემორჩენილია სამყაროში. ამრიგად, ჩვენ არ უნდა ვიფიქროთ უბანკებოდ და უფინანსოდ დარჩენილ ეკონომიკაზე, დღესაც უნდა აღმოცენდნენ მეწარმეები და ბანკირები, რომლებიც მოგების სურვილით იქნებიან აღძრულნი.

მოდით, დავფიქრდეთ უამრავი ფორმის მიკრო-კრედიტებზე; აქ უნდა გავისვენოთ 2006 წლის ნობელის პრემიის ლაურეატი მშვიდობის დარგში მუჰამედ იუნუსი, ცნობილი თავისი მიკრო-სესხებით.

კრიზისი შეიძლება კარგი საშუალება იყოს ალტერნატიული ეკონომიკის მისაგნებად და ახლის დასაგეგმავად, რომელიც ორიენტირებული იქნება საერთო სიკეთეზე, პიროვნების მსახურებაზე და არა მის საწინააღმდეგოდ.

F.Gabriele Bragantini

The Catholic Church and Today's World Economic Crisis

Summary

The current world economic crisis questions even the Roman Catholic Church at various levels, above all at two levels: first at the level of observation, reflection and declaration, regarding what has happened and what is happening in the world, facing it with the principles of the social doctrine of the Church. Secondly is the level of the concrete initiatives undertaken to solve the problems raised in an even stronger and evident way by this crisis.

Regarding this cultural patrimony two principles are presented; the one of subsidisation and that of solidarity. These are two points of positive reflection on the actual situation of crisis.

The Principle of Subsidisation. The principle of subsidisation is one of the supporting planks of the social doctrine of the Roman Catholic Church, even though it has been assumed even in the office for elaboration of the juridical normative (Maestricht on European Union). It is based on the experience of man as a 'rational and social animal' in his knowledge of self, in reaching out to others, in 'associating oneself' to give life to a society. In this respect man

discovers himself as being 'not self-sufficient', to realise his objectives, hence in need of the help of others, from those closest to him (family, country...) to those furthest (the world). At the moment of self-organisation in society, intermediate organisations of different character are born; religious, political, cultural, recreational, professional... This can be described as a structure of concentric circles, at whose centre is the human person with his liberty. The movement is from 'personal' to 'universal'. On the contrary it is from 'universal' to 'particular', for example, in the social field, this can not but lead to evolution of a totalitarian state of society, which is detriment to the freedom and responsibility of the individual in the society.

The principle of Solidarity, Next to the principle of subsidisation, in order not to make absolute some aspects of the personal life of man and to better delineate the concept of 'common good', the Church, in her social doctrine, proposes also the principle of solidarity. A realistic vision founded on the principle of solidarity shows how necessary such an aspect is with regards to the near or local situation of need, in order to regain a human dimension of existence, in accordance with the end and nature of the life of citizens.

These two principles, together with promotion of the intermediate bodies, can help build a society 'of human capacity', with its social fabric in which man can satisfy the real necessities of his personality.

The crisis could be an occasion of discernment and of new planning for an alternative economy, geared to the common good, for the service of the person and not against the person.

Keywords: The social doctrine of the Roman Catholic Church; the principle of subsidisation; the principle of solidarity; the human person; the 'common good'; the structure of concentric circles; the alternative economy; the freedom and responsibility of the person in the society.

Reviewer - professor Ia Khubashvili, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

О.Габриэле Брагантини
Католическая церковь и сегодняшний
экономический кризис

Резюме

Текущие вопросы мирового экономического кризиса коснулись даже Римско-католической Церкви на различных уровнях, прежде всего на двух уровнях: сначала на уровне наблюдения, отражения и декларации, относительно того, что случилось и что случается в мире, стоя перед этим с принципами социальной доктрины Церкви. Во-вторых, уровень

конкретных инициатив, предпринятых, чтобы решить проблемы, вызванные этим кризисом.

Относительно этого культурного наследства представлены два принципа; это принципы субсидирования и солидарности, являющиеся положительным отражением фактической ситуации кризиса.

Принцип Субсидирования. Принцип субсидирования - один из направлений поддержки социальной доктрины Римско-католической Церкви. Это основано на понимании человека как «рационального и социального существа». В этом смысле человек обнаруживает себя «не самостоятельным» для решения проблем касающихся потребности помощи других, начиная самыми близкими для него (семья, страна...) и завершая самыми далекими (мир). В момент самоорганизации в обществе рождаются промежуточные организации различного характера: религиозный, политический, культурный, региональный, профессиональный. Это может быть описано как структура концентрических кругов, в центре которых - человек с его свободой и где происходит движение от «персонального» к «универсальному» и от «универсального» к «специфическому», например, в социальной области, что приводит к развитию общества тоталитарного государства, которое является врагом свободы и ответственности человека в обществе.

Принцип Солидарности. Наряду с принципом субсидирования, чтобы не абсолютизировать несколько аспектов личной жизни человека и лучше очертить понятие «общественной пользы», Церковь, в ее социальной доктрине, предлагает также принцип солидарности. Реалистическое видение основано на принципе показов солидарности, насколько необходимый такой аспект относительно близкой или местной ситуации потребности, чтобы возратить человеческое измерение существования, в соответствии с концом и природой жизни граждан.

Эти два принципа, совместно с деятельностью международных институтов, могут способствовать в создании общества «способностей человека», с его социальной структурой, в которой человек может удовлетворить реальные потребности его индивидуальности.

Кризис мог быть толчком поиска альтернативной экономики и нового способа планирования, ставящий целью достижение общественной пользы и обслуживание человека.

Ключевые слова: Социальная доктрина Римской католической церкви; принципы субсидирования; принципы солидарности; человеческая индивидуальность; общее благо; структура концентрической окружности; альтернативная экономика; свобода и ответственность личности в обществе.

Рецензент – профессор Хубашвили Ия Багратовна, Тбилисский государственный университет им. Ив.Джавахишвили

ირინე იაშვილი, მარი საკო

მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი და იაპონია

დღეს, როდესაც მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი მეტნაკლებად შეეხო მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანას, ინტერესმოკლებული არ იქნება შეძლებისდაგვარად განვიხილოთ ამ ქვეყნებში ეკონომიკური კრიზისის შედეგები, ასევე მთავრობის რეაქციები ამ ქვეყნებში შექმნილ ეკონომიკურ კრიზისზე და მის შედეგებზე. ცხადია მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნებიდან, მსოფლიოს ლიდერის ამერიკის შეერთებული შტატების შემდეგ, განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს თავისი მიდგომებით ისეთი არაორდინალური ქვეყნის განხილვა როგორცაა იაპონია, რადგანაც როგორც ცნობილია, იაპონელები ეკონომიკური განვითარების და ფინანსური რეზერვების მხრივ მსოფლიოში მეორე ადგილას არიან.

აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად იმისა, რომ იაპონელებს დიდი იმედი ჰქონდათ თავისი ექსპორტის (რომლის ძირითად ნაწილს ავტო და ელექტრონული პროდუქციის ექსპორტი წარმოადგენს) და დიდი ფინანსური რეზერვების, მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმა მათ უფრო ძლიერად დაარტყა ვიდრე დასავლეთის სხვა უფრო განვითარებულ ქვეყნებს. ამასე ისიც მეტყველებს რომ, ეკონომიკურმა პრობლემებმა ამ ქვეყანაში მნიშვნელოვნად გაზარდა თვით-მკვლელობის რიცხვი. პარადოქსია, მაგრამ იაპონიაში გაიზარდა ინტერესი მარქსიზმისადმი და ასევე კომპარტიის რიგებში შემსვლელთა რაოდენობა.

აღსანიშნავია, რომ იაპონიას აქვს მსოფლიოში ყველაზე ძვირი ანტიკრიზისული პაკეტი, მაგრამ ამასთან იაპონიაში დღეისათვის ყველაზე დიდი პრობლემაა-ის, რომ მთავრობას არ შეუძლია აიძულოს ხალხს, რომ მათ დახარჯონ საკუთარი ფული. მიუხედავად იმისა, რომ იაპონიის ბანკები დღეს უკეთეს მდგომარეობაში არიან, ვიდრე ამერიკისა და ევროპის ბანკები, ისინი წარმოებებს არც თუ დიდი ენთუზიაზმით აძლევენ კრედიტებს. თვით იაპონიის ცენტრალური ბანკის უპრეცედენტო ნაბიჯმა, როგორცაა რეფინანსირების (პროცენტი რომლითაც ცენტრალური ბანკი აძლევს სესხებს სხვა ბანკებს) განაკვეთის შემცირება 0,1%-ზე, არ იმუშავა.

იაპონიის მთავრობამ გადაწყვიტა ემოქმედა სხვა კუთხით. მან აიღო კურსი საკუთარი პროდუქციის გაყიდვის რაოდენობის მკვეთრ გაზრდაზე ქვეყნის მოსახლეობაზე. ამ მიზნით მთავრობამ დაიწყო ეკონომიკის შევსება საბიუჯეტო ფულით. ოპტიმისტი

ექსპერტების პროგნოზით ეს საშუალებას მისცემს ქვეყანას ერთი-ორი წლის შემდეგ გაზარდოს შიდა საერთო პროდუქცია, ჯერჯერობით კი მოცემულ 2009 წელს წინასწარმეტყველებენ მის დაცემას 3%-ით (რაც საკმაოდ დიდი რიცხვია). (1)

ამავე წელს იაპონიაში იგეგმება ეკონომიკის სტიმულირებაზე, დამატებით გამოიყოს უპრეცედენტო თანხა 150 მილიარდი ამერიკული დოლარის ოდენობით. სად მოხდება მათი გადახდა?

იაპონიის მთავრობამ შეიმუშავა ეკონომიკის ზრდის სტრატეგია, რომლის ძირითადი ამოცანებია: 1. უახლოეს სამ წელიწადში მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი ნახშირის, ნავთობის და გაზის მოხმარება და ერთი შეხედვით ეკონომიკის ზრდისაგან დაშორებული საკითხი, მოსახლეობის სიცოცხლის ხანგრძლიობის გაზრდა.

მთავრობის გათვლებით, ფულის მოზიდვა სფეროში, რომლებმაც უნდა გადაწყვიტოს სიცოცხლის ხანგრძლიობის საკითხი, გაზრდის იაპონელთა მოთხოვნებს საკუთარ ნივთებზე (საგნებზე), 600 მილიარდ დოლარამდე და შექმნის ორ მილიონამდე ახალ სამუშაო ადგილს.

რადგანაც საზოგადოება "ავალდებულებს" იცოცხლონ დიდხანს და ამასთან არ იავადმყოფონ, მთავრობამ გადაწყვიტა მათ ამაში დაეხმაროს. ყველა რკინიგზის სადგურები აღიჭურვება ინვალიდებისათვის საჭირო ტექნიკური აღჭურვილობით. მოხუცთა მოვლის სფეროში დასაქმებულთა რიცხვი უკვე 10 წლის შემდეგ განზრახულია გაიზარდოს 40%-ით, – 2.2 მილიონამდე. გარდა ამისა მთავრობას სურს მსოფლიოში გრიპის ახალი ეპიდემიების წინააღმდეგ ყველაზე ეფექტური წინაღობა (საფარი) შექმნას.

რადგანაც ასეთ საზოგადოებას არ სჭირდება ავტომობილების საზიანო გამონაბოლქვი, ამიტომ თითოეულ ოჯახში საჭიროა გაჩნდეს ელექტრომობილები, ენერჯის შემნახველი მოწყობილობები და სისტემები, რომლებიც მუშაობენ მზის ენერჯიაზე. (2020 წელს დაგეგმილია მათი წარმოება გაიზარდოს 20-ჯერ). უკვე დაწყებულია სუბსიდიების გამოყოფა უფრო ეკონომიური ავტომობილების შესაძენად. 13-წელზე უფროსი მანქანების ჩაბარებისას იაპონიის მოქალაქეები მიიღებენ 2500 ამერიკულ დოლარს. ენერჯის ეკონომიურად მოხმარების აპარატურის (მაგ. უთოს) შექმნის შემთხვევაში მთავრობა მოქალაქეს ღირებულების 5%-ს კომპენსაციას გაუკეთებს. იაპონიის მთავრობის ანტიკრიზისულ პაკეტში გათვალისწინებულია ასევე მოსახლეობის მხარდაჭერის სხვა ზომებიც. მაგალითად წელიწადში ერთხელ 6 წლამდე ბავშვებზე გათვალისწინებულია დახმარება 360 ამერიკული დოლარის ოდენობით.

არასრულწლოვანებს (ახალგაზრდებს 20-წლამდე) და 75 წელზე უფროსს ხალხს გამოეყოფა 200 ამერიკული დოლარი. სხვა მცხოვრებლებს 120 ამერიკული დოლარი. თუმცა არსებობს საფრთხე რომ ამ ფულის დიდ ნაწილს იაპონელები შეინახავენ “ღებიებში”, რადგანაც უფროსი თაობის იაპონელებს აქვთ ფულის დაგროვების ჩვეულება. (იაპონელების პენსია განისაზღვრება ყოფილი ხელფასის 60%). უკანასკნელი ინფორმაციის მიხედვით, ხალხის დანაზოგის საერთო თანხა იაპონიაში უკვე 1,5 ტრილიონ ამერიკულ დოლარს შეადგენს. ცხადია შეუგნებლად, მაგრამ იაპონელები თვითონ აფერხებენ ქვეყნის კრიზისიდან გამოსვლას თავიანთი ხელმოჭერილობით.

იაპონიის მთავრობა იყენებს რა თავის წინა გამოცდილებას, გამოყოფს ფულს საავტომობილო და რკინიგზის გზების, საპორტო ინფრასტრუქტურების მშენებლობაზე, დამბების შექმნაზე. ამით ხალხს გაუჩნდება დამატებითი შანსი მოძებნონ სამუშაო. ადრე ამას ემატებოდა დიდი მოთხოვნილება იაპონურ პროდუქციაზე მთელს მსოფლიოში. რადგანაც დღეისათვის ამერიკაში და ევროპაში აღარ ყიდულობენ იაპონურ საქონელს, ხოლო ამავე საქონელზე ქვეყნის შიგნით შემცირდა მოთხოვნილება, მთავრობამ გადაწყვიტა დახმარებოდა აზიას ეკონომიკური პრობლემების მოგვარებაში და ამით გაზარდოს მოთხოვნა იაპონურ საქონელზე. (როგორც ცნობილია, მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი აზიას ისე არ შეეხო როგორც ამერიკას და დასავლეთს, ამის მაგალითად ჩინეთის დასახელებაც საკმარისია), აზიურ ქვეყნებს გამოეყოფათ 22 მილიარდი დოლარი მცირე პროცენტოვანი კრედიტის სახით და 2 მილიარდი ოფიციალური დახმარების სახით. მაგრამ! შესაბამისი პროექტების რეალიზაციისათვის საჭირო ყველა საქონელი შეძენილი უნდა იქნეს იაპონიაში.

ცნობილია, რომ იაპონიაში ძალიან მაღალია გადასახადები. აქ მოქმედებს საშემოსავლო გადასახადების საკმაოდ მკვეთრი პროგრესირებადი სკალა. (მაგალითად მემკვიდრეობით მიღებული სახლიდან ან თანხიდან 50% რჩება მთავრობას). ამიტომ ანტიკრიზისული ღონისძიებების ჩარჩოებში მიღებული იქნა გადაწყვეტილება 50 000 დოლარამდე შეფასებულ საქონელს ან თანხას საშემოსავლო გადასახადი არ შეეხოს, თუ იგი გადაეცემა მშობლებიდან შვილებს ან ბებიიდან შვილიშვილებს. მაგრამ გადასახადიდან განთავისუფლება გარანტირებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ეს ფული დაიხარჯება ახალი ბინის ან სახლის მშენებლობაზე ან მიწის ყიდვაზე. (მაგ. იპოთეკური კრედიტის პირველ შენატანად). რადგანაც, იაპონელთა უმეტესობა ცხოვრობს პაწაწინა სახლებში ან ბინებში, რომლებსაც თვითონ უწოდებენ

კურდღლის ქოსს, ამიტომ საცხოვრებლების მშენებლობა – ესაა იაპონელთა დიდი რეზერვი. თუ მასში ჩაიდება ფული, მაშინ იგი გაქაჩავს მთელ ეკონომიკას ჯაჭვურად. (2)

უნდა აღინიშნოს რომ ეკონომიკაში საზოგადოების სახსრების დიდ ჩადებას აქვს უკუშარე. იაპონიის სახელმწიფო სესხი უკვე 170-180% შიდა საერთო პროდუქციის – რაც მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების ყველაზე ცუდი მაჩვენებელია. ამასთან სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტი 1,5%-ს შეადგენს და ის უფრო გაიზრდება. შესაბამისად 2011 წლისთვის დაგეგმილი პროფიციტის მიღწევა გადაიდო განუსაზღვრელი ვადით. საქმე იქამდე მიდის, რომ გაიზრდება სამომხმარებლო გადასახადი, რომელიც დღეისდღეისობით შეადგენს პროდუქტის 5%-ს. იმისათვის, რომ ამ რთულ სიტუაციაში მოიძებნოს ფული, იაპონელებმა კვლავ გადაწყვიტეს გამოუშვან სახელმწიფო გრძელვადიანი ობლიგაციები 400 მილიარდი დოლარის ოდენობით. ეს ნიშნავს რომ სახელმწიფო ვალი კვლავაც გაიზრდება. პრობლემა დიდია, მაგრამ როგორც მთავრობაში გაცხადდა, მათთვის მთავარი არა ბიუჯეტური პრობლემაა, არამედ ქვეყნის რეცესიიდან (წარმოებების მოცულობის ხანგრძლივი ვარდნა) გამოყვანაა.

თუმცა მიმაჩნია, რომ ეს არის გზა ფინანსური ვალდებულებების იაპონიის მომავალი თაობების მხრებზე გადატანისაკენ.

ლიტერატურა

References

1. Takeo Hoshi, Anil Kashyap Governance in Japan: The Road to the Future. Tokyo, Nihon Hyoronsha-2009
2. Aoki The Japanese Factory: Aspects of its Social Organization. Tokyo, University Press.-2009) Masahiko

Iren Iashvili, Mari Sako World economic crisis and Japan

Resume

Nowadays when world economic crisis involved almost all countries, it would be quite interesting to examine the results of the crisis together with the measures that the government of those countries has taken. It is obvious that from worlds' most developed countries, after the world leader – United States, big interest is being drawn to a country, know for its' quite an extraordinary approach - Japan. It is known that Japan takes second place in world for its economic development rate and amount of financial reserves.

Even though Japan had high expectations concerning its import (which mostly consists of electrical and auto products) and large financial reserves, economic crises had a stronger impact on this country, in comparison to other developed western countries.

In given article following points are examined:

1. The strategy for overcoming economic crisis developed by Japanese government, which implemented most expensive anti-crisis package;
- 2 Strategy for further economic growth with the following objectives: a) decrease the usage of coal, oil and gas to its minimum in next three years, b) very interesting and extraordinary approach which does not seem to be linked with economic development process from the first sight: - expending the life expectancy of Japanese population, which in it's turn will increase the consumption rate of their own products by 600 Milliard \$ and will created approximately 2 Million new jobs

Key words: Global crisis, Economic crisis, Japan, Car export, On-line production, money, USA, reduction of consumption of coal, oil and gas till minimum.

Reviewer- professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Принэ Яшвили, Мари Сако
Мировой экономический кризис и Япония

Резюме

В то время как мировой кризис относительно коснулся почти всех стран, по мере возможности и небезынтересно было бы рассмотреть последствия экономического кризиса и реакцию государства на него. Естественно, что после такой экономически развитой страны как США, изучить состояние такой не ординарной и стоящей на втором месте в списке экономически развитых стран как Япония представляет большой интерес.

Несмотря на то, что японцы рассчитывали на экспорт своих товаров, который представлен экспортом автомобилей и электронной продукции, и большой финансовый резерв, мировой финансовый кризис ударил по Японии гораздо сильнее, чем по другим развитым странам Запада.

В представленной статье освещены пути выхода Японии из кризиса - (в Японии самый дорогой в мире антикризисный пакет). Правительством взят курс на решение следующих задач:

- 1.Снизить потребление угля, нефти и газа до минимума в ближайшие 3 года;

2.Привлечь деньги в отрасли, которые будут решать вопрос долгожительства, что увеличит спрос японцев на собственные товары до 600 млрд. долларов и создаст до 2 млн. новых рабочих мест.

Ключевые слова: мировой кризис; экономический кризис; Япония; экспорт автомобилей; электронная продукция; деньги; США; Снижение потребление угля, нефти и газа до минимума;

Рецензент - профессор Догондзе Шота Акакиевич, Грузинский технический университет

s a z o g a d o e b a

ამირგულაშვილი მაია

სამოქალაქო (ღია) საზოგადოება და დემოკრატია

სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებას ხანგრძლივი ისტორია აქვს. იგი ჩაისახა ანტიკურ ეპოქაში. ძველბერძნული დემოკრატია ხელს უწყობდა თავისუფალ მოქალაქეთა საზოგადოებრივ აქტივობას.

შუა საუკუნეებმა შეაჩერა სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება. ეს ბუნებრივი იყო, რადგან ფეოდალური საზოგადოება, რომელიც ამ პერიოდში ჩამოყალიბდა მკვეთრად განსაზღვრავდა ქვეშევრდომთა მიჯაჭვულობას ხელისუფლებაზე.

აღორძინების ეპოქაში იწყება ფეოდალიზმის რღვევის პროცესი. XVII – XVIII სს-ში დასაბამი ეძლევა კაპიტალიზმს და სწორედ მისი განვითარების კვლავდაკვლავ ხდება სამოქალაქო საზოგადოების წარმოშობა და განვითარება. კაპიტალიზმსა და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის კანონზომიერი კავშირია. მათი არსებობა და ფუნქციონირება ერთმანეთისგან განუყრელია, რასაც განსაზღვრავს კაპიტალიზმის ორი ფაქტორი: ეკონომიკა და დემოკრატია. კაპიტალისტურმა დემოკრაციამ და საბაზრო ეკონომიკამ შექმნეს ის წინამძღვრები, რომელთაც ხელი შეუწეეს სამოქალაქო საზოგადოების წარმოშობას და ნორმალურ საქმიანობას.

სამოქალაქო საზოგადოება არის საზოგადოების ის ნაწილი, რომელიც ხელისუფლებისგან დამოუკიდებელია. იგი მოიცავს არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და გაერთიანებებს, რომელთაც მოქალაქენი ქმნიან საკუთარი კერძო ინტერესებისა და მიზნების განსახორციელებლად. [2.132]

სამოქალაქო საზოგადოებისთვის დამახასიათებელი ძირითადი ნიშნებია:

1. ხელისუფლებისაგან დამოუკიდებლობა და ავტონომიურობა;
2. შეთანხმება და ხელშეკრულება;
3. თვითმმართველობა;
4. ცნობიერება და მიზანდასახულობა;
5. არაერთგვაროვნება და განსხვავებულობა;
6. დაქსაქსულობა და არაორგანიზებულობა;
7. დეიდეოლოგიზაცია. [1.358]

ამრიგად, სამოქალაქო საზოგადოება ის გარემოა, რომელშიც თანამედროვე ადამიანს შესაძლებლობა აქვს კანონიერი გზით დაიკმაყოფილოს მისი მოთხოვნილებანი, განვითარდეს, როგორც ინდივიდი. შეიცნოს ღირებულებანი, რომელიც მისი ინტერესების შესაბამისია და აქტიურად ჩაებას საზოგადოებრივი სოლიდარობის აქციებში.

დემოკრატია სამოქალაქო საზოგადოების წარმოქმნის და ნორმალური ფუნქციონირების საფუძველია. სამოქალაქო საზოგადოებაში წარმოქმნილი ჯგუფები და ორგანიზაციები იყენებენ, როგორც უშუალო, ისე გაშუალებითი დემოკრატიის ფორმებს.

დემოკრატია არის მმართველობის ის ერთადერთი ფორმა, რომელიც ლეგიტიმურს ხდის სამოქალაქო საზოგადოების წარმოქმნასა და საქმიანობას. დემოკრატია არა მხოლოდ ლეგიტიმურს ხდის სამოქალაქო საზოგადოებას, არამედ ქმნის მისი საქმიანობის ადეკვატურ ფორმებს. სამოქალაქო საზოგადოების ჯგუფებსა და ორგანიზაციებს საქმიანობა შეუძლიათ მხოლოდ დემოკრატიული მმართველობის სისტემის გამოყენებით. [3.87]

დემოკრატია სამოქალაქო საზოგადოების საფუძველია ორი აზრით: ჯერ ერთი, იგი ანაყოფიერებს იმ ნიადაგს, რომელიც განაპირობებს მის აღმოსცენებას, მეორე იძლევა მმართველობის ისეთ მექანიზმს, რომლის გამოყენებით მას შეუძლია საქმიანობა. [1.360]

სამოქალაქო საზოგადოება და ხელისუფლება არის ადამიანთა საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და ორგანიზაციის ორი განსხვავებული, მაგრამ ერთმანეთთან დაკავშირებული სფერო. ისინი ერთმანეთისგან განსხვავდებიან მიზნებით, ფუნქციებით და მართვის სისტემებით.

სამოქალაქო საზოგადოებას და ხელისუფლებას ერთმანეთისგან განსხვავებული მიზნები და ფუნქციები აქვთ, რაც განაპირობებს მათ ურთიერთგამიჯნვას. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ეს არ გამორიცხავს მათ შორის კავშირსა და კონტაქტებს.

სამოქალაქო საზოგადოების არსებობისა და ფუნქციონირების ნორმალურ პირობებს ქმნის დემოკრატიული ხელისუფლება.

აქ იგი ლეგიტიმურია, რადგან კანონი არათუ კრძალავს, არამედ იცავს მას. მართალია ხელისუფლება არ ქმნის და არ ერევა სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების საქმიანობაში, მაგრამ იგი აყალიბებს იმ საკანონმდებლო ბაზას, რომლის ჩარჩოებში ისინი ზემოქმედებენ დამოუკიდებლად და თავისუფლად. ხელისუფლება არ მართავს, მაგრამ არეგულირებს სამოქალაქო საზოგადოების საქმიანობას. სამოქალაქო საზოგადოების ერთ-

ერთი მნიშვნელოვანი ამოცანა კი არის ხელისუფლების კონტროლი.

სამოქალაქო საზოგადოების მიზანია ადამიანთა ცხოვრების კერძო, ხოლო ხელისუფლების – საერთო (სახელმწიფოებრივი) ინტერესების დაცვა და განხორციელება. სამოქალაქო საზოგადოება ზღუდავს ხელისუფლებას, აკონტროლებს და ზემოქმედებას ახდენს მის საქმიანობაზე. ხელისუფლება არ მართავს, მაგრამ კანონების მეშვეობით არეგულირებს სამოქალაქო საზოგადოების არსებობას. [5.92]

არ არსებობს ალტერნატივა – სამოქალაქო საზოგადოება თუ ხელისუფლება. მათ ერთმანეთის გარეშე არსებობა და ფუნქციონირება არ შეუძლიათ.

სამოქალაქო საზოგადოებას მოიცავს ქაოსი და ანარქია, თუ ხელისუფლება შეწყვეტს მის რეგულირებას. ამიტომ იგი დანტერესებულია არა ხელისუფლების მოსპობით, არამედ შეზღუდვით. იგი ძლიერი უნდა იყოს იქსადაც მისი იურისდიქცია ვრცელდება, მაგრამ არ უნდა გადაამეტოს თავის უფლებამოსილებას. სამოქალაქო საზოგადოების მნიშვნელობა გაიზომება იმით, რომ იგი ადამიანის მოქალაქედ ჩამოყალიბების ერთადერთი საშუალებაა. ადამიანი მოქალაქედ არ იბადება. მისი ჩამოყალიბება ხდება სამოქალაქო საზოგადოებაში. იქ, სადაც სამოქალაქო საზოგადოება ძლიერია თავისი კულტურით და ტრადიციებით, მოქალაქეების ფორმირება დიდ სიძნელეს არ წარმოადგენს.

არსებობს თუ არა სამოქალაქო საზოგადოება საქართველოში? რასაკვირველია არსებობს, მაგრამ საკითხი დგას ასე: განვითარების რა დონეზეა და რა ხასიათისაა იგი.

საქართველოს არ გააჩნია სამოქალაქო საზოგადოების საქმიანობის არც კულტურული და არც ისტორიული გამოცდილება. ჩვენ ვიმყოფებით სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების საწყის სტადიაზე, ამიტომ ცხადია, რომ იგი სუსტია. საქართველოში ჯერ არ არსებობს სამოქალაქო საზოგადოების შესატყვისი კულტურა, ტრადიციები და ჩვევები. მათი დამკვიდრება მომავლის საქმეა. ამისთვის კი აუცილებელია არასამთავრობო ორგანიზაციების ენერგიული და მიზანსწრაფული მდგაწეობა.

სამოქალაქო საზოგადოება თავისთავად არაფრის გარანტიას არ იძლევა. იგი ავტომატურად არ უზრუნველყოფს სიკეთის გამარჯვებას ბოროტებაზე. სამოქალაქო საზოგადოება ადამიანებს მხოლოდ ამის შანსს აძლევს. ერთი რამ უეჭველია – სამოქალაქო საზოგადოება ადამიანს არ უტოვებს სხვაზე გადაბრალების შესაძლებლობას. წარმატებაც და მარცხიც მის ხელთაა. სწორედ

ამ ფაქტის გაცნობიერებით იწყება მოქალაქის და სამოქალაქო შეგნების ჩამოყალიბების პროცესი.

ლიტერატურა:

References

1. v. erqomaiSvili, adamiani, Tavisufleba, ideologia, Tb., 2002w. (Geogia)
2. I. WanuyvaZe, politologiuri dialogi (anu wiaRsvla politikur samyarosi) Tb., 1998w. (Georgia)
3. I. WanuyvaZe, demokratia da Tavisufleba, Tb., 1983w. (Georgia)
4. E. Guserl, filosofia kak strogaia nauka. cm. savremennaia nemarsistkaia mishlenie a sushnasti filosofii. Tb., 1990 (Russian)
5. V. Diltei, sushnost filosofii. cm. savremennaia nemarsistkaia mishlenie a sushnasti filosofii. Tb., 1990(Russian)

Maia Amirgulashvili

Civil (open) society and democracy

Summary

The forming of civil society has a long history. It was established in an ancient epoch and after that it's developing. The aim of civil society is the a human private protection and government's common interests developing. Democracy is a base of creation of civil society and its function. The groups and organizations created in civil society uses mediocre and inmediate democracy forms.

According to the following opinions the civil social democracy: on the one hand provides the fundament which assures it and on the other hand such ruling mechanism by using of each it can work.

The literature on relations between civil society and democratic political society have their roots in early liberal writings like those of Alexis de Tocqueville. However they were developed in significant ways by 20th century theorists like Gabriel Almond and Sidney Verba, who identified the role of political culture in a democratic order as vital.

They argued that the political element of many voluntary organizations facilitates better awareness and a more informed citizenry, who make better voting choices, participate in politics, and hold government more accountable as a result. The statutes of these organizations have often been considered micro-

constitutions because they accustom participants to the formalities of democratic decision making.

More recently, Robert D. Putnam has argued that even non-political organizations in civil society are vital for democracy. This is because they build social capital, trust and shared values, which are transferred into the political sphere and help to hold society together, facilitating an understanding of the interconnectedness of society and interests within it.

Others, however, have questioned how democratic civil society actually is. Some have noted that the civil society actors have now obtained a remarkable amount of political power without anyone directly electing or appointing them. Finally, other scholars have argued that, since the concept of civil society is closely related to democracy and representation, it should in turn be linked with ideas of nationality and nationalism.

Keywords: civil society; democracy; government; mediocre democracy; self-government; the aimness; deidology; legislation; non-governmental organization; inmediate democracy.

Reviewer: professor Ketevan Jijeishvili, Georgian Technical University

**Амиргулашвили Майя Ушангевна
Гражданское (открытое) общество и демократия**

Резюме

Формирование гражданского общества имеет долгую историю. Оно основано в античную эпоху и после этого оно развивается.

Цель гражданского общества - защита человеческой личной жизни и общих интересов государства.

Демократия - основание гражданского общества и ее функционирования. Группы и организации созданные в гражданском обществе используются как посредственные и непосредственные формы демократии.

Демократия - источник гражданского общества по двум соображениям: в первую очередь она оплодотворяет ту почву, которую обуславливает ее происхождение, во вторых дает такой механизм правления, по средством которого она может работать.

Гражданское общество — понятие, обозначающее совокупность неполитических отношений в обществе: экономических, социальных, нравственных, религиозных, национальных и других. Гражданское общество — сфера самопроявления свободных граждан и добровольно сформировавшихся ассоциаций и организаций, огражденных

соответствующими законами от прямого вмешательства и произвольной регламентации деятельности этих граждан и организаций со стороны государственной власти.

Становление концепции гражданского общества относится ко второй половине XVIII — началу XIX веков. Философия Просвещения, немецкая классическая философия, в трудах представителей которых начинает осознаваться необходимость четкого различия между государством и гражданским обществом (как сферой, охватывающей все многообразие социальных связей, лежащей между индивидом и государством), отдавали приоритет во взаимодействии государства и гражданского общества государству (особенно Гегель). В философии и социологии марксизма, а также в большинстве современных политологических и социологических теорий, напротив, утверждается приоритет гражданского общества над государством, а в его расширении и укреплении усматривается одно из важнейших условий социального прогресса.

Гражданское общество (в рамках системно-управленческого подхода) рассматривается как субъект формулирования объемов гражданских прав и свобод, необходимых для воспроизводства населения, развития предпринимательства и обеспечения социальной ответственности бизнеса. Теоретические основы гражданского общества как субъекта и объекта в системах политического и социально-экономического управления, инструменты гражданского общества разработаны.

Ключевые слова: Гражданское общество; демократия; государство; посредственная демократия; самоуправление; целенаправленность; деидеологизация; негосударственные организации; посредственная демократия.

Рецензент: профессор Джиджеишвили Кетевან Мамиевна, Грузинский технический университет,.

ღალი გეასალია

მრწამსის ფენომენი – კულტურის ძმნალობის საფუძველი

მრწამსი, როგორც ინდივიდუალური, ისე სოციალური ფსიქიკის ფენომენია. მრწამსს მიყვავართ პიროვნების შეგნებული ისტორიული შემოქმედების სოციალურ ერთიანობაში ინტეგრირებისაკენ.

მრწამსი, როგორც რწმენის სიმბოლო, ყოველთვის იყო და იქნება კულტურის ფილოსოფიის ერთ-ერთი აქტუალური პრობლემა, რამდენადაც სწორედ ეს ფენომენი წარმოადგენს პიროვნების როგორც შემოქმედების, ასევე სოციალური აქტივობის მოტივსა და საფუძველს. სოციალურ აქტივობას კი პიროვნების თავისუფლება აფუძნებს. ამ საკითხის აქტუალურობას, პირველ რიგში, ოპტიმალური პროპორციის ძიება განაპირობებს; ამასთან ერთად, არა მხოლოდ მრწამსის პრობლემის თეორიული ანალიზი, არამედ საზოგადოების სულიერი პროცესების მეცნიერული მართვის პრაქტიკული გარდუვალობა.

ზემოთ ხსენებული თავისუფლება გულისხმობს პასუხისმგებლობასა და ვალდებულებას, უპირველესად, ადამიანთა სისტემური ერთობის – საზოგადოების მიმართ.

მრწამსი ყალიბდება და აიგება რწმენის, აზროვნების, ზნეობის, შემოქმედების დეონტოლოგიურ საფუძველზე. აქვე დავახუსტებ, რომ მრწამსი აბალანსებს იდეალის ნორმატიულ და მიზნობრივ მხარეებს. პირველი, ნორმატიული – ის მხარეა და ის ჭეშმარიტი ღირებულებები, რაზეც კაცობრიობა, კარგახანია, შეთანხმდა; ხოლო მეორე, მიზნობრივი – მრწამსის მოძრაობის, განვითარების, ტრანსფორმაციის ვექტორისა და საფუძველის განმსაზღვრელია.

მინდა ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ მრწამსი – პიროვნების რწმენა და საკუთარ ინტელექტუალურ თუ შემოქმედებით ძალებში თვითდაჯერებულობა და პასუხისმგებლობა (ამდენად – სუბიექტური ხასიათის!), მაგრამ მრწამსის სოციალური განპირობებულობა მას ობიექტურ ხასიათს სძენს.

მაშინ, როდესაც იდეა უკავშირდება არსებულ მყარ შემეცნებით-შემფასებლურ კრიტერიუმებსა და როგორც პიროვნული, ასევე სოციალური ჯგუფის ფსიქიკის ეტალონებს, – ის გარდაიქმნება შემეცნებითი და პრაქტიკული აქტივობის აღმძვრელად და მხოლოდ მაშინ ტრანსფორმირდება მრწამსად.

ადამიანი კულტურის შემოქმედი. რამდენადაც კულტურა მზამზარეული სახით მოცემული, თავისთავადი რეალობა არ არის

(ასეთი – ობიექტურად არსებული რეალობა ბუნებაა!), ადამიანი, თავისი შემოქმედებით „მეორე ბუნებას“ ქმნის, – სუბიექტურს, ადამიანურს, რასაც კულტურა ქვია. ბუნების გარდაქმნის სურვილი და პოტენციური უნარიც ადამიანის გენეტიკური კუთვნილებაა. მაგრამ მრავალი ათასწლეული დასჭირდა იმას, რომ ადამიანს, თავისი შემეცნებითი და შემოქმედებითი ძალების მეშვეობით ბუნების საგნები და მოვლენები „მოეთვინიერებინა“, ანუ საკუთარი თავისათვის მოერგო, უფრო ზუსტად თუ ვიტყვით – მოესადაგებინა. ეს უწყვეტი პროცესი პერმანენტულად გაგრძელდება მანამ, სანამ მაძიებელი და შემოქმედი არსება – ადამიანი ივლის დედამიწაზე. უძველეს დროში კი, ემპედოკლეს თქმისა არ იყოს, მსგავსი მსგავსს ეძებდა, პოულობდა და ხდებოდა ადამიანთა გაერთიანება, დაჯგუფება თემებად, ტომებად, რასებად, ერებად, საზოგადოებრივ ერთობებად, სახელმწიფოებად.

სახელმწიფოებმა იდეალები უნდა განახორციელონ. იდეალი – ეს მომავლის აზრობრივი წარმართვაა, რის შესაბამისადაც ადამიანი გეგმავს და ორგანიზებას უკეთებს თავის მოქმედებას. მრწამსი შეიძლება შეიცავდეს იდეალს, მაგრამ, ამავე დროს, არ უთანაბრდებოდეს მას. მრწამსი, როგორც **რწმენის სიმბოლო**, იდეალის განხორციელებაში განსაზღვრული დარწმუნებლობა, დაჯერებულობაა. იდეალი – ეს მტკიცებულების თეზისია, მრწამსი კი – თეზისი და არგუმენტი.

ულაოა, რომ მრწამსი არის ქცევის მოტივი და სუბიექტის მომავალი, რეალიზებული სოციალური მოქმედების საფუძველი; ამასთანავე, განპირობებული იდეალის მიღწევის ობიექტური მოთხოვნილებებით. როდესაც ლაპარაკია მრწამსზე, უმნიშვნელოვანესი, ჩემის აზრით, მაინც მრწამსის სოციალურ-ფსიქოლოგიური არსია, მისი ემოციური, ნებისყოფითი დამოკიდებულება რეალობის სხვადასხვა მხარეებთან. ანუ, მრწამსი არის იდეების, გრძნობებისა და ნებისყოფის (რასაც პიროვნების სულიერი სამყარო ემორჩილება) მონოლითური ერთიანობა. მრწამსი წარმოადგენს სოციალური ქცევის ფორმის სუბიექტურ საფუძველს.

ადამიანის კუთვნილება სულიერებაა, რაც მას უნიკალურ, განუმეორებელ სულიერ ღირებულებებს აქმნევინებს. კიდევ ერთხელ მოგიწევს კულტურის ფილოსოფიაში არსებული, ურთიერთშეკცევადი ორი ფრაზის გამეორება: „ადამიანი ქმნის კულტურას, კულტურა ქმნის ადამიანს“. ეს იმისათვის დამჭირდა, რომ დამეზუსტებინა ამ ფრაზების ჩემეული გაგება. კერძოდ, მოაზროვნე, თავისუფალი, მაძიებელი, შემოქმედი ადამიანი ქმნის სულიერ ღირებულებას – ერთადერთს, ორიგინალურს, განუმეორებელს და ამგვარი ღირებულებებით გამდიდრებულ

მეორე ადამიანს, მესამეს, მესამეს, მეათასეს, მემილიონეს, ვინც ადრესატები, ანუ კულტურის თანაზიარები არიან. მათთან კულტურის შემოქმედი კულტურის ენით, ანუ სიმბოლოებით საუბრობს და სულიერი საკვებით დააპურებს, ასაზრდოვებს, დაარწმუნებს, სულს უწესრიგებს, აღაფრთოვანებს, გააოგნებს და დაასმევენებს კითხვას – მზერაში უცხო სიბრძნის სხივია,

მოკვდავი ვერც კი ახსნის უბრალოდ –

„მოსე თუ ასე ღვთაებრივია,

შენ რაღა უნდა იყო, უფალო?“

(კითხვის დამსმელი ქართველი პოეტია – შოთა ნიშნიანიძე, კითხვის ადრესატი კი – მარმარილოდან მოსეს გამოკრისტალბედი, ღვთის ხელდასხმული მიქელანჯელო ბუნაროტი). ასე ქმნის კულტურის შემოქმედი ადამიანი – სხვა ადამიანებს, ეს უკანასკნელნი – კიდევ სხვებს და ეს პროცესი მარადიულად გაგრძელდება. მაგრამ ვიდრე ჩვენი ინტერესის ობიექტს – მრწამსს მივუბრუნდებით, კულტურის, ანუ ანთროპოცენტრული სამყაროს აუცილებელი კომპონენტები თანმიმდევრულად გავიხსენოთ.

ამ სამყაროს სულის ჩამდგმელი რომ „anthropos“-ია, ანუ ადამიანი, ამაზე არავინ კამათობს, მაგრამ კითხვების მთელ რიგს თუ დამაჯერებელი პასუხები ვერ გავეცით, მაშინ კულტურის შექმნის სტიმულატორსა და საფუძველს – მრწამსის ფენომენსაც ვერ მოვუძებნით თავის ადგილს. აი, ეს კითხვები:

როგორი ადამიანი ქმნის კულტურას?

რით იქმნება კულტურა?

რა არის კულტურა?

სად არსებობს კულტურა?

რა წარმოადგენს კულტურის ენას?

კულტურის შემოქმედი ვისთან და რასთან მართავს დიალოგს კულტურის მეშვეობით?

ჩვენ, კულტუროლოგიის სახელმძღვანელოს ავტორები: ბატონი ავთანდილ ძამაშვილი, მე – ლალი გვასალია და ბატონი ვანო ჭიაურელი ხსენებულ კითხვებზე ასეთი პასუხის გაცემაზე შევთანხმდით, – კულტურა არის ადამიანის თავისუფალი, მიზანდასახული, შემოქმედებითი შრომის შედეგად, პიროვნული, ეროვნული, ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებათა ნორმებით, მის სულში და მის გარეთ დამყარებული წესრიგი, გაფორმებული სიმბოლოთა სისტემაში, რომლითაც იგი ახორციელებს დიალოგს ღმერთთან, ბუნებასთან, სხვა ადამიანებთან, საკუთარ თავთან; წარსულთან, აწმყოსთან და მომავალთან, ანუ მთელ სამყაროსთან.

ამგვარად, მივიღეთ კულტურის სისტემურ-უნივერსალური განსაზღვრება, რომლის ნაკლად შესაძლებელია ის ჩაითვალოს,

რომ იგი ლაკონური არ არის, უფრო სწორად, ვერ იქნებოდა იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ შემოქმედი ადამიანის ქმნილების (კულტურის საგანი თუ მოვლენა) განსაზღვრება არ შეიძლებოდა ერთ მარტივ წინადადებაში მოთავსებადი ყოფილიყო, არამედ ეს იმდენად მრავალფეროვანი და ამოუწურავია, როგორც ადამიანი – მისი შემოქმედი. სამაგიეროდ, ეს ვრცელი განსაზღვრება კულტურის ფილოსოფიაში წვდომის მოსურნე სტუდენტებს კულტურის ფენომენის ზედმიწევნით და უკეთ გაგებაში დაეხმარება.

კულტურის განმაპირობებელი ძალა ღირებულებაა. ადამიანს მრწამსი აქმნევინებს ღირებულებებს. ღირებულების არსი ადამიანის შემეცნებითი და შეფასებითი მოღვაწეობის ზღვარზე დგინდება. ღირებულებებს თავისუფლად მოაზროვნე ადამიანები ქმნიან. დასაწყისში აღვნიშნეთ, რომ თავისუფლების ფენომენი, რომელიც კულტურის საფუძველსა და კრიტერიუმს წარმოადგენს, პასუხისმგებლობითაა გამყარებული. უზენაესი პასუხისმგებლობა ადამიანს საკუთარი თავის წინაშე უნდა გააჩნდეს. თავის მიერ ჩადენილ საქციელზე თვითონ ადამიანია პასუხისმგებელი. პასუხისმგებლობა ქაოსსა და უწესრიგობას გამორიცხავს.

ჯერ კიდევ ტაციტუსი, რომელსაც ტერმინი „კულტურაც“ კი არ უხსენებია, კულტურის ანტიპოდს – ბარბაროსობას რომ განიხილავს, ამ მოვლენის გააზრებით კულტურაზე მიგვანიშნებს და კულტურას უწევს სამსახურს.

ანტიკურ ეპოქაში კულტურის ბარბაროსობასთან დაპირისპირებას აქვს ადგილი. კულტურა ადამიანურობაა, ბარბაროსობა – ველურობა, კულტურა თავისუფლებაა, ბარბაროსობა – ნგრევა, ქაოსი; კულტურა აერთიანებს ადამიანებს, ხალხებს, ბარბაროსობა კი თიშავს მათ.

კულტურის ქმნალობა, ანუ წესრიგის დამყარებით მიღწეული ჰარმონია ადამიანის საკეთებელია. ადამიანმა, ვიდრე ბუნებისაგან „მეორე ბუნება შეუქმნია“, ჯერ საკუთარი სული უნდა მოაწესრიგოს. ურწმუნო ადამიანი ღვთაებრივ შემოქმედებას ვერ განახორციელებს, საკუთარ სულიერებაში გაურკვეველი ადამიანი თავის გარეთ, ანუ ტრანსცენდენტურ წესრიგს ვერ დაამყარებს. უნდა სჯეროდეს ჯერ საკუთარი ინტელექტუალური, შემოქმედებითი უნარებისა, უნდა გააჩნდეს მყარი სუბიექტური მრწამსი, რომელიც ობიექტური სოციალური ფსიქიკის ფენომენად ტრანსფორმირდება.

თანამედროვე პიროვნების ხარისხობრივი კრიტერიუმი ცხოვრებისეული პოზიციაა, სადაც სინთეზირებულია ფსიქოლოგიური და მოტივირებული ქცევის მიმართულება, რასაც ის გამოხატავს თავისი შემოქმედების ნაირგვარ ფორმულირებაში.

ამ ინტელექტუალური დახასიათების მნიშვნელოვანი მხარე – პიროვნების სოციალურ-ფსიქოლოგიური სტატუსია, რომელიც ხორციელდება გრძნობის, განწყობის, რწმენის რთულ სისტემაში, სადაც მოცემულია როლების განსაზღვრული იერარქია.

მრწამსი მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს პოზიციის ღირებულებით შინაარსს. მრწამსი ცხოვრებისეული პოზიციის შინაგანად მახასიათებელ ელემენტთა იმანენტური კომპონენტი.

ნათქვამიდან გამომდინარე, თუ შევეცდებით მრწამსის სისტემურ განსაზღვრებას, ეს ალბათ შემდეგნაირად უნდა ჩამოვაყალიბოთ.

მრწამსი არის ინდივიდუალური და სულიერი ფსიქიკის ელემენტი, – ცოდნის, შეფასების, გრძნობების, მიზნებისა და ნებისყოფის მხადყოფნის ორგანული ერთიანობა, რომლის მახასიათებელიც სოციალური და ბუნებრივი სინამდვილის განსაზღვრულ მხარეთა ობიექტური ასახვაა, რომელიც სოციალური სუბიექტის გონივრული მოთხოვნების პრიზმაშია გადამტყდარი, რამდენადაც მრწამსის ვექტორი, როგორც ამ სუბიექტის ქცევის მოტივი და აქტიური ცხოვრებისეული პოზიციის საფუძველი, – მიმართულია შიგნისაკენ, ანუ საკუთარი სულისკენ. მრწამსი ძალაა.

ამ ძალას მართლაც სასწაულების მოხდენა შეუძლია, რაც მოახდინა კიდეც კაცობრიობის გენიალურმა ნაწილმა. მოახდინა ჩვენთან, თვისტომებთან, თანამედროვეებთან, მომავალ თაობებთან კომუნიკაციების დაუოკებელი სურვილით. რაც ღვთისნიერ სულში ჩნდება, მწიფდება, იზრდება, ყველაფერს მოიცავს, – **შემოსაზღვრულობაში თავსებადობას** ვერ დაექვემდებარება, უნდა გადმოიფრქვეს, მირონი გვცხოს, განგვწმინდოს და „შეცნობის სიხარულს“ გვაზიაროს.

ყველაფრის თავი და თავი მაინც ადამიანური მრწამსია.

ლიტერატურა:

References

1. merab mamardaSvili, saubrebi filosofiaze, gamomcemloba `mecniereba~, Tbilisi, 1992.
2. avTandil ZamaSvili, lali gvasalia, vano Wiareli, kulturologia, gamomcemloba `teqnikuri universiteti~, Tbilisi, 2004.
3. Kagan M.C. Filosofia Kulturi. Cank-Peterburg, “Petropolis”, 1996 (Russan)
4. CavCavadze N.Z. Kultura i cennocti. Tbilisi, 1984 (Russan)

Lali Gvasalia

Phenomenon of belief – the basis of creativeness of the culture

Summary

Belief, as a symbol of faith, always was and will be the one of the relevant topics of the culture of philosophy, since exactly this phenomenon is an inducement and basis of both creation, and social activity of a person. Social activity, in its turn, is based on the individual freedom, freedom which first of all implies responsibility and duties in relation to human's system unity – the society.

Belief is based and formed on the deontological basis of faith, thinking, moral, creation. Belief balances normative and purposive parts of ideal. The first normative part is the part and those true values, regarding to which mankind reached an understanding a long time ago. As to vectors and basis of transformation of motion and development of belief, they are determined by its (belief) aims.

Belief is the faith of the person and self-confidence in his intellectual or creative abilities (thus, it has subjective character!), but social conditionality gives it objective character.

When the idea is connected with existing solid cognitive-estimative criteria and with samples of both personal, and social groups' mentality, – it transforms into motivator of cognitive and practical activity and only in this case it transforms into belief.

The states should embody ideals. Ideal is sensible management of the future, according to which human plans and organizes its activity. Surely, belief is inducement of behavior and basis of future, realized social activity of the subject; along with it, it is caused by objective need of achievement of ideal.

While speaking about belief, in my opinion, the most important is still social-psychological essence of belief, its emotional, willed relation with various aspects of reality. Thus, belief is monolithic unity of ideas, senses and will (which overmaster person's spiritual world).

Value is a determinative force of culture. Belief allows human to create values. Essence of values is determined at the boundary of human's cognitive and estimative activities. Only freethinking humans create values. As it was mentioned before, phenomenon of freedom, which is the basis and criterion of culture, is strengthened by responsibility. Human should have a superior

responsibility for himself. Human is always responsible for acts committed by him.

Creativeness of culture, or the harmony, achieved by establishment of order is human's prerogative. But first of all he must put in order his own soul. Without belief human is not able to create something divine, the individual, which doesn't understand his own spirituality, is unable to establish an order in himself, or transcendental order.

Human should have firm belief, which will be transformed into the phenomenon of objective social mentality. Belief is powerful force.

Keywords: symbol of faith; culture; phenomenon; integration; search; management; freedom; responsibility; duty; basis; truth; value; transformation; vector; self-confidence; cognitivity; mentality; criterion; normativity; sample.

Reviewer – Professor Vano Chiaureli, Georgian Technical University.

Гвасалиа Лали Игнатиевна

Феномен веры в себя – основа созидательности культуры

Резюме

Вера в себя, как символ веры, всегда была и будет одной из самых актуальных тем философии культуры, поскольку именно этот феномен представляет собой мотив и основу, как созидания, так и социальной активности личности. Социальная активность же основывается свободой личности; свободой, которая в первую очередь подразумевает ответственность и обязанность по отношению к системному единению людей – обществу.

Вера в себя строится и формируется на деонтологической основе веры, мышления, нравственности, созидания. Вера в себя уравнивает нормативную и целевую стороны идеала. Первая, нормативная – это та сторона и те истинные ценности, по которым человечество давно уже пришло к согласию; что касается вектора и основ трансформации движения и развития веры в себя, они определяются ее (веры в себя) целями.

Вера в себя – это вера личности и уверенность в своих интеллектуальных или созидательных способностях (таким образом, она имеет субъективный характер!), однако социальная обусловленность веры в себя придает ее объективный характер.

Когда идея связывается с существующими твердыми познавательными критериями и с эталонами, как личностной психики, так и психики социальных групп, – она трансформируется в побудителя

познавательной и практической активности и только тогда преобразовывается в веру в себя.

Государства должны воплощать идеалы. Идеал – это осмысленное управление будущим, согласно которому человек планирует и организывает свою деятельность. Несомненно, что вера в себя является мотивом поведения и основой будущей, реализованной социальной деятельности субъекта; вместе с тем, она обусловлена объективной потребностью достижения идеала.

Когда разговор идет о вере в себя, по моему мнению, наиважнейшим все же является социально-психологическая сущность веры в себя, ее эмоциональная, волевая связь с различными сторонами реальности. Т.е. вера в себя представляет собой монолитное единство идей, чувств и воли (чему подчиняется духовный мир личности).

Определяющей силой культуры является ценность. Вера в себя позволяет человеку создавать ценности. Сущность ценностей определяется на границе познавательной и оценочной деятельности человека. Ценности создаются свободомыслящими людьми. Как было отмечено, феномен свободы, который представляет собой основу и критерий культуры, закреплён ответственностью. Человеку должна быть свойственна высшая ответственность перед самим собой. Человек сам в ответе за совершенные им поступки.

Созидательность культуры, т.е. гармония, достигнутая установлением порядка, является прерогативой человека. Однако он прежде должен привести в порядок собственную душу. Человек без веры не сможет божественно созидать, неразобравшийся в своей духовности человек не в силах установить порядок вне себя, т.е. трансцендентальный порядок.

Человек должен обладать твердой субъективной верой в себя, которая трансформируется в феномен объективной, социальной психики. Вера в себя – это могучая сила.

Ключевые слова: вера в себя, культура, феномен, интегрирование, поиск, управление, свобода, ответственность, обязанность, основание, истина, ценность, трансформация, вектор, уверенность в себе, познавательность, психика, критерий, нормативность, эталон

Рецензент – профессор Чиаурели Вано Борисович, Грузинский технический университет.

როზა გაფრინდაშვილი

კოლექტივისტური და ინდივიდუალისტური კულტურები და ეკონომიკურ-სულიერი ზრდის ტენდენციები

თანამედროვე განვითარებული ქვეყნების სოციოლოგები და ფსიქოლოგები სოციალური დინამიკის მთავარ ფაქტორად ადამიანის ფსიქიკას მიიჩნევენ. ტემპერამენტი, ნებისყოფა, ხასიათი, მოსაზრებულობა, აქტიურობა, სითამამე, საკუთარ ცხოვრებაზე პასუხისმგებლობა – ის ფუნქციებია, რაც ადამიანების პირად წარმატებებს, საბოლოო ჯამში კი ქვეყნის განვითარებასაც განაპირობებს. ფსიქიკის როლზე აქცენტის გადატანა ინდუსტრიული ქვეყნების გამოცდილებამ განაპირობა [5].

დასავლეთის ინდუსტრიული (განვითარებული) ქვეყნების კულტურას, ინდივიდუალისტურს უწოდებენ, რაკი იქ ახალ-გაზრდობის პერიოდი მშობლებისაგან განცალკევებისა და პიროვნული, დამოუკიდებელი „მე“-ს გამოყოფის პერიოდადაა მიჩნეული.

ინდივიდუალისტური კულტურის მიხედვით ადამიანები ისე კი არ უნდა მოიქცნენ, როგორც მათგან მოვლიან ან მოითხოვენ! ცხოვრება უფრო წარმატებული და მრავალფეროვანი იქნება, თუ ადამიანები თვითონ განსაზღვრავენ თავიანთ „მე“-ს და საკუთარ ძალებსა და უნარებს ირწმუნებენ. ამის დასამტკიცებლად სოციოლოგიური კვლევის შედეგებს იშველიებენ, რაც უჩვენებს, რომ ეს ადამიანები კარგად სწავლობენ, ბევრ ფულს შოულობენ, არ ეწევიან, არ ღოთობენ და ასე შემდეგ [2].

აზია-აფრიკის, ანუ „მესამე სამყაროს“, ანუ განვითარებადი ქვეყნების კულტურას კოლექტივისტურს უწოდებენ. აქ მთავარი ღირებულება კოლექტივიზმია, სადაც კულტურა ურთიერთ-დამოკიდებული ადამიანების აღზრდას ემსახურება. ამ კულტურის ქვეყნებში ინდივიდუალურობა სხვებზეა დამოკიდებული; საზოგადოების მიზანი „მე“ ინდივიდის განვითარებისკენ კი არ არის მიმართული, არამედ თანამოქალაქეებთან ჰარმონიის მიღწევასა და მათი მხარდაჭერისაკენ. ადამიანთა თვითშეფასებაც იმაზეა დამოკიდებული, რას ფიქრობენ მასზე სხვები. ინდივიდუალისტური კულტურის ქვეყნებში კი თვითშეფასებისას სხვების აზრს მნიშვნელობას არ ანიჭებენ.

ინდივიდუალისტურ კულტურებში პიროვნულობის შენარჩუნებასა და მატერიალურ სიუხვეს „ყოველგვარი სოციალური კავშირების გაწყვეტას“ უმადლიან (ოჯახთან, მეგობრებთან, შრომით კოლექტივებთან და ა.შ). იქ ადამიანები თავს უფლებას ანიჭებენ დატოვონ სამსახური, სახლი და

ეკლესიაც კი, საკუთარი თავისათვის უკეთესი შესაძლებლობების ძიებაში; „იყავ დამოუკიდებელი!“ – ასეთია მათი ღოზუნგი. დასავლეთის პიროვნების ფსიქოლოგიის სქემაა – „მე იმიტომ არ ვარსებობ, რომ შენი მოლოდინი გავამართლო; არც შენ ხარ იმისთვის დაბადებული, რომ ჩემი გაამართლო“ [1].

კოლექტივისტურ კულტურებში მსგავს გამონათქვამს იშვიათად შეხვდებით. მათი დევიზია – „იქონიე პასუხისმგებლობა სხვების წინაშე!“, რაც ადამიანთა უმრავლესობას პასიური ცხოვრების წესისაკენ უბიძგებს, მისი ნაკლი სხვის იმედად ყოფნაა. სხვისი მოიმედე ადამიანი კი თავისი უნარების განვითარებას არ ცდილობს. ამის გამო, იგი თავისი ცხოვრების ყველაზე ნაყოფიერ წლებს უქმად ატარებს. მის პრობლემებს კი სხვები აგვარებენ – მშობლები, მეგობრები, ნათესავები, სახელმწიფო...

ინდივიდუალისტური კულტურის ქვეყნების უპირატესობები საკმაოდ ეფექტურადაა მოცემული და დასაბუთებული დევიდ მაიერის „სოციალურ ფსიქოლოგიაში“.

მის დასაბუთებად შეიძლება ჩაითვალოს, აგრეთვე, ერის ფრომის „კულტურული ფსიქონალიზი“ [6]; ნიმუშად გამოდგება მის მიერ „ინცესტი“ ცნების ინტერპრეტაცია;

ფრომის გაგებით „ინცესტი“ არის ბავშვად დარჩენის ძლიერი სურვილი. მას, ვინც ეს სურვილი ვერ გადალახა, სურვილი აქვს, რომ განუყრელად თავის მფარველებთან იმყოფებოდეს, რომელთაგან ყველაზე ახლობელი და გავლენიანი დედაა; დროთა განმავლობაში მშობლებთან სიახლოვეს მეუღლე, პარტნიორი, მეგობრები, სახელმწიფო, პოლიტიკური პარტია, რელიგიური მიკუთვნებულობა, ან სხვა, რომელიმე ინსტიტუტი ჩაენაცვლება. ყველაფერი ეს ადამიანის მიერ საკუთარ თავისუფალ არსებად განცდის უუნარობის სიმპტომია. სანამ ადამიანი დედაზე, მამაზე, ნათესავებზე ან სხვა ახლობლებზე დამოკიდებული, მათ იმედზეა, თავს უსაფრთხოდ გრძნობს – მის გამო პასუხს სხვა აგებს. მას არ სურს დამოუკიდებელი არსებობა, რადგან, მაშინ იგი თავის მოქმედებაზე თვითონ იქნება პასუხისმგებელი; ამიტომ ურჩევნია უსაფრთხო და თბილ გარემოში იცხოვროს, მისი პრობლემები კი სხვებმა მოაგვაროს. მაგრამ ეს ძალიან ძვირი უჯდება – იგი სრულყოფილ ადამიანად ვერ ყალიბდება – ვერ ანვითარებს თავის უნარებს; ყველა სხვა მოქმედება მფარველების ავტორიტეტითაა განსაზღვრული; საკუთარი მოსაზრებები და შეხედულებები არა აქვს; იგი გრძნობს სიმპათიას თავისი მფარველების მიმართ, რაც მას სიყვარული ჰგონია, მაგრამ ესაა ცხოველური სიმპათია, „თავლის სითბო“ და არა ადამიანური, უანგარო სიყვარული, რისი პირობაც თავისუფლება და დამოუკიდებლობაა [2].

ცხადია, ასეთი მფარველობითი, სხვისი მოიმედებლობითი დამოკიდებულება, როცა ის რომელიმე საზოგადოებისათვის ტიპიურია, თავის გაფენას ეკონომიკურ წინსვლაზეც ახდენს – ხელს უშლის და აბრკოლებს ნოვატორულ ინიციატივებს, რაკი ცხოვრების სადავეები ხელთ კონსერვატიულად მოაზროვნე თაობას უპყრია.

იმისათვის, რომ ადამიანი დამოუკიდებელ ადამიანად იქცეს, საჭიროა მან ინცესტუოზური კავშირები გაწყვიტოს და თავისუფალი გახდეს. ეს პროცესი მტკივნეულია, მაგრამ გარდაუვალიცაა, რადგანაც კაცობრიობა კოლექტივიზმიდან ინდივიდუალიზმისაკენ მიემართება [2].

თავისუფლება დიდი პასუხისმგებლობაა მაგრამ, ამასთან, თამამი აზრის, გარდაქმნის, წინსვლა-განვითარების პირობაცაა.

თავისი პოზიციის გასამაგრებლად ერის ფრომი რელიგიას იშველიებს; მისი თქმით, ბუდას მარტოობაში ჰქონდა შთაგონებანი; ედემის მითში ადამიანური არსებობა აღწერილია როგორც უსაფრთხო; უსაფრთხოება კი განვითარებისა და ჭეშმარიტი თავისუფლების მტერია. კაცობრიობის ნამდვილი ისტორია დაუმორჩილებლობის აქტიდან იწყება – ესაა პირველი ნაბიჯი თავისუფლებისა და გონების განვითარების გზაზე. სამთხის უსაფრთხოებისაგან განთავისუფლება ადამიანის ჭეშმარიტი განვითარების საფუძველს ქმნის [1].

ასე ასაბუთებენ ინდივიდუალისტური კულტურების იდეოლოგიები ინცესტუოზურ კავშირთა რღვევის სიკეთეს. თუმცა, თვითონვე იძულებულნი არიან აღიარონ, რომ ამ ურთიერთობებისაგან (მშობლიური, მეგობრული, ნათესაური, რელიგიური...) გათავსუფლებული ადამიანები მარტოობის, დაუცველობის, არსებობის აბსურდულობისა და სამყაროში უპატრონოდ დაგდებულობის გრძნობებით იტანჯებიან [6].

ამგვარად, თანამედროვე ევრო-ამერიკულ იდეოლოგიას უმაღლეს ღირებულებად ინდივიდუალიზმი მიაჩნია, ხოლო კოლექტივიზმი – დამღუპველია, რაკი იგი პირად ინიციატივებსა და განვითარების სტიმულებს ახშობს და სხვისი მოიმედებობის ფსიქიკას აყალიბებს. მათი აზრით კოლექტივისტური კულტურის ქვეყნები ამიტომ ჩამორჩნენ განვითარებას იმ დროს, როცა ინდივიდუალისტური კულტურის ქვეყნებმა არნახულ ტექნიკურ და ეკონომიკურ წარმატებებს მიაღწია; არადა კომფორტზე პრეტენზიები კოლექტივისტური კულტურის ქვეყნებსაც არანაკლები აქვთ!

თუ განვითარებადი ქვეყნების მთავარი მახასიათებლებით ვიმსჯელებთ უნდა ვიგულისხმოთ, რომ საქართველოც კოლექტივისტური კულტურის ქვეყნების რიგში მოიაზრება, რაკი

აქ დიდია უმუშევრობისა და სიღატაკის მაღალი მაჩვენებლები, იმპორტ-ექსპორტის უარყოფითი სალდო, სასახლევრო და შიდა კონფლიქტების მაღალი დონე, პლუს მოსახლეობის დიდი უმრავლესობის ორიენტაცია – უდარდებლობა–გართობა–დროსტარები-სადმი და საკუთარი პრობლემების გადაჭრისას სხვისი მოიმედობა, რაც განვითარებულ ქვეყნებს აიძულებთ საქართველოს დაეხმარონ.

თუმცა, ისიც დაბეჯითებით უნდა ითქვას, რომ ქართული მენტალიტეტისათვის ჯერ კიდევ ძვისფასია კაცობრიობის ტრადიციული ღირებულებები – ოჯახური, ნათესაური, მეზობლური, მეგობრული კავშირები, ეროვნული და რელიგიური მიკუთვნებულობა და ა.შ., რასაც მდიდარი, ინდივიდუალისტური კულტურები უკვე თავადვე მისტირიან [3].

ამ ქვეყნების გამოცდილებით შეიძლება ვისწავლოთ იმ ღირებულებების დაფასება და გაფრთხილება, რისთვისაც ღირს არსებობა! თუმცა ის ნაკლიც უნდა ვაღიაროთ და გავითვალისწინოთ, რაც ამ ღირებულებების გაფეტიშებას შეიძლება ახლდეს, ესაა სხვისი მოიმედება, პროტექციონიზმი და დამახინჯებულად გაგებული ნაცნობ-მეგობრობაა, რაც ხშირად პასიურობის, უინიციატივობის, ახლობლების მიმართ პრეტენზიულობის, წარუმატებლობის და ეკონომიკური ჩამორჩენილობის მიზეზი ხდება.

საქართველოსთვის, როგორც ევროპულ-აზიური კულტურების მიჯნაზე განფენილი ქვეყნისთვის, ძველბერძნული სიბრძნე – არაფერი ზედმეტი! – ამ შემთხვევაშიც ფრიალ საჭირო შეგონებად გამოდგება.

ლიტერატურა

References

1. gafrindaSvili r., socialuri fsiqologia, `teqnikuri universiteti~, 2003; (Georgian)
2. gafrindaSvili r., alertnatiuli eTika da fsiqologia, `teqnikuri universiteti~, 2000; (Georgian)
3. qarTuli sazogadoebis Rirebulebebi, angariSi, analizi, rekomendaciebi #7, Tb., 2007; (Georgian)
4. iungi k. g., analizuri fsiqologia, Tb., 1998; (Georgian)
5. Mayers D., Social psychology. Part 1, Gender, Genes and Culture, St.Pb, 1997 (Russian).
6. Fromm E. Psikhologia i etika, Moskva, 1993. (Russian).

Roza Gaprindashvili
Collectivist and individualistic cultures and tendencies
of economic and spiritual growth

Summary

Sociologists and psychologists of developed countries consider human's psychics as the main factor of social dynamics. In their opinion temperament, will, character, quick understanding, activity, courage, sense of responsibility for own life etc. are those functions, which stipulate human's success and development of country as a whole. Industrial culture, or in other words culture of developed countries is called "western", industrial, "individualistic."

Material wealth and unseen technical progress are the consequences of "breach of any social relations". Humans allow themselves to leave family, relatives, friends, job and even church for achievement of their own aims, and this fact causes personal success and finally the development of country.

Results of community studies are widely used for confirmation of these considerations; those humans, which themselves determine their own "ego", are self-confident and believe in own abilities, as usually study well, aren't afraid of unemployment, they make a lot of money, don't drink a lot, and don't complain on health.

The main value of collectivist countries is the education of interdependent people. Main objective of the society is achievement of harmony with others, acquisition of their supporting and love, but not the development of their own abilities, which push most people to passive life.

Disadvantage of collectivist psychics is the wish to lay the promises on the others; collectivist human doesn't aspire to develop his abilities; as a consequence he spends the most productive years of life for nothing, while others decide his problems.

Such assistance becomes very expensive to human – he doesn't form as full-fledged person. All his actions are determined by the authority of its patron. Beside the fact that his making is very problematic, in the course of time development of neuroses is quite possible because of conscious or unconscious dissatisfaction with himself.

When this situation is typical for some society, it becomes the reason of slowdown in the economic development of country; it creates obstacles for innovatory initiatives, since new ideas always appear among young people, while reins of life are in hands of conservatively thinking generation.

Keywords: culture; psychics; collectivist; developing; incestuous relations; count on someone; neuroses; individualistic; developed; industrial; social dynamics; responsibility; courage; quick understanding; will; high self-esteem; successes.

Reviewer – professor Sergo Lominadze, Georgian Technical University

Гаприндашвили Роза Григорьевна

**Коллективистские и индивидуалистические культуры и тенденции
экономического и духовного роста**

Резюме

Социологи и психологи развитых стран главным фактором социальной динамики считают психику человека. По их мнению, темперамент, воля, характер, сообразительность, активность, смелость, ответственность за свою жизнь и т.д. и есть те функции, которые обуславливают успех человека и развитие страны в целом. Индустриальную культуру, т.е. культуру развитых стран называют «западной», индустриальной, «индивидуалистичной».

Материальное изобилие и невиданный технический прогресс этих стран представляет собой экономическое последствие «разрыва всяческих социальных связей». Здесь люди позволяют себе в угоду достижению собственных целей покинуть семью, родных, друзей, работу и даже церковь, что обуславливает личный успех и, в конечном счете, развитие страны.

Для подтверждения подобных соображений часто пользуются результатами социологических исследований; те люди, которые сами определяют свое «я» и верят в свои силы и способности, хорошо учатся, им не угрожает опасность безработицы, они зарабатывают много денег, не пьянствуют и не жалуются на здоровье.

Главной ценностью коллективистских стран считается воспитание взаимозависимых людей. Целью общества является достижение гармонии с окружающими, приобретение их поддержки и любви, а не развитие собственных сил и способностей, что и подталкивает большинство людей к пассивной жизни.

Недостатком коллективистской психики является возложение надежд на окружающих; коллективист не стремится развивать свои способности; вследствие этого он без пользы проводит самые плодотворные годы жизни, пока другие решают его проблемы.

Подобная помощь дорого обходится человеку – из него не формируется полноценный индивид. Все его действия определяются авторитетом покровителя. Помимо того, что его становление в жизни

является весьма проблематичным, с течением времени, вследствие сознательного либо бессознательного недовольства самим собой ему угрожает и развитие неврозов.

Когда подобная ситуация является типичной для какого-либо общества, экономическое развитие государства также замедляется; создаются помехи для новаторских инициатив, поскольку новые идеи в основном рождаются в среде молодежи, в то время как вожди управления жизнью находятся в руках консервативно мыслящего поколения.

Ключевые слова: культура; психика; коллективистский; развивающийся; инцестуозные связи; надежда на окружающих; душевный комфорт; неврозы; индивидуалистический; развитый; индустриальный; социальная динамика; ответственность; смелость; сообразительность; воля; высокая самооценка; успехи.

Рецензент – профессор Ломинадзе Сергей Георгиевич, Грузинский технический университет

მურად შონია

ჯიპარსობრივი და არსობრივი ადამიანის ცხოვრებაში

ადამიანის ცხოვრება გამორჩეულია თავისი სახით. იგი ძირეულად განსხვავდება ყველა სხვა ამქვეყნიური არსების ცხოვრებისაგან იმით, რომ თავისუფალია თავისი ბუნებით. და მართლაც, ერთადერთი თავისუფალი არსება ამქვეყნად მხოლოდ ადამიანია. ეს თავისუფლება კი მას ანიჭებს იმის შესაძლებლობას, რომ მან იცხოვროს ამგვარად ან იმგვარად. ასე რომ, მას აქვს არჩევანის თავისუფლება ცხოვრების სხვადასხვა ვარიანტში, სხვადასხვა წესში.

მაგრამ რა არის ადამიანის არჩევანის, მისი თავისუფლების მასულდგმულებელი? რატომ ირჩევს ადამიანი მაინცდამაინც ამა და ამ ვარიანტს ცხოვრებაში და არა სხვას? მართლაც, რა არის ამ არჩევანის, თავისუფლების აზრის მიმნიჭებელი? აი, რა არის აქ სწორედ საკითხავი. და ეს საკითხი უმნიშვნელო როდია, არამედ სწორედ ეს საკითხია, სწორედ ეს მომენტი ყველაზე მთავარი ადამიანის, როგორც თავისუფალი არსების ცხოვრებაში.

აქ ჩვენს წინაშე ისმის საკითხი იმის შესახებ, თუ რა არის ან, უფრო სწორად რომ ვთქვათ, რა უნდა იყოს ადამიანური ცხოვრების იდეალი, ვინაიდან სწორედ ეს იდეალია აზრს რომ ანიჭებს ადამიანის ცხოვრებას. უიდეალო ცხოვრებაც ადამიანისა, მართლაც, უსულგულო ცხოვრებას დაემსგავსებოდა, ხოლო უსულგულო ცხოვრება კი რაღა ცხოვრება იქნებოდა. ამ შემთხვევაში თავისუფლებაც რაღა თავისუფლება იქნებოდა, ვინაიდან ადამიანი ამ დროს დაემსგავსებოდა „ბრმა“, „მექანიკურ“ იარაღს, ინსტრუმენტს განგების ხელში. მაგრამ არა! სწორედ იმის გამო, რომ ადამიანს გააჩნია იდეალი თუ იდეალები, სწორედ იმის გამო, რომ მას ყოველ შემთხვევაში უნდა გააჩნდეს იგი, სწორედ ამიტომაც მას შეუძლია იყოს თავისუფალი, ვინაიდან მას ამ შემთხვევაში ექნება რაღაც ასარჩევი და უფრო მეტიც, საუკეთესო არჩევანთა შორის. და სწორედ ეს საუკეთესოა იდეალიც. შესაძლოა ცრუც იყოს სინამდვილეში ეგ იდეალი, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში იგი იდეალია მაინც. ოღონდ სხვა საკითხია ისიც, რომ ჩვენ ერთმანეთისგან უნდა გავარჩიოთ ეს იდეალი, მცდარი იდეალი ჭეშმარიტი იდეალისაგან და რომ ადამიანის იდეალიც სწორედ უნდა იყოს ჭეშმარიტი და არა მცდარი იდეალი. მთელი პრობლემაიც ადამიანის ცხოვრებისა სწორედ ეგაა.

გამომდინარე იდეალიდან, ადამიანის ცხოვრება შეიძლება იყოს ორგვარი: ან იდეალური, ანდა არაიდეალური, ან იდეალთან

დაკავშირებული, ან კიდევ იდეალთან დაუკავშირებული, ან იდეალის შესაბამისი, ანდა მისი შეუსაბამო. და სწორედ ადამიანის ამ იდეალთან მისი ცხოვრების დამოკიდებულების, უფრო ზუსტად, ადამიანის „იდეალური“ (იდეალთან დაკავშირებული) და „რეალური“ (რეალისტთან დაკავშირებული) მხარეების ურთიერთდამოკიდებულების აღსანიშნავად ფილოსოფიაში დიდი ხანია მოიხმარება ორი ესეთი სპეციფიკური ტერმინი, როგორებიცაა ქართულად „ჯერარსი“ და „არსი“, რუსულად - „Должное“ და „Сущее“, გერმანულად „Das Sollende“ და „Das Seiende“.

მაინც რა არის ეგ „ჯერარსი“ და „არსი“? ჯერარსი არის ის, რაც უნდა იყოს, ხოლო „არსი“ კი - ის, რაც არის, „ღირებულებათა სოფელი“ ერთ შემთხვევაში და „სინამდვილის სოფელი“ მეორეში [1, 338]. ეს ორი რამ ორი სხვადასხვა განზომილებაა. ერთი თვისობრივად განსხვავდება მეორისგან და პირიქით. ერთი ნორმატიული სფეროა და მეორე ფაქტიური. ხანდახან ისინი ადამიანის ცხოვრებაში ერთმანეთს ესაბამებიან, ეთანადებიან, ხანდახან კი, პირიქით, არ ესაბამებიან, არ ეთანადებიან ერთმანეთს; ზოგჯერ მათ შორის ჰარმონიაა, თანხმობაა და ზოგჯერ კი - დისჰარმონია, უთანხმოება. აქედან გამომდინარე, სწორედ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმას, თუ რამდენად შესაბამისობაშია ერთი მეორესთან, ვინაიდან როცა ასეთი შესაბამისობაა, მაშინ გვაქვს ნორმალური, იდეალური მდგომარეობა, ხოლო როცა ასეთი რამ არა გვაქვს, მაშინ გვაქვს შესაბამისად - არანორმალური, არაიდეალური მდგომარეობა. ჩვენი მიზანი კი ისაა, რომ იყოს სწორედ იდეალური, ნორმალური, ჯეროვანი და არაიდეალური, არანორმალური, არაჯეროვანი (უჯერო) მდგომარეობა.

როგორც ვხედავთ, პრიმატი (უპირატესობა) ადამიანის ჯერარსობრივ და არსობრივ, ნორმატიულ და ფაქტიურ მხარეთა შორის პირველს უნდა მიენიჭოს, ვინაიდან სწორედ იგი განსაზღვრავს ადამიანის არსობრივი, ფაქტიური მდგომარეობის ნორმალურობა-არანორმალურობას, მის იდეალურობა-არაიდეალურობას. და მართლაც, სწორედ ჯერარსი, ნორმა ასეთი, ვინაიდან სწორედ იგია ღირებულება, სწორედ იგია ნიმუში. და სწორედ იმიტომ, რომ ადამიანის ღირებულებითი სფეროა იგი, სწორედ ამ სფერომ უნდა მიანიჭოს აზრი, სწორედ მან უნდა „შთაბეროს სული“ ყოფიერებასაც. ამის გარეშე ადამიანის ყოფიერება, მართლაც, ვერ ჰპოვებს გამართლებას. ადამიანის ყოფიერება, მისი არსებობა სწორედ იმით განიზომება, თუ რამდენად ღირსეულია იგი, თუ რამდენად ესადაგება იგი მის ღირებულებით მხარეს. სხვაგვარად, აქ საკითხი დგას ადამიანის ონტიური მხარის დამოკიდებულებისა, მიმართებისა მის აქსიურ

მხარესთან. მაშასადამე, საკითხი დგას იმის თაობაზე, თუ რამდენად ეზიარება ადამიანის ყოფიერება ღირებულებას. ღირებულება ხომ საფუძველია ჯერარსობისა. ამდენად, სწორედ ხომ იგია ყოველივე არსებულის საზომიც, კრიტერიუმიც [2, 100].

აღნიშნულიდან გამომდინარე კი ნამდვილად დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის ცხოვრებაში მისი ამ ორი, ჯერარსობრივი და არსობრივი განზომილების ურთიერთკავშირს. და მართლაც, ადამიანის არსობრივი მხარე ეს რაღაც მოწყვეტილი სფერო როდია მისი ჯერარსობრივი მხარისაგან და პირიქით. ჯერარსი ცალკე სამეფო როდია და არსი – ცალკე სამეფო. მათ შორის მჭიდრო კავშირია. ერთი წარმოუდგენელიც კია მეორის გარეშე და პირიქით. და მართლაც, რაღა იგი ჯერარსი, რასაც არ ახლავს არსი და პირიქით. არსი – რასაც არ ახლავს ჯერარსი. ყოველ შემთხვევაში ადამიანმა მათ შორის მჭიდრო კავშირი უნდა დაამყაროს, რათა მან აზრი მიანიჭოს ცხოვრებას. ერთი, მართლაც, გადადის მეორეში და, პირიქით [3, 100; 4, 98; 5, 588]. ამას კი თუნდაც იმიტომ ვამბობთ, რომ ზოგჯერ იდეალებს კი აღიარებენ, მაგრამ მათი მიღწევადობის შესაძლებლობას კი უარყოფენ, რაც ყოველად არალოგიკური და არასწორია. და მართლაც, რაღა აზრი აქვს იდეალს, თუ მისი მიღწევა შეუძლებელია. განა ასეთი იდეალი უაზრობა არაა? ამიტომ იდეალსა და რეალობას შორის შესაბამისობა უნდა იყოს. იდეალი, თუ იგი ჭეშმარიტია, შეუძლებელია მისაწვდომი არ იყოს. მხოლოდ ცრუ იდეალია სინამდვილეში მიუღწეველი. ამიტომ საჭიროა იდეალი რეალობიდან გამომდინარე დაისახოს, იდეალი შეწონადებული უნდა იყოს რეალობასთან.

მაგრამ ისევე, როგორც იდეალი უნდა იყოს გაჯერებული რეალობით, ასევე და, უფრო მეტის ძალითაც, რეალობაც უნდა იყოს გამსჭვალული იდეალით. ასე რომ, ჯერარსიცა და არსიც ადამიანის ცხოვრებაში მჭიდრო კავშირში უნდა იყოს ერთმანეთთან.

ადამიანის ცხოვრება ხან ისეთია, როგორიც იგი უნდა იყოს და ხან ისეთიც, როგორიც იგი არ უნდა იყოს. ასეთია მისი ცხოვრების რეალობა. მაგრამ ჩვენი იდეალი უნდა იყოს ისეთი ცხოვრება, როგორიც იგი სწორედ უნდა იყოს. ყოველ შემთხვევაში ადამიანი მუდამ უნდა ცდილობდეს მაქსიმალურად ჯერარსული გახადოს თავისი ცხოვრება და მით აღასრულოს უზენაესი მისია კაცად ყოფნისა დედამიწაზე.

მაგრამ მაინც რაში მდგომარეობს კონკრეტულად ადამიანის ჯეროვანი ცხოვრება, ანუ ისეთი ცხოვრება, როცა იგი, მართლაც, ისეთია, როგორიც იგი უნდა იყოს? რაში მდგომარეობს, მაშასადამე, ჯერ ადამიანური ჯერარსის საზომი, კრიტერიუმი და

მერე კი – თავად ამ საზომის, ამ კრიტერიუმის საზომიც, მისი კრიტერიუმიც? და, აი, აქ ადამიანის ჯეროვანი მდგომარეობის კრიტერიუმი სხვა არაფერი შეიძლება იყოს, თუ არა ღირებულება, ხოლო თავად ამ ღირებულების ღირებულების კრიტერიუმი, მისი საზომი – ის, თუ, ჯერ ერთი, რამდენად შეესაბამება იგი ღვთის სიყვარულს და, მეორეც, რამდენად შეესაბამება იგი კაცის სიყვარულს. და მართლაც, თუ ადამიანის ცხოვრებაში რაიმე საწინააღმდეგოა ღვთისა და კაცისა, იგი, რა თქმა უნდა, ვერც იქნება ჯეროვანი და, მაშასადამე, მისაღები. ღირებულება რაიმე ადამიანის ცხოვრებაში, მართლაც, მხოლოდ მაშინ, თუ იგი სათნოა ღვთისა და კაცისათვის. ეს არის ადამიანური ღირებულების საბოლოო და, მაშასადამე, ადამიანის ჯერარსობრივი ცხოვრების საბოლოო კრიტერიუმიც.

ლიტერატურა

References

1. Bychowskij, B. Windelband. – W kn.: Enciklopedia filozofskich nauk. T.1. M., 1960 (Russian).
2. Drobnizkij, O. Nrawstwennoe soznanie. – Tam je. T.4.M., 1967 (Russian).
3. Tam je (Russian).
4. Lewada, J. Normy socialnye. - Tam je (Russian).
5. Bowin.A. “Eticheskij socializm” - Tam je. T.5. M., 1970 (Russian).

Murad Shonia

Due and existing in the human

Summary

This article concerns one of the key problems of human's life, namely the correlation of two basic parts of human's life. One of them is normative part of human's life, while the other is the virtual part of human's life. In particular, the matter concerns how one of them correlates with other and inversely. In fact human's life in its essence is nothing else, but only the life of human in the certain correlation of these parts.

This topic is of current concern and is contemporary in the sense that life of modern human cannot run without correlation of mentioned parts, moreover in such critical situation, in which this human is – in the sense of disharmony between normative and virtual parts of human's life. Overcoming of this disharmony is the urgent task of modernity.

Due and existing are two fundamental characteristics of human's life. The first means what exist in this life, while the second one – what should be in it. Generally, what really exist and what should be, of course, are not one and the same. The first is ontical phenomenon, while the second is axiological phenomenon of human's life; first is existent, and second is axiological phenomenon of it.

Due and existing in the human are two interrelated phenomena. One cannot exist without other and inversely; one passes in another. There is so called dialectical interrelation between them. That's why it is impossible to separate them from each other.

In the sense of correlation of due and existing in the human there are only two opposite possibilities. In first case existing in the human coincides, corresponds with due in him, while in other case, on the contrary, does not coincide, does not correspond to it, and sometimes even is opposite to it. It would be ideally if the human actually will live in proper manner, in other words if existing will correspond to due. Otherwise we will fall into the abnormal situation. This condition of the human in other words is called estrangement of human, since in this situation identity of due and existing is lost, and thereby existing becomes alien to due.

The fact, that existing generally correlates to due and not inversely, in its turn, indicates the primacy of due before existing. Actually due just because that it is due, should be the measure, criteria of all existing. It is caused just by the fact that due is the sphere of valuable in the contrast to existing, which may join and may not join to it. Proceeding from this fact all existing is measured by due, in other words it is measured only on the basis of how corresponds the human's life with these values. The values here act as benchmarks of human's life.

Today the modern mankind experiences a deep crisis of human's development and it also concerns human's development in the sense of correlation of existing and due in the human's life. Disharmony between existing and due in itself requires its overcoming in human's life. From this standpoint the supreme goal of the society is the overcoming of this conflict between existing and due. Maximal harmonization of existing and due in the human is the pressing task of the whole mankind.

Keywords: human's life; human's freedom; ideal; due; existing; not due; not existing; normative; virtual; axical; ontical; correlation of due and existing; ideal and real; primacy of due before existing; criteria of due; value as criteria of due.

Reviewer - professor Sergo Lominadze, Georgian Technical University.

Шониа Мурад Бочоевич
Должное и сущее в человеке

Резюме

Статья касается одной из ключевых вопросов в жизни человека, а именно соотношения двух основных сторон в жизни человека. Первая из них – это нормативная сторона жизни человека, а вторая – фактическая сторона жизни человека. Дело, в частности, касается того, насколько одно соответствует другому и наоборот. В самом деле, жизнь человека, по сути дела, ничто иное, как именно жизнь человека в определенном соотношении этих сторон.

Тема эта актуальна, современна в том плане, что без соотношения указанных сторон не протекает жизнь и современного человека, тем более в той кризисной ситуации, в которой находится этот человек – в смысле дисгармонии между нормативной и фактической сторонами жизни человека. Преодоление же этой дисгармонии – актуальнейшая задача современности.

Должное и сущее - два фундаментальных характеристик жизни человека. Первое означает то, что есть в ней, а второе – то, что должно быть в ней. Вообще, то, что есть и то, что должно быть, конечно, не одно и то же. Первое, это онтическое, а второе – аксическое явление в жизни человека; первое наличное, второе же – ценностное явление в ней.

Должное и сущее в человеке – это два взаимосвязанных феномена. Одно не существует без другого и наоборот; одно переходит в другое. Между ними существует так называемая диалектическая взаимосвязь. Поэтому нельзя отрывать их друг от друга.

В плане соотношения в человеке должного и сущего есть лишь две противоположные возможности. В первом случае сущее в человеке совпадает, соответствует должному в нем, а во втором – наоборот, не совпадает, не соответствует ему, а иногда даже и противно ему. Идеалом будет, если человек на самом деле будет жить должным образом, т.е. если в нем сущее будет соответствовать должному. В противном случае мы будем иметь ненормальное положение. Такое положение человека иначе называется отчуждением человека, так как в данной ситуации теряется тождество сущего с должным и тем самым сущее становится чуждым должному.

То, что сущее обычно соотносится с должным, а не, наоборот, со своей стороны, указывает на примат должного перед сущим. В самом деле, должное именно потому, что оно должное, должно быть мерилom, критерием всего сущего. Это обусловлено именно тем, что должное является сферой ценностей в отличие от сущего, которое может быть, и приобщено к ней и не приобщено к ней. Исходя из этого все сущее измеряется должным, т.е. измеряется исходя из того, насколько

человеческая жизнь находится в соответствии с этими ценностями. Ценности тут выступают в качестве ориентиров в жизни человека.

Современное человечество вообще переживает ныне глубокий кризис в развитии человека и это касается развития человека также и в плане соотношения в человеческой жизни сущего с должным. Дисгармония между сущим и должным уже сама по себе требует преодоления ее в жизни человека. Высшей целью в этом плане общества и является преодоление этого конфликта между сущим и должным. Максимальная гармонизация сущего с должным в человеке насущная задача всего человечества.

Ключевые слова: жизнь человека; свобода человека; идеал; должное; сущее; недолжное; несущее; нормативное; фактическое; аксическое; онтическое; соотношение должного и сущего; идеальное и реальное; Примат должного перед сущим; критерий сущего; должное как критерий сущего; критерий должного; ценность как критерий должного.

Рецензент – профессор Ломинадзе Сергей Георгиевич, Грузинский технический университет.

სალომე ხიზანიშვილი

ამბოხისა და ხელოვნების თანაფარდობა

*„ხოლო მშვენიერება ყველაზე
ძნელია გმირისათვის“ – ნიცშე
(„ასე ამბობდა ზარატუსტრა“)*

ფრანგი ექსისტენციალისტი, ალბერ კამიუ, ხელოვნებაზე, როგორც ამბოხის განსაკუთრებულ ფორმაზე საუბრობს. იძენად, რამდენადაც ხელოვნებასთან მიმართებაში მას ამბოხის ფენომენის საზრისის დადგენა სურს და, რაც ასევე არსებითია, მისი მიზეზია კეაფიო გახადოს აზროვნების გზები, რაც აბსურდულ გონს ნიჰილიზმს დააძღვევინებს. სხვა ექსისტენციალისტების მსგავსად, კამიუს მიერ ამ იდეას ემსახურება მარადიული თემების წინ წამოწევა. ისეთების, როგორცაა: თავისუფლების, სამართლიანობის, შემოქმედების, ამბოხის, ზომიერებისა და სხვა.

კამიუს შემოქმედებაში, ამბოხისა და ხელოვნების თანაფარდობა ორი ასპექტითაა ნიშანდობლივი: პირველი, ამბოხი, თავდაპირველი ალტინებით, წმინდა მდგომარეობითა და სამართლიანობის მოთხოვნით ხელოვნებაში ვლინდება; და მეორე: ადამიანური არსებობის საზრისის გაცნობიერებისა და დადგენის გზაზე ხელოვნებაში გაცხადებული მარადიული ღირებულებები უტყუარ მნიშვნელობას ინარჩუნებენ.

„ყოველ ამბოხში ერთიანობის მეტაფიზიკური მოთხოვნა, მისი მიღწევის შეუძლებლობა და შემცველი სამყაროს ჩამოყალიბების საჭიროება ხელახლა ჩნდება. ამ აზრით, ამბოხი სამყაროს ჩამომყალიბებელია. ეს აზრი ხელოვნებასაც განსაზღვრავს“ [1,3].

რა იგულისხმება კამიუს ამ აზრში? ექსისტენციალისტი-ფილოსოფოსი, პირველ რიგში, უპირისპირდება თვალსაზრისს, რომლის მიხედვით ხელოვნება სინამდვილიდან გაქცევაა, იმ აზრზე დაყრდნობით, რომ ამბოხის მსგავსად, ხელოვნება არსებული სამყაროს უარყოფაა. უარყოფა იმ მოთხოვნების პირობებითა და უფლებებით, რაც მას აკლია. ხელოვნებაში მოქმედებას ჭერეტა აწონასწორებს, უსამართლობას – მშვენიერება. გარდა ამისა, ხელოვნება ბუნებრივი უწესრიგობის სამყაროა, მაგრამ თანხმობის, ერთობის, ერთიანობის მოთხოვნით, რაც გონებასაც და გულსაც თანაბრად სწყურია; იგი ჭეშმარიტ ღირებულებებზეა მტკიცება, რითაც მას ხელეწიფება წინ აღუდგეს მონობისა და უსამართლობის სამყაროს. აქედან გამომდინარეა, რომ ხელოვნება სინამდვილეს ეკამათება, მაგრამ არ გაურბის. ამაშია მისი მიზანი და დანიშნულება. რაც შეეხება თავად

ხელოვანს, იგი, მშვენიერების სამყაროს შესაქმნელად სინამდვილეს უარყოფს, მაგრამ გარკვეულწილად. გამომდინარე იქიდან, რომ ხელოვნება, ამბოხის მსგავსად, ერთდოულად „პო“-საც ამბობს და „არა“-საც, ცდილობს საზღვრებს დაუბრუნდეს, ამბოხის სათავეებს, იმ ზომით, რა ზომითაც შეძლებს ფორმა მიანიჭოს ღირებულებებს, მარადიული ჩამოყალიბების პროცესში მოუხელთებელნი რომ არიან, მაგრამ დასანახი და საგრძნობია ხელოვანისათვის. დიახ, ხელოვანს ევალება და ხელეწიფება კიდევ ისინი ისტორიისგან გადამალოს და მათ თავდაპირველი საზრისი მიანიჭოს. იმ იმედის ნათელყოფით, რომ „...შესაძლოა არსებობს ცოცხალი ტრანსცენდენტურობა, რომლის მშვენიერება სიყვარულსა და პატივისცემას გვპირდება, შემოსაზღვრული და განქარვებადი სამყაროს ყველა დანარჩენ მხარეთა მიმართ“ [1,3]. შესაძლებელია, აუტანელი, მაგრამ მნიშვნელობის მქონე მხარეთა მიმართ, რომელთაც ადამიანური სათნოება ჰქვია სახელად.

ეჭვგარეშეა, ადამიანური არსებობა, ისტორია მეტადრე დამორგუნველი და წინააღმდეგობრივია, მაგრამ ყველაფრის მიუხედავად, მეამბოხე ადამიანის მსგავსად, ხელოვანი მას არ უნდა განუდგეს. პირიქით, მასში უნდა ჩაერთოს და წინააღმდეგობანი გამოავლინოს. ხოლო, მისეულ „გაქცევაში“, რომელიც უარყოფის იგივეობრივი არ არის, მოაზრებული უნდა იქნას რეალობით სასოწარკვეთილი ჰეგელისეული მშვენიერი სულის განმარტობისაკენ მისწრაფება, რომელიც უქმნის ილუზიურ სამყაროს, სადაც მხოლოდ მორალი მეფობს.

„აბსურდის ფილოსოფოსის“ თვალსაზრისით, სინამდვილიდან „გაქცევაში“ სხვა წინააღმდეგობები იჩენს თავს. ხელოვნების საშუალებით, ადამიანი საკუთარი არსებობის საზრისის წვდომას, საკუთარი ყოფიერების მოპოვებასა და მარადიულობაში დამკვიდრებას ცდილობს. ამასთანავე, იმ მიზნით, რომ საკუთარ არსებობას ფორმა მიანიჭოს, გაათვალსაჩინოს საზღვრები, სადაც თავს ბატონად იგრძნობს, იგი ისწრაფვის სამყაროსეული ერთიანობისაკენ, რაც ბანალურ გაქცევაში კი არ იღვრება, არამედ მოთხოვნათა შეუპოვრობაში. და აი, ასეთნაირად ხდება ადამიანის ფარული სურვილების ჩართვა რეალურ სამყაროებში. სურვილებისა, რომლებიც, როგორც ადამიანური ბედისწერა, ბოლომდე უნდა განხორციელდეს. ამ მოტივით ეხიდეებიან მარტოობაში მსოფლმხედველობრივ ტვირთს რომანის გმირები და უცნაური სიამაყით განიცდიან წუთისოფელში ადამიანურ ხვედრს.

ხელოვანი თავისებურად აშუქებს სინამდვილეს, მხოლოდ მისეული ახსნებით, და ასეთნაირად ამტიკვებს უარყოფის საკუთარ ძალას, ხოლო ის, რაც მისი შემოქმედების სახით განსხეულდება, მის თანხმობას ადასტურებს რეალობის იმ

ნაწილთან, წყვილიაღში სინათლის ანარეკლად რომ მოჩანს; ნათელყოფს ღირებულებას, ჩამოყალიბების პროცესში მკრთალად რომ შეინიშნება.

მაშ, რა შემთხვევაში აქვს ადგილი „გაქცევას“ და ე.ი. სრულ უარყოფას – ფორმალისტურ ან რეალისტურ ხელოვნებაში. კამიუს მტკიცებით, ხელოვნების ორივე ფორმა უკიდურესობაა. როგორც ერთი, ისე მეორე, უხეში სინამდვილით არიან გაჯერებულნი და სრულ უარყოფას ან სრულ მტკიცებას ემყარებიან. არცერთი მათგანი არ შეიძლება ჩაითვალოს შემოქმედებითი პროცესის რეალურ შედეგებად. ვინაიდან, მათში ჭეშმარიტი, ხელოვნებისათვის დამახასიათებელი ერთიანობა არ ჩანს, ერთიანობა რეალურისა და იდეალურისა, არსისეულისა და ჯერარსისეულისა.

ექსისტენციალისტი-ფილოსოფოსი დარწმუნებულია, რომ ჭეშმარიტი ხელოვნება ცივილიზაციასთან, მაღალ კულტურასთან მხოლოდ მაშინაა შესაბამისობაში, როცა ჯანსაღ საწყისზე დადის წინააღმდეგობა ფორმასა და მატერიას, ჩამოყალიბების პროცესსა და მის სულს, ისტორიასა და ღირებულებას შორის. ხოლო წინააღმდეგ შემთხვევაში, როცა წონასწორობა ირღვევა, ხელოვნება ნიჰილიზმამდე დადის, დეგრადირებულ ფორმებამდე, სადაც ანარქია, დიქტატურა, პროპაგანდა და ფორმალიზმი ბატონობს. ამ ვითარებათა გამოა, რომ თანამედროვე ხელოვნება, კამიუს აზრით, გადაიქცა მკეთებლის საქმიანობად, დამკვეთის საქმედ, რომელიც მოექცა სახელმწიფო იდეოლოგიის სამსახურში.

ჭეშმარიტი ხელოვნება სტილის მოთხოვნაა; ხელოვანი რეალობას ფორმას სტილით აძლევს, სტილის მოთხოვნით; იგი სინამდვილეს მსუბუქი გარდასახვით იძულების გარეშე, შემოქმედებითად გარდაქმნის. სწორედ იმ ნიშნით, რაც ჭეშმარიტი ხელოვნებისათვის და ამბოხისათვის არსებითია. „გენია ამბოხია, საზღვრებს რომ აწვესებს“ [1,3].

კამიუ ამბოხისა და შემოქმედების თანაფარდობის გარკვევისას, ყურადღებას ამახვილებს კიდევ ერთ უმნიშვნელოვანეს დეტალზე. ესაა თანამედროვე სამყაროში გაწონასწორებული შემოქმედებითი პროცესის არსებობის შესაძლებლობის საკითხი. ვითარება, როცა კოლექტიური ვნებები მთელ სამყაროს დანთქმას უქადის. ასეთ შემთხვევაში გამორიცხებული არაა გონი ტოტალურობამ შეიპყროს. გამომდინარე იქიდან, რომ ვნებებისადმი მორჩილება მოსპობაზე ადამიანის დიდ დარწმუნებულობას შეიცავს, მატულობს განცდა, როცა ხელოვნების კრახის გარდუვალობა დამაჯერებელი ხდება. ხოლო იმისათვის, რომ თანამედროვე ხელოვნებამ თავიდან აიცილოს ეს წინააღმდეგობა, ტოტალური ამბოხის მსგავსად, დამპყრობლის

როლზე უარი უნდა თქვას. უფრო მტკიცე ერთიანობის მოთხოვნით, ტოტალურობის წინააღმდეგ უნდა იბრძოლოს. ექსისტენციალისტი-ფილოსოფოსი გვარწმუნებს, რომ ბრძოლა არ იქნება იოლი, მაგრამ ეპოქალურ ბედისწერასთან ჭიდილი აუცილებელია იმ იმედით, რომ ხელოვნება მოზეიმე ამბოხის სახელით კუთვნილ ადგილს დაიბრუნებს. მაგრამ თუკი მაინცდამაინც ჯოჯოხეთისკენ გადავიხრებით, იქაც საიდუმლო მელოდებისა და გარდასულ მშვენიერებათა სახეებში, უგონობის მიუხედავად, კვლავ მოაღწევს ხმა ამბოხის მშფოთვარე ჰარმონიისა, საუკუნეთა მანძილზე მუდამაჟამს ადამიანის სიდიადეს რომ ამოწმებს.

ლიტერატურა:

References

1. Camus Albert. Iznanka I litso, Moscva, 1998. (Russian)
2. Camus Albert Tvorchestvo I svoboda. Moscva, 1990. (Russian)
3. Camus Albert. L'homme révolté. Paris, 1951.

Salome Khizanishvili

Correlation of rebellion and art

Summary

Reasoning of Albert Camus on the correlation of rebellion and art are referred to the European thoughts of 20th century, which were directed “against beauty and beautiful”, or in other words against moderation. This circumstance shows itself in the form of nihilism, which had covered almost all forms of art. Philosophy of existentialism in general and Albert Camus in particular were oriented on the search of the ways of overcoming of this disease.

In mentioned context the logic of philosophy is as follow: rebellion with initial complication and purity exposes in the art, in its turn art displays and highlights the essence of rebellion. Proceeding from this fact it is become necessary to answer to the following questions: is the modern art able or not, like rebellion, to return true creative abilities and to transform life without murder and crime.

Based on the thought, that human being is not able to compare with history (in opposite case his existence is unreasonable), aspiration for search of pride, freedom and justice will never die in the human. Philosopher-existentialist supposes that human’s rebellion will draw out those parts of existence, which is called the beauty. Art, creation, along with other virtues, which always were, are and will be the sources of rebellion, will become again the condition and basis for formation of right morality. In such world of spirituality no one will able to provide the triumph of injustice, which in itself is opposite to human’s nature.

“While protecting the beauty, we are preparing the day of renaissance, when civilization will place in the centre of its reflection not formal principles and degenerated values, but vital virtues, which are the basis of vital unity of the human and the world” [1,3], this is the final word of Albert Camus.

“Philosopher of absurdity” is sure that if human’s existence is meaningful, and cognition is rational, rebellious human in the process of creation, in particular, in the art and by means of art, must find the shelter of high values and, according to his honor and pride must struggle for their strengthening. Of course, only one separate art is not able to bring renaissance, but in its turn renaissance is impossible and futile without strengthening of phenomena of art, creation, freedom, justice, rebellion and moderation.

Keywords: rebellion, art, artist, creation, essence of existence, real world, perfect world, value.

Reviewer: professor Vano Chiaureli, Georgian Technical University

**Хизанишвили Саломэ Алексеевна
Взаимоотношение бунта и искусства**

Резюме

Рассуждения Альбера Камю о взаимоотношении бунта и искусства относятся к европейской мысли XX века, которая оказалась направленной «против красоты и прекрасного», т.е. против умеренности. Эта обстоятельство проявилось в виде нигилизма, который охватил практически все виды искусства. Экзистенциалистская философия вообще и Альбер Камю, в частности, ориентированы на поиски путей преодоления этой болезни.

В означенном контексте логика философии такова: бунт с первоначальной сложностью и чистотой проявляется в искусстве, искусство же, в свою очередь, раскрывает и высвечивает смысл бунта. Исходя из этого, становится необходимым ответить на следующие вопросы: сможет или нет современное искусство, подобно бунту, вернуть истинно творческие силы и преобразовать жизнь без убийства и преступления?

Основываясь на мысли, что сущность человека никогда не сравнивается с историей (в противном случае его существование неоправданно), невозможно затушить в человеке жажду поиска достоинства, свободы и справедливости. Философ-экзистенциалист полагает, что человеческий бунт вновь вызовет к жизни ту невредимую сторону бытия, имя которой – красота. Искусство, творчество, наряду с другими добродетелями, которые всегда были, есть и будут источниками бунта, вновь станут условием и основанием для формирования

справедливой морали. В таком мире духовности никто не сможет обеспечить победу несправедливости, то есть того, что само по себе противоречит природе человека.

«Защищая красоту, мы тем самым подготавливаем день возрождения, когда цивилизация в центр своей рефлексии поместит не формальные принципы и вырожденные ценности, а живые добродетели, которые являются основой живого единства человека и мира» [1,3], таким является заключительное слово Альбера Камю.

«Философ абсурда» убежден, что если существование человека является осмысленным, а познание разумным, бунтующий человек в процессе созидания, в частности, в искусстве и с помощью искусства, должен найти обитель высоких ценностей и, в соответствии со своей честью и достоинством, должен бороться за его упрочение. Разумеется, только отдельно взятое искусство не в состоянии принести возрождение, однако без упрочения феноменов искусства, созидания, свободы, справедливости, бунта и умеренности возрождение является невозможным и бесполезным.

Ключевые слова: бунт, искусство, творческий человек (художник), созидание, смысл существования, реальный мир, идеальный мир, ценность.

Рецензент: профессор Чиаурели Вано Борисович, Грузинский технический университет

ბადრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე

არაბული წარმომავლობის ერთი ხელოვნებათმცოდნეობითი ტერმინის („ნილაბი“) ძართული სახელდება-შესატყვისისათვის

საქართველოში ნიღბების ძირძველი ტრადიცია არსებობს. ეს ტრადიცია არა მხოლოდ ქრისტიანობისდროინდელია, არამედ წინარექრისტიანულ-წარმართული. მისი არსებობა დასტურდება ეთნოგრაფიული და წერილობითი წყაროებით, არქეოლოგიური მონაპოვრებითაც.

ამ მხრივ უპირველესად უნდა დავასახელოთ მცხეთა-სამთავროს არქეოლოგიური გათხრებისას აღმოჩენილი ერთი სარტყელი მხეცის ნიღბოსანი მონადირეების გამოსახულებით, რაც მონადირეების ღვთაებადაა მიჩნეული [1]. აქვე უნდა მოვიხსენიოთ თრიალეთის ვერცხლის სასმისზე გამოსატული კომპოზიციაც, სადაც მხეცის თავიანი, კუდიანი და ტუნიკამოსილი 23 არსების მსვლელობაა ასახული. ეს ფაქტიც საკულტო სცენას, ნადირობის ღვთაებას უკავშირდება, რომელიც შემდგომში აღორძინებისა და ნაყოფიერების ღვთაებად გარდაქმნილა. მეტიც: როგორც ფიქრობენ, ეს სცენა მგლის ტოტემის საფუძველზეა აღმოცენებული, გამოსახულება ან ცხოველისთავიანი არსებაა, ან ადამიანის პროფილისა [2]. ზოგი მკვლევარი ამ რიტუალურ სცენას ხეთური ძეგლების ანალოგიურ სცენას უკავშირებს – ამ ღვთაების კულტს (გაზაფხულის ღვთაება) ტელეფინუსს სვანურ „მელია-ტულეფიაშიც“ გულისხმობენ [3, 111-112]. სხვაგვარი გააზრებით, ცხოველის თავის გამოსახულების ბეწვიანი კუდი ტოტემის დამახასიათებელი ნიშანია, თასის სიუჟეტი კი რელიგიური რიტუალის გამოსახულებაა და ეს რიტუალი ტელეფინუსის თაყვანისცემას ასახავს [4, 31-34].

ამავე კუთხით ღირსსაცნობია ისიც, რომ არქეოლოგთა მიერ 1942 წელს ურეკში აღმოჩენილი დიდი ცილინდრული მინისებრი პასტის მძივი შეიცავს ადამიანის ოთხპირა ნიღბიან გამოსახულებას. ეს მძივები კი, როგორც ფიქრობენ, მსგავსებას პოულობს სტეფანწმინდაში აღმოჩენილ მასკენპერლინ-თან [5, 105-110]. დასკვნა ერთია: საქართველოში ოთხპირი ნიღაბი ადამიანის გამოსახულებისაც გვქონია. აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ ძვლის ნიღბის მოდელი ჩრდილო კავკასიაშიცაა აღმოჩენილი [6, 314], ხოლო ადამიანის ნიღბის ოქროს მოდელი (მისი ფოტოსურათი ინახება ხელოვნების მუზეუმში) ნაპოვნია მცხეთაში. რაც შეეხება

თეატრალურ ნიღაბს, იგი 1941 წელს აღმოაჩინეს ვანში, მისი ასაკი ანტიკურობის ხანით განისაზღვრა. თეატრალურ ნიღაბად მიჩნეულია შუაიმერეთში, თერჯოლაში, აღმოჩენილი მაღალი ხარისხის ოქროს ბეჭედზე მინის თვალზე ერთი ქალისა და ორი კაცის ნიღაბი. ამ გამოსახულებებს ახ. წ. აღ. მე-4-5 საუკუნეებით ათარიღებენ (6. კილაძე).

ძვირფას აღმოჩენათა რიცხვს განეკუთვნება სამთავროში მოპოვებული ქამარიც, რომლის გამოსატყულება ორ ფრიზადაა დაყოფილი: პირველ ფრიზზე ნადირობაა გამოსახული, მეორეზე ნადირობაც და საყოფაცხოვრებო სცენები. ფრიზზე გამოსახული პირები კი სტილიზებული და შენიღბულია [7, 189]. არქეოლოგი აღ. კალანდაძე ამ ორმოსამარხს ძველი წ. აღ. მე-9-8 სს. ათარიღებს, ქამრის ფრიზულ გამოსატყულებას კი „მელია ტულეფია“-ს საკულტო სცენად მიიჩნევს (ვიმოწმებთ ჯ. რუხაძის ნაშრომიდან) ეთნოგრაფმა ჯ. რუხაძემ ნიღბების შესახებ არსებულ მასალას ძველ წყაროებშიც (კერძოდ, „სიბილიანში“) მიაკვლია, სადაც ნიღბოსანთა თამაში სრულადაა მოცემული [7, 188].

1913 წელს ყოფილი თერგის სამაზრო მუზეუმში (ამჟამად ჩრდილო ოსეთის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი ქ. ვლადიკავკაზში [ძველი სახელდებით იგივე ძაუჯიყაუ (ქართული წარმოთქმით ძაუგი), საბჭოური ეპოქით – ორჯონიკიძე] ინახება ბრინჯაოსგან დამზადებული ადამიანის თავის გამოსახულებიანი **ნიღაბი**, რომელიც ზომით ძალიან პატარაა, ამიტომაც მისი დანიშნულება იმთავითვე ადამიანის თავზე ჩამოცმა არ უნდა ყოფილიყო. როგორც ფიქრობენ, ამ ნიღაბს სულ სხვა ფუნქცია უნდა ჰქონოდა – იგი სადღესასწაულო დღეებში დვთაებისადმი განკუთვნილ სამლოცველოში უნდა ჩამოეკიდათ. მართალია, ეს ნიღაბი ამჟამინდელი ჩრდილო ოსეთის ტერიტორიაზეა ნაპოვნი, მთიანი ზონის რაიონში – დვალეთში, მდინარე არდონის სათავესთან, მაგრამ ეს სრულებით არ ნიშნავს იმას, რომ ნიღაბი წარმოშობით ოსურია (როგორც რ. ჩეჩითი ფიქრობს [8]) პირიქით, ჩვენი მოსაზრებით იგი ქართველური სამყაროს კუთვნილება უნდა ყოფილიყო, რადგან ისტორიული დვალეთი ძველი საქართველოს განუყრელი ისტორიული კუთხე და ნაწილი იყო, დვალეთი ხომ რუსთა კავკასიაში ბატონობამდე საქართველოს ძირძველ ტერიტორიას წარმოადგენდა (რუსებმა ეს მხარე ადმინისტრაციულად ჩრდილო კავკასიულ ოსებს დაუმორჩილეს, სხვაგვარად, ქართველ ერს „ჩამოაჭრეს“, ხოლო იქაური დვალური მოსახლეობა ავმა უამმა, XIX-XX სს-მა ოსებად აქცია. დღევანდელი დვალეთის მკვიდრმა, ოსი მოსახლეობის შეგნებულმა ნაწილმა იცის, რომ იგი წარმოშობით ქართველია, მათი ქართველურობა მათსავე გარუსებულ (-ვე, -ოვ რუსულ

დაბოლოებიან გვარებშიცაა შემორჩენილი, გამონაკლისია ზოგიერთი გვარი: შდრ. გვარსახელი *მახაური*. ამ გვარისანი დღეს ქართველიცაა, ინგუშიც და ოსიც... დღეა ეთნონიმისაგან ნაწარმოებია ქართული გვარები: დვალიშვილი, დვალაძე, დვალი...). ღირსსაცნობია, რომ ამ ნიღაბს ლ. სემიონოვი ოსურ კულტურას არ აკუთვნებს. იგი მას VIII-VII სს-ით (ჩვენს წელთ აღრიცხვამდე) ათარიღებს (ამავე აზრისაა ვ. ვინოგრადოვიც). როგორც საყოველთაოდ ცნობილია, ირანული მოდემის ოს-ალანთა წინაპრები კავკასიაში მხოლოდ ორი ათასწლეულია, რაც მკვიდრობენ. საქართველოში და საერთოდ კავკასიაში სარმატების ანუ წარმოშობით ალანური ტომების შემოჭრა ახალი წელთაღრიცხვის I ათასწლეულში მოხდა, რაც დადასტურებულია არქეოლოგიური მონაცემებით.

ასე რომ ამ ნიღბის ოსურ კულტურად მიჩნევა გაჭირდება. თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ უძველეს დროში ოსებს ნიღაბი არ ჰქონოდათ. ოსებში ნიღბის არსებობაზე არაერთგზის მიგვითითებს ნართების ეპოსი, საიდანაც ცნაურდება, რომ ნიღაბსა და გრიმს ქალებიც იყენებდნენ, ეს კი იმის უტყუარი ნიშანია, რომ თეატრალური ხელოვნების საწყისები, მათ შორის ეთნოქორეოგრაფიული ხელოვნება ძველად ოსებში ადრევე ყოფილა განვითარებული.

1975 წელს ნასტაკისის, მცხეთის რაიონის არქეოლოგიურ ექსპედიციას უდიდესი მნიშვნელობის აღმოჩენები ჰქონდა სოფ. აღაიანსა და განსაკუთრებით ნაქალაქარ ძაღისის ტერიტორიაზე[9,66. ახ. XXX-XXXVII] ნიღბების ამსახველი ფოტოილუსტრაციები] ნაქალაქარ სარკინეში, თხოთის მთის მიდამოებში, როგორც ვარაუდობენ, სარკინეთის მთის წვერზე მდგარა ტაძარი დიონისეს სახელობისა, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დიონისეს სახელზე უნდა ყოფილიყო აგებული[10],[11]. აღსანიშნავია ისიც, რომ ამავე ტერიტორიაზე აღმოჩენილია დიონისესა და მისი წრის ღვთაებათა ნიღბებიც, რომლებიც ძველი წელთაღრიცხვის IV საუკუნით თარიღდება[12,151].

არქეოლოგ კარლო კალანდაძის ცნობით, ძაღისის ნაქალაქარში აღმოჩენილ აკლდამა-სამარხში, რომელშიც ორი მიცვალებულის ჩონჩხი აღმოჩნდა ნიღბებთან ერთად, აღმოჩნენ, არქეოლოგ ალექსი ბოხოჩაძეს, თავდაპირველად მსახიობების სამარხად მიუჩნევია, ხოლო შემდეგ აზრი შეუცვლია... მაგრამ ფაქტი აშკარაა: ჩვენს წელთაღრიცხვამდე IV საუკუნეშიც, საქართველოში, კერძოდ, შიდა ქართლში დიონისეს ტაძარიც გვექონია და თეატრალური ნიღბებიც..

ამრიგად, ნიღაბი, ზოგადად, და თეატრალური ნიღაბი, კერძოდ, საქართველოში ძირძველი დროიდან გვექონია, მაგრამ რა

სახელდებით? რა ერქვა მას ძველქართულად? სადაურია თვით დღევანდელ სალიტერატურო ქართულ ენაში საყოველთაოდ დამკვიდრებული და თეატრალურ ტერმინადაც ქცეული სიტყვა ნიღაბი?

სამწუხაროა, რომ ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში **ნიღაბი** ან მისი შესატყვისი ტერმინები ნახსენები არაა. ამიტომაცაა, რომ იგი (შესაბამისად!) არ გვხვდება ი. აბულაძისა [13] და ზ. სარჯველადის [14] ძველი ქართული ენის ლექსიკონებში, არც სულხან-საბა ორბელიანის „სიტყვის კონაში“ [15], არც ნიკო ჩუბინაშვილის „ქართულ ლექსიკონში“ [16]. სანკტ-პეტერბურგში, XIX ს. რუსეთის იმპერიაში მოღვაწე ცნობილ ქართველ ლექსიკოგრაფს დავით ჩუბინაშვილს კი იგი თავის „რუსულ-ქართულ ლექსიკონში“ შეუტანია (ნიღაბი/ნიყაბი) და маска-დ განუმარტავს [17]. ამრიგად, **ნიღაბ/ნიყაბ** არაქართული, კერძოდ, არაბული წარმოშობის სიტყვაა ნიკაბ. მას არაფერი აქვს საერთო საკუთრივ ქართულ-ქართველურ სიტყვა ნიკაპთან. არაბული **ნიღაბ/ნიყაბ** არაბულადვე ქალის სახის საბურველს ნიშნავს. ჩანს, ქართულ ენაში მისი დამკვიდრება მე-19 საუკუნეში უნდა მომხდარიყო.

რაც შეეხება **მასკა** სიტყვას, როგორც ტერმინს, იგი დღევანდელ ქართულში „ნიღაბ“ის გვერდით იხმარება და გამოყენებითი სტილისტიკის თვალსაზრისით, დასაწუნია, რადგან იგი ერთდროულად რუსიზმიცაა, ბარბარიზმიც და ვულგარიზმიც..., იგი არასალიტერატურო სიტყვაფორმაა. „მასკა“ ქართულ ენაში ნიღბის სინონიმაა. იგი იხმარება ინდოევროპულ და ურალურ-ალათაურ ენებშიც და, როგორც ჩანს, სწორედ ინდოევროპულ ენათა მეშვეობითა შემოსულა და დამკვიდრებულა ქართულში - თვით სიტყვა „მასკა“ დიდ სიახლოვეს ამჟღავნებს **მასხარა/მასკარად** სიტყვაფორმებთან :

მასკარა//→მასკარადი←მასხარა. ჯერ კიდევ აკად. კ. კეკელიძე აღნიშნავდა: „ჩვენ არ ვიცით, რა ეწოდებოდა „ცხოველთა ნიღაბს“ ან „მასკარადს“ უძველეს ხანაში. მეშვიდე საუკუნეში, არაბთა ბატონობის დამყარებიდან, მის აღსანიშნავად სიტყვა „მასხარა“ უნდა შემოსულიყო... „მასხარა“ მართლაც არაბული სიტყვაა: mascara , რაც ნიშნავს სიცილს, დაცინვას, გამოჯაფრებას. ამ არაბული სიტყვისგან წარმომდგარა არა მარტო ქართული „მასხარა“, არამედ „მასკარადის“ – შენიღბვის, – სახელწოდებაც სხვადასხვა ენაში. მაგალითად, საშუალი ბერძნული μάσκαρᾶς, ახალი ბერძნული μάσκαρᾶς, პოლონური mazkara, ჩეხური maskara, რუმინულ-სერბულ-ხორვატულ-უკრაინული და თურქული mascara [7,157-178]. აღსანიშნავია, რომ პოლონურში მასკას, ნიღბის აღნიშვნის გარდა, აირწინალის მნიშვნელობაც შეუძენია [18, 263].

რაც შეეხება რუსულს, აქ იგი უნდა შესულიყო ახალზემოგერმანულიდან Maske, ან ფრანგული masque, იტალიური maschera- დან. აღსანიშნავია ისიც, რომ ერთ-ერთ ძველებურ ციკკას მანიმასკა ეწოდება [18, 577].

მასკის სინონიმად ზოგ შემთხვევაში დღევანდელ ქართულში **პარიკ** სიტყვაც იხმარება. იგი რუსულში, ისე როგორც ქართულში ნიშნავს „თავის ასაფარავად განკუთვნილ ხელოვნურ თმას“. რუსულ ენაში „პარიკ“ პოლანდიური paruk ან ფრანგული peruque – ს გზითაა შემოსული მე-18 საუკუნეში, მისი ვარიაციული ფორმაა перука, შდრ. парука. peruka- პოლონურ ენაში დამკვიდრებულია იტალიური perucca, parrucca-დან. სიტყვა პარიკს რუსულშივე მეორე მნიშვნელობაც აქვს (აღნიშნავს თევზის ერთ-ერთ სახეობას). სწორედ აქედანაა ნაწარმოები რუსულისავე კუთვნილება парикёр და парикмахер, შდრ. ძველი перукмахер, რომელიც მომდინარეობს გერმანული Perückenmacher -საგან, შდრ. პოლანდ. Paruikmaker.

ამრიგად, **მასკა, პარიკი, პარიკმანერი, მასკარადი** ინდოევროპულ ენათაგან (კერძოდ, რუსულის გზით) შემოვიდა და დამკვიდრდა XIX-XX საუკუნეთა ქართულ მწერლობაში, მასხარა და ნიღბი კი აღმოსავლური სამყაროს (არაბული ქვეყნები, სპარსეთი...) კულტურული გავლენით გაჩნდა ახალ ქართულ ენაში.

გვქონდა თუ არა ქართველებს **პარიკის, ნიღბის, მასკის** აღმნიშვნელი სიტყვაფორმები ძველთაგანვე, წერილობითმა ძეგლებმა არ შემოგვინახა, მაგრამ რომ უნდა არსებულიყო, ცხადია. „ხელოვნების განმარტებით ლექსიკონში“ ნიღბის სინონიმად დასახელებულია ქართული სიტყვა **სახიონი**, [19], თუმცა წერილობითი წყარო მითითებული არაა და ჩვენთვისაც იგი უცნობია. ჩვენი ფიქრით, სახიონი უფრო თეატრ-სახილველის შინაარსს უფრო ესადაგება, თუმცა, ძველ წერილობით ძეგლებში, ძველ ქართულში სიტყვა ეს სიტყვა არ ჩანს. (შდრ. **სახე, სახიობა, მსახიობი, მახიობელი**...). ძველად არსებულ ნიღბის ქართულ შესატყვისებზე მეტყველებს დღევანდელი ქართული ცოცხალი ზეპირმეტყველება-ზეპირსიტყვიერება და ეთნოგრაფიული მონაცემები. კერძოდ, ისეთი ტერმინები, როგორცაა ბერიკო (ბერიკას დიალექტური სახესხვაობა) და კვახაბერა. ეს უკანასკნელი რთული აგებულების სიტყვა კვას და ბერ ძირს შიიცავს (ბერიკა, ბერიკობაში რომ გვაქვს). გამოყენებითი სტილისტიკის თვალსაზრისით, ქართული სიტყვაფორმები სახიონი, ბერიკო, კვახაბერა სპეციალურ ლიტერატურაში, ხალხში... ნიღბის შინაარსით ახლაც იხმარება, მაგრამ ნიღბის ნაცვლად მისი საყოველთაო დამკვიდრება ძალიან ძნელია. ამას სპეციალისტთა,

სახელმწიფოსა და საზოგადოების ნება სჭირდება. დღეს კი ეს, სამწუხაროდ, ფუფუნებაა – ნაირგვარი თავჩენილი პოლიტიკური თუ ყოფითი პრობლემის გამო, ქართველს საამისოდ არ ცხელა... [ჩვენ, პირადად, ეროვნული თვალთახედვიდან გამომდინარე, **კვანახერას** მივიანიჭებდით უპირატესობას, რადგან ტრადიციისამებრ ბერიკათა ნიღაბს ძირითადად კვანახიგან/გოგრისგან ამზადებდნენ], მაგრამ მთავარ პოსტულატად სადღეისოდ ეს აღარ გამოდგება. რეალურად დღეს დამკვიდრებულ **ნიღაბ** ტერმინს ვერც **კვანახერას/კვანახერიკა**, ვერც **ბერიკო** და **სახიონი** ვერ შეცვლის, **ნიღაბს** ენაში ისევ პირველობას უცხოური **მასკა** თუ შეეცილება. მითუმეტეს, რომ ქართულ ზეპირმეტყველებასა და სალიტერატურო ენაში ამის პრეცედენტი გვაქვს. **მასკა** (ლათ. **masha**), როგორც ქართულში რუსული ენის მერწყეობით შემოსული ტერმინი, მეცხრამეტე საუკუნეში დოკუმენტურად დადასტურებულია აკაკი წერეთლის შემოქმედებაში, ხოლო მეოცე საუკუნის 20-30-იან წლებში სიმბოლისტმა პოეტმა ვალერიან გაფრინდაშვილმა [20,82], აგრეთვე ქართული ლიტერატურის კლასიკოსმა, ქართული ლიტერატურისა და დრამატული თეატრის ნოვატორ-რეფორმატორმა გრიგოლ რობაქიძემ (კოტე მარჯანიშვილთან და აღექსანდრე [სანდრო] ახმეტელთან ერთად) თავის ფანტასმაგორია დრამა „მალშტრემში“ გამოიყენა [21]; იხ. „მალშტრემ“, სურათი მეხუთე. „დადაისტების მაიდანო“, გვ. 106].

ლიტერატურა

Referenses

1. **javaxiSvili iv.**, qarTveli eris istoria, wigni I. dasabeWdad gaamzada da iv. javaxiSvilis arqivSi daculi masaliT Seavso s. yauxCiSvilma, mexuTe gamocema, Tb., 1960 (Georgian)
2. **kuftin b.** arxeoloeskie raskopki d trialeti, Tbilisi, 1941 (Russian)
3. **usakov**, xetskaia problema. trudi TGU, Tbilisi, 1941 (Russian)
4. **amiranaSvili S.**, qarTuli xelovnebis istoria, Tb., 1971 (Georgian)
5. **afaqiZe a.**, gvianantikuri xanis arqeologiuri Zeglebi urekidan. saqarTvelos saxelmwifo muzeumis moambe, XIV b,Tb., 1947 (Georgian)
6. Материалы по археологии Кавказа. VIII, 1989 (Russian)
7. **ruxaZe j.**, soflis meurneobasTan dakavSirebuli qarTuli saweso niRbebi: masalebi saqarTvelos eTnografiisaTvis, VII, Tb., 1953 (Georgian)
8. **CeCiTi r.**, osuri Teatris xalxuri sawyisebi, Tb., 1988 (Georgian)
9. **boxocadze a. b.** rezultati rabot arxeologiceskoi ekspedicii na novostroikax dvurecia ksani I aragvi, tb., 1977 (Russian)
10. arxeologiceskie isledovania na novostroiki gruzinskoi ssr, tb., 1977(Russian)

11. **boxocadze**, a.b. nastakisi., sarkine, dzalisi. _ goroda iberii anticnoi epoxi (nekotorie rezultati polevix isledovanii). kratkie soobsenia an sssr. (Russian)
12. anticnie pamiatniki kolxidi n iberii. moskva, 1977 (Russian)
13. **abulaZe i.**, Zveli qarTuli enis leqsikoni (masalebi), Tb., 1973 (Georgian)
14. **sarjvelaZe z.**, Zveli qarTuli enis leqsikoni (masalebi), Tb., 1995 (Georgian)
15. **orbliani s.-s.**, Txzulebani. t. IV. leqsikoni qarTuli. avtografuli nusxebis mixedviT gamosacemad moamzada i. abulaZem, Tb., 1965 (Georgian)
16. **CubinaSvili n.**, qarTuli leqsikoni rusuli TargmaniTurT. al. Rlontis redaqqiiTa da gamokvleviT. Tb., 1961 (Georgian)
17. **CubinaSvili d.**, qarTul-rusuli leqsikoni, meore gamocema, aRdgenili ofsetis wesiT. sastambod moamzada da winasityvaoba daurTo a. SaniZem, Tb., 1984 (Georgian)
18. **fasmer m.** etimologiceskii slovar russkogo iazika. v cetiriox tomax. moskva, 1986 (Russian)
19. xelovnebis ganmartebiTi leqsikoni (rusul-qarTuli), Tb., 1975 (Georgian)
20. **gafrindaSvili v.**, leqsebi. poema. targmanebi. eseebi. werilebi. mwelis arqividan (Georgian)
21. **robaqiZe gr.**, dramebi (londa, malStrem, lamara), tf., 1926 (Georgian)

BadriTskhadadze, Eka Tskhadadze
On Georgian name-equivalence of one art term
of Arabian origin (“nigabi” (mask))

Summary

There is an ancient mask tradition in Georgia. This tradition is referred not only to Christian period of time, but also goes back to pre-Christian-heathen era. Its existence is confirmed by ethnographic and written source, as well as by archeological evidences.

Unfortunately the word **nigabi** or corresponding terms are not mentioned in ancient Georgian written monuments. It has nothing in common with native Georgian-Kartvelian word **nikapi**. Arabian **nigab/nikab** means a woman’s face cover. It seems that its inculcation in Georgian language should happen in 19th century. As to the word **mask**, as a term, it is used in modern Georgian language along with “nigabi”. Apparently the word “mask” as itself entered into the language and inculcated in it by means of Indo-European languages, which shows a close relationship whith word form **maskhara/masquerade: maskara//→ masquerade ← maskhara**. In some cases the word **wig** (“**parik**”) is used in modern Georgian language as a synonym of a **mask**. Like a Russian language, in Georgian this word means “artificial hairs used for covering of the head”. The word “parik” entered into the Russian language in 18th century from Dutch **paruik** or French **perique**. Its variational forms are **peruka**, comp. with **paruka**. Peruka inculcated in Polish language from Italian **perrucca, parrucca**.

The word “parik” has one more signification (it denotes one kind of the fish). Words “parikjor” and “parikmakher” belonged to Russian language is formed exactly from here (comp. with old-time **perukmakher**, which origins from German Perückenmacher, comp. with Dutch Paruikmaker).

Thus, the words **mask**, **parik**, **parikmakher**, **masquerade** entered and inculcated in Georgian writing in XIX-XX centuries from Indo-European languages (particularly from Russian), while maskhara and nigabi appear in new Georgian language as a result of cultural influence of Orient World (Arabian countries, Iran...).

Written monuments don't preserve the information, had the Georgians or not from ancient times the word forms, denoting **parik**, **nigabi**, **mask**. But one thing is undoubtedly that they should exist. Existence of ancient Georgian equivalents of the word nigabi is testified by modern Georgian spoken language – spoken word and by ethnographic data. Particularly, such terms like **beriko** (dialect variety of berika) and **kvakhabera**. The latter is a complicated formed word and contains the roots **kvakh** and **ber** (berika, which we have in berikaoba). From the standpoint of applied stylistics Georgian word forms **sakhioni**, **beriko**, **kvakhabera** are still used in special literature and in spoken language in terms of nigabi (mask), but their general inculcation instead of nigabi is very difficult. In the present time neither **kvakhabera**/**kvakhberika**, nor **beriko** or **sakhioni** cannot replace **nigabi**, while only foreign word **mask** can vie with **nigabi** for superiority, the more so, because similar precedents already took a place in Georgian spoken language and in the literary language. Entering of word **mask** (lat. **masha**) as a term, into Georgian language from Russian Language in nineteenth century is documentary testified by oeuvre of Akaki Tsereteli, while in 20-30 years of twentieth century this word was used by poet-symbolist Valerian Gaprindashvili, as well as by classic of Georgian literature, novator-reformer of Georgian literature and dramatic theatre Grigol Robakidze (among with Kote Marjanishvili and Alexander Akhmeteli) in its phantasmagoric drama “Malstrem”.

Keywords: “nigabi” (mask); nikapi; nigab/nikab; perrucca; maskhara/masquerade: maskara/masquerade/maskhara; wig (“parik”) paruk; perique; Georgian language; Indo-European languages; Russian language; peruka; paruka; “parikjor”; “parikmakher”; perukmakher; perückenmacher; paruikmaker; beriko; kvakhabera; sakhioni; “Malstrem”.

Reviewer- Professor – Nana Chazaradze, Georgian Technical University

**Цхაдадзе Бадри Андреевич,
Цхაдадзе Ека Гурамовна**

**О грузинском наименовании-соответствии одного
искусствоведческого термина арабского происхождения («нигаби»
(маска))**

Резюме

В Грузии существует древнейшая традиция масок. Эта традиция относится не только к христианскому периоду, но и берет начало с дохристианской-языческой эпохи. Ее существование подтверждается этнографическими и письменными источниками, а также археологическими находками.

К сожалению, в древнегрузинских письменных памятниках слово **нигаби** или соответствующие ему термины не упоминаются. В словарях древнегрузинского языка оно не имеет ничего общего с собственно грузино-картвельским словом никапи. Арабское **нигаб//никаб** на арабском означает покрывало для женского лица. По всей видимости, его укоренение в грузинском языке должно было произойти в 19 веке. Что же касается слова **маска**, как термина, оно в современном грузинском языке используется наряду с «нигаби». По-видимому, само по себе слово «маска» вошло и укоренилось в грузинском языке с помощью индоевропейских языков, и оно проявляет большую близость со словоформой **масхара//маскарад**: **маскара//→маскарад←масхара**. В качестве синонима слова **маска** в некоторых случаях в современном грузинском языке используется также слово **парик**. Так же, как и в русском языке, в грузинском оно означает «искусственные волосы, предназначенные для покрытия головы». В русский язык слово «парик» вошло в 18 веке от голландского *paruk* либо французского *peruque*. Его вариационными формами являются **перука**, ср. **парука**. *Peruka* укоренилось в польском языке от итальянского *pergussa*, *ragussa*. Слово парик в русском языке имеет еще одно значение (обозначает один из видов рыб). Именно отсюда образованы принадлежащие русскому языку слова **парикёр** и **парикмахер**, ср. старинное **перукмахер**, которое происходит от немецкого *Perückenmacher*, ср. с голландским *Paruikmaker*.

Таким образом, **маска**, **парик**, **парикмахер**, **маскарад** вошли и закрепились в грузинской письменности в XIX-XX веках из индоевропейских языков (в частности, из русского), а вот **масхара** и **нигаби** появились в новом грузинском языке в результате культурного влияния восточного мира (арабские страны, Иран...).

Письменные памятники не сохранили для нас информацию о том, имелись или нет у грузин с древнейших времен словоформы, обозначающие **парик**, **нигаби**, **маску**, однако несомненно то, что они должны были существовать. О существовании издревле грузинских соответствий слова **нигаби** свидетельствует сегодняшняя живая грузинская

устная речь – устное слово и этнографические данные. В частности, такие термины, как **берико** (диалектная разновидность берика) и **квахабера**. Последнее является сложнообразованным словом и содержит корни **квах** и **бер** (берика, которое имеется у нас в берикаоба). С точки зрения прикладной стилистики, грузинские словоформы **сахиони**, **берико**, **квахабера** и сейчас используются в специальной литературе и среди народа в значении нигаби (маски), однако их повсеместное укоренение вместо нигаби является весьма сложным. На сегодняшний день ни **квахабера**//**квахберика**, и ни **берико** и **сахиони** не могут реально заменить **нигаби**, в первенстве с **нигаби** может соперничать разве что иностранное слово **маска**, тем более, что подобные прецеденты уже имеются в грузинской устной речи и в литературном языке. Внедрение слова **маска** (лат. **masha**), как термина, в грузинский язык из русского языка в девятнадцатом веке, документально подтверждено в творчестве Акакия Церетели, а в 20-30 годах двадцатого века это слово было использовано поэтом-символистом Валерианом Гаприндашвили, а также классиком грузинской литературы, новатором-реформатором грузинской литературы и драматического театра Григолом Робакидзе (наряду с Котэ Марджанишвили и Александром Ахметели) в своей фантазмагорической драме «Мальштрем».

Ключевые слова: нигаби» (маска); парик; грузинские письменности; русский язык; индоевропейские языки, нигаб//никаб, масхара//маскарад; перука, парук, парикёр, парикмахер, перукмахер, прикладная стилистика, берико, квахабера//квахберика (квах и бер) берика, берикаоба. сахиони, берико, маска (лат. masha), «Мальштрем».

Рецензент - профессор Хазарадзе Нана Владимировна, Грузинский технический университет

CONTENTS

Meeting with Eduard Shevardnadze ----- 5

THEORY

Giorgi Bagaturia

Management of Political and Economic Processes

– Similarity and Differences -----24

Raul Gibradze

The Place of Georgia in the Geo-Strategic Space of the World -----39

Otar Kochoradze

Public Administration - Science and Art

(Comparative Analysis) ----- 50

Zurab Kvetenadze

Role of the State in the Modern International Relations-----63

HISTORY

Otar Bagaturia

About Evolution of Civil Society -----70

Ekaterine Tokhadze

Short Review of Foreign Relations of Georgia During 1991-2009 -----82

Epifan Gvenetadze

South Caucasus after Georgian Russian War ----- -92

Vadja Shubitidze, Gia Talakhadze

Globalization – as Impeding Instrument of Developing Countries -----99

Suliko Grigalashvili

Ideology of Empire or Dugin’s Ideology -----108

Khatuna Chapichadze

The New World Order under Neoliberal Development

(Facts, Accents, the Analysis) (*in English*) -----117

Keti Jijeishvili

Political Portraits (Georgian Presidents’ Different Opinions on State

Administration) -----126

PRACTICE

Tengis Grigolia

Importance of the EU security policy for Georgia -----137

Kakhaber Djakeli

Newest Research Methods of Political Marketing

and Political Branding -----142

George Zirkashvili

Suicide in Georgian Army----- 153

Eldar Pirmisashvili

The role of PR and Mass Communications in Building up
Reputation of Organizations” -----160

Liana Sikharulidze

National Examinations ----- 167

Laura Kutubidze-Zubashvili

Several General Aspects of the Essence and Function of Mass
Communication and Mass Media -----174

ECONOMICS

F. Gabriele Bragantini

The Catholic Church and Today’s World Economic Crisis -----188

Iren Iashvili, Mari Sako

World economic crisis and Japan -----203

SOCIETY

Maia Amirgulashvili

Civil (Open) Society and Democracy -----209

Lali Gvasalia

Phenomenon of belief – the Basis of Creativeness of the Culture -----215

Roza Gaprindashvili

Collectivist and Individualistic Cultures and Tendencies
of Economic and Spiritual Growth -----223

Murad Shonia

Due and Existing in the Human -----230

Salome Khizanishvili

Correlation of Rebellion and Art -----237

BadriTskhadadze, Eka Tskhadadze

On Georgian Name-Equivalence of One Art Term
of Arabian Origin (“Nigabi” (Mask)) ----- 243

СОДЕРЖАНИЕ

Встреча с Эдуардом Шеварднадзе -----	5
--------------------------------------	---

ТЕОРИЯ

Багатурия Георгий Шотаевич

Управление политическими и экономическими процессами – сходство и различия -----	24
---	----

Гибрадзе Раул Несторович

Место Грузии в геостратегическом пространстве-----	39
--	----

.Кочорадзе Отар Георгиевич

Государственное управление как наука и искусство (сравнительный анализ) -----	50
--	----

Кветенадзе Зураб Жутаевич

Государство в современных международных отношениях-----	60
---	----

ИСТОРИЯ

Багатурия Отар Георгиевич

К вопросу эволюции гражданского общества -----	70
--	----

Тохадзе Екатериné Чарлиевна

Краткий обзор внешних сношений Грузии в период 1991-2009 -----	82
--	----

Гвенетадзе Епифан Александрович

Южный Кавказ после русско-грузинской войны-----	92
---	----

Шубитидзе Важа Автандилович,

Талахадзе Гиа Акакиевич

Глобализация как инструмент подчинения развивающихся стран -----	99
--	----

Григалашвили Сулико Важаевич

Идеология империи или мировоззрение Дугина -----	108
--	-----

Чапичадзе Хатуна Георгиевна

Новый мировой порядок при неолиберальном развитии (События, акценты, анализ) (на английском языке)-----	117
--	-----

Джиджейшвили Кети Мамиевна

Политические Портреты (Различные мнения грузинских президентов относительно государственного управления) -----	126
---	-----

ПРАКТИКА

Григолия Тенгиз Бондоевич

Значение политики международной безопасности ЕС Грузии -----	137
--	-----

Джакели Кахабер Тенгизович

Новые научно-исследовательские методы политического маркетинга и политического брендинга -----	142
---	-----

Зиракашвили Георгий Александрович	
Суицид в грузинской армии-----	153
Пирмисашвили Эльдар Гелаевич	
Роль ПР в сфере коммуникация -----	160
Сихарулидзе Лиана Давидовна	
Национальные экзамены -----	167
Кутубидзе-Зубашвили Лаура Полиевна	
Несколько общих аспектов сущности и функций масскоммуникации и массмедиа -----	174

ЭКОНОМИКА

О. Габриэле Брагантини	
Католическая церковь и сегодняшний экономический кризис -----	188
Яшвили Иринэ Геннадиевна, Сако Мари	
Мировой экономический кризис и Япония -----	203

ОБЩЕСТВО

Амиргулашвили Майя Ушангиевна	
Гражданское (открытое) общество и демократия -----	209
Гвасалиа Лали Игнатьевна	
Феномен веры в себя – основа созидательности культуры-----	215
Гаприндашвили Роза Григорьевна	
Коллективистские и индивидуалистические культуры и тенденции экономического и духовного роста-----	223
Шониа Мурад Бочоевич	
Должное и сущее в человеке -----	230
Хизанишвили Саломэ Алексеевна	
Взаимоотношение бунта и искусства -----	237
Цхададзе Бадри Андреевич, Цхададзе Ека Гурамовна	
О грузинском наименовании-соответствии одного искусствоведческого термина арабского происхождения («нигаби» (маска)) -----	243

ავტორები

მანია ამირგულაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ოთარ ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მამა გაბრიელე ბრანტინი როზა გაფრინდაშვილი	დოგმატური თეოლოგიის პროფესორი, ეპისკოპალური ვიკარი საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ლალი გვასალია	ი.ჭავჭავაძის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
ეპიფანე გვენეტაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
სულიკო გრიგალაშვილი თენგიზ გრიგოლია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
გიორგი ზირაქიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ეკატერინე თოხაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
ირინე იაშვილი	იოკოჰამას (იაპონია) ნაციონალური უნივერსიტეტის მენეჯმენტის კათედრის მკვლევარი
ზურაბ კვეციანიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ლაურა კუტუბიძე- ზუბაშვილი	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ელდარ პირმისაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მარი საკო	იოკოჰამას (იაპონია) ნაციონალური უნივერსიტეტის მენეჯმენტის კათედრის მაგისტრანტი
ლიანა სინარულიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
გია ტალახაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ოთარ ქოჩორაძე	საქართველოს ტექნიკური

რაულ დიბრაძე	უნივერსიტეტის პროფესორი საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
მურად შონია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ვაჟა შუბითიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ხათუნა ჩაფიჩაძე.	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ბადრი ცხადაძე	შოთა რუსთაველის სახ. თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის პროფესორი
ეკა ცხადაძე	შოთა რუსთაველის სახ. თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის პროფესორი
სალომე სიზანიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
კახაბერ ჯაყელი	შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პროფესორი

Authors

Maia Amirgulashvili - Giorgi Bagaturia Otar Bagaturia	Professor of Georgian Technical University Professor Technical University of Georgia Doctoral candidate of Technical University of Georgia
Father Gabriele Bragantini	Professor of Dogmatic Theology, Episcopalian Vicar
Khatuna Chapichadze	Doctoral candidate of Technical University of Georgia
Kakhaber Djakeli	Professor of International Black Sea University
Roza Gaprindashvili	Professor of Georgian Technical University
Lali Gvasalia	Professor of Ilia Chavchavadze State University
Suliko Grigalashvili	Professor of Georgian Technical University
Tengiz Grigolia - Raul Gibradze	Professor of Georgian Technical University Professor of Georgian Technical University
Epifane Gvenetadze	Professor of Georgian Technical University
Keti Jijeishvili	Professor of Georgian Technical University
Irine Iashvili	Management Researcher at Yokohama National University, Japan
Salome Khizanishvili	Professor of Georgian Technical University
Otar Kochoradze	Professor of Georgian Technical University
Zurab Kvetenadze	Professor of Georgian Technical University
Laura Kutubidze- Zubashvili	Doctoral candidate of Ivane Javakhishvili State University
Eldar Pirmisashvili	Doctoral candidate of Georgian Technical University
Mari Sako	Undergraduate student of Yokohama National University, Japan
Murad Shonia	Professor of Georgian Technical University
Vadja Shubitidze	Professor of Georgian Technical University
Liana Sikharulidze	Undergraduate student of Georgian Technical University
Gia Talakhadze	Professor of Georgian Technical University
Badri Tskhadadze	Professor of Shota Rustaveli University of Theatre and Cinema
Eka Tskhadadze	Professor of Shota Rustaveli University of Theatre and Cinema
Ekaterine Toxadze	Undergraduate student of Georgian Technical University
George Zirkashvili	Doctoral candidate of Georgian Technical University

Авторы

- Амиргулашвили М.У.** Профессор Грузинского технического университета
Багатурия Г.Ш. Профессор Грузинского технического университета
Багатурия О.Г. Докторант Грузинского технического университета
О. Габриеле Профессор догматической теологии,
Брагантини епископальный викарий
Гаприндашвили Р. Г. Профессор Грузинского технического университета
Григолия Т.Б. Профессор Грузинского технического университета
Гибрадзе Р.Н. Профессор Грузинского технического университета
Гвенетадзе Е.А. Профессор Грузинского технического университета
Гвасалиа Л.И. Профессор Государственного университета им. И.Чавчавадзе
Григалашвили С.В. Профессор Грузинского технического университета
Джакели К.Т. Профессор Международного черноморского университета
Джиджеишвили К.М. Профессор Грузинского технического университета
Зиракишвили Г.А. Докторант Грузинского технического университета
Кветенадзе З.Ж. Профессор Грузинского технического университета
Кочорадзе О.Г. Профессор Грузинского технического университета
Кутубидзе-Зубашвили Докторант Тбилисского государственного
Л.П. университета им. Ив.Джавахишвили
Пирмисашвили Э.Г. Докторант Грузинского технического университета
Сако М. Магистрант кафедры менеджмента национального университета г.Иокогамы (Япония)
Сихарулидзе Л.Д. Магистрант Грузинского технического университета
Талахадзе Г. А. Профессор Грузинского технического университета
Тохадзе Е.Ч. Магистрант Грузинского технического университета
Хизанишвили С.А. Профессор Грузинского технического университета
Шония М.Б. Профессор Грузинского технического университета
Шубитидзе В. А. Профессор Грузинского технического университета
Чапичадзе Х.Г. Докторант Грузинского технического университета
Цхададзе Б.А. Профессор университета театра и кино им. Шота Руставели
Цхададзе Е. Г. Профессор университета театра и кино им. Шота Руставели
Яшвили И.Г. Исследователь кафедры менеджмента национального университета г.Иокогамы (Япония)

ქურნალის რედკოლეგია
რუდიგერ ანდრესენი -

ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი
ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი

ნანა ავალიანი -

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს საგანგებო
დავალებათა ელჩი, ისტორიის
მეცნიერებათა დოქტორი

მეუფე აბრამი (გარმელია)
ვეგენი ბარათაშვილი -

დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი,
ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის
ხელმძღვანელი

გიორგი ბალათურია -

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

ოთარ ბალათურია -

პასუხისმგებელი მდივანი, საქართველოს

ვახტანგ გურული -

ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი

შოთა დოლონაძე -

მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის პროფესორი, სახელმწიფო
მართვის მიმართულების ხელმძღვანელი

ჰარალდ ვერტი -

სორობონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის
პროფესორი ინფორმატიკის დარგში.

გენადი იაშვილი -

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

თემურ თოდუა -

ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი

სერგო ლომინაძე -

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

როინ მეტრეველი -

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

ქეთი ქოქრაშვილი -

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი

ოთარ ქოჩორაძე -

მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს
ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

რუსუდან ქუთათელაძე -

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
პროფესორი, ჰუმანიტარულ-სოციალური
ფაკულტეტის დეკანი

მაია ჩხეიძე -

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
პროფესორი, უცხო ენებისა და კომუნიკაციების
დეპარტამენტის ხელმძღვანელი

ია სუბაშვილი -

ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი

EDITORIAL BOARD

RUDIGER ANDRESEN

- Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University
- Ambassador at large MFA of Georgia, PhD of History
- Metropolitan of Western Europe

NANA AVALIANI

His Eminence **ABRAHAM (GARMELIA)**

EVGENI BARATASHVILI

- Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Economics and Business Management
- Professor of Georgian Technical University

GIORGI BAGATURIA

OTAR BAGATURIA

- Responsible Editor, Georgia Technical University, Doctoral Candidate

MAIA CHKHEIDZE

- Professor of Georgian Technical University, Head of the Department of Foreign Languages and Communication

SHOTA DOGONADZE

- Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, Head of Public Administration Department

VAKHTANG GURULI

- Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

GENADI IASHVILI

- Professor of Georgian Technical University

IA KHUBASHVILI

- Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

KETI KOKRASHVILI

- Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration

OTAR KOCHORADZE

- Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University

RUSUDAN KUTATELADZE

- Professor of Georgian Technical University, Dean of Humanitarian-Social faculty

SERGO LOMINADZE

- Professor of Georgian Technical University

ROIN METREVELI

- Academy of Science of Georgia, Academician

TEMUR TODUA

- Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

HARALD WERTZ

- Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8"

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ

- Посол по особым поручениям МИД Грузии, доктор исторических наук

Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ)

- Митрополит Западной Европы

РУДИГЕР АНДРЕСЕН

- профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета
- профессор Грузинского технического университета

ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ

- ответственный секретарь, Грузинский технический университет, докторант

ОТАР БАГАТУРИЯ

ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ

- профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента экономики и управления бизнесом

ХАРАЛЬД ВЕРТЦ

- профессор информатики Сорбонского университета «Пари-8»

ВАХТАНГ ГУРУЛИ

- профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили

ШОТА ДОГОНАДZE

- главный редактор, профессор Грузинского технического университета, руководитель направления государственного управления

КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ

- профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета

ОТАР КОЧОРАДZE

- заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета

РУСУДАН КУТАТЕЛАДZE

- профессор Грузинского технического университета, декан гуманитарно-социального факультета

СЕРГО ЛОМИНАДZE

- профессор Грузинского технического университета

РОИН МЕТРЕВЕЛИ

- академик АН Грузии

ТЕМУР ТОДУА

- профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили

МАЙА ЧХЕИДZE

- профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента иностранных языков и коммуникации

ИЯ ХУБАШВИЛИ

- профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили

ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ

- профессор Грузинского технического университета